

The Project Gutenberg eBook of Kaksi partiopoikaa, by Ernest Thompson Seton

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kaksi partiopoikaa

Author: Ernest Thompson Seton

Translator: Into Konrad Inha

Release date: October 2, 2015 [EBook #50114]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAKSI PARTIOPOIKAA ***

Produced by Helvi Ollikainen and Tapio Riikonen

KAKSI PARTIOPOIKAA

Kertomus kahdesta pojasta, jotka elivät kuin intiaanit, ja siitä mitä he oppivat

Kirj.

ERNEST THOMPSON SETON

Suomentanut I. K. Inha

Alkuteoksen nimi: Two Little Savages

WSOY, Porvoo, 1917.

SISÄLLYS:

I OSA

- I. Välähdyksiä.
- II. Kevät.
- III. Janin lähimmät veljet.
- IV. Kirja.
- V. Kaulukseton vieras.
- VI. Glenjan.
- VII. Mökki.
- VIII. Erätietouden ituja.
- IX. Jäljet.
- X. Biddyn avustus.
- XI. Keuhkopalsami.
- XII. Kohtalon kolauksia.
- XIII. Ilves.
- XIV. Vaahtoa.

II OSA

- I. Uusi koti.
- II. Sam.
- III. Wigwami.
- IV. Sangerin noita.
- V. Kaleb.
- VI. Tiipiin teko.
- VII. Tyyni ilta.
- VIII. Pyhä tuli.
- IX. Jouset ja nuolet.
- X. Pato.
- XI. Jan ja noita-akka.
- XII. Noita-akan päivällinen.
- XIII. Vihollisen vakooja.
- XIV. Tappelu.
- XV. Minnien rauha.

III OSA

- I. Metsässä täydellä todella.
- II. Ensimmäinen yö ja aamu.
- III. Rampa soturi ja kura-albumi.
- IV. Verilöyly kalpeanaaman siirtokunnassa.
- V. Hirven ajo.
- VI. Sotalakki, tiipii ja "kupit".
- VII. Leiritietoa.
- VIII. Intiaanin rumpu.
- IX. Kissa ja skunkki.
- X. Oravaperheen seikkailut.
- XI. Kuinka metsän kansaa on katseltava.
- XII. Intiaanien merkeistä ja eksymisestä.
- XIII. Nahan parkitseminen ja moksasiinien teko.
- XIV. Kalebin elämänviisautta.
- XV. Raften vieraana.
- XVI. Kuinka Jan tunsu sorsat matkan päästä.
- XVII. Samin erätaidonnäyte.
- XVIII. Huuhkajat ja iltakoulu.
- XIX. Rohkeuden koetus.
- XX. Valkoinen revolveri.
- XXI. Guin voittojuhla.
- XXII. Pesukarhun metsästys.
- XXIII. Banshii-valitus ja se kauhea yökulkuri.
- XXIV. Haukansilmä taas suurta "kuppia" vaatimassa.
- XXV. Nelisorminen maankiertäjä.
- XXVI. Talon takaisin saanti.
- XXVII. Kilpaileva heimo.
- XXVIII. Valkoisen miehen erätietoa.

XXIX. Pitkä suo.

XXX. Oudonlainen pesukarhu.

XXXI. Vanhassa leirissä.

XXXII. Uusi sotapäällikkö.

I OSA: JAN JA GLENJAN

I

VÄLÄHDYKSIÄ

Jan oli tosin samanlainen kuin muut kaksitoistavuotiaat pojat sikäli, että intiaanit ja metsäläiselämä kovasti kiinnostivat häntä, mutta siinä suhteessa hän oli toisenlainen, ettei hän milloinkaan päässyt irti tästä harrastuksestaan. Kävi tosiaan niin, että hän vartuttuaan keräsi entistä hartaammin talteen ne vähät rippeet erätietoutta ja intiaanien taitoja, jotka poikailalla olivat olleet hänen ilonsa.

Janin isä oli varaton. Hän oli rehellinen ja hienostunut, mutta — huono liikemies, suvaitsevainen muuta maailmaa kohtaan, mutta perhettään kohtaan vaativainen. Häntä eivät koskaan huvittaneet pojan eräelämänharrastukset, ja kun hänen mieleensä juolahti, että ne saattoivat haitata tämän opintoja, hän kerrassaan kielsi ne.

Ei tosin voinut moittia, että Jan olisi laiminlyönyt koulutehtäviään. Hän oli luokkansa priimus, vaikka ei iältään ollutkaan vanhimpia. Hän piti suuresti kaikista kirjoista, mutta varsinkin sellaiset, jotka käsittelivät luonnontiedettä ja intiaanien tapoja, olivat hänen sydäntään lähellä. Eipä silti, että hän olisi niitä montakaan saanut käsiinsä — sellaisia kirjoja oli niihin aikoihin sangen niukasti ja näistäkin oli kansankirjastossa vain hyvin huono valikoima. Siellä oli vain Lloydin "Skandinavian urheilut", eräs kasvitieteen oppikirja ja pari Fenimore Cooperin romaania, mutta näihin Jan olikin sitten kovin kiintynyt. Hän oli enimmäkseen säyseä ja tottelevainen poika, mutta sellainen ajattelemattomasti esitetty vaatimus, että hänen olisi pitänyt luopua siitä, mikä kerrassaan kuului hänen luontoonsa, teki hänet uppiniskaiseksi, muutti hyvän pojan pahaksi. Hän pelkäsi isäänsä siksi paljon, ettei tosin niskoittelut julkisesti; mutta aina kun oli vähänkin tilaisuutta, hän pujahti vainioille ja metsiin, ja aina uuden linnun tai kasvin keksiessään hän tunsu sydämensä sykähtävän kummasti sekä ilosta että mielipahasta — mielipahasta sen vuoksi, ettei hän tiennyt sen nimeä eikä mitenkään voinut päästä selville sen lajista.

Kiihkeä halu oppia tuntemaan eläimiä oli hänen mielessään vallalla yli kaiken ja saikin aikaan, että hänen tiensä kouluun ja koulusta pois oli sangen mutkainen ja johti hyvin monessa kohden kadun poikki. Sitten hän ensinnäkin saattoi kulkea ravintolan ohi, jonka ikkunassa oli monivärinen samppanjailmoitus, mikä kuvasi kahta terrieri-koiraa ajamassa rottaa; toiseksi oli aivan vastapäätä tupakkakauppa ja sen akkunassa kauniisti maalattu elefantti, selkä kukkurallaan savukkeita. Poikkeamalla vähän kauemmaksi oikeasta suunnasta hän saattoi kulkea riistapuodin ohi, jossa ehkä sai nähdä sorsia, ja ainakin täytetyn hirvenpään. Vielä tätäkin kauemmaksi häntä houkutti turkkurin puoti, jossa oli suorastaan hämmästyttävä täytetty karhu. Eräessä toisessa paikassa sai katsella majatalon omistajan koiraa, jonka sanottiin tappaneen pesukarhun, ja Jervie-kadun varrella oli erään talon korkean parvekkeen alla kerran pidetty kahlekarhua, niin kerrottiin. Hän tosin ei saanut koskaan nähdä sitä karhua. Siitä oli jo vuosia, kun se oli täällä ollut, mutta hän kulki silti mielellään paikan ohi. Eräessä kadunkulmauksessa oli, kuten koulupoikien kesken tarinoitiin, monta vuotta takaperin tapettu skunkki, ja kosteina öinä siinä tuntui vieläkin tämän pahanhajuisen näätäeläimen löyhkää. Jan seisahtui aina, jos sattui kosteana iltana siitä kulkemaan, ja kiskoi sieraimiinsa halukkaasti skunkin hajua. Tosin se myöhemmin todettiinkin viemärin mätäkaasujen vuodoksi, mutta tämä seikka ei koskaan voinut tehdä tyhjäksi sitä nautintoa, jonka haju aikoinaan oli Janille tuottanut.

Hänellä ei ollut mitään päteviä syitä, joilla olisi voinut puolustaa näitä heikkouksiaan, ja hän punastui häpeästä, kun vanhempi veli puhui hänelle "tervettä järkeä" näiden hullutuksien vuoksi. Jan vain tiesi, että juuri sellaiset asiat viehättivät häntä.

Mutta kaiken nautinnon kruunu oli hänen mielestään täytettyjen eläinten kauppa, joka eräällä Sander-nimisellä miehellä oli Pääkadun varrella. Jan vietti kaiken kaikkiaan monta viikkoa sen akkunan ääressä lumottuna tuijottaen eläimiä, nenä litteänä ja valkoisena ruudussa kiinni. Siinä oli muutamia vihaisesti irvistäviä ketun ja kissan päitä ja puolisen sataa kauniisti järjestettyä lintua. Luonto olisi tästä akkunasta voinut saada monta arvokasta vihjausta siihen, kuinka höyhenpukua oli parhaiten näyteltävä. Linnut olivat toinen toistaan ihmeellisempiä.

Niitä oli siinä ehkä viisikymmentä, ja kahteentoista niistä oli kiinnitetty nimiliput, ne kun olivat olleet näytteillä maakunnan vuosimarkkinoilla. Näiden nimilippujen tiedot olivat Janille ylen arvokkaita — joukossa oli sininäärhi, metsärastas, kuhankeittäjä, sepelpyy ja muuan pöllö, muita mainitsematta. Ja syvälle Janin mieleen ne nimet painuivat ja kartuttivat hänen tietojaan. Tosin niiden joukkoon kätkeytyi muuan harhatietokin, sillä se lintu, joka oli liputettu metsärastaaksi, olikin eräs toinen amerikkalainen rastaslaji. Lisäksi siellä oli muuan pitkäpyrstöinen, ruskehtava valkorintainen lintu, jonka nimilippu oli asetettu siten, ettei Jan ulkoa katsellessaan saanut siitä selvää. Hänen jokapäiväisiä huoliaan olikin käydä katsomassa, eikö nimilippua ollut käännetty niin, että sen voisi lukea. Mutta niin ei tapahtunut, eikä hän koskaan saanut tietää linnun nimeä.

Kun tätä oli kestänyt vuosikauden ja enemmänkin, hän teki epätoivoisen päätöksen. Hän päätti *mennä puotiin*. Jonkun kuukauden hän kannusteli rohkeuttaan, sillä hän oli arka ja kaino — mutta kun teki niin mieli! On hyvin luultavaa, että jos hän olisi mennyt sisään ilman muuta ja kauniisti pyytänyt, hän olisi saanut luvan katsoa kaikkea; mutta hän ei uskaltanut. Hänen kotikasvatuksensa näet oli yksinomaan nujertamista. Hän iski silmänsä ihmeellisimpään akkunan linnuista — pieneen pöllöön — puri sitten hammasta ja astui sisään. Kuinka inhottavasti oven yläpuolella oleva lehmänkello kalkattikaan. Sitten seurasi äänettömyys, joka oli vielä hirmuisempi, ja sen jälkeen kajahti askel ja suuri mies ilmestyi ovelle.

— Ku — kuinka — kuinka paljon tuo pöllö maksaa?

— Kaksi dollaria.

Janin rohkeus petti. Hän ryntäsi tiehensä. Jos hänelle olisi sanottu kymmenen senttiä, olisi sekin summa ollut huimaavan korkea hänen varoihinsa verrattuna. Hän tuskin kuuli mitä mies sanoi. Hän kiirehti pois tuntien jotakin hyvin epämääräistä, ikään kuin olisi ollut taivaassa eikä saanut sinne jäädä. Onneksi hän ei nähnyt niitä katseita, joita häneen suunnattiin joka puolelta.

II

KEVÄT

Vaikka Jan ei ollut väkevä, oli hän kuitenkin innostunut kaikenlaisiin voimankoetuksiin. Hän olisi mieluummin ollut Simson kuin Mooses, — Herakles mieluummin kuin Apollo. Kaikki hänen harrastuksensa vetivät metsäläiselämäänsä. Joka vuosi hän kevään tullen tunsu sisässään synnyynnäisen kaihonsa; piti päästä kauas pois. Hänen mielessään kohisi, kun ensimmäinen varis varhain maaliskuussa räähkyen lensi hänen ylitseen. Mutta kun sitten hanhet pitkässä kaksirivisessä nuolenkärkijonossa laklattaen kiitivät pohjoista kohti, hänen verensä kerrassaan kiehui. Hän halusi päästä niiden matkaan. Aina kun ilmestyi uusi lintu tai eläin, hän tunsu selkäpiissään ja koko selässään omituisen pistelevän tunteen, ikään kuin hänellä olisi ollut harja, joka nousi pystyyn. Tämä tunne vahvistui sitä myöten kuin hänen voimansakin paisuivat. Kaikilla hänen koulutovereillaan oli tapana sanoa, että he "pitivät" kevästä, ja jotkut tytöt saattoivat sanoa siitä "kauheasti" pitävänsä, mutta he eivät voineet ymmärtää sitä hurjuutta, joka paloi Janin silmissä, kun kevätaika todella tuli — poskien punoitusta — taajenevaa hengitystä — väsymätöntä toimintakiihkoa — koulun vapauden rajoitusten synnyttämää kiukkua ja kapinahengen leimauksia — suonissa palavaa verenhimoa — karkaamisen halua — kaipuuta kohti pohjolaa kevään merkkien toítottaessa viestejään hänen joka aistilleen.

Tuuli ja taivas ja maa olivat silloin sykähtelyä täynnään. Kaikkiällä oli pajatusta, vaikka sanaakaan ei sanottu. Liikettä oli sisällä ja ulkona. Villihanhien laklatuksessa oli kummallista kiihkoa: mutta se oli paljasta sekamelskaa, sillä hän ei käsittänyt miksi se niin kummasti liikkui. Oli ääniä, joita hän ei voinut

kuulla — sanomia, joita hän ei voinut lukea; kaikki oli pelkkää kielten sekoitusta. Hän vain tunsi palavaa halua lähteä kauas pois. — Kunpa vain pääsisin pois. Voi, hyvä Jumala! hän änkytti sanattomien tunteitten tuskissa ja saattoi sitten läähättäen paiskautua jollekin pientarelle ja purra sattumalta ulottuvilla olevia oksia sekä väristä ja ihmetellä itseään.

Vain yksi seikka pidätti häntä mielettömistä teoista — liittymästä johonkin pohjanpuolen kuljeskelevaan intiaanijoukkoon taikka mustalaisiin — nimittäin kodin päämiehen luja käsi.

III

JANIN LÄHIMMÄT VELJET

Janilla oli monta veljeä, mutta ainoastaan niillä, jotka iältään olivat häntä lähinnä, oli merkitystä hänen elämässään. Rad oli kahta vuotta vanhempi — voimakas poika, joka ylpeili "terveestä järjestään". Vaikka hän oli niin paljon vanhempi, oli hän kuitenkin Jania huonompi koulussa. Siitä hän oli harmissaan ja koetti sen sijaan joka tilaisuudessa näyttää suurempia voimiaan. Hän oli taipuvainen uskonnollisuuteen ja noudatti ankaraa säädyllisyyttä sekä elämässään että puheessaan. Hänen ei tiedetty koskaan polttaneen savuketta, ei valehdelleen eikä sanoneen sen enempää "jumaliste" kuin "peijakaskaan". Hän oli näppärä ja utterana, mutta kylmäluonteinen ja tyly, vailla väreileviä inhimillisiä kieliä ja sydämen lämpöä. Poikanakin hän kerskui, ettei tuntenut minkäänlaista innostusta, että hän luottaen terveeseen järkeen sanoi lapiota lapioksi eikä yleensä käyttänyt kahta sanaa siinä, missä yksikin riitti. Hänen älynsä oli keskinkertaista parempi, mutta hän tahtoi, että kaikki pitäisivät häntä tavallista terävämpänä ja sukkelampana, tunteellisuutta halveksivana, ja sen vuoksi ei mikään ollut hänestä liian sydämetöntä, kunhan se vain näytti soveltuvan näihin hänen hemmottelemiinsa luonteenpiirteisiin. Ei hän oikeastaan ollut erikoisen itsekäs, mutta hän oli *olevinaan* itsekäs vain siitä syystä, että ihmiset sitten sanoisivat hänestä merkitsevästi ja ihastellen: — Eikös olekin terävä! Tuo poika vasta tietää miten tulee pitää puoliaan! Se vähä, mikä hänessä oli inhimillistä lämpöä, kylmeni näin jo varhain, ja sitä mukaa kuin hän kasvoi, häntä alettiin vihata.

Hänen suhdettaan Janiin kuvaa seuraava tapaus.

Jan oli konttaillut talon alla siinä matalassa, mutta laajassa, hämähäkin verkkojen täyttämässä tilassa, joka oli lattian niskain ja maan välissä. Hän koki siellä löytöretkeilijän kaikki ilot, ja ne viettelivät häntä yhä kauemmas (jopa lopulta isän kädestä vaatteiden likaamisen vuoksi saatuun selkäsaunaan), kunnes hän toisen ulkoseinän lähettyviltä löysi komeron, jossa melkein saattoi seistä pystyssä. Heti hän keksi tuuman, joita hänessä syntyi niin herkästi: hän päätti kyhätä sinne salaisen tai ainakin yksityisen työpajan. Jan tiesi, että jos hän yksin pyytäisi puuhaansa apua, se kiellettäisiin häneltä, mutta jos hän saisi Radin pyytämään kanssaan, niin asia ehkä joutuisi suosiollisesti pohdittavaksi; Radilla kun oli se itse hankkimansa terveen järjen maine. Tapahtui se ihme, että tuuma suuresti kiinnosti Radiakin, mutta hän oli aivan varma siitä, että parempi oli, kun eivät lähteneet yhdessä isältä lupaa pyytämään, sillä sen puolen asiasta hän hoiti paremmin yksin. Ja niin hän kyllä tekikin.

Ryhdyttiin toimeen. Ensi työksi oli komeroa syvennettävä kauttaaltaan metrillä pariin metriin, ja tämä tapahtui siten, että poistettu maa työnnettiin kauemmaksi talon lattian alle. Tämä vaati monen päivän työn, ja Jan kävi siihen käsiksi joka päivä koulusta päästyään. Radille ilmestyi aina jos kuinka monta syytä, jotka estivät häntä ottamasta siihen osaa. Kun kolme kertaa kolme ja puoli metriä avara komero oli valmiina, tarvittiin lautoja seinäin verhoamiseksi ja lattiaksi. Puutavara oli sangen halpaa; ala-arvoisia vanhoja lautoja sai, kun vain viitsi pyytää, ja tällaisia lautoja Jan löysi ja kantoi paikalle niin paljon, että niistä voitiin rakentaa koko työpaja. Rad oli pystyvä puuseppä ja hän se ryhtyi nyt varsinaiseen rakennushommaan. He työskentelivät yhdessä illan toisensa jälkeen, Jan innostuneena pohtien kaikenlaisia suunnitelmia — mitä kaikkea työpajassa tehtäisiin, kun se olisi valmis — kuinka he aikaa myöten voisivat hankkia sellaisen sahan, jolla voisivat sahata taulunkehysiksi ja siten ansaita rahoja. Rad mutisi jonkin sanan myöntymykseksi taikka vastasi jollakin sopivalla raamatunlauseella — se oli hänen tapansa. Joka päivä hän määräsi Janille, mitä tämän tuli tehdä hänen poissa ollessaan.

Seinät saatiin lopulta valmiiksi; toiseen sivuseinään puhkaistiin akkuna; ovikin tehtiin ja siihen hankittiin lukko ja avain. Kuinka hauskaa! Jan loisti ilosta ja ylpeydestä, kun hänen tuumansa lopullisen voiton hetki näin lähestyi. Hän lakaisi lattian juhlallisia harjannostajaisia varten ja istahti penkille katsellakseen ja nauttiakseen oikein kyllikseen. Silloin Rad sanoi äkkiä ja jyrkästi:

— Tämä pannaan nyt lukkoon. Se kuulosti suurenmoisen mahtavalta. Jan astui ulos. Rad väänsi oven

lukkoon, pisti avaimen taskuunsa ja jatkoi sitten ynsään ja karkean mahtipontisesti:

— Pysy sinä tämän jälkeen poissa minun verstaastani. *Sinulla* ei ole sinne mitään asiaa. Se on minun. Minä sain luvan sen rakentamiseen. Tämän hän saattoi todistaa oikeaksi ja niin hän tekikin.

Nuorin veljeksistä, Alner, oli Jania kahdeksantoista kuukautta nuorempi ja jotenkin saman kokoinen, mutta muuta yhdennäköisyyttä ei heidän välillään ollutkaan. Hänen elämänsä pääpyrkimyksenä olivat hienot vaatteet ja tyylikäs esiintyminen. Kerran hän säikäytti äitinsä lisäämällä aivan vakavissaan lapsenrukoukseensa tämän pyynnön: — Hyvä Jumala, tee minusta oikein hieno herra, Jeesuksen kautta. Turhamaisuus oli hänen heikkoutensa ja laiskuus hänen syntinsä.

Imartelemalla hänet sai suostumaan vaikka mihin, kun se vain ei kysynyt voimain ponnistusta. Hän oli kovasti maineen kipeä. Hän tunsu kalvavaa himoa siihen, että kaikki ihailien osoittelisivat häntä sormellaan sellaisena tai sellaisena tai jonkun muunlaisena suurena miehenä — siitä hän ei välittänyt millaisena, kunhan häntä vain sormella osoiteltaisiin. Mutta hänen päähänsäkään ei pälkähtänyt tehdä sitä varten mitään. Koulussa hän oli surkea tyhmeliini. Hän oli kolme luokkaa Jania jäljessä ja luokkansa viimeisiä. Joka päivä he yhdessä lähtivät kouluun, se kun oli isän käsky, mutta harvoin he saapuivat yhdessä perille. Heillä ei ollut mitään yhteistä. Jan oli täynnään lämpöä, innostusta, vakavuutta ja tarmoa, mutta hän oli luonteeltaan tavattoman kiukkuinen ja rajua. Hän raivostui vähästä, mutta leppyi yhtä nopeasti, ja sitten seurasi voimakas vastavaikutus. Hän oli aina harras pyytämään anteeksi ja rupeamaan uudelleen ystäväksi. Alner oli luonteeltaan laiska ja hyvänahkainen ja suuressa määrin leikillinen. Hänen harrastuksensa johtivat hänet yksinomaan kisakentälle. Janin intiaaniharrastukset eivät vähääkään häntä huvittaneet. — "Likaiset ja resuiset intiaanit! Huh, inhottavaa!" oli hänen tapanaan halveksien sanoa.

Nämä siis olivat lähimmät veljet.

Kummako sitten, että Jan päivä päivältä vieraantui heistä yhä enemmän ja enemmän.

IV

KIRJA

Mutta sittenpä tapahtui Janin nuoren elämän tärkein tapaus. Oppikirjoistaan hän luki Wilsonista ja Audubonista, ensimmäisistä ja samalla viimeisistä amerikkalaisista luonnontutkijoista. Jan pohdiskeli miksi ei heidän jälkeensä ollut noussut muita suuria profeettoja. Eräänä päivänä sanomalehdet kuitenkin kertoivat, että sellainen mies vihdoinkin oli ilmestynyt. Oli viimeinkin ilmestynyt "Kanadan linnut", kirjoittanut se ja se, hinta yksi dollari.

Raha ei ollut vielä milloinkaan näyttänyt niin arvokkaalta, tarpeelliselta ja jalolta kuin nyt. — Kunpa minulla olisi yksi dollari! Jan ryhtyi kovaan säästämispuuhaan. Keinolla millä tahansa hän koetti hankkia rahaa. Hän voitti marmorikuulia kisoissa, vaihtoi kuulat hyrriin ja hyrrät linkkuveitsiin sitä mukaa kuin eri kisat ilmestyivät vuodenaikojen myötä. Linkkuveitset vuorostaan vaihdettiin kaniineiksi, kaniinit pienoisiksi rahasummiksi. Hän toi vieraille perheille puita; hän haali haalimistaan ja pani säästöön mitä oli saanut kokoon. Muutaman kuukauden kuluttua hän oli saanut kerätyksi kokonaista yhdeksänkymmentä senttiä. Mutta viimeistä kymmensenttistä vainosi kova onni. Ei kenelläkään näyttänyt enää olevan liika-askareita; kauppaonnikin hylkäsi Janin. Häntä vain kalvoi palava halu saada tuo lintukirja. Kotona ei kukaan osoittanut hänen hommiaan kohtaan edes sen vertaa harrastusta, että olisi lainannut hänelle puuttuvat sentit, ei edes siitä murhaavasta korostakaan (pari kolme sataa prosenttia), jonka hän olisi sitoutunut suorittamaan. Kuusi viikkoa kului, ennen kuin hän sai vielä viimeisen tarvittavan kymmensenttisen ansaituksi, eikä hänen omatuntonsa jälkeenpäin koskaan ollut oikein puhdas sen vuoksi.

Hänen ja Alnerin velvollisuutena oli keittiöpuiden pilkonta. Kummallakin oli päiväeränsä muiden askareiden ohella. Jan teki aina uskollisesti oman osansa, mutta Alner koetti joka tavalla päästä vähemmällä. Hänet tunnettiin pikku keikarina. Isän köyhyys ei kuitenkaan sallinut suurempia teikkuroimisia, joten Alner sai vain yhden paperikauluksen viikkoa kohti. Pojalla oli sen vuoksi aina taskussaan mustekumin palanen, ja sillä hän huolellisesti piti kauluksensa moitteettomassa kunnossa. Jan ei asustaan välittänyt vähääkään, olipa pikemminkin huolimattomuuteen taipuvainen. Silloin vanhin veli päätti koettaa, eikö Alnerin heikkoutta voisi kääntää voimaksi, ja lupasi viidenkolmatta sentin kaulahuivin palkinnoksi sille, joka yhden kuukauden aikana parhaiten suorittaisi askarensa.

Ensimmäisen viikon Alner ja Jan pysyivät tasoissa, mutta sitten Alner väsyi, hurmaavasta palkinnosta huolimatta. Vauhti oli liian tuima. Jan jatkoi entiseen tapaansa, ja hänelle annettiin, kuten pitikin, ne viisikolmatta senttiä kaulahuivin ostoa varten. Mutta puodissa hänen päähänsä juolahti viettelevä ajatus. Viittätoista senttiä enempää hän ei tuhlaisi kaulaliinaan — ei epäilystäkään; loput hän käyttäisi kirjarahoiksi. Näin Jan sai viimeisen puuttuvan kymmensenttensä. Ilosta pakahtumaisillaan ja ylpeänä kuin pohatta hän sitten lähti kirjakauppaan ja pyysi saada himoitsemansa kirjan.

Pitkällinen odotus oli hänessä synnyttänyt kiihkeätä jännitystä. Hän luuli kirjakauppiaalta nyt kuulevansa, että hinta olikin korotettu tuhanneksi dollariksi tai että kirja oli myyty loppuun. Mutta kirjakauppias ei sanonut mitään. Hän kääntyi vaieten ympäri, veti kirjan kasasta, jossa oli paljon samanlaisia, epäröi vähän ja kysyi: "Vihreät vai punaiset kannet?"

— Vihreät, sanoi Jan, joka ei vieläkään ottanut uskoakseen. Kauppias vilkaisi kirjan sisään, laski sen sitten pöydälle ja sanoi kylmällä liikemiehenäänellä: — Yhdeksänkymmentä senttiä.

— Yhdeksänkymmentä senttiä, lähätti Jan. Oh! Miten hän saattoi tietää, että kirjakauppiaatkin voivat myöntää käteisalennusta. Kuusi kuukautta kaiken onnen maa oli ollut häneltä suotta suljettuna, kuusi viikkoa hänen oli täytynyt nähdä nälkää; hän oli anastanut vilpillisesti rahaa, hänen omatuntonsa oli juuri tuon samaisen turhan kymmensenttisen vuoksi saanut tahrان.

Jan luki kirjaansa koko kotimatkan tuntien syvää kunnioitusta. Hän ei siitä saanut mitä kaipasi, mutta epäilemättä se oli hänen oma syynsä. Hän oli nenä kiinni siinä kirjassa, tutki sitä, rakasti sitä ja luotti kiven kovaan siihen, että hänellä nyt oli kaikkien luonnon ihmeitten ja salaisuuksien avain. Kului viisi vuotta, ennen kuin hän täydelleen käsitti, että se teos oli kehnointa tuhrutyötä, millä on konsanaan yleisöä petetty. Oli kirjassa siitä huolimatta muutamia hyödyllisiäkin tietoja, ensinnäkin luettelo linnuista ja lisäksi joitakin kymmeniä kehoja jäljennöksiä tunnetuista lintukuvista.

Mutta epätäydellisyydestään huolimatta nämä kuvat kuitenkin sisälsivät tietoja, ja Jan kätki ne syvälle mieleensä pysyvinä lisiinä kesyttömän luomakunnan totuuksista. Tietysti hän jo tunsi useita sellaisia lintuja, joiden nimet ovat jokaiselle koulupojalle tuttuja, joten hänen luettelonsa siis vakaasti karttui.

V

KAULUKSETON VIERAS

Jonkinlainen vimma valtasi Janin keväisin vuosi vuodelta yhä voimakkaammin. Vuosi vuodelta sen vastustamisen halu hänessä heikentyi, ja eräänä ihanana päivänä huhtikuun lopulla, tämän kuukauden palattua hänen elämäänsä kahdennentoista kerran, hän vaelsi pohjoista kohti pieneen metsikköön, jonne oli kaupungista noin kolmen kilometrin matka. Se oli täynnä kukkia, joiden nimeä hän ei tiennyt, ja täynnä ääniä ja monenlaisia salattuja asioita. Joka puulla ja pensaalla oli äänensä, — pitkällä ojalla, joka oli vettä täynnä, oli monta ääntä, ja kaikki ne houkuttelivat häntä luokseen. *Pii-pii-pii*, ne tuntuivat sanovan, ikään kuin kehottaen häntä tulemaan läheltä katsomaan. Hän ryömi monta kertaa ojan partaalle, katsoi ja odotti. Ihmeellinen vihellys tuntui tulevan vain muutaman metrin päästä, *pii-pii-pii*, mutta lakkasi aina hänen astuessaan lähemmäksi — toisinaan se kuului edestäpäin, toisinaan takaa, mutta ei milloinkaan siltä kohdalta, jossa hän oli. Hän etsi tarkkaan pienen lätäkön, perkasi paljain käsin pois risut ja lehdet, mutta ei löytänyt mitään kummallista. Ohi kulkeva maamies sanoi, että "kevätpiipittäjä" se vain oli, mikä sitten lienee ollut, "jonkinlainen elävä, joka asui vedessä".

Vähän matkan päästä Jan löysi lieon alta pienen liskon, joka pakeni johonkin koloon näkymättömiin. Se oli ainoa elävä olento sillä paikalla. Siksi Jan päättelikin, että "piipittäjä" mahtoi olla "viheltävä lisko". Mutta hän päätti koettaa, eikö voisi nähdä kun liskot vihelsivät. Kuinka olikaan mahdollista, että kaikki ympäristön lätäköt olivat niitä täynnä ja että ne saattoivat kutsua häntä ja kuitenkin olla hänen kanssaan sokkosilla välttämättä hänen utterimmatkin etsimisyrityksensä. Piipitys lakkasi aina heti hänen lähestyessään, mutta alkoi vähitellen uudelleen niissä lätäköissä, joiden luota hän poistui. Hänen läsnäolonsa sai aikaan hiljaisuuden. Hän makasi kauan aikaa erästä lätäkköä vahtien, mutta mitään ei kuulunut. Viimein hän päätti, että äänet kartoivat häntä. Hän ryömi erälle kovin isoääniselle lammikolle siten, ettei häntä näkynyt, konttasi yhä lähemmäksi ja lähemmäksi, kunnes pääsi noin metrin päähän ja oli kuulevinaan piipitystä veden pinnalla uivan ruohonkorren luota. Hän sai paikan niin tarkkaan selville, ettei siinä voinut olla kuin muutama tuuma etsimisen varaa, mutta sittenkään hän ei nähnyt mitään. Hän joutui kerrassaan ymmälle ja makasi siinä aprikoiden tätä kummaa, kun äkkiä kaikki läheiset piipittäjät vaikenivat ja Janin säikähti askelten kopsetta. Ympärielleen vilkaistessaan hän

näki miehen, joka seisoi vain muutaman askelen päässä ja katseli häntä.

Jan punastui — vieras oli aina vihollinen; hän tunsu luontaista vastenmielisyyttä kaikkia vieraita kohtaan ja tuijotti kömpelösti, ikään kuin olisi pahanteosta tavattu.

Mies oli keski-ikäinen ja omituisen näköinen. Hänen vaatteensa olivat huonot, eikä hänellä ollut kaulusta ensinkään. Kumarassa selässään hänellä oli hihnoista riippuva peltilaatikko ja kädessä haavi, jossa oli pitkä varsi. Kasvonpiirteet, joita harmahtava parta peitti, olivat sangen silmäänpistävät ja karkeat. Niistä kuvastui älykkyys ja ankaruuskin, mutta hänen harmaansinisissä silmissään oli ystävällinen ilme.

Päässä hänellä oli halpa ja kova, huonosti sopiva huopahattu. Kun hän kohotti sitä päästääkseen hivelevän tuulen puhaltamaan pääläelleen, huomasi Jan, että hatun omistajalla oli samanlaiset hiukset kuin hänelläkin — karkea kivikaudenaikainen harjastukka. Se oli kasassa hänen ahavoituneella otsallaan kuin ruko merileviä myrskyn pieksämän rantakallion kupeella.

— Mitä etsit, poikaseni? kysyi mies äänellä, jonka ystävällisyyttä ei vähääkään hämmentänyt selvä skotlantilaismurre.

Yhä jonkin verran yrmeissään vieraan ilmaantumisesta Jan sanoi:

— En minä mitään etsi; haluaisin vain tietää, minkä näköinen tuo viheltävä lisko on.

Vieraan silmissä oli leikillinen ilme. — Neljäkymmentä vuotta takaperin minä makasin lätäkön reunalla aivan samalla tavalla kuin näen sinun tänä aamuna tekevän ja yritin päästä perille kevätpiipittäjän salaisuudesta. Makasin siinä koko päivän ja vielä monta muutakin päivää. Kului melkein kolme vuotta, ennen kuin sain sen selville. Mielelläni pelastan sinut niin pitkäaikaisesta etsinnästä, jos vain tahdot. Näytän sinulle piipittäjän.

Sitten hän huolellisesti penkoi ojan läheisyydessä olevia lehtiä ja sai tuota pikaa kiinni pienen sammakon, joka ei ollut tuumankaan mittainen.

— Siinä on sinun viheltävä liskosi. Se ei ole ensinkään lisko, vaan sammakko. Kun se on vedessä ja viheltää, niin se vain kohottaa nokkaansa vähän pinnan yläpuolelle, niin että sitä on vaikea nähdä. Mutta kun joku lähestyy, painuu se heti pohjaan. Viepä tämä kotiin ja hoida sitä hyvin, silloin saat nähdä, kuinka se puhalttaa kurkkunsa muun ruumiin kokoiseksi ja viheltää kuin höyrykone.

Janin mieli alkoi nyt sulaa. Hän kertoi liskosta, jonka oli nähnyt.

— Ei se mikään lisko ollut; niitä minä en ole täällä nähnyt ensinkään. Eiköhän se ollut kaksijuovainen *Spelerpes*. Se eläin on sammakkojen sukua, lisko sitä vastoin on käärme, jolla on jalat.

Tämä oli kuin taivaasta langennutta valoa. Janin epäluulot häipyivät kokonaan. Hän lämpeni vierasta kohtaan. Hän ahdisti tätä kaikenlaisilla kysymyksillä; kertoi lintukirjankin ostosta. Sitten hän jutteli edelleen, kuinka hän monessa asiassa oli joutunut pahaan pulaan. Vieras kuunteli tarkkaavasti ja vastasi asiantuntemuksella. Jan kyseli, mikä on se tuntematon ihmeellinen ääni, joka kevätaamuin *kluk, kluk, kluk, klukkaa* etäisissä metsissä, minkä niminen oli suuri harmaa tikka, joka nokki korkealla keloissa ja joka lentäessään oli paljasta kullan hohtoa, — ja mikä mahtoi olla se ihmeellinen pilkullinen punapäinen ja keltasiipinen ja -pyrstöinen lintu, jonka hän oli nähnyt täytettyjen eläinten kaupan ikkunassa. Ja hänen ilonsa ja ihmetyksensä oli sanomaton, kun kaikki kolme osoittautuivatkin samaksi linnuksi — kultasiipitikaksi. Se tuntematon häijyn näköinen sininen hietapistiäinen, joka istui liejussa ruumistaan heilutellen, ja se kummallinen näkymätön olento, joka vanhoihin ulkokuoneisiin teki mutapesiään ja keräsi ne täyteen ruhjottuja hämähäkkejä, kuuluivatkin olevan sama hyönteinen, hämähäkinsurmaaja eli *Pelopaesus*. Heidän ylitseen lensi musta perho, yleinen "suruvaippa" eli Vanessa antiopa, ja senkin nimen Jan sai paikalla kuulla, samoin kuin sen, että se varmaan oli menneen kesäisiä, talven horroksissa maannut, koska oli niin aikaisin liikkeellä; ja vieläpä senkin Jan sai tietää, että tämä kaunis hyönteinen oli erään hyvin tavallisen ruskean ja mustankirjavan karvamadon ylösnoussut henki.

Heidän siinä istuessaan lensi korkealla ilmassa suuria kyyhkyparvia, ja Janille kerrottiin niiden kaukana etelän mailla olevista pesimäpaikoista ja niiden ihmeellisistä, mutta säännöllisistä muuttoretkistä, joiden määrääjänä on yksinomaan ruoansaanti; niiden retkestä pohjoista kohti Kanadaan ruskojalavan siivekkäitä pähkylöitä poimimaan; elokuussa tapahtuvasta muutosta Carolinan riisivainioille; niiden vaelluksesta Mississippin laaksoon tammen ja pyökin terhojen kypsymisaikana.

Kuinka rikas ja runsas se aamu olikaan. Kaikki näytti tulevan kuin tilauksesta. Heidän kulkiessaan mäntymäen poikki pyrähti maasta äkkiä kaksi suurta lintua ja lentää vipelsi pois kautta metsän.

— Ne ovat sepelpyitä eli peltopyitä, joiksi niitä maanviljelijät sanovat. Tässä asuu pariskunta jossakin

lähettyillä. Ne tulevat tähän rinteeseen syömään marjoja.

Jankin rupesi poimimaan talvikin marjoja ja söi niitä matkalla. Heidän kulkiessaan alkoi kuulua etäistä kuherrusta. — Mitä tuo on? kysyi Jan alati valppaana. Vieras kuunteli ja sanoi:

— Sama lintu, jonka juuri näimme lähtevän lentoon. Se on uros, joka kuhertaa naarasta luokseen.

Jan sai nyt kuulla monen muunkin linnun oikean nimen. Ja samoin hän tutustui moniin kauniisiin kasveihin ja kukkiin, jotka siihen saakka olivat pysyneet salaperäisen outoina, vaikka kauneudellaan olivatkin hänet lumonneet. Ne muuttuivat nyt todellisiksi ystäviksi.

Vieraskin lämpeni, ja hänen karkeat piirteensä alkoivat hehkua Hän näki Janissa kaltaisensa: nuorukaisen, jota vaivasi tiedon jano, kuten nuoruudessa häntä itseäänkin oli vaivannut. Nyt hänestä tuntui suorastaan ansaitsemattomalta onnelta, että hän sai pelastaa tämän pojan edes muutamista niistä kidutuksista, joita itse oli kokenut. Hän tunsu Jania kohtaan lämmintä kiitollisuutta, ja Jan puolestaan kätki muistiinsa joka sanan. Hän ei unohtanut mitään siitä mitä kuuli. Hän kulki kuin unessa, sillä hän oli viimeinkin löytänyt sitä, mikä maailmassa on parasta — myötätuntoa — laajaa, älykästä, ja runsastietoista myötätuntoa.

Se kevätaamu säilyi alati Janin mielessä kuin uuden aikakauden alkuna — ei menneisyyden muistona, vaan jatkuvana osana nykyisyydestä.

Mutta karkea-asuinen vieras, joka puhui niin ystävällisesti, ei ollut sen voimallisin, todellisin ilmiö, eivätkä uudet linnut ja kasvitkaan, vaan talvikin tuoksu.

Tuoksu tarttuu mieleen paljon paremmin, väkevämmin ja todellisemmin kuin muut aistimukset. Intiaanit tietävät sen. Useat heistä keksivät aikaa myöten, mikä tuoksu palauttaa mieleen onnellisimpien hetkien muiston, ja pitävät sitä rohtopussissaan ikävien hetkien varalle. Se on heille sangen tärkeä ja rakas — kourallinen männynhavuja, kappale piisamin myskiä tai nokare kuusen pihkaa. Siitä liitävät onnellisten muistojen kukkaset heidän mieleensä.

Kuitenkin tämä usko on ensimmäisiä, joiden kimppuun valkoiset käyvät ryhtyessään luomaan valoa punaisen miehen pimeyteen. Tietämättömyydessään he leimaavat sen luonnottomaksi, vaikka tiedemiehet tajuavat sen yksinkertaiseksi totuudeksi.

Jan ei tiennyt, että hän sattumalta oli keksinyt erään intiaanien rohtopussin salaisuuksista. Mutta aina siitä pitäen tämä "rohto", tämä yksinkertainen ja luonnollinen taika, talvikin tuoksu, palautti hänen mieleensä kokemansa ihanan päivän muiston.

Hänelle tämä päivä oli kalliimpi kuin hän oli saattanut uneksiakaan, ja kuitenkin hän teki erään tyhmyyden, joka saattoi hänet väärään valoon ja jätti hänestä hurjan muiston vieraankin mieleen.

Päivä oli ehtinyt ohi puolen. He olivat viipyneet kauan luonnon parissa. Vieras kertoi, että hänellä oli kotonaan paljon luonnonesineitä. Lopulta hän sanoi, että hänen täytyi lähteä.

— Hyvästi nyt poikani; toivon, että vielä tapaamme toisemme. Hän ojensi kätensä. Jan puristi sitä lämpimästi, mutta hän oli aivan ymmällä ajatusten paljoudesta; hän oli niin epäröivä ja arka, ettei huomannut vastata vieraan peitettyyn kutsuun. Jan päästi hänet lähtemään kysymättä edes hänen nimeään tai osoitettaan.

Jan huomasi erehdyksensä vasta sitten, kun oli jo liian myöhäistä sitä korjata. Kuljeskellessaan usein myöhemminkin samoissa metsissä hän aina toivoi näkevänsä tuon ihmeellisen vieraan miehen. Mutta mikä lieneekään ollut syynä, sen koommin Jan ei häntä tavannut.

VI

GLENJAN

Voi millaista villihanhien laulua sinä vuonna! Kuinka niiden toivotus sykäyttelikään Janin sydäntä ja kosketteli siellä uusia salattuja kieliä, jotka väreillen lauloivat vastausta. Onko maailmassa jalompaa eläintä kuin tuo suuri mustaniska lintu, joka ei joutsenen tavoin joiu kuollessaan, vaan elämänsä kukkeuden aikana, joikuu laulun kodista ja rauhasta — jännittävistä urotöistä ja metsästyksistä etäisillä saloilla — nälästä ja runsaudesta ja ankarasta janosta, jonka vilvas juoma sammuttaa. Laulun tuulesta

ja matkasta, laulun orastavasta vihannuudesta ja kitisevistä jäistä — peräpohjolan salatuista, kätkeyistä teistä. Laulun pitkästä mustasta suosta, matalasta ruskottavasta taivaasta ja auringosta, joka ei milloinkaan laske.

Varkaudesta vankeuteen tuomittu intiaani kesti urheasti talven, mutta kun kevät tuli ja sen mukana ukkohanhien joikuna mustan yötaivaan alla, hän säpsähti, kaatui ja lähti samalla viimeisille etäisille metsästyksensä maille.

Kuka voi lukea tai mitata hanhien joiunnen voiman?

Ah sitä villihanhi laulua sinä vuonna! Ja kuitenkin; oliko se uusi laulu? Ei, se oli se sama, vanha laulu, mutta Jan kuunteli sitä uusin korvin. Hän oppi ymmärtämään sen sanoman. Hän kulki villihanhi jäljettä latuja pohjoista kohti niin usein kuin taisi, yhä vain pohjoista kohti joen rantaa vastavirtaan ja yhä yksinäisempiä teitä ja päiviä etsien. Joki kääntyi itää kohti, mutta siihen laske pohjoisesta pieni puro: Jan kulki sen vartta yhä ylöspäin kautta sakenevien metsien joen äyräitten lähetessä toisiaan, yhä vain kauemmaksi, kunnes äyräät muodostivat rotkon ja sitten jälleen erosivat pienen notkon rinteiksi, joilla vielä kasvoi koskematonta vanhaa metsää. Siellä oli runsaasti kaikkein suurimpia hemlokkeja, petäjiä, koivuja ja jalavia, jotka kattoivat kirkkaan puron ainaiseen varjoon. Aukeamilla suikerteli köynnöksiä, siellä tapasi mitä kauneimpia metsäkukkia, oravat pitivät puussa mekastustaan. Puron rannoilla oli liejussa pesukarhun, minkin ja muiden outojen nelijalkaisten jälkiä. Ja ylhäällä puissa lauloivat monenlaiset rastaat suloisia juhlallisia säveliään metsän kultaisessa keskipäivänhämärässä. Jan ei vielä tiennyt niiden kaikkien nimeä, mutta hän tunsi niiden epämääräisen sulon ja salaperäisyyden. Paikka näytti niin etäiseltä, yksinäiseltä ja turmelemattomalta, että Jan uskoi olevansa ensimmäinen ihmisolento, joka oli sinne sattunut. Siksi hänestä tuntui, että paikka löytäjän oikeudella kuului hänelle ja hän risti sen Glenjaniksi.[1]

Tästä paikasta tuli hänen ajatustensa ainainen kohde. Hän taivalsi sinne, milloin oli vähänkin aikaa, mutta ei koskaan uskaltanut kertoa kenellekään löydöstään. Toisinaan häntä kovin halutti uskoa salaisuutensa jollekulle. Hän etsi etsimistään tavataksaan tuonnoisen vieraan ja opastaakseen hänet sinne, mutta samalla hän yhä pelkäsi, että hänen salaisuutensa paljastuisi. Tämä oli hänen pieni kuningaskuntansa; villihanhi olivat hänet sinne opastaneet samoin kuin merilokit olivat opastaneet Kolumbuksen uuteen maailmaan — ja siellä hän saattoi joinakin tuokioina viettää sitä eräelämää, joka oli hänen ihanteensa. Hän oli niin helläsydäminen, että oli itkenyt, kun kaupungissa kaadettiin ryhmä komeita jalavia maalta, joka oli myyty rakennustontiksi, ja vanhain maanviljelijäin kertoessa, kuinka runsaasti hirviä oli ollut ennen vanhaan, hän oli tuntenut jonkinlaista nälkäistä ikävää. Mutta nyt hän oli saanut lohdutuksen näitä suruja vastaan, sillä hän tiesi varman paikan, jossa suuret puut saivat seistä ja kasvaa kuten entisinä onnen aikoina, jossa pesukarhu ja minkki ja sepelpyy saivat elellä rauhassa. Ei, kyllä oli niin. Paikka ei ollut hyvä ilmaista kenellekään, sillä jos salaisuus paljastuisi, niin ihmiset alkaisivat käydä siellä, ja Glenjan tulisi saastutetuksi. Ei, parempi että salaisuus "vaipuu hänen kerallaan hautaan", arveli Jan. Mitä tämä merkitsi, siitä hän ei ollut aivan selvillä, mutta hän oli lukenut ne sanat jostakin ja hänestä ne kuulostivat niin juhlallisilta. No, ehkä hän sentään kertoisi asian kuolinvuoteellaan. Se olikin parasta. Liikutuksesta väristen hän oli näkevinään, kuinka sukulaiset itkien seisovat hänen ympärillään, hän itse kaikkien huomion esineenä, ja kuinka kaikki lakkaisivat valittamasta ja jäisivät suu auki ihmettelemään, kun hän ilmaisisi heille elämänsä mahtavan salaisuuden. Ihanaa! Sen edestä kannatti melkein kuolla.

Hän piti paikan aivan omana tietonaan ja rakastui siihen yhä enemmän ja enemmän. Joskus hän katsoi taivasta hemlokkien tiheiden latvain, lehmusten lehväpehkojen tai harmaan pähkinäpuun sekavan oksaston lomitse ja sanoi: "Minun omaani, minun omaani." Tai hän istui kirkkaan puron muodostaman lammikon rannalla, katseli nuolena livahtelevia salakoita ja sanoi: "Te olette kaikki minun; te olette minun. Teille ei kukaan saa tehdä pahaa eikä kukaan saa teitä karkottaa."

Mäen rinteessä pulppusi vihannalla niityllä lähde, ja sen partaalla Jan tavallisesti söi voileipänsä ja niiden keralla pähkinöitä ja marjojakin, joista hän ei tosin pitänyt, mutta joita hän kuitenkin söi ollakseen oikea metsäläinen. Silloin hän katseli hellästi ylöspäin pitkin puron varren varjoisia kaarteita ja alaspäin laakson kapeata suuta kohti ja sanoi, ajatteli ja tunsu: "Tämä on minun, vain minun."

VII

Janilla ei tosin ollut muuta kuin kaikkein kehnoimpia työaseita, mutta siitä huolimatta hän ryhtyi rakentamaan mökkiä. Hän ei ollut suinkaan erityisen kätevä poika. Ne ponnistukset, joita hän oli tehnyt voidakseen ostaa kirjan, olivat olleet tavattomia hänen keksimikseen, eivätkä hänen taipumuksensa vähääkään viitanneet liikealalle. Kun asia oli tullut kodin sisäministeriössä tunnetuksi, oli häntä moitittu siitä, että oli tehnyt "herrasmiehen pojalle arvotonta työtä", ja häntä oli hirvittävien rangaistusten uhalla kielletty enää milloinkaan ryhtymästä "semmoisiin halventaviin keinoihin rahoja hankkiakseen".

Mutta kun hänelle ei annettu rahaa kotoa, ei hänellä ollut penniäkään. Useimmat pojat olisivat tavalla tai toisella hankkineet itselleen hyvän kirveen tai lapion. Hänellä ei ollut kumpaakaan. Vanha höylänterä, joka oli nauloilla kiinnitetty keppiin, sai olla sekä kirveenä että lapiona. Sillä hän ryhtyi työhön ja korvasi työaseensa kehnouden itsepintaisella uutteruudella. Ensinnäkin hän valitsi rauhallisimman paikan lähteen läheisyydestä — sankkain lehväin peittämän törmän. Mitään erikoista syytä sen salaamiseen hän ei tiennyt, ei muuta kuin piilossa olemisen viehätyksen. Hän oli jostakin kirjastaan lukenut, kuinka "viekkaat oppaat tunkeutuivat tiettömään tiheikköön, käänisivät syrjään erään oksan ja paljastivat sen takaa mukavan asunnon, jota ei kukaan olisi voinut tietää salaisuutta tunteematta". Janista oli sen vuoksi asianmukaisinta piilottaa se kokonaan — tehdä siitä lumottu linna salaovineen. Silloin hän voisi kuvitella itse olevansa se viekas opas, joka johti ihmettelevät toverinsa mökille, vaikka hän ei tietenkään aikonut kenellekään ilmaista salaisuuttaan. Usein hän kaipasi Radin voimakkaita käsivarsia ja oivia työaseita, mutta työpajajuttu oli yksi monesta jotka olivat opettaneet hänet jättämään veljensä pois laskuista.

Maaemo on salaisuuksien paras vartija. Jan alkoi ensin kaivaa kehnolla lapiollaan kuoppaa törmään.

Siihen hän sitten rupesi rakentamaan mökkiä. Paikalle oli ensin saatava kaksi tai kaksi ja puoli metriä pitkiä hirsiiä — ainakin viisikolmatta tai kolmekymmentä tarvittiin, ja siinä vasta pula oli, miten katkoa ja muotoilla niitä mokomalla kirveellä. Mutta toisaalta hän ei vähääkään toivonut parempaa kirvestä. Se epämääräinen käsitys, ettei intiaaneillakaan ollut sen parempia, oli hänelle riittävä yllyke, ja hän ponnisteli urhoollisesti käyttäen kaikkia parhaan kokoisia aineksia, mitä vain löysi. Pölkkyt hän sijoitti seiniin sitä myöten kuin sai niitä tuoduksi paikalle. Toiset pojat olisivat ensin koonneet puut ja rakentaneet huoneen sitten yhtä mittaa, mutta se ei ollut Janin mielen mukaista; hän oli liian innokas näkemään seinien kohoavan. Hän oli monella tuskalla ja vaivalla vähitellen saanut kootuksi niin paljon puita, että niistä tuli kolme hirsikertaa. Silloin hänen mieleensä juolahti, että ovikin piti olla. Ovea ei tietenkään voinut tehdä tavallisella tavalla, siten että hirret katkaistiin. Siihen olisi tarvittu kunnollisia työaseita. Siksipä Jan purkikin etuseinästä pois kaikki hirret, alinta lukuun ottamatta ja pani niiden sijasta kiviä ja kalikoita nurkkia koossa pitämään. Täten hän sai samalla kaksi joutilasta hirttä ja saattoi käyttää ne muiden seinien korottamiseen. Mökki oli nyt noin metrin korkuinen, eikä siinä ollut kahta samanlaista hirttä: toiset olivat aivan liian pitkiä, suurin osa väärinä ja jotkut taas puoleksi lahoja, sillä näitä hän vain kykeni saamaan poikki. Hän oli tyhjentänyt koko ympäristön rakennuspuista, ja niitä täytyi nyt lähteä etsimään etäämpää. Hän muisti nähneensä puun, joka ehkä kelpaisi, mutta se oli melkein kilometrin päässä kotipolun varressa. Hän lähti hakemaan sitä ja sai kokea iloisen yllätyksen; se oli vain yksi kahdestatoista vanhasta setripölkystä, jotka oli hakattu jo aikoja sitten ja jätetty siihen kelvottomina hylkyinä mätänemään. Hän jaksoi kantaa vain yhden kerrallaan, joten hänen täytyi jokaista varten tehdä kaksinkertainen matka, ja tuskallisen painavaksi kävi pölkky joka kerta, ennen kuin taival oli kuljettu. Saadakseen paikalle kaikki kaksitoista pölkkyä hänen siis täytyi kulkea parikymmentä kilometriä. Siihen kului monta lauantaita, mutta hän oli itsepintainen eikä hellittänyt. Kaksitoista hyvää hirttä riitti mökin seiniin, jotka sitten olivat puolitoista metriä korkeat. Kolme hirttä jäi vielä kattoparruiksi. Ne hän nosti seinien päälle poikittain jakaen välit yhtä suuriksi. Sitten hän latoi niiden päälle risuja ja oksia, kunnes katolla oli vahva peite. Sen jälkeen hän meni rehevälle heinäniitylle ja leikkasi siellä veitsellään heinää pari tuntia. Heinää hän levitteli katolle peittääkseen ne taas vuorollaan jalavan kuoren kaistaleilla. Kaiken päälle hän ajoi törmästä kaivamansa saven, levitteli sen, sotki sen tiiviiksi ja sulloi sen reunoilta matalammaksi. Lopuksi hän heitti saven päälle lehtiä ja kaikenlaista muuta roskaa, niin että katto sulautui tiheikön muuhun sakeuteen.

Näin oli katto valmis, mutta koko oviseinä oli vielä avoinna. Hän ei uskaltanut lähteä etsimään lisää hirsiiä, vaan päätti koettaa uutta keinoa. Hän löysi ensinnäkin muutamia sylen mittaisia, vahvoja seipäitä. Kun ei ollut kirvestä niiden teroittamiseksi ja maahan hakkaamiseksi, hän kaivoi jalan syvyiset reiät, kaksi seinän kumpaankin päähän ja vielä kaksi etuseinän hirren keskivaiheille.

Kuhunkin reikään hän pystytti suoran seipään, niin että niiden toinen pää oli räystäshirressä kiinni, toinen aina ulkopuolella ja toinen sisäpuolella. Sitten hän sotki alapäiden ympärille reiän maata täyteen. Hän lähti sen jälkeen puron rannalle ja leikkasi pitkiä tuoreita, alapäästään vahvoja pajunvitsoja. Nämä vitsat hän kietoi 8:n muotoisesti jokaisen seiväsparin yläpään ympäri sillä tavalla, että ne puristivat seipäitä tiukasti etuseinän ylimpään ja alimpaan hirteen kiinni.

Nyt hän kaivoi kuopan lähteen luo ja sotki vettä ja savea sekaisin muurilaastiksi. Sitten hän liuskakivistä tekemällään lastalla ja vanhalla sangolla kantamallaan laastilla muurasi seinän seipäiden

väliin asettaen ulkopuolelle vaakasuoria keppejä tueksi ja latoen sisäpuolelle kiviä päällekkäin, kunnes koko etuseinä oli ummessa, lukuun ottamatta pientä akkuna-aukkoa ja suurempaa reikää, jonka hän oli jättänyt ovea varten.

Tämän tehtyään hän ryhtyi valmistamaan huoneen sisustaa. Hän keräsi metsästä sammalia ja tukki niillä kaikki ylemmät raot sekä täytti seinän ja maan välissä olevat raot kivillä ja mullalla. Näin oli mökki melkein valmis; ovi vain puuttui.

Oviaukko oli toista metriä korkea ja puoli metriä leveä, ja niinpä hän kotona halkovajassa katkaisi kolme parikymmentä senttiä leveää ja metrin pituista lautaa, jättäen kuitenkin yhden laudan kumpaankin päähän pitkän tapin. Tekemällä tämän kotona hän saattoi käyttää sahaa. Sitten hän, mukanaan nämä ja kaksi lyhyempää lautaa, jotka olivat kumpikin puoli metriä pitkät ja parikymmentä senttiä leveät, hiipi pois Glenjaniin ja kiveä vasaranaan käyttäen naulasi niistä oven. Maahirteen hän hakkasi niin suuren kuopan, että oven toinen tappi mahtui siihen, ja teki ylimmän hirren alapuoleen vastaavan kuopan. Vivuten sitten räystäshirttä vähän koholle hän asetti oven paikalleen, laski räystäshirren alas, ja niin ovi oli saranoillaan. Oveen hän kiinnitti nauhan pätkän, jolla sen saattoi ulkopuolelta sulkea kiertämällä sitä seinästä ulkonevan oksan ympärille; sisäpuolelta ovea piti kiinni rakoon pistetty nappula. Muutamista puista, kuusenoksista ja kuivista heinistä hän teki majaan vuoteen. Nyt ei puuttunut muuta kuin ikkunaruuu, ja paremman puutteessa hän toi kotoa kappaleen musliinia ja kiinnitti sen aukkoon. Mutta kun sen samea valkoinen väri tuntui pistävän pahasti silmään, hän kokosi pähkinöitä ja kotona soveliasta tilaisuutta hyväkseen käyttäen keitti pumpulikangasta pähkinäin kanssa, kunnes se sai varsin tyydyttävän keltaisenruskean värin.

Lopuksi hän hävitti kaikki askartelun jäljet ja peitti mökkinsä kokonaan pensaille ja suikertavilla köynnöksillä. Monta viikkoa kestäneen työn jälkeen hänen metsäkotinsa oli valmis. Se ei sisältä ollut kuin puolitoista metriä korkea ja pari metriä pitkä ja leveä — likainen ja epämukava — mutta kuinka hauskaa olikaan omistaa se.

Täällä hän ensi kertaa elämässään alkoi käsittää, mitä tyydytystä itsenäinen toimi saattaa tuottaa suurta päämäärää tavoiteltaessa.

VIII

ERÄTIETOUDEEN ITUJA

Jan oli tänä aikana kiinnittänyt kaiken voimansa mökkiin siinä määrin, että hän tuskin huomasi lintuja ja metsän muita eläimiä. Sellainen oli hänen luonteensa: yksi asia kerrallaan ja siihen kiinni kaikella tarmolla.

Ajatuksissaan hän oleskeli nyt yhä enemmän ja enemmän tässä omassa valtakunnassaan; hän ikävöi sinne aina. Mutta hän ei uskaltanut muuta kuin haaveilla, että joskus pääsisi nukkumaan yöksi mökkiinsä. Siellä hän eläisi ihanne-elämäänsä — intiaanien elämää, tosin hylkäämällä kaiken, mikä siinä oli pahaa ja julmaa. Siellä hän näyttäisi ihmisille, kuinka piti elää kaatamalla kaikkia puita, turmelematta kaikkia jokia ja tappamalla kaikkia eläviä olentoja. Hän aikoi oppia, miten metsästä oli saatava runsaimmat ilot, ja sitten opettaa kokemuksensa muillekin. Mutta vaikka linnut ja nelijalkaiset eläimet häntä viehättivät, olisi hän kuitenkin empimättä ampunut jonkun, jos hänellä olisi ollut pyssy; sen sijaan oli puun kaataminen hänelle aina murheen aihe. Ehkäpä hän oivalsi, että linnun sijaan pian tulisi toinen, mutta puun sijaan ei milloinkaan.

Suunnitelmansa toteuttamiseksi hänen täytyi työskennellä koulussa uutterasti, sillä kirjoissa oli paljon sellaista mitä hän tarvitsi. Ehkäpä hän vielä jonakin päivänä saisi nähdä Audubonin tunnetut lintupiirroukset ja voisi siten ratkaista kaikki lintupulmansa yhden ainoan kirjan avulla.

Kouluun tuli sinä kesänä uusi poika, joka kartutti Janin metsäläisvarustuksia. Se poika ei ollut hyvä eikä älykäs: päinvastoin hän oli tyhmä ja hänet oli huonon käytöksen vuoksi karkotettu erästä sisäoppilaitoksesta, mutta hänellä oli koko joukko eräitä koulupojanavuja, jotka soivat hänelle joksikin aikaa kunnian hohdetta. Hän osasi sitoa nuoraan kummallisia solmuja. Hän osasi matkia ihmeellistä linnun liverrystä ja hän taisi erästä kieltä, jota hän sanoi tutniitiksi. Jania huvitti tämä kaikki ja varsinkin se uusi kieli. Sen salaisuus oli siinä, että jokainen sana kirjoitettiin kahdentamalla kerakkeet ja sijoittamalla niiden väliin "e". Siten "d":stä tuli "ded", "m":stä "mem", "p":stä "pep" ja niin edespäin.

Tämän uuden pojan mallilause kuuluu: "pep-i-ded-ä kek-i-tet-ases kek-ii-nen-nen-i" ja sen hän sanoi merkitsevän erästä tapaa saada aikaan äännettömyyttä.

Tästä kielestä oli "suurta hyötyä", vakuutti se uusi poika, sillä sen avulla saattoi estää sivullisia ymmärtämästä keskustelua, ja niin kyllä olikin asian laita. Jan harjoitteli uutterasti, ja muutamassa viikossa hän hallitsi sen täydelleen. Jopa hän osasi käytellä näitä kömpelöitä lauseita paremminkin kuin oppimestari itse ja erinomaisella menestyksellä sovittaa sekaan korostuksia ja kurkkuääniä, joista kieli sai viehättävän metsäläistuoksun. Mielellään Jan sitä solkkasikin uuden pojan kanssa saadakseen nauttia niiden toverien ihmettelevistä ilmeistä, jotka eivät olleet perehtyneet tutniittien kieleen.

Jan valmisti itselleen jousen ja nuolet. Ne olivat tökerötekoiset, eikä hän niillä osannut mihinkään, mutta jännittäessään jousen nuolen kärkeen saakka hän mielestään oli niin intiaaninomainen, että siinä oli kylläkin ilon aihetta.

Hän vuoli nuolia ja kiinnitti niihin vanneraudasta kärjet. Kärkiä hän saattoi viilata kotona puuvajassa. Niissä oli väkäsiä ja kaksinkertaisiakin väkäsiä ja hampaita. Nämä nuolet olivat kamalan näköisiä aseita. Ne näyttivät kerrassaan pirullisen julmilta, ja sen vuoksi ne tekijäänsäkin tyydyttivät. Hän sanoi niitä "sotanuolikseen", ampui nuolen puuhun ja katseli, kuinka se vapisi, mörähti sitten: "ugh, paljon hyvä", ja nautti kuvitellun lävistämänsä vihollisen tuskista.

Hän löysi lampaan nahan kappaleen ja teki siitä sangen surkean näköiset mokkasiinit. Vanhasta tunkiolle nakatusta kittaussveitsestä hän hioi päänahannylkyveitsen; siinä oli lovi lasin taittamista varten, ja se hänelle tuotti paljon harmia, kunnes hän sattui muistamaan, että jotkut intiaanit murtavat veitseensä loven jokaisen tappamansa vihollisen muistoksi, ja tämä lovi siis hyvin sopi tappoluettelon aluksi. Mokkasiininnahasta jääneistä kaistaleista hän valmisti tupen puukkoonsa. Koulussa hän vaihtoi itselleen muutamia vesivärejä ja peilin kappaleen, jonka hän pisti halkaistuun keppiin. Nämä esineet kuuluivat hänen intiaanivarusteisiinsa. Kun hän sitten rupesi varsinaisesti intiaaniksi laittautumaan, taistelivat hänen kasvoillaan koko ajan mitä kamalin intiaaninilme ja mielihyvän irvistys sen vuoksi, että hänen oli onnistunut maalata naamansa niin pirulliseksi. Kasvot maalattuina ja sulka tukassaan hän kulki ylpeänä ristiin rastiin pienen kuningaskuntansa metsissä ja kokosi talteen pienimmänkin erätietouden rippeen, mitä sattui löytämään, keksimään tai koulutovereiltaan kuulemaan.

Kaikki ihmeelliset esineet, mitä hän metsästä löysi, hän kantoi mökkiinsä: vääriä keppejä, sulkia, luita, kalloja, simpukankuoria, vanhan lehmänsarven — kaiken mikä vain hänen huomiotaan herätti, vaikka hän ei olisi tuon oudon viehätöksen syytä oivaltanutkaan. Simpukankuorista hän teki intiaanin kaulakoristeen pujotellen nuoraan vuorotellen niitä ja kalan selkärudon palasia. Hän antoi hiustensa kasvaa niin pitkiksi kuin suinkin käyttäen kaikenlaisia sotajuonia, vieläpä kampaamistakin, vaikka se oli niin luontoa vastaan, välttääkseen äidin saksien kuukausittaista lyhennystoimitusta. Hän makasi tuntikausia ja antoi auringon paahtaa kasvojaan muuttaakseen siten värinsä sellaiseksi kuin sen tuli olla, ja ainoa itsekohtaisen turhamaisuuden oire, mitä hänessä milloinkaan huomattiin, oli mielihyvä siitä, että hänen ihonsa tummuudesta lausuttiin halventavia huomautuksia. Hän koetti tehdä kaiken siihen tapaan kuin intiaani tekisi, matki intiaanien asentoja, käveli huolellisesti varpaat sisäänpäin käännettyinä, taittoi oksia paikkoja merkitäkseen, arvasi ajan auringosta ja mörähti "ugh" ja "uagh" kun sattui jotakin hämmästyttävää. Halventavat huomautukset kalpeanaamoista olivat tärkeänä osana hänen huvituksissaan, ja hän lausui ne omalla keksimällään intiaanikielellä. "Ugh, kalpeanaamat paljon ei hyviä" ja "uagh, kalpeanaama — vaalea mielipuoli metsässä". Nämä olivat hänen mielilauseitaan.

Häneen vaikuttivat paljon kaikenlaiset hänen sattumalta kuulemansa lauseet. "Intiaanin ruskea, jäntevä käsivarsi" oli yksi sellainen lause. Se toi hänelle mieleen, että hänen omat käsivartensa olivat valkoiset kuin maito. Siihen oli kuitenkin yksinkertainen apu. Hän kääri hihansa olkapäihin saakka ja antoi päivän paahtaa käsivarsiin täydeltä terältä. Myöhemmin hän, muistaen tutun lauseparren, "sotilas oli suolivyötä myöten alaston", meni askelta pitemmälle — hän päätti paahtaa itsensä vyötäisiä myöten — ja oli siinä tarkoituksessa paidatta kokonaisen lupapäivän. Jan meni aina äärimmäisyyksiin. Hän muisti nyt, että nuorten miesten eräissä intiaaniheimoissa täytyi alistua vihkimysmenoon, jota sanottiin aurinkokarkeloksi; sen vuoksi hän karkeloi tulen ympärillä ilki alastomana paahtavassa auringonpaisteessa ja istuskeli kokonaisen päivän ilman vaatteita.

Iltapuolella hän tunsu yleistä lämpöä ruumiissaan, mutta vasta yöllä hän täydelleen sai kokea varomattomuutensa seuraukset. Hän tunsu polttavaa kuumuutta. Hän tuskin sai nukutuksi koko yönä. Seuraavana päivänä hänen tilansa oli vielä huonompi. Käsivarret ja hartiat olivat rakkoja täynnä. Hän kesti tuskansa urheasti peläten, että kodin sisäministeriö pääsisi asiasta selville. Siinä tapauksessa olisi käynyt vielä huonommin. Hän oli lukenut, että intiaanit rasvaavat auringon polttaman ihon. Hän siis meni kylpyhuoneeseen ja voiteli itsensä hanhenrasvalla, puhvelinrasvaa kun ei ollut. Tästä oli jonkin verran apua ja muutaman päivän kuluttua hän jaksoi paremmin ja saattoi suurta tyydytystä tuntien kuoria irtaantuneen nahan olkapäistään ja käsivarsistaan.

Jan teki koivun tuohesta koko joukon astioita. Reunat hän punoi kiinni juurisäikeillä ja täytti pohjan

pyöreällä puukiekolla ja liitokset männynpihkalla, niin että astiat pitivät vettä.

Etäisestä joesta hän pyydysteli muutamia kissakaloja ja kuljetti ne kotiin, toisin sanoen mökkiinsä. Siellä hän teki tulen, paistoi ne hiilloksessa — sangen huolimattomasti — ja söi ne kuin suurenkin herkun. Niiden kummastakin kylkievästä hän sai terävän luun, porasi sen paksuun päähän reiän, silitti sen ja sai siten neulan, jota saattoi käyttää tuohiastiain teossa. Tällaisia neuvoja hän säilytti tuohilippaassa, jossa sitä paitsi oli muutamia pihkan palasia, intiaanien piikivinen nuolenpää, jonka hän oli saanut eräältä koulutoverilta, ja suuren huuhkajan kynnet, jotka hän oli löytänyt eläinten täyttäjän puodin takaa roskakasasta. Eräänä päivänä hän kaupungissa kotipihassaan huomasi tuhkaläjässä oudon uuden linnun. Hän näki tuon tuostakin outoja lintuja, mutta tämä oli tavallista merkellisempi. Hän piirsi sen kuvan, kun se pelkäämättä söi aivan hänen lähellään. Se oli yleisväriltään samean tuhkanharmaa, päälaessa ja ruumiissa pronssinkeltaisia täpliä ja siivissä valkoiset poikkijuovat. "Kanadan linnuista" hän ei saanut minkäänlaista valaistusta; hän etsi kaikista kirjoista mitä käteensä sai, mutta ei päässyt selville sen nimestä. Vasta monen vuoden kuluttua hän sai tietää, että se oli nuori koirastaviokuurna.

Eräänä toisena päivänä hän löysi pensaitten alta jotenkin läheltä mökkiään pienikokoisen kuolleen haukan. Hän otti sen teltaan ja piti sitä ihmeteltävänä löytönä, tarkasteli tuntikauden sen varpaita, nokkaa, siipiä ja jokaista sulkaa. Sitten hän ryhtyi piirtämään sen kuvaa. Hyvin huono kuva siitä tuli, vaikka piirtämiseen kului monta päivää, ja lintu oli matoja täynnä, ennen kuin kuva valmistui. Mutta joka höyhen ja joka pilkku oli tarkkaan jäljennetty, paperille oikeaan paikkaan piirretty. Eräs hänen ystävänsä sanoi, että se oli kanahaukka. Tämä nimi tarttui Janin muistiin, ja siitä pitäen kanahaukka kaikkine kirjopiirtoineen oli hänelle hyvä tuttu. Vielä myöhemminäkin vuosina nimi pysyi hänen mielessään, vaikka hän silloin olikin saanut selville, että hänen "kanahaukkansa" oli aivan toista lajia.

Myöhemmin hän tapasi huomattavasti toisenlaisen haukan. Se oli elävä ja lentää livahteli puussa hänen päänsä päällä. Se oli sangen pieni. Nokka oli hyvin lyhyt, jalat, siivet ja pyrstö pitkät; pää oli sinervä; päälaki kuparinpunainen; pyrstössä oli leveä musta poikkijuova. Lennellessään ja oksilla tasapainoa tavoitellessaan tämä lintu keikutteli pyrstöään. Siitä hän tiesi, että se oli haukka, ja se minkä hän värejä muisti, osoitti sen varpushaukaksi, sillä tällä kertaa hänellä oli kirjastaan hieman apua. Kaksi muutakin lintua hän näki aivan läheltä ja osaksi muistista piirsi niiden kuvat. Erään kalenterin kuvasta hän sai tietää, että toinen oli muuan ruisrääkän sukulainen; lintukirjansa kuvasta taas, että toinen oli bobolinkki-varpunen. Näitä nimiä hän ei koskaan unohtanut. Piirtäminen häntä alussa vähän epäilytti — se näytti niin epäintiaanimaiselta, kunnes hän muisti, että intiaanit maalailevat kuvia kilpiinsä ja tiipiittensä seiniin. Se todella olikin kaikkein paras keino luotettavien havaintojen tekemiseen.

Kaupungin kirjakauppialla oli näihin aikoihin tarjolla muutamia uusia kirjoja. Erästä ihmeteltävän kaunista teosta myrkkukasveista Jan kovin mielellään olisi käynyt katsomassa. Se oli jonkin aikaa näytteillä ikkunassa. Kaksi suurta kuvaa saattoi kadulta nähdä; toinen oli villikaali (*Hyoscyamus*), toinen hulluruoho (*Datura*). Jan katseli niitä niin usein kuin vain saattoi. Viikon kuluttua ne katosivat; mutta nimet ja ulkonäkö olivat ainaiseksi syöpyneet hänen muistiinsa. Jos hän olisi ollut rohkeampi ja mennyt sisään ja pyytänyt saada katsella näitä teoksia, niin hänen mieleensä olisi tunnissa painunut niistä suurin osa.

IX

JÄLJET

Eräänä päivänä hän löysi puron rannalta kosteasta hiekasta omituisia painalluksia — ilmeisestikin jälkiä. Jan tutkiskeli niitä kauan ja piirsi niistä sitten samankokoisen kuvan. Hän epäili suuresti, että ne olivat pesukarhun jäljet — ei ollut niin harvinaista eläintä, ettei hänen laaksossaan olisi voinut sitä tavata. Hän näytti jäljen kuvan niin pian kuin suinkin tallirengille, jonka koiran sanottiin kerran tappaneen pesukarhun ja joka siis tietenkin oli asiantuntija.

— Onko tämä pesukarhun jälki? kysyi Jan kainostellen.

— Mistä minä sen tietäisin? vastasi mies töykeästi ja jatkoi työtään. Mutta vieressä seisojien vieras, omituinen ilmestys, jolla oli huonot vaatteet, mutta päässä takakenossa uusi silkkihattu. Tämä sanoi: "Näytäpä minulle." Ja Jan näytti.

— Onko se luonnollista kokoa?

— On.

— Aivan oikein, pesukarhun jälkihän se on. Tutki nyt kaikkia isoja puita sillä paikalla, jossa tämän jäljet tapasit; kun sitten näet sellaisen, jossa on kolo, niin tutki kuorta, eikö siitä löydy pesukarhun karvoja. Jos huomaat niitä, niin tiedät löytäneesi pesukarhun puun.

Jan lähti liikkeelle niin pian kuin suinkin pääsi. Etsittyään aikansa hän löysi suuren lehmuksen, jonka kuoreen oli tarttunut vähän harmaita karvoja. Hän vei ne kotiin saadakseen varmemmin tietää, minkä eläimen turkista ne olivat peräisin. Hän koetti tavoittaa kohtaamaansa vierasta miestä, mutta tämä oli mennyt matkoihinsa, eikä kukaan tuntenut häntä.

Miten saada karvoista selkoa, siinä olikin nyt pulma; mutta äkkiä hän muisti, että eräällä ystävällä oli vaunujen jalkamatto pesukarhun nahasta. Hän vertasi siitä nyhtämiään karvoja puusta saamiinsa, ja tarkastelu osoitti kiipijän epäilemättä olleen pesukarhu. Näin Jan sai ensimmäisen aavistuksen siitä tosiasiaista, että jokaisella eläimellä on erilaiset karvatkin, ei vain jäljet. Hän oppi niin ikään, kuinka viisasta oli piirtää kaikki, mitä halusi muistaa tai myöhemmin kuvailla. Hän oli keksinyt tuon oivallisen keinon joko sattumalta tai vaiston avulla, ja periaate oli hyvä; ei mikään muu anna niin monipuolista ja tarkkaa tietoa muodosta kuin piirros — ei ole sen parempaa oikean havaintotoiminnan kehittäjää.

Kerran hänen huomionsa kiintyi erääseen tavalliseen, sateenvarjon kaltaiseen kasviin. Hän kaivoi sen maasta juurineen, ja alapäästä löytyi pitkä valkoinen mukula. Hän maistoi sitä. Sen maku muistutti hyvin paljon kurkkua. Hän löysi kasviopista sen nimen, se oli "intiaanien kurkku".[2] Kuvaus tästä kasvista tuntui soveltuvan hänen löytämäänsä juurakkokasviin, mikäli hän käsitti kirjan oppisanain merkityksen, siinä kun ei ollut kasvista kuvaa. Näin hän siis lisäsi intiaanikurkun erätietoihinsa.

Kerran hän taas pureskeli erään oudon kasvin lehtiä, koska oli kuullut, että se oli intiaanien ensimmäinen koe. Mutta pian hän sai kamalia vatsanväännteitä. Hän kiiruhti kotiin suuressa tuskassa. Äiti antoi hänelle sinappia ja vettä, kunnes hän antoi ylen, ja sitten pari kovaa korvapuustia. Isä sattui tulemaan huoneeseen tämän toimituksen aikana ja täydensi rangaistusta lämpimällä kädellä. Ja sillä samalla hetkellä häntä käskettiin ainiaan pysymään poissa metsistä. Jan ei tietenkään totellut. Hän kävi vain entistä varovaisemmaksi ja nautti mökistään kahta vertaa enemmän, kun siihen vielä liittyi salaisen synninkin viettelys.

X

BIDDYN AVUSTUS

Perheeseen tuli nyt irlantilais-kanadalainen palvelustyttö, kotoisin Sangerista. Tämän tytön isoäiti oli kansanparantaja, joka ammattinsa perinpohjaisena taitajana oli kohonnut suureen maineeseen. Hänet oli usein ilmiannettu muka noitana, vaikka olikin harras katolilainen. Tyttö oli oppinut jonkin verran hänen kasvitiedoistaan, ja eräänä päivänä, kun kaikki olivat käymässä hautausmaalla, hän poikkesi milloin mihinkin metsikköön ja toi kasveja sekä ilmoitti niiden nimet ja samalla vaivat, joita vastaan hänen isoäitinsä niitä käytti.

— Sassafras, josta saadaan lääketeetä ihotauteihin; verijuuri, jolla keväällä parannetaan verta; pipsisseva vilustumiseen ja kuumeeseen; valkoisen miehen jalanjälki,[3] jota nousee kaikkialle, mihin vain valkoinen mies astuu; intiaanin malja, jota kasvaa sille paikalle, missä intiaani kuolee; voikukan juuri, joka kelpaa kahvinlisäkkeeksi; intiaanitupakka, jota käytetään ostotupakan höysteeksi; hemlokin kuorta, josta saadaan punaista väriainetta; harmaan pähkinäpuun kuorta, josta saadaan kankaisiin vihertävä värivivahdus.

Tämä kaikki oli muille vain hetken huvia, mutta Jania se kiinnosti aivan valtavasti, ja hän kätki kaikki nämä seikat syvälle muistiinsa. Biddyn tietoihin oli kuitenkin sekaantunut paljon taikauskoakin:

— Jos pitää pitkäkoiven (vaaksiaisen) koivesta kiinni ja sanoo: 'Ilmoita minulle, missä lehmäni ovat', niin se osoittaa juuri lähimmän koipensa alle, — ja kerran se tiedotti minulle, missä hukunut kaularihmani oli.

— Jos ampuu pääskyjä, niin lehmät lypsävät verta. Vanha Sam White turmeli sillä koko maitokaupansa.

— Salama ei koskaan iske sellaisiin ulkohuoneisiin, joihin pääskyt ovat pesineet. Isä ei koskaan saanut

rauhaa, kun oli uuden ulkoihuonerivin rakentanut, ennen kuin pääskyt siihen pesivät. Hän piti sitä sadan dollarin vakuutuksessa, kunnes pääskyt tulivat sitä katselemaan.

— Kun mittaritoukka tulee päälle, niin silloin saat uudet vaatteet. Minun serkkuni sanoo, että niitä joka kesä kävelee hänen päällään, ja aina hän saa uudet vaatteet.

— Jos halkaisee variksen kielen, niin se alkaa puhua kuin tyttö. Mummo tunsii miehen, ja sillä miehellä oli veli, joka sai kiinni variksen poikasen ja halkaisi sen kielen ja sanoi sitten mummolle, että se puhui juuri kuin tyttö — ja mummo kertoi tämän minulle!

— Jos liottaa hevosen jouhea sadevedessä, niin siitä tulee käärme. Ja eikös olekin paljon käärmeitä sellaisten vesipaikkojen ympärillä, joista hevoset juovat?

— Jos tappaa hämähäkin, niin seuraavana päivänä sataa. Se on hyvä tietää. Minä muistan, kun eräänä vuonna oli tulossa protestanttien juhla heinäkuun 12. p:nä ja äiti käski meitä kokoamaan kaksikymmentä hämähäkkiä. Ne me tapoimme kaikki edellisenä päivänä, ja voi voi, kuinka sitten juhlassa satoi! Arvatkaa naurattiko meitä! Useimpien juhlijoitten täytyi palata kotiin veneillä, niin kerrottiin sanomalehdessä. Mutta seuraavana vuonna ne tekivät meille saman jutun, kun me vietimme Pyhän Patrikin päivää, mutta maaliskuun 16. p:nä hämähäkkejä on vielä vähän, eikä silloin satanut vettä vaan lunta, niin että kyllä juhlaan mentiin.

— Rupikonnista saa tietenkin rupia. Oletteko nähnyt Mc Kennan kaksosia — kuinka niiden pää on rupia täynnä. No niin, mutta minä olen nähnyt niiden poikien leikittelevän rupikonnilla kuin pelikuulilla. Niin, olisipa niiden pitänyt tietää, mitä siitä tulee. Eikö rupikonnin selkä ole rupia täynnään, niin ettei siihen enempää mahtuisi?

— Tuo on intiaanin tupakkaa. Intiaanit aina käyttävät sitä, ja polttaa sitä joskus mummokin. (Jan painoi tämän erikoisesti mieleensä — sitä hänen piti saada ja polttaa, jos kerran intiaanit niin tekivät.)

— Noidan pähkinäpuusta tehty taikavirpi rupeaa heilumaan maanalaisen lähteen päällä ja näyttää, mistä kohdasta pitää kaivaa. Dennyt Scully on kovin taitava sitä käyttämään. Hän saa dollarin, kun näyttää, mihin paikkaan pitää kaivo kaivaa, ja ellei vettä löydy, niin ei silloin ole kaivettu juuri siitä paikasta, jonka hän on osoittanut, taikka on lumous jollakin tavalla rikottu, ja hänen täytyy etsiä uudestaan.

— Kas tässä on voikukka. Sen juuresta tulee oikein hyvää kahvia. Mummo aina käyttää sitä. Hän sanoo, että se on terveellisempää kuin ostokahvi, mutta äiti sanoo, että hän pitää enemmän ostetuista tavaroista, ja kuta enemmän ne maksavat sitä enemmän hän niistä pitää.

— Kas tässä on ginseng. Siinä on keväällä oikein nätit kukat. Sitä lähetetään Kiinaan tonneittain. Mummo sanoo kiinalaisten syövän sitä tullakseen hyvälle päälle, mutta paljon enemmän heidän pitäisi siinä tapauksessa syödä.

— Tuossa on ruskojalavan oksa. Se on mainiota kylmän ajamiseksi ruumiista; silloin pitää juoda sen kuoresta keitettyä mehua. Mummo teki sitä eräänä keväänä sangollisen. Hän pani sen ulos jäähtymään, mutta sika joi kaiken, ja varmaan se oli kylmettynyt, sillä se sai sen takahampaat niin löyhtymään, että ne irtaantuivat suusta. Minä näin ne itse pihassa. Näin kuin näinkin.

— Tämä on talvikki. Sitä monet minunkin tuntemani pojat pureskelevat saadakseen työtöt pitämään itsestään. Ja moni sillä tavalla saakin oman kullan. Olen itsekin käyttänyt tuota konstia monta monituista kertaa.

— Kas tässä on se, jota jotkut nimittävät intiaanin nauriiksi ja lapset saarnastuoliksi, mutta mummo on keksinyt sille nimen: murheenkasvi, sillä hän sanoo, että kun sitä joku syö, niin sitten hän murehtii viimeistä tyhmyyttään. Minä panen sitä vähän isäsi kahviin ensi kerran, kun hän piiskaa sinua, niin ehkä hän sitten lakkaa. Minuun oikein koskee kipeästi, kun sinua piiskataan kaikenlaisten mitättömien asioiden vuoksi, joille et mitään mahda.

— Käärme pistää kielellään. Astupa jalkasi käärmeen päälle niin näet, kuinka se koettaa pistää. Sen häntä ei kuole, ennen kuin aurinko laskee. Sen minä olen kerran itse nähnyt, ja niin mummokin sanoo; ja mitä mummo ei tiedä se ei ole tietämisen arvoista — se on paljasta kirjaviisautta.

Sellaisia kummallisia luuloja hänellä oli. Janin mielestä useimmat niistä olivat enemmän tai vähemmän älyttömiä; mutta oli piikatyöllä vähän takametsänkin tietoa, ja kaiken Jan painoi mieleensä.

Tyttö tiesi niin paljon arvokasta, että Jan oli melkein päättänyt kertoa, minne hän lähti joka lauantai työnsä päätettyään.

Viikon tai parin kuluttua tyttö epäilemättä olisi saanut tietää hänen suuren salaisuutensa, mutta sitä

ennen sattui tapaus, joka teki lopun heidän seurustelustaan.

XI

KEUHKOPALSAMI

Eräänä päivänä Biddy kulkiessaan Janin kanssa kaupungin laidassa olevan lehdon kautta pysähtyi erään puun luo ja sanoi:

— Eikös vain tuossa ole syystuomi![4]

— Sinä tarkoitat Virginian tuomea.

— En, vaan syystuomea. Virginian tuomi ei kelpaa mihinkään, mutta syystuomen kuori on kovin hyvää keuhkokipuihin. Mummolla sitä on aina varalla. Minä olen itsekin tuntenut hiukan pahoinvointia (totta puhuen hän oli terve kuin pukki). Minun täytyy hankkia sitä vähän.

Janin kanssa he siis suunnittelivat retken. Se oli niin uhkarohkea, että poikaa pelotti. Tyttö otti pienen kirveen kalukaapista — hänen isänsä pyhästä kalukaapista.

Janin äiti näki hänet kirves kourassa ja kysyi, mitä hän sillä teki. Vähääkään kainostelematta tyttö sanoi oikopäätä, että hän aikoi lyödä lujempaan koukkuun, johon pyykkinuora oli kiinnitetty ja jatkoi hymyhuulin matkaansa valhettaan häpeämättä. Jan sai uuden opetuksen, eikä se suinkaan ollut hyvä ja varteen otettava. Kirves pantiin kyllä heti takaisin kaappiin, mutta seuraavalla kerralla lainattiin varovaisemmin.

Biddy sanoi menevänsä vihannespuotiin. Mutta nurkan takana hän tapasi Janin, ja yhdessä he sitten lähtivät toimittamaan asiaansa. Välittämättä vähääkään omistusoikeudesta hän näytti Janille, kuinka syystuomesta oli kuori otettava. "Ei pidä kuoria aivan ympäriinsä, — siitä tulee huono onni; pitää ottaa vain päivän puolelta." Hän täytti kopan kuorenpalloilla, ja sitten palattiin yhdessä kotiin.

Kotona hän täytti kuoresta irrottamallaan mäihällä ruukun, kaatoi vettä päälle ja antoi sotkun seistä viikon päivät. Vesi muuttui tänä aikana tumman ruskeaksi liukseksi, jolla oli katkera maku ja imelä hyvä haju. Biddy sekoitti sekaan viskiä ja vähän sokeria ja liimasi sitten kylkeen nimilapun: *keuhkopalsamia*.

— Se on kamalan hyvää, hän sanoi. Mummolla sitä on aina varalta. Sillä parannetaan paljon ihmisiä. Annas kun kerron. Bud Ellis oli jo niin huonona, että tohtorit aivan hylkäsivät hänet. Sanoivat, ettei hänellä ollut keuhkoista enää mitään jäljellä, mutta hänpä tuli mummon luo. Tavallisesti hän oli tehnyt mummosta pilkkaa; mutta nyt hän oli huutavassa hädässä. Alussa mummo ajoi hänet ulos; mutta kun hän sitten näki, kuinka kamalan sairas mies oli, voitti säälin tunne ja hän ilmaisi, miten tätä keuhkopalsamia valmistetaan. Miehen piti valmistaa pari kannua kerrallaan ja tuoda mummolle. Mummo sitten piteli sitä, niin että se väheni puoleen, ja antoi sen sitten hänelle takaisin. Ja eikös vain mies kuuden kuukauden päästä ollut aivan terve.

Biddy valitteli nyt joka yö rintavaivojaan. Näihin vaivoihin ei ollut mistään muusta apua kuin hänen keuhkopalsamistaan. Varmaan hänen tilansa oli sangen arveluttava, sillä eräänä yönä hänen päähänsä näytti tulleen vikaa hänen nautittuaan useita lasillisia kallista palsamiaan. Biddy alkoi morkata talon emäntää, ja kuukauden lopussa hänen sijallaan oli toinen, vaikka ei tosin yhtä mielenkiintoinen palvelija.

Monta hyvää ja huonoa opetusta olisi Jan voinut tytöltä saada; mutta ainoa, mikä todella jäi kummittelemaan hänen mieleensä, oli tieto, että syystuomen kuori oli aivan ihmeellistä rohtoa. Perheen lääkärikin vakuutti, että kyllä asiassa oli perää, ja Jan piti tätä niin ollen uutena kalliina erätietona.

Opittuaan kerran tuntemaan puun hän ihmeekseen huomasi, että se oli jokseenkin yleinen, ja ilokseen hän huomasi sen kukkivan Glenjanissakin.

Tästä hänen päähänsä pälkähti kirjoittaa paperille muistiin kaikki puut, mitä hän tunsi, ja hämmästykseseen hän silloin huomasi, että niitä oli hyvin vähän ja että hänen tietonsa niistä olivat kovin hatarat. Kaksi vaahteralajia, pyökki, kaksi lajia jalavaa, rautapuita, kaksi lajia koivua, kaksi saarnilajia, mänty, setri, palsamikuusi, hemlokki ja tuomi.

Hän oli kuullut, että intiaanit tunsivat jokaisen puun ja kasvin nimen ja ominaisuudet, mitä metsässä oli, ja hän toivoi vielä voivansa sanoa samaa itsestään.

Eräänä päivänä hän löysi puron rannalta kokonaisen kasan tyhjiä simpukan kuoria. Kuorethan olivat aivan yleisiä, mutta miksi ne olivat kaikki kasassa ja kaikissa samanlaiset merkit. Kasan ympärillä oli liejussa omituisia jälkiä ja muita merkkejä. Jälkiä oli niin taajassa, että oli vaikea löytää ainoatakaan ehjää, mutta kun hän viimein löysi sellaisen, piirsi hän pesukarhun jäljen muistaen siitä kuvan. Se oli liian pieni ollakseen hänen vanhan tuttavansa jälki. Mutta hän ei tavannut ketään, joka olisi voinut hänelle kertoa, mikä eläin se oli. Eräänä päivänä hän kuitenkin näki pyöreähkön ruskean eläimen istumassa rannalla simpukoita syömässä. Se sukelsi veteen hänen lähestyessään, mutta nousi jälleen vähän matkan päässä pinnalle ja ui. Kun se uudelleen sukelsi, huomasi Jan pitkästä hoikasta hännästä, että se oli piisami, samanlainen kuin se, jonka hän oli nähnyt täytettynä puodin ikkunassa.

Pian hänelle selvisi, että mitä enemmän hän tutki jälkiä, sitä enemmän hän löysi erilaisia. Toiset olivat hyvinkin salaperäisiä, niin ettei hän voinut muuta kuin piirtää niistä kuvan ja panna sen talteen, kunnes asia joskus valkenisi. Eräät kaikkein ihmeellisimmät jäljet hän huomasi rosvokilpikonnaan tekemiksi, eräät toiset taas vain juomassa käyneen tavallisen variksen jalan painanteiksi.

Kaikenlaisten omituisten mökkiin kerättyjen esineitten luku kasvoi jatkuvasti. Paikka kävi yhä enemmän osaksi hänestä itsestään. Se joutui entistä enemmän piiloon, kun ympärillä oleviin puihin ja pensaisiin jälleen kasvoi lehtiä, ja Jan oli ylpeä sen jylhästä yksinäisyydestä ja salaperäisyydestä ja vaelsi pitkin metsää jousineen ja nuolineen tähtäillen viattomia tirskuvia oravia — vaikka epäilemättä hänen mielipahansa olisi ollut yhtä vilpítőn kuin niiden, jos hän todella olisi ampunut ja osunut.

Jan huomasi piankin, ettei hän ollut mökin ainoa asukas. Eräänä päivänä istuessaan ja ihmetellessään, miksei hän ollut rakentanut liettä, jonka ääressä olisi voinut istua lämmittelemässä, hän näki pienen eläimen ääneti livahtelevan takaseinän kahden hirren raossa. Jan pysyi alallaan. Kaunis pieni metsähiiri tuli pian kokonaan näkyviin, istui Jania katselemaan ja silmiään pesemään. Jan tavoitti jouta ja nuoliaan, mutta hiiri livahti samassa piiloon. Jan asetti jänteelle tylpän nuolen ja odotti sitten, ja kun hiiri palasi, hän ampui. Nuoli ei osunut hiireen, vaan iski hirteen ja ponnahti takaisin Janin kasvoihin, läimäyttäen häntä poskeen pistävän kipeästi. Piehtaroidessaan maassa möristen ja poskeaan hieroen hän ajatteli: juuri saman minä aion tehdä metsähiirelle. Sen jälkeen ei Jan enää millään tavalla yrittänyt tehdä pahaa metsähiirelle; päinvastoin hän mielellään jakoi sen kanssa eväänsäkin. Aikaa myöten heistä tuli hyvät tuttavat, ja Jan huomasi, että niitä olikin muuttanut kokonainen perhe metsämajaan hänen kerallaan asumaan.

Biddyn kertomus intiaanitupakasta teki tehtävänsä. Ja ei ollut tupakkamies, mutta nyt hänen mielestään täytyi se taito oppia. Hän kokosi suuren määrän tätä tupakkaa,[5] pani sen kuivumaan ja ryhtyi tekemään piippua — oikeata intiaanin rauhanpiippua. Hänellä ei ollut punaista hiekkakiveä, josta olisi näpertänyt pesän, mutta varsin hyvä tuli pehmeästä punaisesta tiilestäkin. Ensin hän puukollaan hahmotteli sille muotoa ja yritti sitten kaivaa pesän samalla aseella, kunnes sattui muistamaan lukeneensa erästä koulukirjastaan, että intiaanit näversivät kiveen kolon jousiporalla ja kostealla hiekalla. Eräs hänen tovereistaan, puusepän poika, oli nähnyt isänsä käyttävän jousiporaa. Tämän tietonsa vuoksi hän Janin silmissä kävi entistä tärkeämmäksi. Hänen johdollaan tehtiin jousipora ja sitä käytettiin monenlaisten esineitten valmistamiseen, kunnes sen käyttö oli täysin selvillä, ja sitten se sai oikeata intiaanityötä, sillä kun porattiin piippuun pesä ja pesän reikä.

Varren hän teki seljapuun oksasta työntäen kotona sydämen pois pitkällä sukkavartaalla. Hän leikkasi somemmiksi muutamia valkoisia kyyhkysten sulkia, pani kunkin varren päähän vähän pihkaa, kiinnitti ne sitten lujaan nauhaan ja lopuksi sitoi ne piipunvarteen. Sitten hän istui leiritulensa ääressä juhlallisesti poltellen — muutamia sauhuja vain, sillä ei se häntä todella miellyttänyt — sanoi sitten "ugh paljon nälkä", koputti tuhkat pois ja ryhtyi jatkamaan jotakin kesken jäänyttä työtä.

Näin hän vietti lauantait. Lähtiessään mökistään hän kätki kaikki tavaransa huolellisesti. Sitten hän pesi purosse värit naamastaan, kiinnitti paikoilleen vihaamansa paperikauluksen, jota perheen ylpeys ja köyhyys pakotti hänet joka päivä käyttämään, ja palasi kotiin. Ja oli pieni haaveilija, mutta kuinka onnellisia olivatkaan hänen haaveensa! Kokiessaan kotonaan niin monet surut hän samalla tiesi, että hän aina saattoi tulla tänne laaksoonsa, unohtaa ja olla onnellinen kuin kuningas — olla todellinen valtias kuningaskunnassaan, joka oli kerrassaan hänen mielensä mukainen ja hänen ikiomansa.

Koulussa Jan oli mallipoika paitsi eräässä suhteessa — hän hairahtui toisinaan omituisiin oikullisiin uppiskaisuuden puuskiin opettajiaan vastaan. Eräänä päivänä hän huvikseen piirsi ison taulun täyteen naurettavia pilakuvia rehtoristaan, jonka suosikkeja hän kieltämättä oli. Kuvat olivat sangen sukkelia ja sen tähden harmillisiakin. Rehtori ryhtyi perinpohjaisiin toimenpiteisiin saadakseen selville, kuka oli kuvat tehnyt. Hän kutsui koolle koko koulun ja alkoi ristikuulustelulla ahdistaa erästä tyhmää raukkaa, jota hän luuli syylliseksi. Poika kielsi sekavin sanoin, ja niinpä rehtori oli varma hänen syyllisyydestään ja tavoitteli piiskaansa tuomitun puhjetessa kovaan itkuun. Kaikkien hämmästykseksi Jan nousi ja ikävystyneellä, kärsimättömällä äänellä sanoi:

— Oh, antakaa hänen olla. Minä sen tein.

Hänen käytöstapansa ja muut seikat olivat sen tapaisia, että kaikki rupesivat nauramaan. Rehtoria tämä kiukutti niin, että hän raivostui suunniltaan. Hän tarttui Janin kaulukseen kiinni. Jania pidettiin arkana poikana; hänen kasvonsa olivat valkoiset, huulet tiukasti kiinni. Rehtori pieksi häntä raakanahasta palmikoidulla ruoskalla, kunnes koko koulu huusi "hävetkää", mutta hän ei saanut Jania kertaakaan parkaisemaan.

Kun Jan sinä iltana riisuutui maata mennäkseen, hänen veljensä näki pitkät tummat juovat, jotka ulottuivat kiireestä kantapäähän, eikä selitystä voitu välttää. Valehtelemineen oli aivan vastoin Janin luontoa; vanhemmat saivat kuulla kuinka huonosti hän oli käyttäytynyt, ja siitä seurasi uusia tyyliä rangaistuksia. Seuraava päivä oli lauantai. Hän pilkkoi tavanmukaisen kahdenkertaisen määrän puita keittiöön ja lähti sitten, selkä täynnä kimoilevia mustelmia siihen ainoaan onnen paikkaan, jonka hän tunsi. Synkkä mieliala hälveni hänen lähestyessään Glenjanian. Hän jo alkoi tuumia lieden ja savupiipun rakentamista majaansa. Hän kulki salaista polkua avoimen nurmen poikki ja oli jo melkein mökillään, kun hän kuuli ääniä — kovia karkeitä ääniä — *omasta mökistään*. Hän hiipi aivan lähelle. Ovi oli auki. Siellä oli, hänen rakkaassa mökissään, kolme maankiertäjää, jotka pelasivat korttia ja joivat pullosta. Heidän vieressään maassa oli hänen kaulakoristeensa rikottuna pelimerkeiksi. Ulkona hiljalleen palavassa tulella olivat hänen jousensa ja nuoliensa jäännökset.

Jan parka! Päätös olla kuin intiaani kidutuspaalussa oli auttanut häntä kestäämään opettajan julman rangaistuksen samoin kuin kotikurituksenkin, mutta tämä oli liikaa. Hän pakeni etäiseen ja rauhalliseen kolkkaan, heittäytyi siellä maahan pitkäkseen ja itki surusta ja vihasta — hän olisi tappanut nuo roistot, jos olisi voinut. Tunnin tai parin kuluttua hän palasi takaisin nähdäkseen paraiksi roikaleitten päättävän pelinsä ja ryyppävän viimeiset naukut; sitten he tahrasivat mökin ja hajottivat sen raunioiksi.

Janin elämän paras ilo oli hävitetty — kuninkaalta riistetty kruunu ja valtaistuin. Tuntien nyt jokaisen mustelman selässään ja säärissään hän lähti synkkänä kotiin.

Tämä tapahtui kesän lopulla. Pian saapui syksy: päivät lyhenivät ja tuulet kävivät tuimemmiksi. Jan ei päässyt käymään Glenjanissa, vaikka häntä suuresti haluttikin. Hän ahkeroini sitä enemmän; kirjat olivat nyt hänen huvinsa. Hän teki työtä utterammin kuin koskaan ennen, kunnostautui koulussa, mutta ei saanut minkäänlaista tunnustusta kotona, jossa jumalisuus oli ylinnä.

Opettaja ja jotkut pojistakin huomasivat, että Jan kävi kovin laihaaksi ja kalpeaksi. Hän ei koskaan ollut kovin vankka, mutta nyt hän näytti sairaalta; kotona ei kuitenkaan huomattu tätä muutosta. Äidin kaikki ajatukset kohdistuivat Janin houkkamaiseen nuorempaan veljeen. Kahteen vuoteen hän ei ollut montakaan kertaa puhunut Janille samalla torumatta. Janin sydämässä oli nälkäinen tyhjä tila, kun hänen täytyi joka aamu huomaamatta lähteä kotoa ja nähdä kelvotonta veljeään suudeltavan ja hyväiltävän. Koulussa heidän asemansa muuttui päinvastaiseksi. Jan oli rehtorin ylpeys. Hän ei sen koommin piirtänyt pilakuvia, ja opettaja kuvitteli mielessään, että selkäsauna oli pelastanut koulun kalpeakasvoisen priimuksen.

Jan laihtui ja hänen sydämensä ikävä kasvoi yhä enemmän melkein jouluun saakka, jolloin hänen voimansa murtuivat.

— Hän sairastaa pitkälle kehittyntä keuhkotautia, sanoi lääkäri. Hän ei voi elää kuin kuukauden tai pari.

— Hänen *täytyy* elää, nyyhkytti äiti omantuntonsa soimaamana. Hänen täytyy elää — oi Jumalani, hänen täytyy elää.

Tehtiin kaikki, mitä äkkiä herännyt äidinrakkaus saattoi tehdä. Etevä lääkäri käytti parhaan taitonsa, mutta äiti hänet pelasti. Äiti valvoi hänen vuoteensa ääressä yöt ja päivät, tutki hänen mielitekojaan ja lohdutti häntä joka tavalla. Äiti rukoili ja pyysi usein Jumalalta anteeksi, että hän niin kauan oli laiminlyönyt poikaansa. Näin Jan sai ensi kerran kokea äidin rakkautta. Miksi tämä oli ollut niin kauan

häneistä välittämättä, oli selittämätöntä. Äiti oli vain erehtynyt, mutta nyt hän havahtui huomaamaan poikansa loistavat lahjat, hänen vakaan uutteran elämänsä, jolla jo oli päämääränsä.

XIII

ILVES

Kun talvi väistyi, palasivat Janin voimat. Hän oli siksi viisas, että käytti uutta asemaansa saadakseen kirjoja. Kansankirjaston hoitaja, laajan sivistyksen hankkinut mies, joka oli itse saanut taistelunsa taistella, alkoi kiinnittää Janiin huomiota ja hankki hänelle montakin kirjaa, joita hänen muutoin olisi ollut mahdoton saada.

Kaksi kirjaa hänestä oli erityisen tärkeitä: toinen lintukirja ja toinen teos intiaaneista. Ne olivat kimaltelevia puroja kuivuudesta janoisessa maassa.

Maaliskuussa hän nopeasti parani. Hän saattoi nyt käydä pitkällä kävelyretkillä; ja eräänä kirkkaana lumisena päivänä hän lähti vaeltamaan veljensä koira seuranaan. Askelet kääntyivät mäkimaita kohti. Ilma oli kirkasta ja virkistävää, hän käveli odottamattoman reippaasti ja suuntasi askelensa kohti etäistä Glenjanian, vaikka ei hänen aikomuksensa alussa ollutkaan lähteä sinne. Vanhan vetovoiman vaikutuksesta hän kuitenkin kulki kulkemistaan. Salainen polku ei näyttänytkaan nyt yhtä salaiselta, nyt kun puissa ei ollut lehtiä. Siitä huolimatta hänen laaksonsa tuntui rakkaalta ja kodikkaalta, kun hän oli tullut sen leveämpään kohtaan.

Sitten hän sattui lumessa näkemään omituiset isot jäljet, jotka olivat aivan vereksiset. Ne olivat viisi tuumaa leveät, melkein karhun jäljen kokoiset, mutta kynsistä ja varvaskänsistä ei näkynyt merkkiäkään. Askelet olivat lyhyet, eivätkä jäljet olleet painuneet syviksi, kuten ne karhun kokoisen eläimen alla olisivat painuneet.

Kun toisessa päässä aina oli varpaista vähän merkkiä, hän saattoi nähdä, mitä tietä eläin oli mennyt, ja niin hän kulki laaksonsa yläpäähän päin. Koira haisteli jälkiä levottomasti, mutta sitä ei vähääkään haluttanut lähteä niitä seuraamaan. Jan harppaili ylöspäin ohi mökkinsä raunioitten, jotka nyt, lehtien varistua, olivat surkeasti näkyvissä, ja hänen sydämeensä koski, kun hän katseli niitä. Jäljet nousivat laakson yläpäähän ja kulkivat hirttä pitkin puron poikki. Jan alkoi olla varma siitä, että hän oli ison ilveksen jäljillä. Vaikka koira, jonka nimi oli Grip, oli mainio haukkumaan, se tunnettiin kuitenkin yleisesti pelkuriksi, ja nytkin se hiipi pojan taa, haisteli isoja jälkiä eikä millään suostunut kulkemaan edellä.

Jan oli aivan haltioissaan nähdessään nämä pitkät jälkijonot, ja kun hän tuli paikkaan, missä eläin oli hypännyt pari sylvä ilman erikoista syytä, hän oli aivan varma siitä, että oli tavannut ilveksen, ja seikkailun halu kiihotti häntä seuraamaan, vaikkei hänellä ollut keppiäkään kädessään eikä veistä taskussaan. Hän sieppasi parhaan sauvan, mitä sattui löytämään, kyynärän mittaisen, läpimitaten pari tuumaa paksun kuivan oksan, ja lähti ilveksen perään. Koira ei nyt haluttanut tulla mukaan ensinkään; se jäi yhä enemmän jälkeen, ja joka sadan askelen päästä sitä täytyi kutsua.

He saapuivat lopulta tiheään hemlokkimetsään laakson yläpäähän, kun äkkiä kuulivat omituisia ääntä, ikään kuin matalaäänisen kissan naukumista.

— *Jau! Jau! Jau!*

Jan seiso hiljaa. Vaikka koira oli iso ja mainio riistan noutaja, ei se muuta kuin vinkui, värisi ja ryömi likelle Jania.

Ääni kävi yhä kovemmaksi. Yhä äänekkäämmin ja äänekkäämmin ja lähempää alkoi kuulua mankuvaa *miauta*, ja sitten äkkiä aivan kirkkaasti ja likeltä, ikään kuin eläin olisi jonkin mäen nokan takaa tullut avoimelle paikalle. Nyt se kerrassaan sai veren hyytymään. Koira ei kestänyt kauempaa; se kääntyi ympäri ja oikaisi kotia kohti niin sukkelaan kuin pääsi jättäen Janin oman onnensa nojaan. Ei ollut enää kysymys siitä, ettei naukuja ollut ilves. Jan oli jo ennenkin ollut hermostunut, ja koiran raukkamainen pako vaikutti häneen. Hän huomasi, kuinka vailla puolustuskeinoja hän oli, tautinsa jälkeen vielä heikkona. Sen vuoksi hän pyörsi ympäri ja teki koiralle seuraa. Alussa hän käveli, mutta annettuaan pelolle valtaa hän alkoi pelätä yhä enemmän; ja kun naukumista yhä jatkui, hän lopulta juoksi niin kovaa kuin pääsi. Ääni vaimeni vähitellen, mutta Jan ei pysähtynyt, ennen kuin Glenjan oli jäänyt hänen taakseen ja hän oli jälleen ison joen avoimessa laaksossa. Siellä hän tavoitti urhean koiran, jonka

ruumis vapisi. Jan tervehti sitä halveksivalla potkulla, ja muutamia kiviä löydettyään hän poikamaiseen tapaan nakkeli sitä niillä, kunnes oli karkottanut Gripin kotiin saakka.

* * * * *

Melkein kaikissa pojissa on jonkin verran urheilijan luontoa, ja vaikkei Janin vanhempi veli ollutkaan taipumuksiltaan samanlainen kuin Jan, ei hän suinkaan ollut vastahakoinen lähtemään ampumaretkelle, kunhan vain oli saaliin toivoa.

Jan päätti ilmaista Radille salaisen notkonsa. Jan ei ollut saanut koskaan käyttää pyssyä, mutta Radilla oli pyssy, ja Janin vilkkaalla kertomuksella ilvesseikkailusta oli toivottu vaikutus. Kuvaavaa oli se tapa, jolla hän asiansa esitti.

— Rad, menisitkö sinä metsästämään, jos olisi paljon ammuttavaa?

— Tietysti.

— No minä tiedän paikan, johon ei ole kuuttatoistakaan kilometriä, ja siellä on kaikenlaisia metsän eläimiä — niitä on sadoittain.

— Sinäkö? Johan nyt jotakin. Onko se totta!

— Tiedän kuin tiedänkin, ja kerron sinulle, jos lupaat, ettet koskaan puhu kenellekään.

— No kaikkea tässä!

— Kuule, minulle juuri äsken sattui siellä seikkailu ilveksen kanssa, ja jos sinä tulet ja otat pyssyn mukaasi, niin saamme sen.

Sitten Jan kertoi kaiken, mitä hänelle oli tapahtunut, ja asia vielä parani hänen kertoessaan. Veljeen tämä teki niin voimakkaan vaikutuksen, että hän seuraavana lauantaina lähti matkaan Janin opastamana.

Janin ei vähääkään tehnyt mieli kertoa pilkalliselle arkiselle veljelleen kaikkia niitä iloja ja suruja, joita hänellä oli Glenjanissa ollut, mutta kun hänen nyt oli pakko opastaa tätä, niin hän hyvin halukkaasti näytteli taitavan oppaan osaa. Tarpeetonta varovaisuutta noudattaen hän ensin johti veljeään väärään suuntaan ja koetti sitten, vaikka turhaan, uuden kerran pakottaa hänet lupaamaan, että hän olisi vaiti, minkä jälkeen hän poikkesi toiseen suuntaan, osoitti etäistä puuta ja sanoi niin suurta tärkeyttä teeskennellen kuin taisi: — Kymmenen askelen päässä tuosta alkaa polku, joka vie salaiseen laaksoon. Useiden muiden samanlaisten menojen jälkeen he olivat lähellä Glenin suuta, kun pensaista ilmestyi raskasta taakkaa kantaen mies. Kun hän tuli lähelle, näki Jan suureksi harmikseen, että hän kantoi ilvestä — niin, epäilemättä juuri *hänen* ilvestään.

He ahdistivat miestä kiihkeillä kysymyksillä. Hän kertoi ampuneensa ilveksen jo edellisenä päivänä. Se oli viime viikon, ehkä jo kauemminkin, kuljeskellut Kernoren haassa; luultavasti se oli näille seuduille eksynyt jostakin pohjan puolesta.

Tämä kaikki oli Janin mielestä erikoisen kiintoisaa, mutta siinä oli samalla paha soraääni. Ilmeisestikin tämä mies piti Gleniä — hänen Gleniään — tavallisena hyvin tunnettuna hakana — ehkäpä maatalaansa kuuluvana — eikä ollenkaan niin salaperäisenä kuin Jan.

Ilves oli suuri ja kaunis. Naamajuoviensa ja avoimien keltaisten silmiensä vuoksi sen ulkonäkö oli omituisen hurja ja tiikerimäinen. Kaikki tämä vaikutti voimakkaasti Janin romanttiseen mieleen.

Miksikään seikkailuksihan tätä ei voida nimittää, mutta siitä olisi voinut tulla seikkailu, ja pojan mieleen se jätti syvän vaikutuksen, ja samalla se osoitti, kuinka tarkka hänen vaistonsa oli, kun hän saattoi tuntea eläimiä, joita ei ollut koskaan nähnyt, vaan joista oli vain saanut kirjojen välityksellä vaillinaisia kuvauksia.

XIV

VAAHTOA

Jan vahvistui kevääseen mennessä päivä päivältä ja hänen suhteensa äitiin kävi entistä

läheisemmäksi. Äiti koetti syventyä niihin harrastuksiin, jotka tuottivat hänelle niin paljon onnea. Mutta samalla hän kaikin tavoin koetti saada Jania kiintymään omaan maailmaansa. Äiti oli sairaalloisen uskonnollinen nainen. Puheensa hän höysti aina runsaalla valikoimalla raamatunlauseita. Hänellä oli niitä muistissaan suuri varasto — taisivatpa ollakin suorastaan kaikki; ja hän käytti niitä kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa tilanteissa aivan hämmäntävällä tavalla.

Missä hän vain näki nuoria yhdessä tanssimassa, kisailemassa, palloilla tai vaikkapa vain sydämestään nauramassa, aina hän keskeytti heidän ilonpitonsa sanoakseen: — Lapset oletteko varmat siitä, että voitte kaikkeen tuohon rukoilla Jumalan siunausta? Pidätkö oikeana sitä, että olennot, joilla on kuolematon sielu, antautuvat riettauteen? Minä pelkään, että te teette syntiä, ja olkaa varmat siitä, että syntinne vielä todistavat teitä vastaan. Muistakaa, että meidän täytyy taivaan ja maan suurelle tuomarille tehdä tiliä jokaisesta turhasta sanasta ja teosta. Vakaumuksesta hän näin teki, mutta hän puhui aina tällä tavoin. Ei kuitenkaan poikansa sairauden aikana, jolloin hän lääkärin määräyksestä karttoi puheenaihetta iankaikkisesta autuudesta ja koetti teeskennellä olevansa huvittunut poikansa harrastuksista. Tämä oli se siunattu aselepo, joka teki heistä ystävät.

Jan sai taas uskotun, jota vailla hän siitä pitäen oli ollut, kun oli tavannut kauluksettoman muukalaisen, ja hän puhui kaikista metsän väen parissa kokemistaan hauskoista elämyksistä ja uskoi samalla huolensa ja murheensa. Hän puhui milloin tuosta, milloin tästä linnusta tai kukasta ja toivoi saavansa sen nimen selville, kunnes äiti äkkiä loukkaantui ajatellessaan sitä, että ihminen, jolla oli kuolematon sielu pelastettavana, saattoi puhua niin hartaasti asioista, jotka eivät kuuluneet Raamattuun. Sitten hän hellästi moitti sekä poikaansa että itseäänkin monella raamatunlauseella.

Jan saattoi vastata toisilla, sillä hänelläkin oli niitä runsas varasto tiedossaan. Mutta äiti toisti aina lauseen, johon ei ollut mitään vastattavaa: "Yksi asia vain on tarpeen. Sillä mitä se hyödyttää ihmistä, vaikka hän voittaisi omaksensa koko maailman, mutta saisi sielullensa vahingon?"

Näitä kaksintaistelulta alkoi olla tiheämpään, kun Jan voimistui ja tohtori peruutti kieltonsa.

Erään tavallista kuumemman ottelun jälkeen Jan teki sen jäätävän huomion, että äiti oli vain teeskennellyt osanottoa hänen harrastuksiinsa. Hän oli vaiti hyvän aikaa ja sanoi sitten:

— Äiti, sinä niin mielelläsi puhut Raamatustasi. Se kertoo sinulle asioita, joita sinä haluat tietää, joita sinä mielelläsi opit. Sinä tuntisit itsesi onnettomaksi, jos jonakin päivänä et saisi lukea sitä. Se on sinun luontosasi, Jumala loi sinut sellaiseksi. Minun on ollut pakko lukea Raamattua koko elämäni. Joka päivä olen lukenut luvun; mutta minä en enää rakasta sitä. Luen sitä vain siitä syystä, että minun täytyy lukea. Se ei sano minulle mitään mitä haluan tietää. Se ei opeta minua rakastamaan Jumalaa, joka sinun sanasi mukaan on se ainoa asia, joka on tarpeen. Minä taas lähden metsään, ja joka lintu ja kukkanen, jonka näen, herättää sydämessäni jotakin, en itsekään tiedä mitä; minä vain rakastan niitä: minä rakastan niitä kaikella voimallani, ja ne herättävät minussa sellaisen tunteen, ikään kuin rukoilisin, mutta sinun Raamattusi ei sitä tee. Luonto on minun Raamattuni. Sellaiseksi Jumala on minut luonut.

Tämän jälkeen äiti vaikenä, mutta Jan älysi, että hän rukoili poikansa kadotetun sielun puolesta.

Muutamaa päivää myöhemmin he lähtivät kevätaamuna varhain kävelemään. Mättäällä liverteli iloisesti tunturileivonen, joka tunsu päivänpaisteen rupeavan lämmittämään.

Jan tarkasteli sitä kiinteästi ja keskitti kaikki voimansa sen kiinniottamiseen. Hän hiipi niin lähelle kuin suinkin. Lintu lähti lentoon, ja Jan heitti sen perään lyhyen kalikan, joka hänellä oli kädessään. Kalikka pomppi maata pitkin ja osui lintuun. Se putosi lepattavin siivin. Hurjaa intoa tuntien Jan juoksi sen perässä ja otti sen kiinni, vaikka äiti kielsi.

Palatessaan hänellä oli lintu kädessään, mutta se ei elänyt monta minuuttia. Äiti oli kovin pahoillaan ja suutuksissaan. Hän sanoi: — Vai tällaista se onkin sinun suuri rakkautesi; heti ensimmäisen laulavan kevätlinnun sinä kolhit kuoliaaksi. En ymmärrä tunteitasi. Eikö kahta varpusta myydä yhteen ropoon. Eikä yksikään niistä putoa maahan teidän isänne sallimatta.

Janin mieli murtui. Hän piti kädessään kuollutta lintua ja puhui ristiin koettaessaan kynelet silmissä vakuuttaa:

— Toivoisin, etten olisi sitä tehnyt; mutta voi, kun se oli niin kaunis.

Hän ei voinut sen enempää selittää, kun ei tiennyt, mitä olisi sanonut, mutta teeskentelijä hän ei silti ollut.

Viikko sen jälkeen hänelle tarjoutui tilaisuus päästä halpaan hintaan huvimatalle; ensi kertaa Niagaraa katsomaan. Seisoessaan äitinsä keralla katsomassa tuota koskea, joka putouksen alla syöksyy kapeaan rotkoon, hän sattui näkemään korsia, kuplia, ja vaahtoa, jotka näyttivät kulkevan vastavirtaan.

Hän sanoi:

— Äiti, katsos, kuinka vaahto näyttää kulkevan vastavirtaa?

— Niin kyllä, mitä sitten?

— Tiedämme, että se on niin mitätöntä eikä merkitse mitään. Mutta tiedämme myös, että heti vaahton alla on syvä, leveä, hirmuinen, vastustamaton, nuolennopea virta, joka kaikkineen syöksyy päinvastaiseen suuntaan.

— Niin kyllä, poikani.

— No hyvä, äiti, kun minä tapoin tunturileivon, niin se oli vaahtoa, joka kulki väärään suuntaan. Minä rakastin sitä pientä lintua. Nyt tiedän, miksi sen tapoin. Siitä syystä, että se lähti minua pakoon. Jos olisin saanut katsella sitä läheltä ja olisin voinut koskettaa sitä taikka vain kuullut sen joka päivä laulavan, en koskaan olisi tahtonut tehdä sille pahaa. Minä en tahtonut *tappaa* sitä, minä vain tahdoin *ottaa sen kiinni*. Kun sinä poimit kukkia, niin teet sen siitä syystä, että tahdot pitää niitä luonasi, etkä siitä syystä, että tahtoisit ne hävittää. Kun ne kuolevat, sinä suret. Minä vain tahdoin poimia tunturileivon samoin kuin sinä kukkia. Se kuoli, ja minä olin siitä kovin, kovin, pahoillani.

— Mutta hyvä poika, vastasi äiti, — sääliväisen ihmisen tulee olla sääliväinen myös eläimiä kohtaan. Hän, joka kuulee korpin poikasten huudon, varmasti huomasi sinun tekosi; ja Hänen suuressa muistikirjassaan se seisoo sinua vastaan kirjoitettuna.

Siitä pitäen he varmasti loittonivat toisistaan.

II OSA: SANGER JA SAM

I

UUSI KOTI

Jan oli nyt neljäntoista vuoden vanha, pitkäkoipinen ja laiha. Hän kasvoi nopeaan. Lääkäri huomasi tämän ja sanoi:

— Lähettäkää hänet vuodeksi johonkin maalaistaloon.

Niinpä asia järjestettiin siten, että Jan sai tehdä työtä täysihoidosta William Raftenin maatilalla Sangerissa.

Sanger oli siirtokunta, joka juuri oli pääsemässä varhaisesta takametsäkaudestaan.

Yleisesti hyväksytyt asteet ovat: rajaseutu eli salo, jossa kaikki on koskematonta metsää ja hirviä on runsaasti; sitten siirtokunta, jossa on metsää ja raivattuja alueita melkein yhtä paljon eikä hirviä enää ensinkään; ja viimeksi maanviljelysseutu, jossa ei enää ole kuin vähän metsän tähteitä.

Sangerin oli kolmekymmentä vuotta takaperin anastanut siirtolaisjoukko, joka oli enimmäkseen tullut Irlannista. He olivat suurimmalta osalta jäykkiä talonpoikia, jotka toivat kerallaan Irlannin vuossataiset vihatkin — katolilaisten ja protestanttien väliset katkerat riidat. Katolilaisten värit olivat vihreä ja valkoinen; protestanttien oranssi ja sininen.

Jokainen Sangerin mies ja poika oli tottunut käyttämään kirvestä; siihen he olivat kerrassaan ihmeteltävän taitavia. Tavallisella sananparrella: "hän on kelpo mies", oli kaksi hyväksytyä merkitystä. Jos sitä käytettiin siirtolaisesta tavanmukaisessa lauantai-illan iiriläistappelussa Downey's Dumpin

kauppalassa, se merkitsi, että hän oli pätevä nyrkeiltään; mutta jos hän sai sen arvosanan kotioloissaan maatilallaan, se tiesi, että hän oli vielä tavallistakin kätevämpi kirveen käyttäjä. Miestä, joka ei täyttänyt miehen mittaa, halveksittiin. Omistajainsa rakentamat hirsituvat ilmaisivat heidän kirvesmiestaitonsakin. Hirsirakennusmallia oli kahta laatua: mökkiä, jolla oli ristinurkat, sanottiin sikolättimalliksi, ja sellaista taas, jonka nurkat oli kauniisti salvettu, sinkkanurkka-malliksi. Sangerissa pidettiin miehelle alentavana, jos hän asui edellisen laatusessa mökissä. Niiden asukkaat olivat resumiehiä ja kelvottomia toisten mielestä, jotka etevämmän kirveenkäyttönsä vuoksi olivat kyenneet siistimmin salvamaan talonsa. "Sinkkanurkkalaisten" keskenkin pääsi myöhemmin voimaan uusi jako, kun paikkakunta sai tiilitehtaan. Varakkaammat uudisasukkaat rakensivat somat pienet tiilitalot. Kaikkien kummaksi eräs Phil O'Leary, köyhä mutta puuhakas mies, hyppäsi yhdellä harppauksella sikolätistä komeaan tiilitaloon ja tuotti ainaista päänvaivaa seuraelämän hallitseville kuningattarille, hän kun käänsi mullin mallin koko yhteiskuntajärjestyksen, koska hänen yhdeksän lihavaa tytärtään nyt kykenivät kilpailemaan parhaiten kanssa. Toiset, joiden tiilitalot jo olivat viidettä vuotta vanhat, moittivat kuitenkin O'Learyn joukkoa nousukkaaksi eivätkä moneen aikaan tunnustaneet heille minkäänlaista asemaa yhteiskunnassa. William Raften, siirtokunnan varakkain mies, oli ensimmäinen, joka rakensi punatiilisen talon. Char-less (kaksi tavua) Boyle, hänen leppymätön vihamiehensä, suoritti vaimonsa yllyttämänä niin ikään saman loikkauksen tiilitaloon, vaikka ei tarvinnut muurareita, vaan seitsemäntoista poikansa keralla muurasi talonsa itse.

Tällainen oli se uusi yhteiskunta, johon Jan nyt tuli.

Herra ja rouva Raften olivat asemalla Jania vastassa. Majatalossa syötiin yhdessä illallista ja sitten ajettiin kotiin ja Jan vietiin avaraan ruokasaliin, joka samalla oli arkihuone ja keittiö. Huoneen toisella puolella lieden vieressä oli pitkä kömpelön näköinen poika, jolla oli porkkanankeltaiset hiukset ja pienet mustat silmät sangen vinossa mitä totisimmassa naamassa. Rouva Raften sanoi:

— Tule Sam ja anna Janille kättä.

Sam kompuroi permannon poikki, antoi kömpelösti kättä, sanoi venyttelevällä äänellä "hyvää päivää" ja palasi sitten uunin taa katsellakseen Jania surumielisen vakavasti, aina kun se saattoi tapahtua huomaamatta. Herra ja rouva Raftenilla oli muuta puuhaa, niin että Jan oli yksin ja kovin alla päin pahoilla mielin. Vaikea hänen oli ollut luopua koulusta lähteäkseen maalaistaloon, synkällä mielellä hän oli totellut isänsä käskyä. Lopulta häntä kuitenkin oli alkanut miellyttää se ajatus, että pääsisi Bonnertonista pois maaseudulle; olihan se lopultakin vain yksi vuosi ja hän toivoi saavansa siitä paljon iloakin. Taakse jäisi nyt sunnuntaikoulu. Kirkossa käynti hupenisi vähimpään. Entä kaikki hänen puuhansa kedoilla ja metsissä — olipa siinä onnen aikoja luvassa! Mutta nyt, kun hän todella oli saapunut perille, tuntui kaikkialla vain ikävyyden kirousta ja ilta oli niin peittelemättömän surkea kuin suinkin. Ei hänellä ollut mitään kerrottavaa, vaan mustan epätoivon pilvi näytti pimittäneen koko maailman. Kovasti hän piti suutaan tiukalla ja vilkutti silmiään itkua pidättäkseen, kun rouva Raften tuli huoneeseen. Tämä huomasi heti, missä vika oli.

— Poikaa vaivaa koti-ikävä, sanoi rouva miehelleen, — mutta huomenna se on mennyttä. Sitten hän tarttui Janin käteen ja talutti pojan toiseen kerrokseen nukkumaan.

Parinkymmenen minuutin kuluttua hän palasi katsomaan, oliko pojan hyvä olla. Hän työnsi peitteen tiiviimmästi tämän ympärille, ja kumartuessaan alas toivottaakseen suudelmalla hyvää yötä hän huomasi, että pojan kasvot olivat kyynelistä kosteina. Hän kiersi hetkeksi käsivartensa Janin ympärille ja sanoi, että "älä ole milläsikään, huomenna se on kaikki ollutta ja mennyttä". Sitten hän ymmärtäväisenä äitinä jätti pojan yksikseen.

Mistä se kurjuuden ja kauhun kuorma oli tullut hänen päälleen ja minne se taas katosi, sitä Jan ei koskaan käsittänyt. Sitä ei sen koommin näkynyt eikä kuulunut, ja seuraavana aamuna uusi maailma alkoi herättää hänen mielenkiintoaan.

William Raftenilla oli monta taloa, kaikki mitä parhaimmassa kunnossa ja kiinnityksistä vapaat; ja joka vuosi hän kartutti tiluksiaan. Hän oli järkevä, ovela, jopa viekaskin, ja useimmat naapurit häntä vihasivat, hän kun oli heitä paljon terävämpi ja aina vain rikastui. Tylyn puolensa hän käänsi maailmalle, hellän perheelleen. Ei silti, että hän missään suhteessa olisi ollut todella hellä. Hänen oli täytynyt omin neuvoin taistella taisteltavansa, tyhjästä alkaen, ja monet kovat kolaukset olivat häntä karaisseet. Mutta ne harvat, jotka hänet parhaiten tunsivat, saattoivat todistaa, että hänellä oli yhä tallella sama lämmin irlantilaisyydän, vaikka se vuosi vuodelta vaipui syvemmälle pinnasta. Hänen käytöksensä oli kotonakin jyrkkää ja käskevää. Hänen käskyistään ei saanut tinkiä, eikä ollut mitään puolustusta, ellei niitä totellut. Vain lapsilleen niiden nuorella iällä ja vaimolleen hän oli aina hellä, mutta ne, jotka näkivät hänet niin kylmänä ja ahnaana, että hän jopa voitti viljamarkkinain keinottelijatkin, olisivat tuskin tunteneet häntä samaksi lämminsydämiseksi isäksi, joka tuntia myöhemmin kotonaan leikki hummaa pikkutyttönsä kanssa taikka vanhoilla päivillään hakkaili hymyilevää vaimoan.

Oppia hän oli saanut niin vähän, että osasi tuskin lukea. Sen vuoksi hän piti kirjatieoa sangen suuressa arvossa ja päätti, että hänen omaan lastensa tuli saada "parasta, mitä sitä sorttia rahalla sai", mikä luultavasti merkitsi, että heidän tuli oppia sujuvasti lukemaan sisältä. Omat lukemisensa hän luki sunnuntaiaamuisin. Silloin hän suurella vaivalla tavaili viikkolehdestä tärkeimmät asiat; "tärkeimmät" olivat hänelle markkinain hintaluettelot ja painikilpailut, sillä hän oli itse aikoinaan saavuttanut nyrkkeilijänä kunniaa ja mainetta ja kiintyi koko sydämellään uusimpain otteluitten hienoimpiin ammattisalaisuuksiin. Kerran kuukaudessa hän kävi vaimonsa kanssa kirkossa tämän mieliksi ja piti sen vuoksi kovin kohtuuttomana, ettei vaimo osoittanut vähääkään harrastusta hänen parasta huviaan — noita miesten voimankoetuksia kohtaan.

Vaikka hän oli tyly ja raakakin ihmisten kanssa tekemisiin joutuessaan, ei hän voinut sietää sitä, että eläimiä pideltiin pahoin. "Ihminen voi huutaa, kun häntä loukataan, mutta mykällä eläin raukalla ei ole mitään turvaa." Hän oli seudun ainoa maanviljelijä, joka ei myynyt eikä ampunut ikäloppua hevosta. "Se riepu on tehnyt ikänsä kovaa työtä ja on loppupäivikseen ruokansa ansainnut." Ja niin Duncan, Jerry ja moni muu, kukin vuoronsa jälkeen, sai eron virastaan ja eli loppuikänsä laiskana, eräskin toistakymmentä vuotta.

Raften oli useammalle kuin yhdelle naapureistaan antanut aika selkäsaunan hevosen ruoskimisesta ja kerran samanlaiseen tapaukseen puuttuessaan saanut itse selkäänsä, paha onni kun saattoi hänet ahdistamaan ammattipainijaa. Mutta se ei häneen tehnyt mitään pysyvää vaikutusta. Hän taisteli edelleenkin mykkäin eläinten puolesta omalla karkealla tavallaan.

Naapurin pojat saivat kaikki vasikannahat sivutuloikseen. Lehmäin maito näet tarvittiin tyyten eikä vasikoilla ollut suurta arvoa, joten tavallisesti ne tapettiin aivan nuorina. Teurastus oli poikain asia, jopa he toimittivat sen mielihyvin; ja nahat, joista nahkuri tuoreina maksoi viisikymmentä, kuivina viisikolmatta senttiä, olivat heidän varsinainen palkkansa. Raften ei koskaan antanut poikainsa tappaa vasikoita. "En minä voi itsekään tappaa viatonta vasikka riepua enkä halua, että poikanikaan sitä tekevät", hän sanoi. Sam siten menetti tämän tulolähteen, ja se kaiveli häntä usein.

Rouva Raften oli oivallinen nainen; hoiti erinomaisesti taloutta, kotia ja perhettä, oli miehensä uskollinen ja paras tuki, vaikka William toisinaan olikin vähän liian kovakourainen poikia kohtaan. Perhe oli ollut suuri, mutta useimmat lapsista olivat kuolleet. Eloon ei ollut jäänyt muita kuin viisitoistavuotias Sam ja pikku Minnie, jolla oli kokonaista kolme ikävuotta.

Janin tehtävät määrättiin heti. Kanat, puolet sioista ja lehmistä oli hänen hoidettava. Sitä paitsi hänen tuli auttaa Samia monissa muissa askareissa.

Työtä oli yllin kyllin ja selvät säännöt, miten kaikki oli tehtävä. Mutta sitä paitsi jäi melkein joka päivä aikaa muihinkin hommiin, jotka olivat paremmin Janin mielen mukaisia. Sillä vaikka Raften työaikana olikin pojille ankara, hän piti taas huolta siitäkin, että heillä vapaa-aikana riitti hauskuutta. Hänen karkeutensa ja raaka voimansa herättivät Janissa pelkoa. Hän ei ollut lainkaan päässyt selville, oltiinko häneen tyytyväisiä vai ei, sillä Raftenilla oli tapana olla aivan vaiti, kunnes hän sai asiastaan täyden varmuuden; silloin hän taas sanoa pamautti sanottavansa sitäkin voimallisemmin.

II

SAM

Sam Raften osoittautuikin mukavammaksi miehenaluksi kuin olisi ensi näkemältä luullut. Hänen hitaasta, venyttelevästä puhetavastaan sai aivan suotta sen vaikutuksen, että hän oli tyhmä.

Samin johdolla Jan sai perin pohjin tutustua Raftenin taloon, jonka isäntä oli itse näyttänyt hänelle vain hyvin pintapuolisesti. "Tämä näin on vieraitten huone", esitti Sam ja avasi jonkinlaisen maanpäällisen kellarin oven, haparoiden jotakin, mikä osoittautui kuolleeksi, haudatuksi ja melkein unohdetuksi ikkunaksi. Vierashuone ei Sangerin siirtokunnassa ole huone, vaan "laitos". Sitä pidetään suljettuna viikot umpeensa, paitsi milloin pappi käy vieraisissa. Raftenin vierashuone muuten oli puhtainta mallia. Kalustuksena oli kuusi maalattua tuolia, kaksi keinutuolia, yksi pelirasia, kaappipöytä, kotona tehty siitä laatikosta, jossa pelirasia oli ollut, yksi tilkkumatto, kotona kuteelle pantu, muualla kudottu sekä yksi vernissattu pyöreä pöytä. Tällä pyöreällä pöydällä oli pikakuva-albumi, Raamattu ja vieraitten katseltavaksi muutamia suuria kirjoja. Niitä ei koskaan liikutettu, vaikka pöly kerran viikossa

niistä pyyhittiin, ja vasta monta vuotta myöhemmin huomattiin, että ne olivat pysyvästi juuttuneet pöydän vernissaan kiinni. Seinillä riippuivat sangen halvoissa kehyksissä perheen manalle menneiden jäsenten arkkulevyt. Sangerissa oli tapana muistella vainajaa siten, että arkun nimilevy tuotiin takaisin haudalta ja pantiin kehyksiin mustalle alustalle yhdessä jonkun soveliaaksi katsotun raamatunlauseen kanssa.

Huoneen ilmapiiri oli aina ummehtunut ja uskonnollinen, sitä kun ei avattu milloinkaan muulloin kuin sunnuntaisin taikka papin käydessä talossa, jolloin päivä saikin jonkinlaisen ylimääräisen sunnuntaileiman, ja molempia pieniä ikkunoita pidettiin lisäksi aina suljettuina, salvattuina ja viheriäisillä paperikaihtimilla ja karttuuniutimilla verhottuina. Se oli aivan erillään muusta talosta; jonkinlainen perheen aavekammio, haamujen huone, jossa käytiin vain kerran viikossa.

Mutta siellä oli kuitenkin yksi esine, vieläpä sellainen, joka heti teki Samista ja Janista tuttavat. Se oli munakokoelma, jossa oli parikymmentä munaa. Ne olivat kaikki sekaisin vanhassa lasikantisessa kaulanauhalaatikossa, joka oli akanoita puolillaan. Ei ainoassakaan ollut nimilappua, ja ne oli hyvin vaillinaisesti tyhjiksi puhallettu. Kerääjä ei olisi niihin toista kertaa vilkaissut, mutta kovin suuri oli niiden arvo siitä huolimatta. Tuntui ikään kuin kaksi newyorkilaista, toinen kiinalaiseksi ja toinen neekeriksi naamioituna, olisi odottamatta kohdannut toisensa Grönlannissa ja toinen sattumalta tehnyt salaisen veljeskunnan merkin, johon he kumpikin kuuluivat.

— Pidätkö sinä tämmöisistä? kysyi Jan innosta hehkuen painostavasta ympäristöstä huolimatta.

— Tottakai, sanoi Sam. — Ja olisi minulla niitä puolta enemmänkin, mutta isäukko sanoi, ettei se käy laatuun ja että linnuista on talolle hyötyä.

— Mutta tiedätkö sinä niiden nimetkin?

— Tietenkin. Tunnen jokaisen linnun, joka lentää, ja tiedän siitä kaikki, tai melkein kaikki, venytteli Sam tavallista mahtipontisemmin, vaikkei hän yleensä pyrkinyt kerskumaan.

— Kunpa minäkin tietäisin. Enkö minä saa ottaa joitakin munia ja viedä kotiin?

— Ei käy laatuun; isä sanoi, että ellen ota niitä enempää, hän lainaa minulle pyssynsä, että saan ampua jäniksiä.

— Mitä? Onko täällä jäniksiä?

— Luultavasti. Ainakin sain viime talvena kolme.

— Mutta tarkoitan, että onko *nyt*, tiukkasi Jan ilmeisesti pettyneenä.

— Ei niiden kimppuun ole helppo *nyt* päästä, mutta voimmehan koettaa. Jonakin päivänä, kun kaikki työt on tehty, pyydän isältä pyssyä.

"Kun kaikki työt on tehty", oli Raftenin talossa suosittu sananparsa. Kun näet tahdottiin lykätä jokin asia määräämättömään aikaan, se kuului niin myöntyvältä, mutta todellisuudessa merkitsi peräti muuta.

Sam avasi kaappipöydän alemman oven ja otti sieltä muutamia kynnettäessä löydettyjä kivisiä nuolenkärkiä, yhden majavan hampaan, joka oli siirtokunnan alkuajoilta, ja sangen huonosti täytetyn pöllön. Jan syttyi ilmiliekkeihin nämä kallisarvoiset esineet nähdessään. "Ohhoh!" — muuta hän ei saanut suustaan. Sam oli kovin hyvillään huomattessaan, kuinka syvän vaikutuksen perheen aarteet tekivät vieraaseen, ja sanoi selitykseksi: — Isä sen ampui navetan katolta ja palkkalainen täytti.

Pojat alkoivat nyt tulla hyvin toimeen toistensa kanssa. Pitkin päivää he uskoivat toisilleen salaisuuksia tavatessaan kesken askareita. Huolimatta pitkistä keskeytyksistä he alkoivat tulla niin hyviksi ystäviksi, että Sam illallisen jälkeen sanoi:

— Kuules, Jan, nyt minä näytän sinulle jotakin, mutta sinun pitää luvata, ettet koskaan sano kenellekään — taikka jukopliut!

Tietysti Jan lupasi ja lisäsi tuon ehdottomasti sitovan sanan — "jukopliut".

— Lähdetään nyt molemmat aittaan, sanoi Sam. Kun he olivat puolimatassa, Sam jatkoi:

— Nyt minä olen palaavinani noutamaan jotakin. Mene sinä eteenpäin ja ympäri, niin minä tulen ja tapaan sinut puutarhassa, "punanahkan" alla.

Kun he tapasivat toisensa ison rusko-omenapuun alla, sulki Sam toisen surumielisen silmänsä ja sanoi salaperäisesti ääntään hiljentäen: — Seuraa minua. Hän kulki edellä puutarhan toiseen päähän vanhan

hirsirakennuksen luo, joka oli ollut perheen asuntona ennen tiilirakennuksen valmistumista. Sitä käytettiin nykyään työkaluhuoneena. Sam nousi tikapuita edellä ullakolle; tämä oli kaikki kerrassaan jännittävää. Siellä aivan toisessa päässä pienen päätyikkunan vieressä hän taas vaati vaitiololupauksen, ja Jan lupasi uuden kerran. Sitten Sam kaahi vanhasta törkyisestä laatikosta esiin jousen, muutamia nuolia, ruostuneet teräksiset ansaraudat, vanhan teurastusveitsen, muutamia kalakoukkuja, tulukset, tulitikkurasian, joka oli täynnä tulitikkuja, ja jotakin likaista rasvaisen näköistä ainetta, jonka hän sanoi olevan kuivattua lihaa.

— Kuten näet, hän selitti, — minä olen aina tahtonut ruveta metsämieheksi, mutta isä on saanut päähänsä, että minusta pitää tulla hammaslääkäri. Isä sanoo, ettei metsästyksestä lähde rahaa, mutta kerran hänen täytyi käydä hammaslääkärissä, ja se lysti maksoi neljä dollaria, eikä puolta päivääkään se mies siellä viipynyt. Sen vuoksi hän tahtoi, että minun piti ruveta hammaslääkäriksi. Mutta minä vain yhä tahdoin ruveta metsämieheksi, ja eräänä päivänä hän antoi selkään minulle ja Budille, — Budi oli minun veljeni, joka kuoli vuosi takaperin. Kun kuulet äidin hänestä puhuvan, niin luulisit häntä enkeliksi, mutta minun mielestäni hän oli hurja jätkä, eikä likimainkaan ollut toista niin paha poikaa koko koulussa. — No niin, isä antoi meille kamalasti selkään, kun emme ruokkineet sikoja, ja Budi sanoi, että hän lähtee tiehensä, ja alussa minä aioin tehdä juuri saman tempun, ja me aioimme liittyä intiaaneihin. Ja oli mitä oli, kyllä minä lähdenkin, jos saan vielä selkääni, ja nämä ovat ne kapistukset, jotka me sitä varten hankimme. Budi tahtoi varastaa isäukon pyssyn, mutta minä en tahtonut. Sen saat uskoa, että minä sillä kertaa olin kuin hulluna kiukusta, ja vielä hullumpi oli Budi — mutta sitten minä kylmenin ja puhuin Budille. "Kuules nyt, Budi", minä sanoin, "meiltä menisi kuukauden päivät, ennen kuin olisimme Lännessä, ja elleivät intiaanit sitten tahtoisikaan muuta kuin meidän päänahkamme, niin se lysti loppuisi lyhyeen. Eikä isä totta puhuen ole kovin paha, sillä kyllä me varmaan annoimme sikain nähdä nälkää, niin että yksi niistä kuoli." Todella, taisimmekin ansaita kaiken, mitä saimme — ja oli miten oli, olisimmehan me olleet pähkähulluja, jos olisimme livistäneet tiehemme, vaikka hyvin mielelläni minä rupeaisin metsästäjäksi. Niin, Budi sitten talvella kuoli. Näitkö sinä sen suurimman nimilaatan siellä seinällä. Se on juuri hänen, se. Minä taannoin näin äidin sitä katselevan ja itkevän. Isä sanoo, että hän lähettää minut kouluun, jos tahdon ruveta hammaslääkäriksi tai asianajajaksi — asianajajat ansaitsevat paljon rahaa: isä kävi kerran käräjiä — ja ellen minä tahdo, niin sitten saan livistää — arvaat kai minne?

Tässä oli poika, josta Jan saattoi pitää, ja niinpä hänkin avasi sydämensä. Hän jutteli kaikki metsään rakentamastaan mökistä, kertoi, kuinka oli tehnyt työtä ja kuinka oli sitä puuhaa rakastanut. Hän oli täynnä intoa, samoin kuin ennenkin. Hän suorastaan pursui tarmoa ja kaikenlaisia uusia aikeita. Samissa hän huomasi ainakin kaksi asiaa, joita hänessä ei ollut — työaseitten käyttämisen taidon ja kylmän arvostelukyvyn. Melkein kuin olisi hänen veljensä Radin parhaat puolet otettu ja pantu todelliseen ihmisolentoon. Ja muistellessaan Gleninsä iloa Jan sanoi:

— Rakennetaanpas mökki metsään puron rannalle; ei suinkaan sinun isäsi sitä kieltäisi, vai mitä?

— Ei ollenkaan, kun vain työt tehdään.

III

WIGWAMI

Sitä piti ryhtyä puuhaamaan heti seuraavana päivänä. Heti kun joka työ oli tullut tarkkaan tehdyksi, he lähtivät metsään paikkaa katsomaan. Puro juoksi niityn halki ja siitä aidan alitse metsään. Metsä oli alussa avointa ja ruohoista, mutta alempana siihen puron varressa yhtyi taaja katajasuo. Suon kautta ei kulkenut polkua, mutta Sam sanoi, että sen takana oli soma korkea paikka. Tämä kumpu näytti olevan kaukana metsän sydämessä, vaikkei sinne suon poikki ollut matkaa kuin satakunta askelta. Se oli kuin luotu leirin paikaksi — korkea, kuiva ja avointa lehtimetsää kasvava, edessä puro ja setrisuota ympärillä. Jan ihastui. Ja innostus tarttui Samiinkin ja kirveen tuotuaan hän oli valmis ryhtymään mökkiä rakentamaan. Mutta Jan oli miettinyt tuimasti kaiken aamua, ja nyt hän sanoi:

— Sam, emme me viitsi ruveta *valkoisiksi* metsästäjiksi. Ei niistä ole mihinkään; ollaan intiaaneja.

— Kuulepas, juuri tuossa sinä isket kirveesi kiveen, väitti Sam. — Isä sanoo, ettei intiaani osaa tehdä mitään, mitä ei valkoinen osaisi tehdä paremmin.

— Nyt laskettelet loruja, sanoi Jan kiihtyneenä. — Valkoinen metsämies ei kykene seuraamaan

mokkasiinien jälkiä kovan graniittikallion poikki. Valkoinen mies ei pysty menemään koskemattomaan metsään paljas puukko aseenaan ja saamaan sieltä näin varustettuna kaikki tarvikkeensa. Valkoinen metsämies ei osaa metsästä jousella ja nuolilla eikä pyytää riistaa pauloilla, vai mitä? Eikä ainoakaan valkoinen vielä ole kyennyt tekemään koivuntuohesta kanoottia.

Jatkaen sitten toiseen äänensävyyn Jan sanoi:

— Kuulepas, Sam, me tahdomme olla kaikkein parhaimman laatuista metsästäjiä, eikös niin? Niin että olemme valmiit lähtemään Länteen. Ollaan intiaaneja ja tehdään kaikki juuri niin kuin intiaaninkin.

Tällä ehdotuksella oli kuitenkin kaikitenkin seikkailun ja uutuuden viehätys, ja hetken mutistuaan Samkin suostui tuumaan. Ja nyt tuli Janin ajatuksenjuoksun pääkohta.

— Intiaanit eivät asu mökissä, ne asuvat tiipiissä. Miksi me emme sitten tekisi tiipiitä?

— Se olisikin poikaa, sanoi Sam, joka oli nähnyt sen verran intiaanimajojen kuvia, ettei hänelle tarvinnut enempää selitellä. — Mutta mistä me sen teemme?

— Kuule, vastasi Jan ryhtyen paikalla johtamaan ja nauttien siitä, kun saattoi puhua asiantuntemuksella. — Lakeuksien intiaanit tekevät tiipiinsä nahasta, metsäintiaanit sitä vastoin tavallisesti käyttävät koivun tuohta.

— Mutta minä lyön vetoa, ettet näistä metsistä löydä sen vertaa tuohta, että maaoravakaan mahtuisi siitä tehtyyn tiipiihin pähkinöitä pureskelemaan.

— Tehdään jalavan kuoresta.

— Se on koko joukon helpompaa, vastasi Sam, — jos se vain kelpaa. Viime talvena kaadettiin paljon jalavia, joista kuori nyt lähtee kuin itsestään. Mutta tuumataan ensin kuinka se hökötys tehdään.

Tämä oli viisas ehdotus ja ajatus, joka Janilta olisi jäänyt huomaamatta. Hän luultavasti olisi ensin koonnut paljon aineita ja vasta sitten jäljestä päin tehnyt suunnitelman, mutta Samia oli opetettu ryhtymään työhön järjestelmällisesti.

Jan hahmotteli sileän puun pintaan intiaanitiipiin niin hyvin kuin muisti. Tämän muotoinen se taisi olla, salot tällä tavalla esiin pistäen, tuossa savureikä ja tuossa toinen reikä oviaukoksi.

— Kuulostaa, ettet sinä ole koskaan sitä itse nähnyt, huomautti Sam hieman pisteliäästi eikä juuri kohteliaasti, — mutta yritetäänpä tuota. Entä kuinka suuri?

Kaksi ja puoli metriä korkea ja kaksi ja puoli poikki mitaten — sitä suuruutta arveluin kohtuudeksi. Muutamassa minuutissa leikattiin neljä kolmen metrin salkoa ja Jan kantoi ne puron yläpuolelle sileälle paikalle sitä myöten kuin Sam kaatoi.

— Mutta millä ne köytetään yhteen? kysyi Jan.

— Tottahan toki köyttä aina löytyy.

— Niin, mutta meidän tulee ottaa kaikki metsästä; oikeaa köyttä ei ole lupa käyttää.

— Tuohon minä tiedän keinon, sanoi Sam. — Kun isäukko seivästi puutarhan aidan, hän satoi jokaisen seiväsparin päästä yhteen pajunvitsoilla.

— Se on totta — minä en tuota muistanutkaan, sanoi Jan. Muutaman minuutin kuluttua he olivat täydessä touhussa koettaessaan sitoja neljää salkoa yhteen liukkailla ja kankeilla pajuilla, mutta se ei ollutkaan helppo tehtävä. Ne piti sitoja hyvin tiukkaankin, muutoin ne luistivat ja laukesivat kasaan heti, kun ne pystyynkin saatiin, ja lopulta näytti siltä, ettei pojilla ollut muuta neuvoa kuin turvautua rautalankaan, vaikka se olikin tyylin vastaista. Samalla he kuuluivat hiljaisen rykäyksen ja kääntyessään katsomaan näkivät William Raftenin seisovan lähellään käsi selän takana, ikään kuin hän olisi jo tuntikausia heitä katsellut.

Pojat pelästyivät aika lailla. Kummallisen vaistonsa avulla Raften aina sattui ilmestymään kaikkialle, missä vain oli jotakin tekeillä. Hänellä oli tapana tarkastaa asiat perin pohjin, ja elleivät ne häntä miellyttäneet, lausua mielipiteensä muutamalla kirveltävällä pilkkasanalla, joita hänen irlantilaisessa murteessaan oli paljon ja hyviä. Pojat eivät osanneet aavistaa, mitä hän mielti katsellessaan heidän puuhiaan, ja odottivat sen vuoksi levottomina. Jos he olisivat tuhlanneet aikaa, joka olisi ollut käytettävää työhön, niin olisikin heidät arvelematta häpeällisesti lähetetty hyödyllisempiin toimiin, mutta nythän oli heidän laillinen vapaa-aikansa. Luotuaan heihin tutkistelevan silmäyksen Raften virkkoi hitaasti:

— Pojat!

Sam hiukan tyyntyi todettuaan isänsä äänensävyyn.

— Mitä te siinä aikaanne haaskaatte (Janin rohkeus lannistui) ja koetatte pajun oksilla sitoa tuommoista? Ei siitä mitään tule. Hakekaa ladosta rautalankaa taikka nuoraa.

Pojat tunsivat suurta helpotusta, mutta saattoihan tämä ystävällinen alku olla vain teeskentelyä, jotta isku sitten tuntuisi sitä nasevammin. Sam oli ääneti. Jan sanoi sen vuoksi hetken päästä:

— Ei ole lupa käyttää mitään muuta kuin mitä intiaaneilla oli taikka mitä he saattoivat metsästä saada.

— Kuka kieltää?

— Säännöt.

— Ohhoo, sanoi William, ja häntä nauratti. — Vai säännöt! Jopa nyt.

Hän astui metsään, katsoi suuntaan ja toiseen ja meni sitten matalan pensaikon luo.

— Tiedätkö Jan, mitä nämä ovat?

— En, herra Raften.

— Tulepas koettamaan, onko sinussa miestä niitä taittamaan.

Jan koetti. Puu kyllä oli haurasta, mutta ohut, sileä ja taipuisa kuori oli sitkeää kuin nahka, eikä hän saanut kiskotuksi poikki kapeatakaan kaistaletta.

— Se on nahkapuuta, sanoi Raften. — Sitä intiaanit käyttävät; sitä täällä siirtokunnassakin alkuaikoina käytettiin.

Pojat olivat odottaneet nuhteita, mutta saivatkin sen sijaan apua. Kaikki johtui siitä, että tämä tapahtui leikkitunneilla. Lähtiessään Raften sanoi: — Puolentoista tunnin kuluttua ruokitaan siat.

— Näetkös nyt, ukko on hyvä, kun ei töitä vain unohdeta, sanoi Sam suojelevalla äänellä. — Kumma kun en tullut itse ajatelleeksi tuota nahkapuuta. Olen usein kuullut, että siitä punottiin laukkuja ennen vanhaan, kun nuoraa oli vähän, ja intiaanit köyttivät sillä vankinsa. Eikös se olekin oikeata ainetta?

Sitä otettiin monta kaistaletta ja neljän salon latvapäät sidottiin niillä yhteen; sitten salot nostettiin pystyyn ja niiden tyvipuolet työnnettiin hajalle, jotta saatiin runko tiipiille — taikka oikeammin wigwamille, koska se oli kuoresta tehtävä.

Neuvoteltuaan he hakivat pitkän ja notkean, tuuman vahvuisen pajun ja taivuttaen sen lenkiksi sitoivat sen nahkapuulla kiinni kuhunkin paaluun vähän toista metriä korkealle maasta. Sitten he leikkasivat neljä lyhyttä keppiä, jotka ulottuivat maasta siihen. Näiden yläpäää sidottiin pajuun kiinni, minkä jälkeen voitiin ruveta panemaan paikoilleen kuoren kappaleita. Pojat lähtivät jalavahirsien luo, ja tässä Samin erinomaisesta kirveenkäytöstä oli suurta apua. Hän viilsi kuoren auki pitkin hirren kylkeä. Kirveen terällä ja puuvaajoilla he sitten irrottivat suuren kuoritötterön, joka oli kahdeksan jalkaa pitkä ja neljä leveä. Heille oli iloinen yllätys, kun niin pienestä hirrestä saatiin niin mahtava kuorenkaistale.

Kolmesta suuresta hirrestä saatiin kolme oivaa isoa kuoren kaistaletta ja toisista mistä suurempia, mistä pienempiä. Isot kaistaleet asetettiin rungon päälle siten, että ne peittivät niin suuren alan kuin suinkin. Tietysti ne olivat yläpäästä liian leveät ja alapäästä liian kapeat, mutta aukot voitiin täyttää pienillä paloilla, kunhan vain keksittiin keino niiden kiinnittämiseksi paikoilleen.

Sam ehdotti, että ne naulattaisiin salkoihin, mutta Jan kauhistui naulain käyttämistä.

— Ei intiaaneilla ole nauvoja.

— Mitä he sitten käyttäisivät? kysyi Sam.

— Nahkarihmoja ja puuvaarvoja. Luulenpa, että ne kävisivät laatuun.

— Mutta salot ovat kovaa puuta, väitti käytännöllinen Sam. — Tamminen vaarna painuu mäntyyn, mutta kovaan puuhun ei saa puuvaarnea painumaan, ellei ensin tee reikää. Minä menenkin hakemaan kairan.

— Ei, Sam, yhtä hyvin voisit palkata nikkarin. — Intiaanejahan meidän piti olla. Leikitään oikein. Kyllä me jonkin keinon keksimme. Emmeköhän saa niitä nahkapuulla sidotuksi.

Sam teki siis kirveellä terävän tammisen puikon, ja Jan pisteli sillä reikiä kuhunkin kuoren kappaleeseen, ja karkein ompeluksin he tuota pikaa saivat wigwamin näköjään hyvinkin kauniisti peitetyksi. Mutta kun he menivät sisästä tarkastamaan, odotti siellä ikävä yllätys, sillä reikiä näkyi kovin paljon. Niitä oli mahdoton kaikkia sulkea, kuori kun halkeili niin monesta paikasta, mutta pojat tukkivat kuitenkin pahimmat ja valmistautuivat sitten suureen pyhään toimitukseen — tekemään tulen majan keskelle.

He kokosivat ison kasan kuivia polttoaineita, ja sitten Jan kaivoi taskustaan esille tulitikun.

— Tuolla tavallako intiaanit tekevät? En minä luule intiaaneilla olevan tulitikkuja, virkkoi Sam venytellen arvostelevasti sanojaan.

— No ei suinkaan, myönsi Jan nöyrästi. — Mutta minulla ei ole piikiveä eikä tulirautaa, enkä osaa kalikastakaan tulta hieroa, niin että meidän täytyy käyttää tikkuja, *jos* tahdomme tulta.

— Tietysti meillä pitää olla tuli, enkä minä potki vastaan, sanoi Sam. — Raapaise sinä vain vanhalla, reidestä syttyvällä rikkitikullasi. Leiri ilman tulta olisi melkein kuin viimevuotinen linnun pesä taikka katoton huone.

Jan raapaisi tikulla valkeata ja pani sen puun viereen. Tikku sammui. Hän raapaisi toisella — sama tulos. Ja vielä seuraavallakin kerralla.

Sam huomautti:

— Minusta näyttää, ettet sinä paljonkaan tiedä tulen tekemisestä. Annas kun minä näytän. Annas kun valkoinen metsämies vähän opettaa intiaanille eräasioita, hän tuhahti ilkkurinen välke silmissään.

Sam otti kirveen ja leikkasi kuivasta männynjuuresta muutamia pirstaleita. Sitten hän puukollaan vuoli pitkiä kipertyviä lastuja, jotka jätti töröttämään tikun toiseen päähän.

— Olenhan minä nähnyt kuvan, jossa intiaani vuolee tuollaisia. Nimittävät niitä rukoustikuiksi, sanoi Jan.

— Niin kai, mutta nämä rukoustikutpa ovat niitä parhaita sytykkeitä, vastasi toinen. Hän raapaisi tulitikulla valkeata, ja tuota pikaa oli keskellä wigwamia loimuava tuli.

— Vanha de Neuvillen mummo, noita-akka — se tietää metsästä vaikka mitä, ja villitty Jimmy tekee runoa kaikesta mitä hän sanoo. Jimmy väittää hänen sanovan, että kun tahdot tehdä metsään tulen, niin tee näin:

"Ota koivuntuohta palanen, niin kuivaa kuin mahdollista, joku kuiva karahka ota puista kasvavista. Jokunen männynoksa vielä, jotta kattilan kiehumaan saat, niin oiva sulla on nuotio ja valossa hohtaa maat."

— Kuka on Neuvillen mummo?

— Kah, se vanha noita-akka, joka asuu alhaalla puron mutkassa.

— Mitä? Onko hänellä tyttärentytär, jonka nimi on Biddy? kysyi Jan äkkiä muistaen, että hänen muinainen liittolaisensa oli kotoisin tästä osasta Sangeria.

— Hohoh! Tottakai on! Ja aika lunttu onkin — juo kuin kala ja puhuu joka ihmisen puolikuolleeksi kertoen siitä ajasta, jonka hän oli Bonnertonissa. Saa joka postissa kirjeen, jossa häntä vaaditaan tulemaan takaisin ja kyläilemään vähän kauemmin.

— Eikös tämä ole somaa, sanoi Jan istuessaan wigwamissa kuusenoksakimpulla.

— Ei paremmasta väliä, tuumi Sam istuimeltaan tulen toiselta puolelta. — Mutta kuules, Jan, älä lisää puita tuleen; täällä alkaa olla jo hieman lämmin, ja tuossa savutorvessa näyttää olevan vähän vikaa — taitaa olla nuohoamisen tarpeessa. Sitä ei varmaan ole äskettäin nuohottukaan — ainakaan minun muistini aikana.

Tuli leimusi ja savua karttui. Vähän siitä ensin meni mäellekin majan huipussa olevasta savureiästä, mutta sitten tuntui savu päättelevän, että koko savureikä oli sulaa erehdyistä, eikä sen koommin suostunut sitä ensinkään käyttämään. Osa pyrki pihalle raoista, ja ovesta sitä tuprutti ulos vahvasti, mutta suurin osa näytti tyytyvän jäämään wigwamin sisään, niin että minuutin kuluttua ja pikemminkin pojat hyökkäsivät ulos. Silmistä tihkui savukyyneliä, ja he olivat hyvin masentuneita ja noloja.

— Minusta näyttää, huomautti Sam, — että sekoitimme reiät. Ovi olisi pitänyt olla yläpäässä, koska savu mieluummin menee siitä. Sitten ehkä olisimme saaneet olla siltä rauhassa.

— Intiaanit saavat sen vetämään, sanoi Jan. — Pitäisipä valkoisen metsästäjänkin siis osata se taito.

— Nyt onkin intiaanin vuoro, sanoi Sam. — Ehkä ovi pitää sulkea, sitten savun täytyy paeta ulos oikeasta reiästä.

Ajatusta koetettiin soveltaa käytäntöön, ja tietenkin osan savusta täytyi nyt mennä ulos savureiästä. Mutta sen se teki vasta kauan sen jälkeen, kun poikien oli ollut pakko pötkiä mäelle.

— Näyttää siltä, että senkin, mikä menee raoista ulos, tämä hieno savutorvi imee taas takaisin, sanoi Sam.

Pettymys oli sangen suuri. Omalla tiipiitulella olisi poikain mielestä ollut kovin runollista istua, mutta pistävä ja kiduttava savu teki sen mahdottomaksi. Heidän unelmansa raukesi, ja Sam ehdotti, että "eiköhän olisi parempi yrittää uutta mökkiä".

— Ei, sanoi Jan itsepintaisena kuten aina. — Minä tiedän, että se on mahdollista, koska se on intiaaneillekin mahdollista. Kyllä me sen vielä keksimme.

Mutta turhia olivat kaikki heidän ponnistuksensa. Wigwami oli aivan epäonnistunut, koska siihen ei voinut tehdä tulta. Sitä paitsi se oli sangen pieni ja epämukava; tuuli puhalsi sadoista raoista, jotka yhä suurenivat sitä myöten kuin jalavan kuori kuivui ja halkeili. Kerran rankkasade yllätti heidät, ja he olivat kovin mielissään, kun täytyi paeta tähän ilottomaan majaan, mutta vettä tuli niin tulvanaan savureiästä ja seinän raoista, ettei siitä ollut paljonkaan apua.

— Täällä on minusta totisesti kosteampaa kuin ulkona, sanoi Sam hyökätessään edellä kotia kohti.

Samana yönä tuli kova myrsky, ja poikain seuraavana päivänä paikalle tullessa se oli puhaltanut nurin heidän hataran wigwaminsa. Kaikki oli raunioina.

Jonkin ajan kuluttua Raften tavalliseen tyyliin tapaansa kysyi:

— No, pojat, miten siellä leirissä asiat hurisevat? Onko wigwami valmis?

— Ei siitä ollut mihinkään, sanoi Sam. — Tuuli kaatoi sen.

— Mitenkäs niin kävi?

— En tiedä. Ja siihen työntyi niin savuakin. Ei siinä voinut olla.

— Se ei ollut oikein tehty, sanoi Raften. Sitten äkkiä innostuen, mikä osoitti kuinka mielellään hän neljäkymmentä vuotta takaperin olisi leikkiin yhtynyt, hän sanoi:

— Miksette tee oikeata tiipiitä?

— Emme osaa; ja mistä sen tekisimme?

— No kuulkaahan nyt. Olette käyttäytyneet kovin hyvin ettekä ole laiminlyöneet työtänne — saatte ottaa vanhan vaununpeitteen. Bert-serkku näyttäisi teille, kuinka se on tehtävä, jos hän olisi täällä. Mutta ehkä Kaleb Clark tietäisi, hän lisäsi silmiään merkittävästi vilkuttaen. — Paras kysyä häneltä.

Sitten hän kääntyi antamaan käskyjä palkkalaisille, jotka tietysti söivät perheen pöydässä.

— Isä, saammeko mennä Kalebin luo?

— Saatte tehdä hänelle mitä tahdotte minun puolestani, vastasi Raften. Hän ei ollut turhan puhuja, sen tiesi Sam, ja heti kun vapaa aika alkoi, hän kantoi Janin kanssa ulos vanhan vaununpeitteen. Siinä näytti olevan oikein monen aarin ala kangasta, kun he sen levittivät. Otettuaan sen näin haltuunsa he taas veivät sen takaisin navettaan, omaan valtakuntaansa, ja Sam sanoi:

— Minun tekee kovasti mieleni mennä suoraa päätä Kalebin luo; hän kyllä tietää tiipiistä enemmän kuin kukaan muu tällä paikalla, mikä ei tosin ole kovin paljon.

— Mikä mies se Kaleb on?

— Sama vanha pukki, joka kerran ampui meidän ukkoa, kun tämä oli jutkauttanut häntä hevoskaupassa. Olkoon vain, että se oli erehdys. Ja kai syytä oli siinäkin, että isä oli ostanut hänen vanhoja velkakirjojaan ja saanut ne halvalla ja sitten yritti kovakouraisesti pakottaa hänet maksamaan. Sen jälkeen hänellä on ollut huono onni kaikessa. — Se on kovin konstikas vanha ukkeli, tuo Kaleb. Mutta metsistä hän tietää paljon, hän kun on ennen ollut erämies ja ansapyytäjä. Jukopliut, kyllä hän kävisi minun kimppuuni, jos tietäisi kuka minun isäni on, mutta ei hän ainakaan saa sitä minulta kuulla.

IV

SANGERIN NOITA

Pojat lähtivät Kalebin luo. Hän asui puron varressa jonkin matkan päässä leiripaikalta. Joen mutkaa lähestyessään he näkivät pienen hirsimökin, kanoja ja sian mökin ovella.

— Tuossa noita asuu, sanoi Sam.

— Kuka — de Neuvillen vanha mummoko?

— Niin juuri, ja minusta se pitää kovin paljon. Niin aina; melkein yhtä paljon kuin vanha kana kanahaukasta. Taitaa yötkin valvoa ja vain rakastaa minua.

— Kuinka niin?

— Kah, se taisi alkaa asioista. Ei, annas kun muistelen: puista ensin. Isä kaatoi koko joukon jalavia, jotka noidan ikkunasta olivat ylen kauniita katsella. Se muija sitten on vasta puiden puolesta. Suuttuu kuin tupakki, kun näkee niitä kaadettavan, ovat ne sitten hänen tai kenen muun tahansa. Ja se sikajuttu! Kas, kerran hän talvella oli kovin ahtaalla ja hänellä oli kaksi sikaa, kumpikin ehkä viiden dollarin arvoinen — ainakin hän niin väitti, ja ehkä hän sen tiesikin, ne kun asuivat hänen kanssaan tuvassa — ja sitten hän tuli isän luo (eikö liene yrittänyt joka paikassa muualla sitä ennen), ja isäukko tinki tinkimistään ja sai muijan antamaan molemmat siat seitsemällä dollarilla. Niin hän aina tekee. Sitten hän tulee kotiin ja sanoo äidille: "Vanha rouva näyttää olevan kovin lujalla. Vie hänelle ensi lauantaina kaksi säkkiä jauhoja, sianlihaa ja perunoita ja katso, ettei mitään puutu." Sillä tavalla isä aina tekee etteivät tiedä mitään. Äiti meni ja vei viidentoista dollarin edestä ruokatavaraa mukanaan. Noita-akka oli kovin nenäkäs. Ei sanonut paljon mitään. Äiti ajoi asiaansa hitaanlaisesti, hän kun ei oikein tiennyt, antaisiko kaikki aivan lahjaksi, vai sanoisiko, että sen edestä sopii tehdä työtä tulevana vuonna tai joskus toiste, kun kaikki työt on tehty. No, noita-akka ei sanonut juuri mitään, ennen kuin kaikki tavarat oli pantu kellariin, mutta sitten hän sieppaa kouraansa ison kepin ja lentää äidin silmille:

"Lähde nyt tästä paikalla, sinä saastainen olento. En minä ota armolahjoja teidän kaltaisiltanne. Sen minkä sinä nyt toit, sinun miehesi ryösti minulta sikain hinnasta ja nyt ollaan kuitit, niin että painu sukkelaan ulos äläkä enää astu minun huoneeseeni."

— Se oli meitä kohtaan hapan, kun isä osti siat, mutta se kävi viisi kertaa pahemmaksi heti kun sai muonan lukon taa. On tainnut hapata sen mahassa.

— Onpa se hävytön, vanha rääsy, sanoi Jan, jonka myötätunto helposti kallistui Raftenien puolelle.

— Ei suinkaan, vastasi Sam; — on vain niin kummallinen. On paljon sellaisia, jotka ovat hänen puolellaan. Mutta se akka on kovin kummallinen. Ei anna kaataa puuta, jos vain voi sen estää. Ja kun sitten keväällä alkaa olla kukkia, menee tuo eukkopaha metsään ja istuu niiden vieressä tuntikausia ja nimittää niitä "pikku kaunokaisikseen", ja lintuja se myös rakastaa. Kun pojat tahtovat tehdä akalle oikein kovasti kiusaa, ne ampuvat sen puutarhasta lintuja kaaripyssyllä, ja se käy aivan hulluksi vihasta. Se melkein näkee itse nälkää joka talvi, kun koettaa ruokkia kaikki ne linnut, joita mökin ympäristöön kokoontuu. Jotkut niistä syövät jopa eukon kädestäkin. Isä sanoo, että ne luulevat sitä kuivaneeksi männyn juureksi, mutta se osaa ihmeen nätisti puhua niiden kanssa. Ja kylmälläkin se vain seisoo ulkona ja kutsuu niitä, että "voi kaunokaiseni".

— Näetkös tuota pientä ikkunaa tuvan päässä? Sam jatkoi, kun he olivat tulleet noita-akan mökin luo.

— Siellä on ullakkohuone, ja se on täynnään kaikenlaisia kasveja ja juuria.

— Mitä varten?

— Rohtoja ne ovat. Eukko tietää paljon ruohoista.

— Aivan niin, nyt minä muistankin, että Bidy sanoi mummonsa olevan kasvitohtori.

— No, tohtorinvikaa eukossa ei paljon ole, mutta lyön vetoa, että se tuntee joka kasvin mitä metsässä kasvaa, ja kyllä niissä nyt ainakin voimaa on, kun ovat olleet siellä toista vuotta ja kissa on päällä maannut.

— Minä mielelläni kävisin häntä tervehtimässä.

— Senhän voimmekin mainiosti tehdä, vastasi Sam,

— Eikö hän tunne sinua?

— Tottakai tuntee, mutta kyllä hänen tapansa tiedetään, venytteli Sam. Eukko ei pidä mistään niin paljon kuin sairaasta ihmisestä.

Sam pysähtyi, kääri hihansuut ja tutki kumpaakin käsivarttaan, vaikka ilmeisestikin ilman menestystä, koska hän sitten päästeli irti housunkannattimensa ja laskei housunsa kinttuihin sekä ryhtyi tutkimaan sääriään. Kaikilla pojilla on tietenkin aina joitakuita naarmuja ja haavoja parantumisen eri asteilla. Sam valitsi parhaansa, aitanaulan naarmun, joka oli juuri polven alla. Siihen asti hän tuskin oli muistanut sitä olevankaan, mutta nyt hän tuumasi, että "eiköhän kelpaa". Hän lainasi Janilta lyijykynän, hankasi sillä arven ympärystän täyteen kuolleen lihan väriä ja höysti sitä harmaan pähkinäpuun viheriän kuoren mehulla, josta se kävi ilkeän kellervän ruskeaksi, niin kuin mätänevä ihmisliha ainakin. Näin syntyi aivan hirvittävän näköinen mätäpaise. Sitten hän pureskeli ruohoista kellervänviheriää väriä ja sylkäisi siitä nenäliinaan, jonka hän kietaisi haavan päälle. Lopuksi hän sieppasi käteensä sauvan ja alkoi suurella vaivalla ontuen köpittää noita-akan mökille. Heidän lähestyessään temmattiin puoliavoin ovi huonoenteisesti paukahtaen kiinni. Vähääkään hämmästyttä Sam katsoi Janiin ja nyökäytti päätään. Sitten hän kolkutti ovelle. Sisältä vastasi pienen koiran haukunta. Sam kolkutti uudelleen. Nyt sisältä kuului jonkinlaista liikettä, mutta ei vastausta. Hän kolkutti kolmannen kerran, sitten kuului kimakka ääni:

— Menkää sieltä matkoihinne! Pois minun mökiltäni, senkin kelvottomat nulikat!

Sam irvisti. Venyttellen tavallista enemmän puhettaan hän sitten valittavalla äänellä sanoi:

— Mummo kulta, täällä on vain pieni poika raukka. Tohtorit eivät voi hänelle mitään.

Kun ei kuulunut vastausta, rohkaisi Sam mielensä ja avasi oven. Siellä istui eukko mulkoillen vihaisilla punaisilla silmillään tuvan poikki kissa sylissään ja piippu suussaan koiran muristessa tulijoille.

— Etkös sinä ole Sam Raften? hän kysyi vihaisesti.

— Olen, rouva. Minä kun loukkasin polveni aidan naulaan. Sanovat, että siitä voi saada verenmyrkytyksen, Sam sanoi, voitotteli vähän ja koetti näyttää vallan vaivaiselta. Noita-akalta jäi "mene ulos" sanomatta. Hänen hyvä sydämensä lämpeni kärsivää kohtaan. Ja oikeastaan hän nauttikin siitä, että vihollinen tuli näin nöyränä apua hakemaan.

— Katsotaanpa, katsotaanpa. Sam koetti kovasti voitotellen paljastaa sen ruman saastan, jolla hän oli polvensa koristanut, kun ulkoa samassa kuului askelia. Ovi aukeni ja Bidy astui sisään.

Hän ja Jan tunsivat heti toisensa. Toinen oli kasvanut paljon pitemmäksi, toinen paljon levennyt siitä kun viimeksi tavattiin, mutta he tervehtivät toisiaan kuin kaksi lämminsydämistä ihmistä, jotka pitkästä aikaa tavatessaan ilostuvat.

— Kuinka jaksaa pappa ja mamma ja koko teidän perheenne? Voi, voi, muistaako Jan, kun me teimme sitä keuhkopalsamia? Kyllä me silloin sentään olimme ymmärtämättömiä! Muistaako Jan, että minä usein kerroin mummosta? Niin, tässä hän on. Mummo, tämä on Jan. Me pidimme yhdessä monet lystit, kun minä seurustelin hänen mamman kanssa, eikö totta, Jan? No mummo se nyt osaa Janille kertoa kasveista vaikka kuinka paljon.

Pitkä voitotus sai nyt huomion kääntymään Samiin.

— Kas vain, eikös tämä ole Sam Raften? kysyi Bidy kylmästi.

— On, ja hänessä on kuoleman tauti, sanoi mummo. — Heidän oma tohtorinsa hylkäsi hänet ja sanoi, ettei hänelle kukaan kuolevainen voi mitään, niin että hänen täytyi tulla minua pyytämään.

Toinen pitkä voitotus vahvisti näitä sanoja.

— Katsotaanpa sitä. Annas tänne sakseni, Bidy; kyllä minun täytyy leikata housun puntti poikki.

— Ei, ei, huudahti Sam äkkiä hyvin vilkkaasti, hän kun pelkäsi niitä seurauksia, joita siitä kotona koituisi. Minä käärin sen.

— Kas noin, kyllä se kelpaa. No voi minun päiviäni, sanoi noita-akka. — Niin, niin, siinä on lihan mätä. Minä voisin leikata sen pois, hän sanoi ja kaiveli taskuaan (Sam pelkäsi puukkoa ja oli valmis hyökkäämään ovea kohti), mutta annas kun katson — se olisi tyhmä temppu. Selvitään tässä muutenkin.

— Niin kyllä, sanoi Sam takertuen kiinni tähän ajatukseen,

— tyhmä tohtori tekisi sen, mutta te voitte antaa minulle jotakin sisään otettavaa, joka on paljon parempaa.

— Tietenkin voin, tuumi eukko, ja Jan ja Sam hengittivät keveämmin. — Nielaisepas nyt tuo! Hän ojensi Samille tinakupissa vettä, johon oli ripottanut vähän hienonnettua kuivaa lehtipölyä. — Sam nieli. — Ja saat tämän nipun mukaasi. Keitä se kahdessa kannullisessa vettä ja juo lientä lasillinen joka tunti, ja sano, että halkaisevat kirveellä elävän kananpojan ja panevat sen sille paikalle kuumana kahdesti päivässä niin kauan kuin mätää lihaa on, niin kyllä sinusta terve tulee — veres kananpoikanen joka kerta, muista se.

— Eivätkö kalkkunat olisi parempia? ruikutti Sam heikosti.

— Olen äitini lellipoika, eikä hinta tuota est... — häneltä pääsi korahdus, joka ehkä oli tarkoitettu ilmaisemaan hirvittävää kuoleman tuskaa.

— Älä nyt turhia. Emme nyt puhu isästä eikä äidistä; johan heitä on kovasti rangaistu. Jumala suokoon, etteivät vielä menettäisi viimeisiäkin lapsiaan syntiensä tähden. En minä ainakaan tahdo heitä vastaan kantaa kaunaa.

Pitkä voivotus lopetti äkkiä tämän saarnan.

— Mikä se kasvi oli, mummo? kysyi Jan huolellisesti Samin katsetta karttaen.

— Niin kyllä, ja metsässä se kasvaa.

— Niin, mutta minä tahdon tietää, minkä näköinen se on ja mikä sen nimi on.

— Niin kyllä, ei se ole minkään muun näköinen. Se on vain itsensä näköinen ja sitä sanotaan noidan pähkinäpensaaksi.

"Noidan pähkinä kukkii, kun lehtensä varistaa,
ja kylmän vihat ja kuumeet se poies karistaa",

kuten villitty Jimmy sanoo.

— Minä joskus näytän sen Janille, sanoi Biddy.

— Tuleeko siitä keuhkopalsamia? kysyi Jan kurillaan.

— Nyt kai täytyy lähteä, sanoi Sam epäröiden. — Voin jo paljon paremmin. Missä minun keppini on? Tuossa, Jan, kanna sinä rohtojani ja ole hyvin varovainen.

Jan otti nipun vielääkään uskaltamatta katsoa Samia silmiin. Mummo käski heitä molempia palaamaan pian ja seurasi heitä ovelle sydämellisesti hyvästellen. Samalla hän huudahti:

— Odottakaas! Sitten hän meni huoneen ainoan vuoteen luo, kääri vaatteet kokoon, niin että niiden keskeltä tuli näkyviin joukko rusoposkisia omenoita. Hän valitsi kaksi parasta ja antoi yhden kummallekin pojalle.

— Minun täytyy pitää niitä piilossa, ettei sika saa, hän selitti, — sillä sen parempia omenoita ei kasva missään.

— Hyviä ne kyllä ovatkin, kuiskasi Sam, kun oli nilkuttanut niin kauas, ettei hänen puhettaan enää saattanut kuulla, — hänen poikansa Larry varasti ne meidän puutarhastamme viime syksynä. Ne ovat ainoa laji, joka säilyy talvenkin. Ne ovat parhaita, mitä puissa kasvaa, mutta nyt ne ovat hiukan liian lämpöisiä.

— Hyvästi ja kiitoksia paljon, sanoi Jan.

— Minä voin jo paremmin, venytteli Sam. — Väsymystä ei enää tunnu ollenkaan, ja sen jälkeen kun olen eukon rohtoja nieleskellyt, en toista tarvitse. Mutta suupielestään hän lisäsi: — Kun voisi oksentaa sen saastan pois, ennen kuin se myrkyttää minut. — Ja sitten hyvin käsittäen, kuinka somalta se näyttäisi, hän tahtoi nakata keppinsä pois ja hyökätä metsään.

Jan töin tuskin sai hänet noudattamaan sen verran säädylisyyttä että poika sentään jonkin verran nilkutti, niin kauan kuin oltiin näkyvissä. Muutos parempaan päin oli kuitenkin sangen huomattava, ja kunnan vanha noita-akka käski ääneensä Biddyäkin katsomaan, kuinka äkkiä hän oli nuoren Raftenin parantanut, "vaikka kaikki maan tohtorit olivat hänet hylänneet".

— Nyt mennään herra Kaleb Clarkin luo, sanoi Sam.

— Sinä tepastelet merkillisen hyvin rammaksi, jolle tohtoritkaan eivät mitään mahda, huomautti Jan.

— Joo, se on se oikean koiven mätä liha, joka niin jalkaa nostattaa.

Vasen koipi on juuri kuin ennenkin.

— Pannaan tämä johonkin piiloon siksi kunnes palataan, sanoi Jan noidanpähkinä-nippua Samin nenän edessä heiluttaen.

— Annas kun minä piilotan sen, tuumi Sam ja nakkasi nipun kauas puroon.

— Hyi, tuo oli häijysti. Ehkä eukko olisi tarvinnut niitä itse.

— Mihin nyt tuollainen moska kelpaisi. Tein enemmän kuin velvollisuuteni juodessani sen myrkyn. Siinä tuntui aivan selvään kissan maku.

— Mitä sanot hänelle ensi kerralla?

— Mitäkö? Tietenkin että panin risut oikeaan paikkaan, missä niistä oli hyötyä. Minä liotin niitä vedessä ja join nestettä niin paljon kuin katsoin tarpeelliseksi. Mutta kyllä se itse hankkii tiedon siitä, paraninko minä, ja on paljon iloisempi kuin jos olisin syönyt hänen homehtuneet risunsa ja sitten olisi pitänyt lähteä oikeata tohtoria hakemaan.

Jan ei voinut sanoa siihen mitään, mutta hän ei silti ollut tyytyväinenkään. Hänen mielestään oli loukkaavaa nakata rohdot pois — ja varsinkin niin pian. Sitä paitsi hän olisi ollut utelias tietämään, mitä ne oikein olivat ja millä tavalla ne vaikuttivat.

V

KALEB

Puolentoista kilometrin päässä asui Kaleb Clark, nykyisin vain mäkitupalaisena maalla, joka ennen oli ollut hänen omansa.

Kun pojat tulivat lähemmäksi, he näkivät kookkaan harteikkaan miehen, jolla oli pitkä valkoinen parta, kantavan sylissään puita mökkiinsä.

— Siinä se nyt on se vanha pukki, sanoi Sam.

Jan oli haistelevinaan, kun hän älysi syyn haukkumanimeen.

— Sinun taitaa nyt olla parempi pitää puhetta. Kalebia ei ole yhtä helppo narrata kuin noita-akkaa, ja isälle hän on aivan yhtä äkäinen.

Jan astui siis edellä varovaisesti ja kolkutti mökin oveen. Syvä-ääninen koira alkoi kovasti haukkua, suuri parta tuli näkyviin ja koiran omistaja murahti, "no mitä?"

— Oletteko te herra Clark?

— Joo. Sitten hän sanoi "mene maata, Turkki", mustan ja ruskean kirjavalle koiralle, joka muristen tuli ulos.

— Minä tulin — minun — meidän piti kysyä muutamia asioita, ellette pane pahaksenne.

— Mikä nimesi on?

— Jan.

— Entä kuka on tuo toinen?

— Se on toverini, Sam.

— Minä olen Sam Horn, sanoi Sam, tavallaan totta puhuen, sillä hänen nimensä oli Sam Horn Raften, mutta samalla siksi paljon pettäenkin, että Jan kävi levottomaksi.

— Entä mistä te olette?

— Bonnertonista, sanoi Jan.

— Tänäkö tulleet? kysyi Kaleb epäilevällä äänellä.

— Ei sentään, alkoi Jan; mutta Sam, joka oli koettanut pysyä syrjässä peläten tulevansa tunnetuksi, huomasi avomielisen toverinsa liian pian antavan onkia asiat selville ja puhuvan itsensä pussiin ja puuttui nyt puheeseen:

— Nähkääs, herra Clark, me olemme tehneet metsään leirin ja tahtoisimme nyt kyhätä tiipiin asunnoksi. Meillä on kangasta ja meille kerrottiin, että te tiedätte tarkoin, kuinka sellainen on tehtävä.

— Kuka sanoi?

— Se vanha noita, joka asuu joen mutkassa.

— Missäs te nyt asutte?

— Tuota noin, sanoi Sam kiiruhtaen vastaamaan ennen Jania, jonka mutkatonta suorutta hän pelkäsi, — me teimme totta puhuen tuolla metsässä wigwamin kuoresta, mutta se ei menestynyt.

— Kenen metsässä?

— Taitaa olla toista kilometriä myötävirtaan.

— Hm! se on varmaan Raftenin tai Burnsins metsää.

— Niin taitaakin olla, sanoi Sam.

— *Ja sinä olet merkillisesti Sam Raftenin näköinen.* Sinä kelvoton nuori penikka tulet tänne valehtelemaan ja pistämään minun päätäni pussiin. Korjatkaa nyt nopeasti luonne taikka saatte remmistä.

Jan lehahti kovin punaiseksi. Hän ajatteli Raamatun sanaa: "Tiedä se, että sinun syntisi etsii sinut", ja astui takaperin. Sam pisti kielen poskeensa ja seurasi. Mutta hän oli isänsä poika. Niinpä hän kääntyi ympäri ja sanoi:

— Nähkääs nyt, herra Clark, minä puhun niin kuin totuus on; olemme tulleet tänne kysymään vain yhtä pientä asiaa. Te olette ainoa, joka tiedätte, muutoin me emme olisi tulleet teitä vaivaamaan. Minä tiesin, minkälaiset välit teillä on isän kanssa, ja koetin sen vuoksi pettää teitä, mutta se ei käynytkään päinsä. Olisi ollut paljon parempi, jos olisin tullut ja suoraan sanonut: "Minä olen Sam Raften; tahdotteko sanoa minulle yhden asian, jota minä en tiedä, vai ette?" Minä en tiennyt, että te vihaatte minuakin ja ystävääni, joka on leiritoverini.

Kaikkien erätietouden ystävien välillä vallitsee luja myötätunto. Vaikka Kaleb-ukko oli kuumaverinen ja vastoinkäymisestä ärtynyt, niin hänellä oli kuitenkin ystävällinen sydän; hän vastusti hetkisen ensimmäistä mielijohdettaan, joka oli oven kiinni paiskaaminen poikien nenän edessä, ja murahti lopulta Janille:

— Onko sinun nimesi Raften?

— Ei, herra.

— Oletteko te sukua?

— Emme.

— Minä en tahdo olla kenenkään Raftenin kanssa tekemisissä, mutta mitä sinä tahdot tietää?

— Me rakensimme wigwamin puunkuoresta, mutta siitä tuli kovin huono. Nyt meillä on suuri peitekangas, ja me tahtoisimme tietää, kuinka tiipii tehdään.

— Vai tiipii. Hm, myhähti ukko mieltäväisen näköisenä.

— Sanotaan, että te olette sellaisessa asunutkin, virkkoi Jan rohkeammin.

— Hm, nelisenkymmentä vuotta; mutta toinen asia on pitää vaatteita ja toinen niitä ommella. Eiköhän se vain ollut tähän tapaan. Mies otti hiiltyneen kalikan ja kappaleen käärepaperia. Ei, odottakaas vähän. Niin, nyt minä muistan; näin kerran kun joukko intiaaniakkoja valmisti sellaisen.

[Kirjassa on piirroksia ja ohjeet.]

— Ensin he ompelivat yhteen nahat. Ei, ensin siinä rukoiltiin koko paljon — sen saatte tehdä, kuten itse haluatte —; sitten nahat ommeltiin yhteen ja kiinnitettiin puunappuloilla nurmelle levälleen. Sitten hakattiin nappula yhden laidan keskipaikalle. Hiiltyneellä kalikalla ja nuoralla — niin, kyllä heillä muistaakseni oli nuora — piirrettiin sitten puolikas ympyriäisestä piiristä; noin. Tämä viillettiin sitten irti ja tähteistä leikattiin kaksi lappua tähän tapaan ja ne ommeltiin kiinni. Nämä savulaput vetävät savun ulos. Kummankin savulapun laidassa on ylänurkassa ylösalaisin käännetty tasku — noin — salon päätä varten, ja sitten on alaspäin reikiä rivissä kummallakin puolella paulanappuloita varten. Yläsyryään kiinnitetään lyhyt paulanyöri. Katsotaanpa nyt. Niitä taisi olla kymmenen salkoa kolmen metrin asumuksessa ja kaksi salkoa savulappuihin. No, kun sitten rupeat sitä kokoamaan, niin köytät yhteen kolme salkoa — tuolla tavalla — ja nostatte ne ensin pystyyn, sitten asetat muut salot nojaamaan joka puolelle, yhtä lukuun ottamatta, ja sidot ne kiinni kietaisten nuoran ympäri muutamaan kertaan. Sitten sidot vaatteen yläpään viimeiseen salkoon sillä lyhyellä paulanyörillä, nostat salon paikalleen — samalla nousee peittokin, huomaatko — ja kietaiset savusaloiilla sen telttankehyyksen ympärille ja puunappuloilla kiinnität molemmat reunat toisiinsa. Niillä molemmilla pitkillä saloilla, jotka pistetään savulapun taskuihin, sovitellaan sitten savureikä tuulen mukaan.

Kaleb ei koko aikana ollut tietävinäänkään Samista, vaan puhui Janille, mutta tätä isänsä poikaa ei vain niin vähällä nolattu. Hän keksi useita käytännöllisiä vaikeuksia ja pyysi arvelematta lisäselityksiä.

— Mikä estää tuulta sitä kumoon puhaltamasta? hän kysyi.

— Jaha, sanoi Kaleb Janille yhä puhuen, — se pitkä nuora, jolla salot on yhteen sidottu, pujotetaan sisäpuolelta alas maahan ja kiinnitetään lujasti paaluun, joka tekee ankkurin virkaa, ja sitä paitsi peitteen syrjät naulataan ympäriinsä maahan kiinni nappuloilla.

— Kuinka saadaan savu menemään ulos? oli Samin seuraava kysymys.

— Lappuja käännetään salkojen paikkaa muuttaen, niin että ne ovat myötätuuleen. Se vetää parhaiten.

— Entä kuinka ovi suljetaan?

— Toiset vain antavat reunain painua päällekkäin, mutta hyvässä tiipiissä on ovi tehty samasta aineesta kuin peittokin, närekehälle kireälle kiinnitetty ja paulanappulalla käännettävä.

Tämä näytti selittävän loputkin. Niinpä Jan käänsi huolellisesti kokoon likaisen paperin piirroksineen, pisti sen taskuunsa, sanoi "kiitoksia paljon" ja lähti sitten astelemaan pois. Kun pojat sanoivat "hyvästi", Kaleb ei vastannut mitään, mutta heidän lähdettyään hän kääntyi ympäri ja kysyi:

— Missä teidän leirinne on?

— Raftenin suossa, kummulla puron reunassa.

— Hm, ehkä minä tulen teitä joskus katsomaan.

— Sepä hyvä, huudahti Sam. — Tulkaa vain rastittua polkua pensasaidalta.

— Mitä sinä nyt, Sam, sanoi Jan, kun he olivat päässeet niin kauas, ettei puhe kuulunut. — Eihän sinne ole rastittua polkua; miksi sinä niin sanoit?

— Kas, minun mielestäni se kuului niin muhkealta, vastasi Sam tynnosti, ja helposti ne rastit sinne saadaan heti kuin tahdotaan ja ennen kuin hän niitä tarvitsee.

VI

TIIPIN TEKÖ

Raftenia huvitti koko lailla, kun hän kuuli poikain todella käyneen Kalebin luona ja saaneen kuulla, mitä olivat halunneetkin. Ei mikään ollut hänelle mieluisempaa kuin se, että poika osasi sovittaa tuumansa onnistuneesti.

— Ei Kaleb-ukko ollut niin varma tiipiin teosta, kuin minä miehestä luulin, huomautti Sam.

— Saimme kai me tietää sen verran, että alkuun pääsemme, sanoi Jan, — eikä siitä henki mene, vaikka vähän erehtyisimmekin.

Vaate levitettiin tasaiseksi ja sileäksi heinäparven permannolle ja reunoille pantiin kiviä ja joku naula sitä paikallaan pitämään.

Heti ensimmäiseksi heidän silmäänsä pisti, että se oli karkea ja repaleinen vanha rääsy.

Ja Sam huomautti: — Kyllä ymmärrän miksi isä sen antoi. Kyllä siltä näyttää, että se on paikattava, ennen kuin siitä tiipii tulee.

— Ei, sanoi Jan, ryhtyen nyt johtamaan, niin kuin hän yleensä pyrki tällaisissa asioissa. — On parempi ensiksi tehdä piirustus, ettemme paikkaa sellaisia kohtia, jotka perästä päin leikataan pois.

— Onpas sinulla älyä! Mutta minä pelkään, etteivät ne paikat muuten juuri kauniita ole.

— Eivät ne haittaa, vastasi Jan. — Intiaaniinkin tiipii on usein paikattu sellaisista kohdista, missä nuolet ja luodit ovat sen puhkaisseet.

— Niinpä niin, mutta iloinen minä olen, etten tässä asunut sotien aikana, sanoi Sam pistäen sormensa ilkikurisen näköisenä kymmeniin kankaassa oleviin reikiin.

— Noh, mene matkaasi siitä ja anna minulle tuo nuora.

— Älä tuupi, sanoi Sam; — se on se viallinen polvi. Se on tänään melkein yhtä paha kuin silloin, kun noita-akan luo mentiin.

Jan mittaili. — Katsotaanpa. Voimme leikata pois kaikki nuo repaleet ja sittenkin tehdä kahdentoista jalan tiipiin. Kolme ja kuusikymmentä korkea — se on sitten seitsemän ja kaksikymmentä pitkälti vaatetta. Mainiota! Juuri niin kuin pitääkin. Nyt minä piirrän sen.

— Maltas vähän, intti ystävä vastaan; — ei sitä saa liidulla tehdä. Kalebhan sanoi, että intiaanit käyttivät hiiltynyttä kalikkaa. Ei sinulla ole oikeutta liitua käyttää. Yhtä hyvin voisit palkata nikkarin.

— Taas sinä rähiset. Lähde ajamaan takaa hiiltynyttä kalikkaa, ja ellet löydä, niin tuo minulle sen sijaan sakset.

Kalebin piirrosta moneen suuntaan pohtien tiipiin vaate sitten leikattiin — kaiken kaikkiaan se oli hyvinkin yksinkertainen asia. Sitten oli tuumailtava, miten se paikattaisiin.

Käytettiin havaslankaa, äimää ja *sangen* p-i-t-k-i-ä pistoja, mutta työ edistyi hitaasti. Yhden päivän koko jouto aika kului paikkaamiseen. Sam tietysti lasketteli kaikenlaisia kuvaavia huomautuksia siitä kappaleesta, jota hän ompeli. Jan ompeli totisena ja ääneti. Samin ommel tuli alussa parempaa, mutta Jan oppi nopeasti, ja lopulta hänen jälkensä oli paljon siistimpää.

Illalla pojat näyttelivät kättensä työtä palkollisille. Si Lee, keski-ikäinen, isomahainen mies, katseltuaan sitä hetkisen hieman ivallisen näköisenä sanoi sentään hyväntahtoisesti:

— Miksi ette panneet paikkoja sisäpuolelle?

— Emme huomanneet, vastasi Jan.

— Me kun aiomme asua sisäpuolella ja tarvitsemme tilaa, sanoi Sam.

— Miksi te tarvitsitte kymmenen pistoa tuon reiän ympäri päästäksenne; olisitte yhtä hyvin tulleet toimeen neljällä, ja Si nauraa hihitti näyttäessään isoja kömpelöitä, tuuman mittaisia pistoja. — Se on hukkatyötä.

— Kas tässä, kivahti Sam, ellette pidä meidän työstämme, niin ommelkaa itse paremmin. On siinä vielä ompelemista.

— Missä?

— Kysykää Janilta. Hän on tämän työn pomo. Kaleb-ukko ei laskenut minua sisään. Se koski niin kipeästi sydämeeni. Minä porasin koko matkan, kun kotiin tultiin, enkös niin tehnyt, Jan?

— Savulaput on ommeltava paikalleen ja paltettava ja taskut lappujen yläkulmaan — ja — minä — arvelen, Jan lisäsi tunnustellen, se — olisi — parempi — jos — se — paltettaisiin — ympäriinsä.

— No minä sanon mitä teen. Jos te pojat menette tänä iltana Kulmaukseen hakemaan saappaani, jotka ovat suutarissa paikattavana, niin minä ompelen kiinni savulaput.

— Minä suostun siihen, sanoi Jan; ja kuulkaas, Si, sehän on samantekevää, kumpi puoli on ulkopuoli. Peiton voi kääntää, niin että paikat tulevat sisäpuolelle.

Pojat saivat rahaa saappaiden korjuun maksamiseen ja lähtivät illallisen jälkeen astumaan Kulmaukseen, jonne oli kolmen kilometrin matka.

— Hän on ihmeellinen mies, sanoi Sam ja tuikkasi peukalollaan taapäin osoittaakseen, että hän tarkoitti Si Leetä; pitää ääntä kuin kiinalainen pesula. Hän on melkein mikä vain ja osaa tehdä mitä ikinä ihminen voi ajatella; paitsi yhtä, sillä hän ei osaa tulla työllään toimeen. Hän on ollut sotamies ja urakoitsija ja kokki. Hän soittaa viulua, jonka on itse kyhännyt; se on kelvoton rämä, mutta on se sentään parempi kuin hänen vingutuksensa. Täyttää lintuja — se huuhkaja, joka on vierashuoneessa, on hänen käsialaansa; karkaisee partaveitsiä, lääkitsee hevosia ja korjaa kelloja, ja kaikki hän tekee melkein samaan laatuun; iskee hevosen suonta, olipa tauti mikä tahansa, ja ottaa rattaan kellosta pois, joka kerta kun sitä puhdistaa. Kerran hän hajotti Larry de Neuvillen vanhan kellon puhdistamista varten — sanoi hyvin tietävänsä joka rattaan — ja kun hän taas kokosi sen, niin jäi niin paljon liikoja rattaita, että niistä olisi tullut uusi kello.

— Liian pystyvä, eikä sentään kyliksi pystyvä. Ei ole sitä puuhaa maailmassa, johon hän ei ainakin vähän pystyisi, eikä ole sitä siunattua asiaa, jonka hän voisi tehdä oikein ensiluokkaisesti, mutta Herran kiitos, purjekankaan ompeleminen on hänen paras taitonsa. Hän näet oli kolme vuotta merellä — pisin aika, mitä hän on koskaan ollut samassa hommassa yhteen mittaan, josta häntä ei totta puhuen voi moittia ottaen huomioon, että se laiva oli valaanpyyntialus, joka teki kolmen vuoden reissun.

VII

TYYNI ILTA

Oli tyyni kesäkuun hetki siihen aikaan päivästä, jolloin linnut puhkeavat toisen kerran laulamaan, laulun jälkisadon aika. Laulajia tuntui olevan tavallista enemmän. Melkein jokaisella hyvällä istumaoksalla oli joku pieni lintu, joka näytti olevan ilosta pakahtumaisillaan ja kuitenkin koettavan tätä kamalaa onnettomuutta estää.

Poikien kulkiessa tietä alaspäin oman puutarhansa ulkoaitaa seurailleen siitä liiteli ylitse haukka saaden laulun ympärillään vaikenemaan sitä myöten kuin liiti eteenpäin. Monet laululinnuista piiloutuivat, mutta muuan niittyleivo, joka oli vihellelyt kentällä paalun päässä, etsi nyt avomaalta turhaan suojaa. Haukka kiiti sen perään. Niittyleivo lensi mutkitellen, ponnisti kaikki voimansa puutarhaan päästäkseen, mutta haukka tuli perässä — pääsi lähemmäksi — olisi tuossa tuokiassa kaapannut kynsiinsä säikähtyneen soittoniekan, mutta omenapuista suhahti samassa esiin pieni mustan ja valkoisen kirjava lintu — kuningaslintu. Äänekkäästi, käheästi livertäen — se oli sen sotahuuto, jota se toistamistaan toisti pienet harmaat pääsulat pystyssä, jotta näkyi veren ja liekin värinen alusuntuva, sotaväri — se syöksyi suoraa päätä ison rosvon kimppuun.

— Kilikke-rr-kilikke-rr, se kirkaisi ja iski kiinni valtavaan haukkaan, joka oli sitä kymmentä kertaa suurempi, juuri kun niittyleivo epätoivoisena pudottautui paljaalle maalle ja kätki päänsä haukan surmaniskulta.

— Kilikke-rr-kilikke-rr — jo haukka pyörsi syrjään äkillisen hämmästyksen valtaamana. — Kilikke-rr-kilikke-rr — ja peloton pikku sotilas syöksähti alas sen siipien väliin pistäen ja repien. Haukka keikutti pyrstöään kuin potkiva villihevonen, kuningaslintu putosi, mutta hyppäsi jälleen sukkelilla siivillä yläpuolelle.

— Kilikke-rr-kilikke-rr, ja se iski taas kuten ennenkin. Suuria ruskeita höyheniä alkoi nyt leijaila tuulen mukana. Niittyleivo unohtui. Haukka ei ajatellut muuta kuin pakoa.

— Kilikke-rr-kilikke-rr, kuului yhä sotahuuto. Haukka koetti pois minkä siivistä suinkin lähti, mutta enimmän aikaa kuningaslintu ratsasti sen niskassa. Ruskeita höyheniä leijaili ilmassa, haukka pieneni etäisyydessä varpuseksi ja kuningaslintu sen selässä hyppeleväksi karpäseksi. Lopulta haukka pakeni viidakkoon ja kuningaslintu palasi takaisin kotiinsa kirkaisten kerran tai pari kimakan sotahuutonsa luultavasti tiedottaakseen kuningattarelle kotiin tulostaan. Kuningatar nimittäin lensi omenapuun

ylimmälle oksalle tervehtiäkseen sieltä palaavaa sankaria. Tämä lensi vielä jonkun kerran kimeästi kirkaisten — sitten puolison lähelle tultuaan hyppäsi viisitoista metriä ilmaan ja syöksyi alas kirkuen herkeämättä sotahuutoaan ja sitten se kiiteli ristiin rastiin mitä ihmeellisimmin liikkein ja kääntein — tänne ja tuonne, sivuittain ja alaspäin, iskien murhaavia iskuja oikeaan ja vasempaan kuviteltua vihollista tavoitellen. Hetken kuluttua se kohosi korkealle ja toisti koko ohjelman taas pariin kolmeen kertaan, ikään kuin osoittaakseen, kuinka kaukana väsymys vielä oli ja kuinka paljon paremmin se olisi voinut kaikki tehdä, jos olisi ollut tarpeellista. Vielä viimeisen kerran ilmaan singahdettuaan ja päästettyään oikean yhteislaukauksen "kilikkereitään" se lopulta pyörähti pensaaseen vastaanottaakseen onnittelulta siltä ainoalta, jonka vuoksi kaikki tämä oli tapahtunut, siltä ainokaiselta katsojalta, jonka suosionosoituksista se välitti.

— Eikös ollut uljasta, sanoi Sam ilmeisestikin vilpittömästi hyvillään. Hänen äänensä sai Janin havahtumaan, tämä kun oli aivan sanattomana vaipunut ihailemaan pienen kuningaslinnun urhoollisuutta.

Heidän edessään juoksi tiellä iltavarpunen. Se pyrähti muutaman kyynärän päähän joka kerta, kun he olivat tavoittamaisillaan sen, ja näytti lentäessään pyrstönsä valkoiset laitasulat.

— Pieni harmaalintu, huomautti Sam.

— Ei, ei se ole harmaalintu, vaan iltavarpunen, huudahti Jan hämmästyneenä, sillä hän tiesi olevansa oikeassa.

— Niin, en *minä* tiedä, sanoi Sam vastaan panematta.

— Etkös sinä sanonut tuntevasi jokaisen linnun, joka lentää, vastasi toveri, joka vielä hyvin muisti ensimmäisen päivän keskustelun.

Sam päästi naurun rähäkän. — Minä en silloin tuntenut sinua. Minä vain koetin, paljonko sinulle saattoi syöttää pajuköyttä, jotta sinä pitäisit minua hyvin merkillisenä miehenä, niin kuin sinä piditkin — vähän aikaa.

Heidän eteensä lensi aidanseipään päähän istumaan punapäätikka keltainen perho nokassaan. Poikien lähestyessä se alkoi arkana pälyillä ympärilleen. Laskevan auringon loiste sen kirkkaissa sulissa, sinipunerva seiväs ja keltainen perho muodostivat yhdessä mitä upeimman väriyhtymän, josta Jan sanomattomasti nautti. Kauempana istui seipään päässä niittyleivo, toisessa päässä sinilintu ja kivellä iltavarpunen. Tuo näky vetosi ihmeellisesti sekä silmään että korvaan. Äkkiä Sam huudahti:

— Eikös tuo ole kaunista!

Jan oli aivan mykkänä jonkinlaisesta alakuloisesta ilosta.

Linnut eivät pidä tuulesta, ja tämä oli yksi niitä päiviä, joina ilmassa ei tuntunut henkäystäkään.

Pojat kulkivat ladon ohi, jonka ympärillä parisataa pääskysparia lenteli ja liverteli, multatörmän sortumassa asusti tuhatkunta törmäpääskyä, joella räiskivät kuningaskalastajat ja suolla kisaili jos kuinka paljon kauniita eläviä olentoja. Sam tunsu samaa iloa; hän kävi kovin vaiteliaaksi, eikä viimeisellä neljänneskilometrillä Kulmaukseen mentäessä puhuttu sanaakaan. Saappaat saatiin. Sam nosti ne kaulaansa, ja pojat lähtivät sitten kotimatalle. Aurinko oli mennyt levolle, mutta eivät linnut, ja yhä vielä he olivat illan lumouksen vallassa. Joen partaalla lauluvarpunen ja korkealta jalavasta punarintasatakieli täyttivät ilman sulavalla viserryksellään.

— Minä tahtoisin aina olla täällä, sanoi Jan, mutta säpsähti samassa muistellessaan, kuinka vastahakoisesti hän oli tullut.

Vaeltaessaan vitkastellen hämärtyvää tietä he olivat kauan vaiti. Kumpikin kulki syvissä mietteissä.

Äänekäs ja kammottava "uhuu — u-huu — u-huu", ikään kuin jättiläiskyhkyn kujerrus, kuului äkkiä puusta heidän päänsä päältä. He pysähtyivät ja Sam kuiskasi: "Huuhkaja." Janin sydän sykähti ilosta. Hän oli kaiken ikänsä lukenut pöllöistä ja huuhkajista, olipa nähnyt häkissä eläviäkin, mutta nyt hän ensi kerran kuuli oikean elävän kesyttömän huuhkajan huhuvan, ja se tuntui hänestä kovin suloiselta.

Yö oli jo aivan pimeä, mutta eloa ilmaisevia ääniä oli joka puolella. Yökehrääjä lauleli metsässä, sadat sammakot ja rupikonnat kurnuttelivat ja loiskuttelivat, eräästä suoallikosta kuului ihmeellistä nauravaa ääntä, joka suuresti kummastutti poikia, sitten lauluvarpunen taajan viidakon mustasta yöstä kajautti suloisen päivänpaisteisen pikku laulunsa yhtä eloisasti ja riemukkaasti kuin päiväsaikaan parhaimmillaan.

He odottivat tarkkaavina laulun uusiintumista. Samalla heidän korviinsa kantoi kimakka, vaikei äänekäs *u a-u a-u a-u a-u a-u a!* vankasta metsiköstä.

— Kuules tuota! huudahti Sam.

Taas se kuului, sama värisevä mäkätys, ja se tuntui tulevan paljon lähempää. Ääni oli jokseenkin kimakka eikä ensinkään lintumainen, ja Sam kuiskasi:

— Pesukarhu — se on pesukarhun haukkumista. Me voimme tulla tänne joskus maissin paahtoaikana. Panemme toimeen pesukarhun metsästyksen.

— Voi, Sam, eikö se olisi mainiota! innostui Jan. — Kuinka toivoisinkaan sen ajan olevan jo nyt käsillä. En ole koskaan nähnyt pesukarhun metsästystä enkä yleensä minkäänlaista metsästystä. Pitääkö meidän odottaa maissin paahtoikaan asti?

— Pitää; niitä on silloin helpompi löytää. Sanot vain pesukarhuillesi: "Minä ja minun koirani tulemme tänä yönä tapaamaan teitä lähimmälle maissinpaahtopaikalle", ja on varmaa, että *ne* noudattavat kutsua.

— Mutta nyt *ne* ovat liikkeellä, sillä kuulimmehan juuri yhden haukkuvan, ja *tuolla on toinen*.

Puista kuului nyt pitkäveteistä heikkoa *lil-lil-lil-lil-lil-li-luu!* Se oli samantapaista kuin ennemminkin kuulunut ääni, mutta paljon pehmeämpää ja vienompaa.

— Nyt iskit kirveesi kiveen, huomautti Sam, — ja moni metsästäjäkin on siitä erehtynyt. Jälkimmäinen on kirkuvan pöllön huuto. Etkös huomaa, että se on pehmeämpää ja viheltävämpää kuin pesukarhun haukunta.

Tämä miellyttävä ääni kuului puista kerran toisensa jälkeen, ja Jan muisti, kuinka rääkyvää pesukarhun ääntely oli siihen verrattuna, mutta moni metsämies ei siitä huolimatta opi koskaan tuntemaan eroa.

Kun he tulivat lähelle sitä puuta, josta pöllö vähän väliä äänteli, kiiti heidän pänsä yli harmaa möhkäle peittäen hetkeksi joukon tähtiä ylitse kulkiessaan, mutta pienintäkään ääntä päästämättä.

— Tuossa se menee, kuiskasi Sam. — Tuo nyt on kirkuva pöllö. Mutta eihän se ääntele enää ensinkään, vai mitä?

Kerran vuosien kuluttua Jan sattui kuulemaan Lowellin sanat: "kirkuvan pöllön laulu on luonnon suloisin ääni", ja hän myönsi itsekkin, kuinka sopimaton sen nimi oli.

— Minun pitää päästä pesukarhun ajoon, jatkoi Jan, ja hänen sanoissaan oli sellaista itsepintaisuuden sävyä, jota ei tavallisesti huomannut hänen kohteliaan käytöksensä vuoksi.

— Se muuttaa asian, vastasi Sam, sillä hän alkoi ymmärtää, että toveri oli tosissaan. — Lähdemme varmaan, koska sinä puhut tuohon sävyyn, sillä tietenkin se *voidaan* tehdä. Olet kai huomannut, että minä tiedän enemmän nelijalkaisista eläimistä kuin linnuista, hän jatkoi. — Minusta taitaa yhtä hyvin tulla lampuri kuin metsämies oikein ammatin kannalta, mutta hyvin mielelläni olisin jonkin aikaa metsästäjänä, ja isä onkin luvannut joskus lähteä kanssani. Ehkä saamme hirven, jos lähdemme viidentoista kilometrin päähän Pitkälle suolle. Mutta olisi ollut hyvä, jos isäukko ja Kaleb eivät olisi tapelleet, sillä Kaleb tuntee metsät ja hänen vanha koiransa on ajanut puuhun niin paljon pesukarhuja, etten minä voisi niille kaikille keppiä näyttää, vaikka olisi kokonainen kuukausi pelkkiä sunnuntaita.

— No, hyvä, jos se on ainoa pesukarhukoira, mitä täällä on, niin minä menen ja haen sen. Saatpa nähdä, vastasi Jan.

— Taidatpa vain mennä, vastasi Sam ihailen, vaikka häntä samalla naurattikin.

Kello oli jo kymmenen, kun he tulivat kotiin, ja kaikki olivat makuulla, paitsi Raften. Pojat menivät heti nukkumaan, mutta seuraavana aamuna navetan parvelle mennessään he näkivät, että Si oli sekä ommellut savulaput että vielä kursinut uudestaan pahimmat paikoistakin ja palttanut tiipiin liepeen ylt'ympäriinsä pannen pienen narun paltteen sisään, niin että nyt vain nappulat ja salot enää puuttuivat.

Vaate vietiin heti leiripaikalle. Jan kantoi kirvestä. Heidän tullessaan pensasaidalle, joka oli puron takana suon reunassa, hän sanoi:

— Sam, minä rastin nyt polun Kaleb-ukolle. Kuinka se tehdään?

— Veistä kirveellä pilkat puihin aina muutaman sylen päähän.

— Näinkö? kysyi Jan veistäen puusta lastut kolmesta paikasta, niin että syntyi kolme valkoista pilkkaa.

— Ei, noin merkitsee ansamies ansan, taikka "jotakin erikoista". Tie rastitaan siten, että veistetään lastu puun etupuolelta ja toinen takapuolelta — sillä tavalla — sitten polkua voi kulkea kumpaankin suuntaan, ja jos sitä pitää kyetä seuraamaan yölläkin, veistetään taajempaan.

VIII

PYHÄ TULI

— Kymmenen vankkaa salkoa ja kaksi pitkää ja ohutta, sanoi Jan paperista lukien. Ne oli pian katkaistu ja tuotu leiripaikalle.

— Sido ne yhteen tiipiin peitteen korkeudelta.

— Sido yhteen! Mutta millä?

— "Parkitse mattomalla nahkahihnalla", hän sanoi, mutta hän sanoi myös, että "tehkää peite vuodista". Minä pelkään, että meidän tällä kertaa täytyy käyttää tavallista nuoraa, ja Jan näytti vähän häpeävän tämän myöntäessään.

— Minä arvasin sen, toivotin Sam, — ja pistin sen vuoksi peitteen sisään kappaleen neljännestuuman köyttä, vaikken parvella uskaltanut sitä sinulle sanoa.

Kolmijalka köytettiin köydellä lujasti yhteen ja nostettiin pystyyn. Sen nojalle pantiin kolmen metrin kuudenkymmenen sentin piiriin yhdeksän salkoa, sillä kolme ja kuusikymmentä korkean tiipiin pohja on tavallisesti kolme ja kuusikymmentä läpimitatenkin. Nämäkin salot sidottiin sitten kiinni entisten kanssa yhdessä, ja viimeinen salko nostettiin pystyyn vastapäätä oviaukkoa tiipiin vaate siihen käytettynä lappujen välisestä liuskasta. Molempien savusalkojen päillä vaate kuljetettiin ympäri. Sitten tarvittiin naulanappulat. Jan yritti tehdä ne hikkorin vesoista, mutta paksu pehmeä sydän sattui juuri sille paikalle, johon kärki oli vuoltava. Sam sanoi, että "ei mistään tule parempia nappuloita kuin valkoisesta tammesta". Hän katkaisi kappaleen valkoisen tammen runkoa, halkaisi sen keskeltä, sitten puoliskon taas keskeltä ja jatkoi samaan tapaan, kunnes ne olivat riittävän pienet puukolla vuoltaviksi. Jan otti sillä välin kirveen pilkkoakseen toisen pölkyn, mutta häneltä ne eivät haljenneetkaan suoraan syitä myöten, vaan vinoon.

— Ei sillä tavalla, sanoi Sam. — Pitää joka kerta halkaista keskeltä, muutoin se aina halkeaa ohuempaan puoleen päin. Sinun on parasta halkoa kattopaanoja talvella, jotta tuonkin oppisit.

Vuolttiin kymmenen kymmenen senttimetriä pitkää, noin puolen senttimetrin paksuista nappulaa. Niitä käytettiin samalla tavalla kuin ompelijattaret käyttävät nuppineuloja vaatekappaleita koetellessaan, reiät vain piti tehdä ensin tiipiin peitteeseen. Näin kiinnitettiin vaate paikalleen. Sitten teki haittaa se, että lievenappulat puuttuivat.

— Tee kymmenen kappaletta, kolmenkymmenen senttimetrin mittaisia ja parin senttimetrin paksuisia tamminappuloita. Minäpä keksin, kuinka ne kiinnitetään.

Jan katkaisi köydestä kymmenen vähän yli puolen metrin mittaista pätkeä ja teki vaateen liepeeseen paltenuoran yläpuolelle ylt'ympäriinsä reikiä, 90 cm aina reikäin väliä. Jokaiseen reikään hän pisti köydenpätjän ja solmi sitten molemmat päät yhteen. Näin oli saatu kymmenen nappulalenkkiä; tiippi voitiin kiinnittää maahan ja se näytti oikein onnistuneelta.

Nyt seurasi kaikkein tärkein, ensimmäisen tulen tekeminen. Pojista se oli juhlallinen hetki, melkein pä uskonnollinen toimitus. Kumma juttu, heistä tuntui aivan samalta kuin metsäläisistäkin samanlaisissa oloissa — että nimittäin uuden tiipiin pystyttäminen ja ensimmäisen tulen tekeminen on tapaus, jolla on syvämerkitys. Silloin on aina tarkkaan vaarinoitava kaikki, mikä voi vaikuttaa sen tulevaan onneen.

— Sietääpä tehdä tämä tuli hitaasti ja hyvin. Olisi vietävän paha onni, jos se juonittelisi heti ensimmäisellä kerralla.

— Se on totta, vastasi Jan samanlaista taikaukoista pelkoa tuntien. — Mitäs sinä siihen sanot, Sam,

jos me tosiaan saisimme sen syntymään puita hankaamalla, eikös se olisi poikaa?

— Hohoi!

Pojat kääntyivät ympäri, ja siinä seisoivat Kaleb aivan lähellä. Hän tuli heidän luokseen ja nyökkäsi päätään. — Tiipii taitaakin olla valmis? Eipä hullumpi, mutta mitä varten käännsitte oven länttä kohti?

— Sillä puolella on puro, selitti Jan.

— Minä en muistanutkaan sanoa teille, virkkoi Kaleb, — että intiaanitiipii aina käännetään itää kohti; siten ensinnäkin aamuaurinko paistaa sisään, ja toiseksi tuuli käy enimmäkseen lännestä ja savu sen vuoksi pakenee paremmin.

— Entä jos tuulee suoraan idästä? kysyi Sam. — Sade tulee aina itätuulella.

— Ja kun tuuli on idässä, jatkoi Kaleb kääntymättä nimenomaan kummankaan puoleen vaan ikään kuin itseksensä puhuen kysymystä edes kuulematta, — kun idästä puhaltaa, niin te käännette laput tiukasti toistensa päälle ristiin, näin, ja hän pani kätensä ristiin rinnan yli. Itäpuoli on siten suljettu, eikä sisään pääse satamaan; ja ellei savu sitten pakene tiipiistä, niin nostakaa vaatteiden lievettä oven alta juuri vähäsen — kyllä sitten vetää. Ja kun te käännette tiipiinne, niin älkää panko sitä noiden puiden alle. Puut ovat vaarallisia; ne vetävät rajuilma salamaa puoleensa ja niistä putoilee oksia. Sateen jälkeen niistä taas tippuu kauan vettä. Tiipiin päälle pitää saada niin paljon auringonpaistetta kuin sitä vain on.

— Oletteko te, herra Clark, koskaan nähnyt intiaanien tekevän tulta puita hankaamalla?

— Olen kyllä. Enimmäkseen niillä tätä nykyä on tulitikut, mutta ennen vanhaan näin montakin kertaa sillä tavalla tulta tehtävän.

— Kuluuko siihen paljon aikaa? Onko se vaikeaa?

— Ei kovinkaan paljon, eikä se ole vaikeatakaan, kun konstin tietää.

— Voi sentään! Minusta olisi hauskeampi tehdä kahdella kalikalla tuli kuin saada kymmenen dollarin seteli, sanoi Jan innolla, jonka suuruuden saattoi arvata siitä, että yksi dollari oli suurin rahamäärä, mitä hänellä koskaan oli ollut.

— Enpä tiedä, se on hiukan niin ja näin, selitti Sam puolestaan varovammin.

— Osaatteko *te* tehdä tullen sillä tavalla? kysyi Jan.

— Miksipä en, kun vain on oikeata puuta. Ei siihen nimittäin kelpaa kaikenlaatuinen puu. Sen pitää olla juuri oikeaa lajia. Lakeuksien intiaanit käyttävät haavan eli pumpulipuun juurta, vuori-intiaanit taas marunan juurta. Kanadan intiaanien olen nähnyt käyttävän niinipuuta, setriä ja kuivaa valkomäntyä, mutta tsippevat käyttävät enimmäkseen palsamikuusta. Helpoimmin se muuten käy jousiporalla. Onko teillä sarvaan nahkaa?

— Ei.

— Entä päällisnahan liuskaa?

— Minulla on nahkainen kengännauha, sanoi Jan.

— Se on heikonlainen; mutta pannaan se kaksin kerroin, niin se kelpaa. Nuorakin kelpaisi, mutta se kärventyy pian pilalle. Kaleb otti nauhan ja kirveen ja sanoi: — Hakekaa minulle kivi, noin munan kokoinen. Siinä pitää olla pieni kuoppa — noin puoli senttimetriä syvä.

Pojat lähtivät purolle kiveä etsimään, ja Kaleb poikkesi metsään.

He kuuluivat hänen hakkaavan, ja tuota pikaa hän palasi kädessään latuskainen palikka hyvin kuivaa palsamikuusta, pitkä kalikka samaa puuta, noin metrin pituinen, hieman kaareva keppi, vähän kuivaa männyn kääpää ja vähän kuivaa setripuuta.

Kalikka oli puolentoista senttimetrin paksuinen ja osapuulleen kahdeksantahkoinen, "niin että nauha paremmin kävi kiinni". Molemmat päät olivat terävät. Hän kiinnitti nauhan kaarevaan keppiin kuin jousen jänteen, mutta siksi löyhälle, että se vasta kalikan ympäri kerran kietäistuna jännittyi. Latuskan palsamikuusen palikan hän veisti vähän yli senttimetrin vahvuiseksi. Reunaan hän leikkasi puoli senttimetriä leveän ja senttimetriä syvän loven, tämän tulilaudan yläsivuun, heti loven taa, hän teki puukon nirkolla pienen kuopan.

Sitten hän setripuusta kaapi ja hankasi koko joukon kuivaa putua, teki maahan pienen syvän kuopan, pani siihen latuskan männyntaulan kappaleen ja sen poikki tulilaudan. Kalikan eli jousiporan kärjen hän pisti tulilaudan kuoppaan ja piti sitä sitten toisella jalalla paikallaan. Kietaistuaan nauhan kerran kalikan ympäri hän sovitti yläpään poikain tuoman kiven kuoppaan. Kiveä Kaleb piti vakavasti vasemmassa kädessään.

— Toisinaan, hän sanoi, kun ei löydy sopivaa kiveä, kelpaa männyn oksakin, johon tehdään puukon kärjellä kuoppa.

Pitäen jouta oikeassa kädessään hän sitten rupesi vetelemään pitkään ja vakavasti, niin että kapula alkoi kiertää kuopassa ympäri. Muutaman sekunnin kuluttua alkoi tulilaudan lovesta juosta taulaan ruskeata jauhoa. Kuoppa isoni ja musteni, jauho muuttui tummemmaksi ja kuopasta nousi vähän savua. Kaleb painoi vähän lujemmin vasemmalla kädellään ja veteli oikealla nopeampaan. Savua kohosi yhä enemmän ja musta jauho alkoi täyttää loven. Kalikan alta tuprusi pieniä savupilviä ja näyttipä sitä tulevan jauhokasastakin. Heti sen huomattuaan Kaleb laski luotaan jousen ja löyhytteli hiljaa ilmaa jauhokasaan. Se savusi vielä. Hän pani pois tulilaudan, ja kun hän sitten nosti taulaa, jauhон sisusta oli yhtenä hehkuvana hiilenä. Tämän jälle hän pani setrisytykkeen ja sen päälle toisen taulan kappaleen. Kohottaen sen ylös hän sitten heilutti sitä ilmassa ja puhalsi hiljaa hetken. Se alkoi kyteä ja leimahti sitten ilmiliikkiin. Puut oli valmiiksi ladottu, ja tuota pikaa uuden tiipiin keskellä paloi leimuava tuli.

Kaikkien kolmen kasvoilla kuvastui lapsellinen ilo. Ukon silmät aivan loistivat voitonriemusta. Jos koe olisi epäonnistunut, niin hän olisi mennyt menojaan ja vihannut näitä poikasia, mutta kun se menestyi, hän oli valmis rakastamaan jokaista mukana ollutta, vaikka he vain olivat olleet hänen suurtyönsä sangen huvittuneita katsojia.

IX

JOUSET JA NUOLET

— Tämä sinun tykkisi ei ole juuri mistään kotoisin, sanoi Jan, kun he eräänä päivänä olivat puutarhassa ampumassa Samin "Lännen varustukselle". — Se on melkein samanlainen kuin ensimmäinen, jonka minä aivan pienenä tein.

— Jaha, ukkovaari, no näytäpä sitten se kaikkein viimeisin mallisi.

— Se ensinnäkin olisi noin viittä vertaa jämeämpi.

— Eihän sitä jaksaisi jännittää.

— Ei sillä tavalla kuin sinä nuolesta pidät! Mutta viime talvena lainasin kirjastosta kirjan nuolella ampumisesta ja siitä opin paljon. Kun nipistää nuolta tuolla tavalla, niin jaksaa jännittää ehkä kolme tai neljä kiloa, mutta kun panee sormet jänteen taa koukkuun — näin —, niin voi jännittää viisi kertaa enemmän. Ja sillä tavalla sitä pitää ampua.

— Tuntuu hyvin kömpelöltä, sanoi Sam koetettuaan.

— Tietenkin alussa. Mutta nuolella pitääkin olla syvä lovi, muutoin se on aivan mahdotonta.

— Sinä et näy osaavan paljon paremmin kuin minäkään.

— Tämä onkin ensi kerta, kun minulla on tilaisuus koetella taitoani käytännössä. Mutta aion tehdä oikein ensiluokkaisen jousen ja kosolti nuolia. *Yhdestä* ei ole paljonkaan taikaa.

— No hyvä, teepä koko varustus, jos kerran tiedät, kuinka ne tehdään. Mikä puu on parasta? Sanoiko kirja siitä mitään?

— Parasta on Espanjan marjakuusi.

— Minulle tuntematon.

— Ja sen jälkeen Oregonin marjakuusi.

— Samoin.

— Sitten peitsipuut ja Osagen oranssi.

— Anna tulla vain!

— No punasetri, omenapuu, hikkori ja jalava näyttävät olevan ainoat, joita täällä kasvaa.

— En ole nähnyt *punaista* setripuuta, mutta muita löytää helposti.

— Sen täytyy olla täydelleen kuivunutta, talvella sahattua puuta, ja sillä tavalla sahattua, että toisella puolella on sydänpuu, toisella pinta.

— Kelpaisivatkohan nuo? Sam osoitti puolipyöreitä hikkoripölkkyjä, joita oli puuvajan orsilla enemmänkin. Nuo ovat olleet tuolla pari vuotta.

Valittiin hyvä 165 cm:n mittainen pölkky, se halkaistiin ja veisteltiin kirveellä, kunnes kummallakin oli jousiainepuunsa, puolitoista metriä pitkä ja viisi senttiä joka sivulta, sydänpuun ja pintapuun raja kummassakin keskikohtaa kulkien.

Muistellen mainitun arvokkaan kirjan neuvoja ja eräitä englantilaisia jousia, jotka oli nähnyt kaupungissa eräässä puodissa, Jan valvoi niiden tekoa. Sam oli taitavampi työaseita käyttämään, ja jonkin ajan kuluttua valmistui kaksi puolentoista metrin pituista joustia. Keskeltä ne olivat noin neljän senttimetrin levyiset ja kahden ja puolen vahvuiset. Nämä mitat säilyivät sellaisinaan vähän yli 20 cm:n matkan kumpaankin päähän päin, joten syntyi noin 40 cm pitkä taipumaton keskiosa, mutta molemmat päät vuolttiin ohuemmiksi ja kaavittiin lasilla, kunnes ne taipuivat tasaisesti ja olivat poikasille paraiksi jämeät.

Seuraavan tenän teki jänne. Kaikki talosta löytynyt tavallinen rihma oli liian heikkoa. Se ei kestänyt kuin pari kolme laukausta, kunnes lopulta Si Lee heidän pulansa nähdessään lähetti heidät suutarin luo saamaan vyyhden valkaisuamatonta pellavalankaa ja vähän pikeä. Lankaa hän kehi vankan rihman vahvuuden tiukkaan kahden vaarnan välille, joiden välimatkaa oli noin kaksi metriä, leikkasi sitten toisen pään auki, jakoi langat kolmeen yhtä suureen kimppuun ja vähän niitä piettyään palmikoi ne löyhästi yhteen. Janin ehdotuksesta hän sitten pujoi toiseen päähän silmukan ja kietoi 15 cm leveältä hienoa vahattua rihmaa jousen keskustan ympäri, jota nuoli sivusi, samoin silmukan pujonnan ympäri. Silmukan avulla oli helppo päästää jousi jännityksestä, kun sitä ei tarvittu.

— Kas tuossa, hän sanoi, tuota ette taida saada poikki. Lopuksi jouset siveltiin ohuella pellavaöljyllä, jota löytyi maalivarastosta.

— Jo kävi vaivaisen näköiseksi vanha jouseni, huomautti Sam asettaessaan uuden todella oivan aseensa sen kurjan pikku kaaren rinnalle, joka ennen oli ollut hänestä kaikki kaikessa. — No mitäs herra mestari nuolista tietää? hän sitten jatkoi vanhaa nuoltaan uudessa kaarella koetellessaan.

— Tiedän, ettei tuo kelpaa, vastasi Jan. Ja voin sinulle ilmoittaa, että on aika tavalla vaikeampi tehdä nuoli kuin jousi — nimittäin oikein hyvä nuoli.

— Se on rohkaisevaa ottaen huomioon, kuinka paljon vaivaa jo olemme nähneet.

— Minkäs sille tekee, ja meillä tulee olla tusina nuolia kummallakin.

— Kuinka intiaanit niitä tekevät?

— Enimmäkseen he käyttävät niihin suoria nuolipuun vesoja; mutta täällä minä en ole nähnyt nuolipuuta, eivätkä ne tahdo olla oikein suoria. Nuolen pitää nimittäin olla suora, muutoin se lentää väärään. "Suora kuin nuoli", niinhän sitä sanotaan. Me voimme tehdä nuolia paremmin kuin intiaanit, kun meillä on paremmat välineet. Voimme halkoa niitä vahvasta puusta.

— Mistä puusta. Varmaankin jostakin ihmeellisestä ulkomaan puusta, josta ei kukaan valkonaama ole ennen hiiskaustakaan kuullut?

— Eipäs, hyvä herra. Ei ole sen parempaa kuin valkomänty maalinuoliksi ja saarni tai hikkori metsästysnuoliksi. Kumpaa laatua tehdään?

— Minä olen metsämies. Metsästysnuolia minulle. Mitäs ensimmäiseksi tarvitaan?

— Kuivaa saarnea, joka halkaistaan 60 cm pitkiksi ja senttiä vahvoiksi puikoiksi, kuumaa liimaa ja kalkkunan siipisulkia.

— Minä hankin höyhenet ja sinä saat tehdä loput, sanoi Sam tuoden kimpun kalkkunansiipiä, jotka oli pantu talteen tomujen pyyhkimistä varten. Mutta sitten hän söi sanansa käymällä käsiksi saarnipölkkyyn, pilkkoen sen pieniksi ja halkaisten aina kahtia sälot, kunnes oli kasassa neljäkolmatta

senttimetrin vahvuista suoraa säliä.

Jan otti niistä yhden ja alkoi vuolla sitä puukollaan oikean kokoiseksi ja muotoiseksi, mutta Sam sanoi:

— Minä tiedän paremman konstin. Hän vei koko kimpun höyläpenkin luo ja alkoi muodostella niitä höylällä. Jan katseli ikävystyneen näköisenä ja sanoi lopuksi:

— Intiaaneilla ei ollut höyliä.

— Eikä linkkuveitsiäkään, vastasi toinen.

Siinä oli kyllä perää, vaikka Jan kaikessa ihaili ja koetti matkia niitä intiaaneja, jotka elivät ennen Amerikan löytöä eivätkä tienneet mitään valkoisen miehen työtavoista eivätkä -välineistä.

— Minusta olisi enemmän intiaanimaista, jos kaikki tehtäisiin käyttämättä mitään muuta kuin mitä metsästä saadaan. Intiaaneilla ei ollut linkkuveitsiä, mutta heillä oli ennen muinoin teräviä piikiven palasia.

— Jan, rupea sinä vain vuolemaan terävällä kivellä. Niitä löydät vaikka kuinka paljon, kun riisut kengät jalastasi ja lähdet paljain jaloin tietä tarpomaan — ja hyvin teräviä löydätkin. Minä höylään, niin sitten nähdään kumpi voittaa.

Jan ei ollut ehdotukseen tyytyväinen, mutta hän lupasi, että hän jonain päivänä tekisi nuolia nuolipuun vesoista, ja nyt hän aikoi valmistaa ainakin yhden puukolla. Sen hän tekikin, mutta Sam teki samassa ajassa höylällä kuusi paljon parempaa.

— Entä kärjet? hän kysyi.

— Sitähän minä tässä tuumin, vastasi toinen. — Intiaanilla tietenkin oli kivistä kärki, joka kiinnitettiin suonella, mutta niitä aineita meillä ei ole. Parhaita olisivat rautaiset ostokärjet, mutta niitä emme saa. Mutta kelpaa kärki luustakin ja sarvesta. Tein kerran muutamia oikein sieviä luusta viilaamalla, mutta ne olivat kamalan hauraita; ja sitten tein suurista rautanauhoista siten, että katkaisin ne ja kiedoin nuolenkärjen ympärille teräslankaa, joka esti sitä halkeamasta. Muutamien intiaanien nuolissa ei ollut kärkeä ollenkaan, he vain paahtoivat pään tulesa kovaksi ja sitten vuolivat sen teräväksi.

— Se kuulostaa minusta helpommalta, sanoi Sam, — tehdä muutamia senkin mallisia.

Nuolet siis tehtiin, kuusi naulakärkistä kummallekin; naulat viilattiin teräviksi ja sidottiin kiinni rautalangalla. Näitä sanottiin "sotanuoliksi", ja metsästysnuolia tehtiin kuusi kummallekin siten, että puinen kärki karkaistiin tulesa paahtamalla.

— Nyt ne on sulitettava. Ja Jan näytti Samille, kuinka kalkkunan sulka oli ruotoa myöten keskeltä halkaistava ja höyty irrotettava.

— Annas kun ajattelen. Me tarvitsemme kaksi kertaa neljäkolmatta — kaikkiaan siis neljäkymmentäkahdeksan sulkaa.

— Ei maar, sanoi Jan, se on huonoa sulitusta, kaksi vain jokaiseen. Pannaan kolme joka nuoleen — seitsemänkymmentä kaksi kaistaa kaikkiaan, ja muistapas sekin, että kaikki saman nuolen kolme höytykaistaa pitää olla saman puolen siivestä.

— Selvä on. Siitä varmaankin seuraa huono onni, jos otetaan eri puolilta. Nuoli ei tiedä kummalle puolelle pitää kääntyä.

Si Lee sattui tulemaan samassa paikalle. — Tuleeko jousista kystä ja valmista?

— Nuolia paraillaan tehdään.

— Kuinka te sulat kiinnitätte?

— Valkoiset liimaavat ne kiinni, intiaanit taas sitovat, vastasi Jan sen mukaan, mitä luuli kirjasta muistavansa.

— Kumpi on parempi?

— Liimattu lentää paremmin, mutta sidottu kestää kauemmin sateessa.

— Miksei kummallakin tavalla?

— Meillä ei ole suonta.

— Antakaas kun minä näytän. Missä on liima ja lanka? Nämä tuotiin, minkä jälkeen Si jatkoi: — Minusta näyttää, että sulat on pantava viimeiseksi. Parempi tehdä lovi ensin.

— Niin onkin; me olimme vähällä sen unohtaa.

— *Sinä* olit vähällä unohtaa, sitä kai tarkoitat. En minä, sanoi Sam pöllömäisen arvokkaana. Pieni sahattu lovi, joka sitten kynäveitsellä puhdistettiin ja väljennettiin, huomattiin parhaaksi; kuhunkin nuoleen tehtiin tuota pikaa puoli senttiä syvä lovi, ja Si sekä liimasi että sitoi sulat kiinni pikilankaa suonen sijasta käyttäen.

Jan oli merkinnyt kunkin sulan paikan siten, ettei se koskettaisi jouseen ohi mennessään (kuva s. 105). Ensin hän liimasi ne kiinni, sitten kietoi toista senttiä pitkältä lankaa sulkaruotojen päiden yli ja samoin niiden taa jälkimmäistä kierrosta jatkaen aina loveen saakka, jotta se olisi estänyt puuta halkeamasta. Kun hän oli leikannut kaikki irtaimet pätkät pois ja latuskalla palikalla painaen pyörittänyt kietousta höyläpenkillä, näyttivät langat aivan katoavan ja sijalle jäävän sileä musta rengas.

Näin saatiin nuolet valmiiksi ja ne pantiin sitten paikkaan, jossa liima saattoi kuivua.

Seuraavana päivänä Jan maalasi Samin nuolet punaisiksi ja sinisiksi, omansa punaisiksi ja valkoisiksi. Väristä he helposti tunsivat omansa ja lisäksi se suojeli nuolia. Enää ei puuttunut kuin viini.

— Onko intiaaneilla viinet? kysyi Sam, pitäen kovasti kiinni oikeaoppisuudesta, hän kun toivoi sen säästävän kovaa työtä.

— Luulenpa melkein; eiväthän he voisi tulla toimeen ilman niitä.

— No hyvä! Sitten vain joutuin toimimaan. Minulla on jo kova metsästyshimo. Mistä viini tehdään?

— Melkein mistä tahansa.

— No luultavasti se siinä tapauksessa on myös nopeasti tehty.

— Älä hätäile. Toiset käyttävät koivun tuohta, toiset nahkaa, jotkut kangastakin, kun muuta ainetta on vähän.

— Se sopii meille. Mitäs sanot siitä kankaasta, joka tiipiistä jäi?

— Olkoon menneeksi, paremman puutteessa. Kumpikin siis teki kankaasta jonkinlaisen nuolia lyhyemmän laukun. Jan maalasi kummankin kylkeen jonkin intiaaniaiheisen koristeen, ja niin ne olivat valmiit.

— Tulkoonpa nyt vaikka karhu, sanoi Sam, ja tuntien itsensä täydelleen aseistetuiksi he lähtivät ulos.

— Koetetaanpa, kumpi osaa tuohon puuhun. Molemmat ampuivat yhtä aikaa ja ohi. Samin nuoli sattui toiseen puuhun ja halkesi.

— Otetaan pehmeämpi maali, hän huomautti. Vähän asiaa pohdittuaan he sitten täyttivät ison vanhan viljasäkin heinillä, maalasivat siihen pilkan ja sen ympärille muutamia renkaita (Sam sanoi sitä puhvelin silmäksi) ja pistivät sen kymmenen sylen päähän pystyyn.

Ensimmäiset laukaukset tuottivat pahoja pettymyksiä. Maaliin näytti olevan niin helppo osata, ja oli kovin noloa, kun nuolet aina lensivät ohitse vasemmalta puolelta.

— Viedään se navetan kokille ja yritetään siellä, ehdotti Sam.

— Ehkä osaamme, jos panemme oven kiinni, vastasi toinen toiveikkaana. Paitsi harjoitusta pojat kaipasivat lisäksi vähän oppia, sillä jousella ampumiseen kuuluu monta pientä niksiä. Jan oli "siitä kirjasta" kirjoittanut muistiin muutamia seikkoja, ja toisia hänellä olikin mielessään. Näiden ja utteran harjoituksen avulla hän vähitellen oppi: Piti seisoa siten, että kantapäiden keskipisteet olivat maalin kanssa samalla suoralla; oikea olkavarsi oli pidettävä samassa suunnassa kuin nuoli; vasen käsi vakaana, kunnes nuoli sattui maaliin; oikea peukalo oli aina pidettävä samalla paikalla poskella, kun laukaisi, ja jousi pystysuorassa.

Pian he huomasivat, että vasempaan ranteeseen, siihen paikkaan johon jousen jänne koski, tarvittiin suojus, se tehtiin vanhasta saappaanvarresta; oikeaan käteen taas tarvittiin vanha hansikas sormia suojaamaan, milloin harjoiteltiin tavallista utterammin. Opittuaan noudattamaan sääntöjä niitä sen enempiä ajattelemta pojat harjaantuivat nopeasti, niin että pian ampuivat parinkymmenen metrin päästä joka nuolen säkkiin, ja vähitellen saattoivat pidettävä välimatkaa, kunnes osasivat aika hyvin neljänkymmenenkin metrin päästä.

He hämmästyivät koko lailla huomattessaan, kuinka paljon yksilöllisyyttä nuolilla oli, vaikka ne oli aiottu aivan samanlaisiksi.

Samilla oli eräs, joka käyristymistään käyristyi, kunnes se oli aivan väärä, ja seurauksena oli, että se lentäessään teki mitä kummallisimpia mutkia. Hän nimitti sen "bumerangiksi". Toinen, jossa oli hyvin pieni sulka, lensi kauemmaksi kuin yksikään toinen. Se oli "kaukosurma".

Hänen paras nuolensa, joka sai nimekseen "varma kuolema", oli pitkältä sulitettu ja kevytkärkinen. Se oli sangen luotettava tyynellä, mutta tuulella liiti syrjittäin. Eräs toinen, jossa oli pieni sulka, oli luotettava tuulisellakin säällä. Se oli "tuulen halkaisija".

Jan kutsui vuolioksi sitä, jonka oli puukolla vuollut, toisinaan myös "juonijaakoksi". Se oli ainainen kysymysmerkki; ei koskaan saattanut arvata, minkä tempun se tekisi seuraavalla kerralla. Hänen erikoinen suosikkinsa oli muuan, jonka kärjen ympärillä oli kouru. Se vihelsi menessään, ja toisinaan hän sanoi sitä "viheltäjäksi", toisinaan taas "lohikäärmeeksi", "joka viheltäen singahti läpi sankan metsän ja pörpötti menessään".

X

PATO

Heinäkuun alkupuolella pojat eräänä helteisenä päivänä piehtarivat puron matalassa uimalammikossa, ja Sam sanoi:

— Vesi alkaa olla kovin vähissä. Se kuivuu joka kesä. Tämä oli sangen ikävä uutinen, ja sen vuoksi Jan tuumi:

— Emmekö voisi rakentaa patoa? — Hiton paljon työtä.

— Mutta sehän olisi kovin hauskaa. Sitten meillä olisi koko kesäksi uimapaikka. Tule pois; ruvetaan paikalla työhön.

— Eiväthän intiaanit koskaan tee niin kovasti työtä.

— No leikitään sitten majavia patoa rakentaessamme. Tule pois nyt; minä teen alkua, ja Jan kanto izon kiven mielestensä kapeimpaan kohtaan. Sitten hän kanto useampia ja työskenteli innostuneena, kunnes oli kantanut rivin kiviä aivan joen uoman poikki.

Sam istui vielä joen äyräällä alasti polvet leuan alla koukussa ja käsivarsillaan niitä syleillen. Sotamaali juoksi hänen rinnalleen sinisinä ja punaisina viiruina.

— Tule pois, senkin juonijaakko ja laiskuri, käy työhön, huusi Jan ja heitti kourallisen rapaa Samin niskaan antaakseen pontta kehotukselleen.

— Minun kipeää polveani on taas alkanut pakottaa, vastasi Sam.

Lopulta Jan tuumi, ettei hän yksinään viitsinyt sitä rakentaa, ja oikaisi selkänsä.

— Kuule nyt, vastasi toinen, — mitä olen tuumailut. Karja käy tässä juomassa. Puro kuivuu kesällä, ja silloin karjan täytyy käydä karjapihassa kaukalosta juomassa — sille täytyy pumputa vettä, ja siinä se sitten vetelehtii tuntikausia toivoen jonkun tuovan kaurvoja, sen sijaan että palaisi metsään lihomaan. Jos tuohon paikkaan pantaisiin kaksi vankkaa hirttä puron poikki, niin olisi suurin osa työtä tehty. Tarkoitin, että minä pyydän isäukkoa lainaamaan parihevosekset vedättääksemme hirret joen poikki ja tehdäksemme karjalle juomalammen. Karja se on minun huoleni. En nukkunut koko yönä, kun niin ajattelin sitä. Minä vihaan kuin myrkyä sitä, kun niiden täytyy kuumallakin kävellä karjapihaan saakka juomaan — se ei ole oikein se.

Sam siis odotti sopivaa tilaisuutta, koska iskisi isäukkoon kiinni. Sitä ei sattunut sinä päivänä, mutta seuraavana aamuna Raften suurusta syötäessä katsoi suoraan Janiin pöydän poikki ja ilmeisestikin jotakin vahvasti ajatellen kysyi:

— Jan, tämä huone on kuusi kertaa neljä ja puoli metriä, kuinka paljon siihen tarvitaan 90 cm leveätä mattoa.

— Kolmekymmentä metriä, sanoi Jan oikopäätä.

Raftenin päätä oikein pyörrytti. Janin esiintyminen oli vakuuttavaa, mutta oli ihme, kuinka hän saattoi sen niin nopeasti päässään laskea. Tehtiin useita kokeita, ja yleiseksi mielipiteeksi jäi, että Jan oli oikeassa.

Isännän kasvat loistivat ensi kerran ihailusta. — Kas sellaista, hän sanoi pöytäkunnalle, — sellaista on oppi. Koska sinä tuollaiseen pystyt? hän kysyi Samilta.

— En koskaan, vastasi poika hitaasti, mutta arvelematta. — Miksi jätkien tarvitsisi osata päässälaskua.

— Kuules Jan, sanoi Sam salaviihkaa, — eiköhän olisi parasta että sinä nyt puhuisit ukolle padosta. Näitkö kuinka hänen silmänsä menivät pystyyn; sinun suuri oppisi on hänet pehmittänyt, ja minä luulen sitä kestäväen puoleen päivään. Tao kun rauta on kuuma.

Jan siis heti aamiaisen jälkeen aloitti:

— Herra Raften, puro alkaa olla kuivilla. Me tahtoisimme tehdä lammikon, jotta karja voisi käydä juomassa, mutta emme voi tehdä patoa, ellei saada kahta isoa hirttä puron poikki pantavaksi. Saammeko parihevosek vähäksi aikaa, että voimme vetää hirret paikoilleen?

— Uimalammikkoa te kai tarkoittatte? sanoi Raften silmiään vilkuttaen.

— Kelpaisi se siihenkin. — Jan punastui.

— Kuulostaa minusta siltä, että tässä puhuu Sam Janin äänellä, huomautti Raften, jolle tilanne paikalla selvisi. — Käynpä itse katsomassa.

Leirille tultuaan hän kysyi: — No mihinkä se pato aiotaan tehdä? Tuohonko? Ei tuo paikka ole hyvä. Kapea se kyllä on, mutta vesi juoksisi kahden puolen yli reunain, ennen kuin sitä padon taa paljonkaan kohoaisi. Tuossa on parempi paikka, vähän leveämpi. Siihen tulee hyvä lampi. Missä teidän hirtenne ovat? Nuoko? Mitä — minun rakennuspuuniko, jotka ovat siinä kuivumassa? Ette te voi tuota saada. Siitä tulee uuden ladon niskahirsi; eikä tuota — siitä tulee portin pylväät. Tuossa on kaksi, jotka voitte saada. Minä lähetän parihevosek, mutta katsokaakin, ettette varasta minun rakennuspuitani, taikka pian karvat pöllöä.

Aito raftenmaista rivakkuutta osoittaen hän tuota pikaa lähetti voimallisen valjakon. Kaksi jykevää hirttä vedätettiin puron poikki ja sijoitettiin niin kuin Jan pyysi, niin että padon selkä tuli vähän toista metriä leveäksi.

Nyt pojat hakkasivat pohjaan salkorivin kummankin hirren yläpuolelle muodostaen häkin, jota he sitten rupesivat täyttämään savella ja kivillä. He kaivoivat ja täyttivät minkä joutivat. Mutta savea oli vähän ja työ edistyi hitaasti, ja kun vesi nousi sitä myöten kuin patokin, kävi työ yhä vaikeammaksi. Mutta äkkiä Jan keksi.

— Odotapas. Uusi tuuma. Avataan se ja kaivetaan toiselle puolelle syvä oja, niin että kaikki vesi juoksee siitä ja lammikon ja ojan väliin jää saviseinä. Seinän tälle puolelle kaivamme syvän kuopan. Siitä saamme paljon maata patoon ja lammikko tulee syvämpi.

Niin he sitten tekivätkin. Viikossa häkki oli ajettu täyteen savea ja kiviä. Sitten seurasi suuri lopputoimitus — lammikon läpi kulkevan kanavan sulkeminen. Se ei ollut helppoa, kun kaikki vesi juoksi siitä, mutta he tekivät työtä kuin majavat ja saivat lopulta ojan tukkoon.

Yöllä satoi rankasti. Kun he seuraavana aamuna lähestyivät patoaan, kuului metsästä kumeata pauhua. Pojat pysähtyivät ja kuuntelivat epäillen, mutta sitten Jan riemuiten huusi: — Pato! Se on vesi, joka juoksee padon yli.

He karkasivat kimeästi kiljaisten matkaan ja juoksivat minkä suinkin pääsivät. Lähelle tultuaan he näkivät laajan sileän vedenpinnan samalla paikalla, jossa oli ollut vain kivistä pohjaa. Virta valui vakaasti partaan yli padon keskikohdalta, johon oli jätetty liikavettä varten matalampi kohta.

Minkä riemun huimauksen se tuottikaan!

— Se on kuraköntti, joka on viimeksi vedessä.

— Niin mutta minun kipeä polveni, vastasi Sam.

Loput kilpajuoksusta oli paljasta riisumista. Yhdessä pojat ryöpsähtivät veteen.

Kuopan kohdalta lammikko oli puolitoista metriä syvä, sata metriä pitkä, ja kokonaan heidän omaa työtään.

— No, eikös kannattanut? kysyi Jan, jonka oli ollut hyvin vaikea saada Sam jatkamaan loppuun saakka leikkiä, joka maistui niin työltä.

— Mistä kummasta tuo on tänne tullut? Minä mielestäni jätin sen tiippihin. Sam osoitti pölkkyä, jonka päällä hän oli tiippiissä istunut, mutta joka uiskenteli kōnkään niskassa.

Jan oli hyvä uimari, ja heidän leikkiessään ja polskutellessaan Sam sanoi:

— Nyt minä tiedän mikä mies sinä olet. Et enää voi sitä minulta salata. Minä jo epäilin sitä, kun sinä rakensit patoa. Sinä olet se hiivatin punanahka, jota sanotaan "Pikku Majavaksi".

— Minä olen sinua katsellut, vastasi Jan, — ja minusta näyttää, että olen törmännyt yhteen sen kuparinkarvaisen hunsvotin kanssa, jonka nimi on "Nuori-mies-lapion-pelko".

— Etpäs olekaan, sanoi Sam. Enkä minä myöskään ole se "Kaljukotka-kalliolla-istuva-pyrstö-reunan-yli-riippuen". Minua ei totta puhuen haluta vielä ilmaista itseäni. Eikös ole hauska ajatella, ettei karjan enää tarvitse kulkea sitä matkaa?

Sam ilmeisestikin tahtoi kääntää puheen toisiin asioihin, mutta Jania ei ollutkaan niin helppo narrata.

— Minä kuulin Sin sanovan sinua "Tikaksi".

— Joo. Sain sen nimen koulussa. Kun minä olin löpisevä paitaressu, niin kuulin äidin puhuvan kauniista *kultaisesta* tukastani, mutta kun olin kasvanut niin isoksi, että pantiin kouluun, niin sain kuulla, että se olikin vain *punainen*, ja siitä ne rupesivat sanomaan minua "Punapää-Tikaksi". Minä koetin antaa niille selkään, mutta siellä oli monta, jotka antoivatkin minulle selkään ja hieroivat nimen vain syvempään. Kun huomasin, ettei tappelemisesta ollut apua, olin pitävinäni nimestäni, mutta se oli jo liian myöhäistä. Useimmat sanovat vain lyhyesti "Tikaksi". En minä luule, että se on kertaakaan minulta unta vienyt.

Heidän puoli tuntia myöhemmin istuessaan puutuluksilla sytytetyn tulen ääressä Jan sanoi:

— Kuules Tikka, minun tekee mieleni kertoa sinulle eräs juttu.

Sam virnisti, veti korviaan eteenpäin ja varustautui hyvin mielenosoituksellisesti kuuntelemaan.

— Oli kerran intiaanivaimo, jonka toinen heimo siellä kauempana pohjan puolessa otti vangiksi. Ne veivät hänet monien satojen kilometrien päähän, mutta eräänä yönä hän pääsi pakenemaan ja lähti kulkemaan, ei kuitenkaan samoja jälkiä, kotiin päin, sillä hän tiesi, että häntä sitä tietä ajettaisiin takaa, vaan sivulle päin. Hän ei tuntenut maata, vaan eksyi. Hänellä ei ollut muuta asetta kuin puukko eikä muuta ravintoa kuin marjoja. Hän samosi eksyksissä muutamia päiviä, kunnes tuli rankkasade ja rajuilma, jolloin hän arveli olevansa turvassa, sillä hän tiesi, etteivät viholliset voisi sen jälkeen seurata jälkiä. Mutta talvi teki tuloaan eikä hän voinut ennen sitä palata kotiin. Sen vuoksi hän ryhtyi työhön juuri sillä paikalla, jossa silloin oli.

Hän teki koivun tuohesta wigwamin ja hieroi puukapuloilla tulta käyttäen moksasiininsa nauhaa jousen jänteenä. Pajun aluskuoresta ja kuusen juurista hän teki pauloja ja vielä loukkujakin jäniksiä pyytääkseen. Alussa hän tosin näki nälkää, mutta söi koivun nappuja ja mäihää, kunnes löysi sellaisen paikan, jossa oli paljon jäniksiä. Ja kun hän sai jäniksen, hän käytti siitä joka karvan. Suonista hän teki ongeniiman ja koukun luista ja hampaista, jotka hän suonella ja kuusen pihkalla sitoi yhteen.

Sitten hän teki turkit jäniksen nahoista ommellen ne jäniksen luusta tekemillään neuloilla, jäniksen suonet lankanaan, ja koivun tuohesta jos kuinka paljon astioita, jotka ompeli kuusen juurilla.

Koko talven hän eli sillä tavalla yksin, ja kun kevät tuli, niin Samuel Hearne, tunnettu löytöretkeilijä löysi hänet. Hänen kallis puukkonsa oli kovasti kulunut, mutta muutoin hän oli lihava ja hyvällä päällä ja valmis palaamaan oman kansansa luo.

— Jaha, se oli kovin mie-len-kiin-tois-ta, sanoi Sam tarkkaavasti kuunneltuaan, — eikä minusta mikään olisi hauskempaa kuin koettaa samaa itse, kun olisi pyssy ja paljon metsäneläimiä.

— Hoh, kukapa ei tahtoisi?

— Hyvin harva — ja hyvin vähän on sellaisia, jotka *kykenisivät*. Mutta minä kykenisin.

— Mitä, tekemäänkö kaikki paljaalla puukolla. Tahtoisinpa nähdä sinun tekevän tiippiin. Sitten Jan

jatkoj vakavasti: — Sam, me olemme yrittäneet leikkiä intiaaneja, mutta tehdään se oikein kunnolla. Tehdään kaikki vain siitä, mitä metsästä saa.

— Minä arvaan, että meidän taas täytyy lähteä Sangerin noita-akan puheille. Hän tuntee kaikki kasvit.

— Ollaan Sangerin intiaaneja. Me voimme kumpikin olla päällikköjä, sanoi Jan, joka ei tahtonut ehdottaa itseään päälliköksi eikä taas Samiakaan esimiehekseen tunnustaa. — Minä olen Pikku Majava. No mikäs sinä olet?

— Iltapäivän-veripunainen-ukkospilvi.

— Älä, koetapas uudelleen. Jokin sellainen, jonka voi piirtää, niin että voit tehdä totemisi, ja lyhyt.

— Mikä on kaikkein sukkelin eläin?

— Mi-minä luulen että ahma.

— Mitä, sukkelampiko kuin kettu?

— Niin kirjoissa sanotaan.

— Antaako se majavalle pöksyjen päälle?

— Kyllä minun luullakseni.

— No sitten minä olen se.

— Älä hulluttele. Luuletko, että minä suostun kulkemaan toverin kanssa, joka antaa pöksyille. Eikä se sovikaan sinulle niin hyvin kuin Tikka. Minä saan aina *sinulta* apua, kun pitää pilata kaunis puu ja hakata se täyteen reikiä, letkautti Jan puolestaan jalomielisesti unohtaen sen henkilökohtaisen syyn, joka oli nimeen antanut aiheen.

— Ei se ole niin paha tapa kuin majavan *jrjsminen*, vastasi Sam.

Jrjsminen oli tällä kullalla sana, jolla oli oma historiansa. Kirveet ja rakennuspuut olivat vanhastaan tärkeimpiä sangerilaisten elämässä. Kätevä kirveen käyttö oli kaikista taidoista paras. Vanhain siirtolaisten tapana oli tehdä puusta kaikki, mitä talossa tarvittiin, ja kirves oli heidän ainoa aseensa. Jopa sanottiin toisten vain vähän hivauttavan ja ajavan sillä sunnuntaisin partansakin. Kun isä auttoi poikaansa tulemaan omin neuvoin toimeen, niin hän vain antoi hänelle hyvän kirveen. Kirves oli elämän ja työn kannalta välttämätön, sitä pidettiin täydellisenä perintöosana. Kirveen käyttötaito oli yleinen. Jokainen mies ja poika pystyi sitä käyttämään, mikä paremmin, mikä huonommin, eikä edes tiennyt, kuinka taitava oli, ennen kuin joukkoon tuli oikea poropeukalo. Erilainen puunsyö vaatii aina vähän erilaista kirveenkäyttöäkin, ja yksi on aina paras tapa, kun mieli kaataa puun tiettyyn suuntaan vähimmällä vaivalla. Kaikki nämä seikat ovat sangerilaisten veressä kuin toinen luonto. Majavan sanotaan jrjsivän puun tyveä ympäriinsä miten sattuu, kunnes se lopulta sortuu, ja jos kaatomies vähänkin poikkeaa oikeasta hakkuutavasta eikä iske juuri oikealla tavalla juuri oikeaan paikkaan, niin pianpa hänestä sanotaan, että hän "jrjsii kuin majava". Vaikka miestä siis kiitetäänkin parhaan mukaan, kun hänen sanotaan "raatavan kuin majava", niin soimataan häntä sitä vastoin aivan hirveästi, kun sanotaan hänen puuta kaataessaan "jrjsivän kuin majava". Siispä Samin pistopuheella oli kärki ja voima, jonka merkityksen vain sangerilainen saattoi täysin ymmärtää.

XI

JAN JA NOITA-AKKA

Sangerin noita-akka vihasi mökin miehen kirvestä ja kulovalkeata myös, niin sanovat, mutta sitä miestä, joka urheilee, hän vihasi vielä pahemmin kuin helvettiä.

Villityn Jimin balladi Sangerista.

Jan käytti hyväkseen ensimmäistä tilaisuutta käydäkseen uudelleen Sangerin noita-akan luona.

— Parempi kun minä jään kotiin, tuumi Sam hänen aikeensa kuullessaan. — Se ei koskaan

katsoisikaan sinuun, jos minä tulisin. Sinä näytät viettävän terveeltä.

Jan siis lähti yksin ja oli siitä hyvilläänkin. Vaikka hän pitikin Samista, niin saattoivat tämän liukas kieli ja sukkelat sanansutkaukset kuitenkin Janin melkein varjoon, niin että hän näytti totiselta ja jöröltä, ja mikä vielä pahempi, Sam käänsi yhtenäen keskustelun toiselle tolalle sen juuri lähestyessä jotakin aihetta, joka kiinnitti hänenkin mieltään.

Kun hän teki lähtöä, huusi Sam: — Kuules, Jan, jos tahdot jäädä sinne päivälliselle, niin jää vain — kyllä tiedetään, mikset ole tullut syömään. Sitten hän pisti kielen poskeensa, pani toisen silmänsä kiinni ja lähti navettaan tavanmukainen tutkimaton surumielinen ilme kasvoillaan.

Janilla oli muistikirja ja piirustustarvikkeet mukanaan — hän käytti niitä yhä enemmän. Matkalla hän kokosi kourallisen kukkia ja ruohoja. Vanha eukko otti hänet tällä kertaa vastaan aivan toisella tavalla.

— Tulkaa sisään, tulkaa sisään, Jumala teitä siunatkoon. Kuinka sitä jaksetaan ja kuinka pappa ja mamma jaksavat. — Tulkaa sisälle istumaan. Kuinka se jätkä, se Sam Raften jaksaa?

— Sam on terve nyt, sanoi Jan ja punastui.

— Terve! Tietysti hän on terve. Tiesinhän minä, että se sattui paikalle, ja tiesi hän sen itsekin, ja hänen mammansä tiesi, kun antoi hänen tulla. Sanoiko tuo siitä mitään?

— Ei, mummo, ei sanaakaan.

— Senkin kelvoton lunttu! Minä pelastan pojan hengen, vaikka he sillä tavalla minulta rosvosivat. Eikä tällä ole sen vertaa ihmistäpoja, että edes kiittäisi minua — senkin kelvoton lunttu! Antakoon Jumala hänelle anteeksi, niin kuin minä annan, jatkoi eukko leppymättömällä ja vihaisella äänellä.

— Mitäs hänellä siinä on? Olkoon taivas kiitetty, ettei niitä kaikkia voida hävittää. Puut ne voivat kaataa, mutta kukat palaavat joka vuosi, pikku kaunokaiseni — pikku kaunokaiseni! — Jan levitti ne hajalleen. Eukko otti käteensä arumin ja jatkoi. — Kas tuossa on surun kukka. Toiset sanovat sitä intiaanin nauriiksi ja lapset saarnastuoliksi. Ei pidä koskaan päästää sen juurta kielelleen. Se polttaa kuin tuli. Kun pojat tapaavat jonkun, joka on aivan tietämätön, niin he tavallisesti narraavat hänet puremaan tämän juurta. Se on varmaa, ettei siihen toista kertaa kieltään pistä. Intiaanit keittävät myrkyä juuresta pois ja syövät juuren, ja parempi sitä onkin syödä kuin nähdä nälkää.

Kultainen leima -nimistä kasvia eukko oli käyttänyt Samin polvea parantaessaan. Hän selitti, että sillä on ihmeteltävä kultajuuri, "parasta kultaa, mitä maa on koskaan sisästänsä antanut". Jan sai myös nähdä "Viisaan kuninkaan leiman".

— Nuo ovat touko-omenia, ja kylläpä ne ovat myöhäisiä, ja ne sinä ainakin olet saanut metsästä. Toiset sanovat niitä kuningasjuuriksi. Intiaanit parantavat niillä sisuksiaan, ja monen hevosen niskapaiseet on niillä parannettu, sen olen itse nähnyt.

— Kas tuossa on mustikkajuuri, mutta minä sanon sitä kouristusjuureksi. Se on kaikkein parasta kouristusta vastaan. Sitä nautitaan kuin teetä; ilman sitä intiaani-akat eivät voisi elää kaikessa kurjuudessaan, mutta mitä sinä niistä. Katsopas nyt, kuinka sen kaikki lehdet ovat levällään. Se muistuttaa elävästi kouristusta sairastavaa. Olkoot ylistetyt kaikki pyhät ja Neitsyt Maaria.

— Katsos vain tuota, hän sanoi, haparoiden kimpusta keltaisen tikankontin, tuo on se, jota intiaanit sanovat mokkasiiniruuhoksi. Mutta varjele niitä sokeita kurjia pakanoita. Ne eivät tiedä mitään eivätkä tahdo oppia. Sehän on kohtausjuuri, mitä parasta kohtauksia vastaan. Katso sitä! Näetkö, että se on kuin hermotautia sairastava nainen, noin hiukset levällään ja leuka longallaan. Minäpä muistan, kun Larryn pikku tyttö ei tahtonut lähteä paikkaansa ja sai hermokohtauksen. Lähetettiin minua hakemaan, ja minä vein mukani tätä juurta. Ensin käskin tuoda kiehuva vettä ja tein teetä. Sitä annoin hänelle tulikuumana. Ja niin totta kuin elän tyttö parani heti ensimmäisestä lusikallisesta. Se on Jumalan oma lahja, ja se on hänen siunauksensa, että tiedämme, kuinka sitä on käytettävä. Eikä sitä pidä mennä kaivamaan milloin tahansa. Sitä pitää kaivaa silloin, kun ei ole kukkaa. Se on sillä tavalla, ettei voima ole samalla haavaa molemmissa paikoissa. Se on joko kukassa taikka juuressa, niin että kun se kukkii, niin silloin ei ole juuresta enempää apua kuin vanhoista oljista. Sitä pitää etsiä keväällä tai lehtien lähdon aikana, jolloin ei piru itsekään arvaisi, mistä se pitää löytää.

— Entäs mitä tuossa on? No jopa jotakin! Eiköhän vain ole skunkin kaalia! Sinä varmaan tulit joen mutkan kautta. Sillä siellä on ainoa paikka, missä sitä kasvaa.

— Niin teinkin, vastasi Jan — sieltä juuri minä sen sain. Mutta odottakaas, mummo. Minä piirrän niiden kuvan ja kirjoitan, mitä te niistä sanotte.

— Iso kirja sinulla pitäisi olla, ennen kuin minä olisin kaikki tietoni antanut, sanoi eukko ylpeästi ja

sytytti piippunsa raapaisten valkeata paikasta, jota housut olisivat verhonneet, jos hän olisi ollut mies.

— Turha vaiva on kirjoittaa paperille, mihin ne kelpaavat, sillä hyvä Jumala on sen itse tehnyt jo aikoja sitten. Kas nyt. Tuossa on kouristusjuuri kouristuksia vastaan, ja eikös se ole sen näköinen? Tuossa mokkasiinijuuri kohtauksia vastaan ja eikös se ole sen näköinen? Ja tässä skunkin kaali kumpaankin vaivaan. Sekin on juuri sen kaltainen kuin ne molemmat yhteensä.

Jan myönteli heikosti, mutta hyvin vaikeaa hänen oli ymmärtää, mitä siinä kasvissa oli yhteistä molempien ensin mainittujen kanssa.

— Ja kas tuossa! Tuossa on lobelia, jota toiset sanovat intiaanin tupakaksi. Tämän sinä löysit puron luota, ja se on vähän aikaista — vähän ennen kuin sen aika olisi. Sillä saa itsensä ylenantamaan, kun on siihen tarvetta. Kas nyt, eikö tuo lehti ole kuin ilmetty vatsa?

— Tämä on Benjaminin pensas tai kuumepensas. Kun sen lehdistä keitetään teetä, se on kovin hyvää vilutautia ja kuumetta vastaan. Ja eikös sekin värise joka kerta kun tuulee. Vai mataroita. Mihin vaivaan sinä luulisit näistä olevan apua?

— En tiedä.

— Katsos nyt, kuinka se on siihen kirjoitettu selvään kuin präntti — niin, ja vielä selvempäänkin, sillä minä osaan sen lukea, vaikken osaa lukea kirjasta sanaakaan. No minkä näköinen se on? hän kysyi kahdenkertaista siemenpalkoa näyttäen.

— Se on kuin aivot ja selkäydin, sanoi Jan.

— Voi tuota lasta, minulla on paremmat silmät kuin hänellä. Nehän ovat kuin molemmat munuaiset, ja siitä syystä mataratee auttaa paremmin kuin kaikki maailman tohtorit, kun sitä vain osaa käyttää. Näes munuaisvaiva on jonkinlaista kuumetta; se tekee kuumaksi, ja sen vuoksi se pitää tehdä *kylmään* veteen. Jos sen tekee lämpöiseen veteen, niin se vain pahentaa ja on kuin pahinta myrkkyä. Tuo on punalattva, joka nostattaa hien. Kerran näin erään, joka juuri teki kuolemaa ihon kuivuuden vuoksi, ja tohtorit koettivat koettamistaan eikä heistä ollut lapsi paralle vähääkään apua, mutta sitten minä sain hänen äitinsä laittamaan vähän punalattvateetä. Ja sairas hikosi monta sankoa heti kun sai haistaakin keitosta, ja tohtorit tietysti luulivat, että se oli heidän ansionsa! Ja eukko nauraa hihitti hyvillä mielin.

Monesta muusta kasvista hän Janille tarinoi ja selitti niiden käytön. Mikä oli hyvä syöpää vastaan, mikä leiniin, matoja vastaan tai muuhun vaivaan, ja yksi auttoi kaikissa taudeissa. — Eräs intiaani raukka sen minulle näytti, ja heti kun sen näin, tiesin, että asia oli niin, sillä jokaista lehteä oli kolme yhdessä ja yksi kolmessa ja sen keskellä oli pyhän ristin merkki yhtä selvästi kuin tuo kattila liedellä.

Näin eukko tarinoi piipunsysäänsä imien ja kuumalle liedelle syljeskellen. Mutta hienotunteisena kuin aito nainen ainakin hän joka kerta pyyhki suutaan nahkean käsivartensa selkäpuolella.

— Ja tuo on se, jota sanotaan kissanmintuksi. Hyvin minä muistan sen päivän, jona sen sain tietooni. Sitä ei sanonut intiaani eikä tohtori eikä mikään ihminen ollenkaan. Se oli tuo vanha musta kissa, ja kaikki pyhät seisokoot minun ja sen viheriäisten silmien välillä! Jestas kuinka se joskus säikäyttää minua viisaudellaan, mutta ei minulla olisi mitään muuta sitä vastaan kuin että se tappaa pikku lintuja. Sillä oli muuanna talvena kuin tuhkarokko ja se makaili vain lieden ympärillä. Mutta aina kun ovi vain oli auki, se meni ulos ja katseli joka puolelle ja tuli sitten takaisin ja naukui ja voivotteli ja sitten kävi pitkäksensä — ja sitä menoa se jatkoi käyden aina heikommaksi ja huonommaksi, kunnes lumi sulii ja ruoho alkoi kasvaa, mutta vielä se käveli ja katseli idän puoleen, varsinkin öisin. Sitten maasta kasvoi kasvi, jota en ole koskaan ennen nähnyt, aivan tuohon. Ja kissa katseli katselemistaan sitä, niin kuin olisi tahtonut sen ottaa, muttei olisi uskaltanut. Tuolla oli siihen aikaan iso joukko kauniita puita, ennen kuin se vanha nauta kaatoi ne maahan, ja yhdessä niistä oli iso haara, joka kasvoi noin — ja toinen, joka kasvoi noin — ja kun täysikuu nousi juuri oikeaan aikaan, tuli varjosta ristin merkki ja se sattui minun oveeni, ja kun se oli kulkenut ohi, ei se enää ollutkaan risti. No niin, täysi kuu sitten lopulta nousi ja varjosta syntyi ristin merkki ja vanha kissa lähti ulos ja vahti vahtimistaan, niin kuin olisi tehnyt mieli, mutta ei olisi uskaltanut, mutta kun sitten risti lankesi niiden ruohojen päälle, niin mirri hyppäsi ja syödä ahmi, ja siitä hetkestä se oli terve. Sillä tavalla minä opin kissanmintun tuntemaan, ja siitä minun mieleni rauhoittui, sillä jos kissaa piru riivaa, niin ei se mene ristin varjoon syömään.

Jan kirjoitteli kirjoittelemistaan, mutta ei enää yrittänytään piirtää tai kuvailla kasveja, kirjoitti vain nimet muistiin.

— Se on oikein, poikani! Pane nimilaput kasvien päälle ja talleta ne. Niin tohtori Carmartinkin teki, kun minä häntä opetin. Kas, sillä tavalla, hän lisäsi, kun Jan otti neuvosta vaarin ja jokaisen varteen kietaisi paperilapun, johon oli kirjoittanut nimen.

— Tuossapa on ihmeellinen luuta, sanoi Jan nähdessään tämän järjestyksen ja puhtauden edustajan sille täysin sopimattomassa ympäristössä.

— Niin kyllä, se on pyökkiluuta. Larry niitä tekee.

— Larry?

— Niin, minun poikani. (Larry oli lähes kuusikymmentävuotias.) Hän tekee niitä sinipyökistä.

— Kuinka? kysyi Jan ottaen luudan ja tutkien sitä mitä suurimmalla mielenkiinnolla.

— Kah, tietysti volemalla. Larry onkin sellainen mies voolemaan, että — ja hän ottaa kolmisen tuumaa vahvan sinipyökin vesan ja alkaa vuolla siitä pitkiä lastuja, mutta jättää ne toisesta päästä keppiin kiinni, niin että niitä lopulta on ympäriinsä, niin kuin näkyy.

— Aivan kuin sytykkeessä.

— Niin, niin, juuri sillä tavalla, nämä vain ovat paljon isompia, ja sinipyökki on kamalan sitkeätä. Ja kun hän on vuollut kepin noin tuuman vahvuiseksi, hän sitoo nahkapuulla kaikki lastut kimppuun nurinpäin kääntäen ja katkaisee kädensijan sopivan mittaiseksi, tasoittaa kirveellä luudan pään ja antaa sen kuivua. Siinä se. Parempaa luutaa ei saa tekemälläkään eikä siinä talossa koskaan toista käytetty, ennen kuin hän nai tuon Kitty Connorin, mokoman tyhjäntoimittajan. Ja vaikka minä itse olin koko ajan sitä vastaan, se kun on niin kopea ja teeskentelijä; sille ei kelvannut mikään muu kuin ostotavara, mokomalle, jolla ei koskaan ollut oikeata miehenpuolta, ennen kuin houkutteli pauloihinsa minun Larryni. Niin juuri, sanottakoon se hiljaa, mutta pauloihinsa houkutteli, se on juuri oikea sana, virkkoi eukko ääntään korottaen, saadakseen tämän surullisen jutun tuntumaan erittäin tärkeältä.

Samalla ovi aukeni ja Biddy tuli sisään, ja koska hän oli saman kelvottoman Kityn tytär, niin keskustelu kääntyi toisiin asioihin.

— On niin hauskaa tavata Jan. Milloinkas Jan tulee meillä käymään? hän sanoi Janille tätä tervehtiessään, ja heidän puhuessaan mummo käytti tilaisuutta juodakseen pitkän kulauksen pullosta, jossa näöstä ja hajusta päättäen oli keuhkopalsamia.

— Kas vain, Biddy, aikaisinhan sinä tuletkin, sanoi mummo.

— Niinpä niin, vaikka myöhä oli kotoa lähtiessäni. Mutta koulun opettaja sanoo, että niin on aina, kun kulkee idästä länttä kohti.

— Ja hyvä se kyllä on, se on varmaa, sillä Jan jää meille päivälliselle. Ei täällä tarjoilla kananpaistia eikä piiraita, mutta on meillä, Luojan kiitos, ruokaa kylliksi ja sydämellinen tervetuliainen joka palan painimeksi. Biddy laittaa minulle päivällistä joka Jumalan päivä, ja toisinaan minä itekin keitän, mutta makuutoveria minulla ei ole muita kuin kissa, koira ja omenat, joita ei enää olekaan kuin kourallinen jäljellä, mutta mitä on, se on Janin. Ota lapsi kulta ja syö minkä jaksat, ja hän käänsi syrjään harmaita vuodevaatteitaan, joiden alta ilmestyi viimeinen puoli tusinaa samoja rusoposkisia omenoita.

— Eikö teitä, mummo, pelota nukkua täällä öisin yksinänne?

— Mitäpä minun tarvitsisi pelätä? Täällä on vain kerran käynyt rosvoja, ja minä se silloin korjasin taskuuni heidän viimeisen senttinsä. Tulivat eräänä yönä ja mursivat oven, ja minä istumaan nousten kysyin, että "no mitähän te täältä oikeastaan nuuskitte?"

"Rahaa", ne sanoivat, sillä siihen aikaan kaikkialla juoruttiin, että minä olin myynyt lehmäni ja saanut 25 dollaria.

"No sitten kai minun täytyy nousta teitä auttamaan", sanoin, "sillä en ole saanut senttiäkään viime omenankorjuusta lukien."

"Viisikolmatta dollaria tänne tai henki pois", sanoivat rosvot.

"En viittäkolmatta senttiäkään minä voisi teille antaa, se on totinen tosi", sanoin minä, "mutta kyllä olen valmis kuolemaankin, kun olen viime viikolla ripillä ja vastikään pääsin rukoilemasta."

Pienempi niistä — tosin ei kovin pieni hänkään, koska täytti melkein oven — sanoi: "Ettekös te ole myynyt lehmäänne?"

"Navetassa sen näette", sanoin minä, "vaikka paha on, jos menette sitä häiritsemään. Alkaa nähdä unia ja siitä se ehtyy."

Ja sitten molemmat rosvot nauroivat omaa tyhmyyttään. Pienempi sanoo:

"Kuules nyt, mummo, meistä saat jäädä rauhaan, ellet sano tästä kenellekään sanaakaan", — mutta toinen näytti olevan käärmeissään.

"No en sanaakaan", sanoin minä, "ja ollaan vain hyvät ystävät." Ne kääntyivät ovea kohti ja tekivät lähtöä, kun minä vielä virkoin:

"Odottakaa vähän! Ei minun talostani ystäviä lasketa ilman ruokaa ja juomaa. Olkaa niin hyvät ja kääntäkää selkänne, että saan hameen päälleni." Ja kun minä olin noussut ylös ja säädyllisesti pukeutunut, sanoin: "Te saatte maistaa niin hyvää keuhkopalsamia, ettei sen parempaa ole koko maassa." Se pienempikös rupesi heti yskimään, voi voi kuinka kamalasti — minä oikein pelkäsin, että sillä oli hinku — mutta se toinen vihastui kuin pippuri, ja pienempi teki hänestä pilkkaa. Minä huomasin, että se häijy oli vasenkätinen, tai oli ainakin olevinaan, mutta kun hän ojensi kättään pulloon tarttuakseen, niin oikeassa kädessä oli vain neljä sormea, ja kummallakin oli niin iso, musta, kamalan näköinen parta — minä tuntisin ne parrat vaikka missä — ja pienemmän pään ympärillä oli riepu. Hän valitti hampaitaan pakottavan, mutta kenen hampaita hiusten juurissa pakottaa? Ja kun ne lähtivät, se pieni pisti dollarin käteeni ja sanoi, että "kas tässä, mummo, on kaikki, mitä tällä pojalla on". "Jumala teitä siunatkoon", minä sanoin, "otan sen vastaan ystävällisellä mielellä. Se on ensimmäinen, jonka olen nähnyt omenankorjuun jälkeen, ja olen ystävänne, kun sellaista tarvitsette." Sitten eukko nauraa hihitti voittoaan muistellessaan.

— Mummo, tiedättekö te, millä intiaanit värjäävät? kysyi Jan varsinaisen asiansa muistaen.

— Kyllä, Jan. He menevät puotiin ja ostavat pakettivärejä juuri niin kuin mekin.

— Mutta ennen kuin ostovärejä oli, eivätkö he saaneet metsästä väriaineita?

— Saivat tietenkin. Hyvä Jumala on antanut metsän kasvattaa kaikkea, mitä ihminen on suinkin tarvinnut.

— Niin, mutta mitkä ovat ne kasvit?

— Eri tarpeisiin eri kasveja.

— Niin, mutta mitä ne ovat? Nähdessäni sitten, ettei yleisistä kysymyksistä ollut apua, hän alkoi tiedustella yksityiskohtia.

— Millä he maalasivat piikkisian piikit keltaisiksi, ennen kuin oli ostovärejä?

— Kas, sehän on soma keltainen kasvi, joka kukkii nurmilla ja aitovierissä lehtien lähden aikaan. Minä sanon sitä keltaruohoksi, toiset kultapiiskuksi. Ne keittävät piikit ja kukat samassa vedessä. Tuossa on villaa, joka on värjätty sillä tavalla.

— Entä millä punaista? kysyi Jan muistiin kirjoittaen.

— Ei niillä ollut mitään oikein hyvää punaväriä. Jonkinlaista punaa he saivat keittämällä marjamehua, ja enkös minä kerran nähnytkin vanhan intiaanivaimon tekevän oikein kaunista punaista, kun ensin keitti piikit keltaisessa ja sitten punaisessa.

— Mistä marjoista tulee parasta punaista, mummo?

— Ne marjat eivät ole punaisia, niin kuin luulisi. Punaista saadaan ruusumarjoista tai sumakista taikka pihkamustikoista ja monesta muusta, mutta mustista viinimarjoista tulee punaisempaa kuin punaisista, ja skuoo-marjat ovat parhaat kaikista.

— Minkä näköisiä ne ovat?

— Minä näytän Janille nyt paikalla juuri saman ruohon. Ja he kävivät yhdessä etsimässä kaikki mökin seinustat kuitenkin löytämättä.

— Liian aikaista, tuumi mummo, mutta elokuussa sitä on joka puolella vaikka kuinka paljon, ja siitä tulee kaikkein kauneinta punaista. Ja entäs pokaruoho, vaikkei se vielä kuki, mutta lehtien lähden aikana siinä on marjoja, jotka ovat niin punaisia, että ne melkein ovat mustia, ja siitä saa kaikkein puhtainta purppuraväriä.

— Mistä sinistä saadaan?

— En minä ole koskaan nähnyt, että piikkejä sinisiksi värjätään. Voihan semmoistakin olla. Hyvä Jumala on pannut metsässä kaiken kasvamaan, mutta minä en ole semmoista löytänyt enkä koskaan nähnytkaan.

— Nuorista seljan vesoista tulee vihreätä, mutta ei se ole noin kaunista (ja hän osoitti kamalaa smaragdinvihreää nauhaa, joka Biddyllä oli) ja harmaan pähkinäpuun kuoresta ruskeaa ja mustaa valkoisen tammen lastuista. Kun kastaa ensin keltaiseen ja sitten mustaan, niin siitäkin tulee jonkinlaista vihreää. Hikkorin kuorella voi värjätä mustaa ja koivun sisäkuorella oranssia (mutta huonoa), mustan saarnen juurilla ja pensaskanukan pienellä juurella koreata tulipunaista, mutta oikeata sinistä ei metsässä ole, ja sen minä sanon sinisen keltaisille Prattisoneille heinäkuun 12. päivänä, sillä mitä Jumala ei ole tehnyt, se on perkeleen tekoa. Indigoruoholla voi värjätä jonkinlaista sinistä, mutta se ei ole lähestulkoonkaan sellaista kuin tuo — hän osoitti jotakin räikeää koboltinsinistä — ja kun sitä ei metsässä ole, niin ei Jumala ole sitä ihmisille tarkoittanutkaan. Jaa! Minä sanon, että se on pirun oma väri, se sininen — keltainen ja sininen, ne ovat perkeleen omat värit, sillä eikös tulikivi ole keltaista; ja se palaa sinisellä liekillä, niin minulle sanoi pastori itse — Jumala häntä siunatkoon!

XII

NOITA-AKAN PÄIVÄLLINEN

Biddy oli sillä välin tassutellut ympäriinsä leveillä paljailla jaloillaan ja valmistanut päivällistä. Kaikesta päättäen hän koetti olla vähän tavallista tyylikkäämpi, koskapa käänsi varpaitaan niin tavattomasti ulospäin. Hän puhui monta kertaa siitä ajasta, kun oli ollut muhinoimassa Janin mamman kanssa ja lopuksi hän kysyi:

— Mummo, missäs pöytäliina on?

— Kuulkaas tuotakin, vaikka hyvin tietää, ettei meillä tässä maailmassa ole pöytäliinaa ollut, hyvä kun on edes ruokaa pöydälle panna. Heitä sinä puheet pöytäliinasta, sanoi mummo välittämättä vähääkään siitä, että oli Biddyn ylpeydelle antanut niin pahan kolauksen.

— Teetäkö Jan tahtoo vai kahvia? kysyi Biddy.

— Teetä, valitsi Jan.

— Hyvä se olikin, että hän sanoi teetä, sillä joulun jälkeen en ole nähnyt ainoatakaan kahvinpapua, ja tee on kasvanut metsässä. Mutta on minulla semmoistakin, jota ei metsässä kasva. Eukko kömpi nurkkahyllyn luo, otti alas vanhan sikarilaatikon ja tulitikkujen, tupakan, höyhenien, nupineulojen, nuppineulojen, langan ja tomun seasta poimi kuusi sahattua sokeripalaa, jotka olivat ehkä joskus olleet valkoisia.

— Kas tuossa, näitä minä säilytin pastorin tuloa varten. Hän käy täällä kerran vuodessa, Jumala häntä siunatkoon! Mutta siihen on vielä neljä viikkoa aikaa, ja kuka tietää, mitä siihen mennessä voi tapahtua. Kas tässä, ja ole sydämellisesti tervetullut, sanoi eukko ja pudotti Janin teehen kolme sokeripalaa. — Loput säästämme toiseen kuppiin. Ottaa nyt kermaakin! Hän työnsi Jania kohti parranajokupin, jonka korva oli limainen, vaikka kuppi itse täynnään oivallista kermaa. — Biddy, anna Janille leipää.

Limpusta, joka ilmeisestikin oli ainoa, leikattiin viipaleita, ja näitä työnnettiin Janin lautaselle.

— Voi taitaa olla vähän härskiä, huudahti emäntä, huomattaessaan Janin sitä säästelevän. — Odotapas nyt vähän. Eukko meni taas nurkkahyllylle ja otti alas vanhan lasivadin, jossa oli pykäläiset reunat ja lattea peltikansi. Siinä ilmeisestikin oli hilloa. Hän nosti kantta ja huudahti:

— No mitä ihmettä! Sitten hän meni ovelle ja onki vadista kuolleen hiiren ja nakkasi sen ulos rauhallisesti huomauttaen: — Minä olenkin ihmeteltyt, missä se pikku piru oli. Minä kun en ole sitä nähnyt kahteen viikkoon ja luulin jo, että kissa oli sen syönyt. Annettakoon sellainen väärä ajatus minulle anteeksi. Huh noita karpäsiä! Tuo kansi ei ole koskaan ollut tiivis. Ja taas hän tarvitsi sormiensa apua, tällä kertaa kuoriakseen pois keton kuolleita karpäsiä, jotka olivat hukkuneet hänen mieluomaansa.

— Kas tässä, Jan! Syö nyt oikein vankasti, syö kaikki, ja terveydeksi vain. Minulle tekee hyvää nähdä pojan syövän — kyllä minun tätä on helppo saada lisää. Oli ilmeistä, että hän oli kantanut pöytään kaiken mitä hänellä oli.

Jan parka oli pahemmassa kuin pulassa. Hän tunsu vaistomaisesti, että eukko rukka hävitti osan viikon varoistaan näin yllättä vieraanvaraisuutta osoittaessaan, mutta arvasi myös, että tämä syvästi

loukkaantuisi, ellei hän näön vuoksi maistelisi kaikkea. Leipä oli ainoa, mikä ehkä oli puhdasta. Siihen hän siis turvautui; se oli huonointa lajia; hius tai pari, jotka sotkeutuivat hänen hampaisiinsa, tuntuivat hieman masentavilta, mutta tuntiessaan suussaan palttinarääsyn, jossa oli nappi, häntä alkoi kuvottaa. Rääsyn hän sai salatuksi, mutta sitä hän ei voinut salata, että ruokahalu äkkiä kokonaan tyrehtyi.

— Ottakaa vähän enemmän tätä ja tätä. Hänen lautaselleen kasattiin, kieltelipä hän tai ei, kaikenlaisia herkkuja, muun muassa useita mainiosti keitettyjä perunoita. Mutta pahaksi onneksi emäntä kantoi ne liedellä olevasta padasta vanhan ja mustan esiliinansa kulmassa ja tarjosi ne suoraan nihkeästi kädestään.

Janin ruokahalu oli nyt kokonaan mennyt hyväsydämisen emännän suureksi mielipahaksi. — Kyllä varmaan keksin vielä jotakin, joka vahvistaa, tuumi eukko, ja Janilla oli täysi työ kielletlessään.

— Söisikö Jan munan, uteli Biddy.

— Munan, kyllä! huudahti Jan melkein liian innokkaasti. Hän ajatteli kanojen sentään olevan puhtaita eläimiä. Muna varmaan oli puhdas.

Biddy tallusteli navettaan ja palasi sieltä tuota pikaa kolmea munaa kantaen.

— Keitetäänkö vai paistetaanko?

— Keitetään, sanoi Jan, pitäen tapaa turvallisempana. Biddy etsi pataa.

— Kiehuuhan tuossa vettä, sanoi mummo osoittaen pataa, joka oli täynnä hänen alusvaatteitaan. Siihen munat siis pistettiin.

Janin hiljaisesta sydäimestä kohosi harras rukous, etteivät ne menisi rikki. Kaksi tietenkään halkesi, mutta hän otti kolmannen, joka oli jäänyt ehjäksi, ja siinä sitten oli hänen päivällisensä.

Punasiipinen mustalintu hyppi nyt ovesta sisään.

— Vai siinä se Jaakko tulee. Missä olet ollut? Luulin sinun aivan hävinneen. Enkö minä sinua pelastanut pyssymiehen murhaluodista? eukko selitteli. — Mutta nyt lintu on niin suostunut, että tulee ja menee kuin omassa talossaan. Jaakko, lähdetkös siitä vesisangosta, varoitteli eukko, kauniin linnun hypätessä puolillaan olevaan juomavesisankoon ja ruvetessa siinä itseään huuhtelemaan.

— Katsokaas nyt tuota! huudahti eukko. — Sinä pikku junkkari, tuletkos pois uunista. Mustalintu oli käyttänyt tilaisuutta hyväkseen ja avoimesta aukosta hypännyt mustaan lämpöiseen uuniin.

— Se menee sinne jalkojaan lämmittelemään. Voi pikku junkkaria! Annas että joku paiskaa oven kiinni kun et mitään aavista ja sytyttää tulen. Silloin kärvennyt elävältä. Mutta ennen kuin niin pitkälle päästään, minä kyllä käännän kauniin kaulasi ja pelastan henkesi. Eukko veti linnun uunista hellävaroen.

Sitten Jan lähti kotimatalle kainalossaan kimppu nimilapullisia kukkia.

— Hyvästi, poikani! Tule taas pian käymään luonani. Tuo taas ruohoja. Hyvästi, hyvästi ja Jumalan haltuun. Minä toivon, ettei ole synti sitä toivoa, sillä tiedän, että Jan on kerettiläinen, ja kaikki te joudutte helvettiin, mutta Jan on hyvä poika. Minua kovin surettaa, että Jan on niitä vääräuskoisia.

Janin palatessa takaisin Rafteniin oli siellä päivällispöytä yhdelle katettuna, vaikka kello oli jo kolme iltapäivällä.

— Jan, tule syömään päivällistä, sanoi rouva Raften tyyneen äidilliseen tapaansa. — Annan panna paistin tulelle. Viiden minuutin kuluttua se on lämmintä.

— Mutta minä jo söin päivällistä de Neuvillen mummon luona.

— Niin, kyllä minä tiedän.

— Sekoittiko se teetäsi toisella etukäpäälällään ja levittikö hilloa leivälle toisella? kysyi Raften karkeanlaisesti.

— Keittikö se sinulle rokkaa aljosta, mustasta linnustaan? kysyi Sam.

Jan lehahti kovin punaiseksi. Ilmeisestikin kaikilla oli tiedossaan, mitä hän oli kokenut, mutta häneen koski kipeästi, kun he niin säälimättä pilkkasivat vanhaa kunnon eukkoa.

Hän vastasi: — Mummo oli niin ystävällinen ja hyvä kuin suinkin taisi.

— Paras sinun nyt olisi syödä vähän paistia, sanoi rouva Raften huolestuneella ja epäilevällä äänellä.

Kuinka mehukas ruskea paisti olisikaan maistunut! Kuinka hänen vatsansa sitä kaipasikaan! Mutta jatkuva pilkka oli häntä suututtanut. Hän tahtoi pitää lämminsydämisen vanhan eukon puolta, joka oli nurkumatta tarjonnut hänelle parasta mitä hänellä oli — antanut kaikkensa — osoittaakseen, kuinka tervetullut outo vieras oli. Heidän ei pitänyt saada milloinkaan tietää, kuinka mielellään hän nyt olisi syönyt, ja äskeisen kestiemäntänsä puolta pitäen hän vielä valehtelikin ensi kerran elämässään:

— Ei, kiitoksia paljon, mutta ei minun tosiaan ole vähääkään nälkä.

Minä söin de Neuvillen mummon luona oikein hyvän päivällisen.

Välittämättä sitten sen enempää tyhjän vatsansa vaivoista hän lähti ilta-askareilleen.

XIII

VIHOLLISEN VAKOOJA

— Mistä kummasta Kaleb sai sen suuren tuohen kappaleen, tuumi Jan, — siitä olisi hyvä tehdä astioita.

— Taidanpa tietää. Kävi varmaan Burnsien metsässä. Meidän metsässä ei ole koivuja. Mutta kyllä sitä hankkia voidaan.

— Pyydä sinä, että saisimme käydä.

— Vielä mitä, kuka välittää vanhasta koivusta? Me käymme lainaamassa, kun Burns ei ole näkemässä.

Jan epäröi.

Sam otti kirveen. — Tämä on sitten sotaretki vihollisen maahan. Sillä puolella on sotaa kyllä, se on varma, hän on myös yksi isän "ystäviä".

Jan seurasi, vaikka yhä epäillen, oliko tämä teko oikein kunniallinen.

Rajan takaa löytyikin pian melkoisen suuri kanoottikoivu, jota pojat paraikaa utterasti huimivat poikki saadakseen oikein pitkän tuohen, kun näkyviin tuli pitkä mies ja pieni poika, jotka kirveen kalke kaikesta päättäen oli paikalle johdattanut. Sam huudahti hiljaa: — Se on ukko Burns. Nyt mennään!

Ei ollut aikaa pelastaa mitään muuta kuin kirves ja oma nahkansa. He juoksivat raja-aidalle, ja Burns tyytyi huutamaan heidän peräänsä uhkauksia ja haukkumasanvoja. Ei sen vuoksi, että hän olisi vähääkään koivusta välittänyt — puuaineella ei ollut mitään arvoa siinä maassa — mutta pahaksi onneksi Raften oli riidellyt kaikkien lähimpien naapuriensa kanssa, minkä vuoksi Burns parhaan taitonsa mukaan suurenteli tätä vähäpätöistä rosvousta kamalaksi rikokseksi.

Hänen urhoollinen poikansa, joka oli vähän sekä Jania että Samia pienempi, tuli siksi lähelle rajaa, että saattoi syyttää suustaan mojuvia haukkumasanvoja.

— Punapää — punapää! — Punapää varas! Odotapas kun isäni saa sinut kiinni — Baften, Raften, rikirutka Straften, ja muuta yhtä kauheata, vieläpä paljon valitumpiakin hienouksia.

Partio pääsi pakoon ja pelasti päänahkansa. Sam laski kirveen vanhaan paikkaansa.

— Ei menetetty muuta kuin kunnia, virkkoi Jan. — Kuka se penikka oli?

— Hah, kukas muu kuin Gui Burns. Kyllä se tunnetaan. Häijy pieni hylky, joka paikassa väijymässä ja kurkistelemassa. Valehtelee kuin tuohta neuloisi. Sai palkinnon — ison pesuharjan — siitä että oli koulun likaisin poika. Me kaikki äänestimme, ja opettaja antoi sen hänelle.

Seuraavana päivänä pojat tekivät uuden partioretken tuohta rosvotakseen, mutta tuskin he olivat ryhtyneet toimeen, ennen kuin lähistöllä syntyi äläkkä, ilmeisestikin pienen pojan aikaan saamana. Alkoi kuulua karjumista: — Hei, vai te — —. Lähdettekö mun — — maaltani — —

— Otetaan se hylky kiinni, Jan.

— Ja poltetaan paalussa kamalasti kiduttaen, lisäsi puhuteltu. He lähtivät ryntäämään siihen suuntaan, mutta jälleen Burns'n väliin tulo muutti heidän sotaretkensä nopeaksi paoksi.

(Lisää rumia sanoja.)

Pojat kävivät seuraavinakin päivinä monesti rajan lähetyvillä, mutta Burns sattui olemaan aina lähellä työssä ja Guilla oli nopeat silmät ja korvat. Se pikku rotta näytti olevan alati varuillaan. Pian hänen matkan päästä huutamistaan huomautuksista kävi ilmi, että hän tarkkaan tiesi kaikki poikien hommat — oli epäilemättä käynyt leirissä heidän poissa ollessaan. He näkivät hänen monta kertaa kiinnostuneena väijyvän heitä, kun he jousineen ja nuolineen harjoittelivat, mutta heti kun hänet keksittiin, hän pakeni turvallisen matkan päähän, minkä jälkeen hän purki sisuaan kiukuttelemalla ja haukkumalla.

Eräänä päivänä pojat saapuivat leiriinsä juuri sopivaan aikaan. Läheisessä viidakossa käydessään Jan huomasi lehvien alla paljaan jalan. — Halloo! mitäs tämä on? Hän kumartui, huomasi jalan liittyvän sääreen. Säären päässä oli Gui Burns.

Gui karkasi pystyyn huutaen "Isä — Isä — Isä!" Hän juoksi henkensä edestä, intiaanit perässä kiljuen uhkauksia, jotka saivat veren hyytymään. Jan oli nopea juoksija, eikä Guin tylpistä sääristä ollut apua, vaikka niitä pelkokin kannusti. Hänet otettiin kiinni ja raastettiin parkumisistaan huolimatta leiriin.

— Anna minun olla, Sam Raften — anna minun olla!

Hänen huomautuksistaan puuttuivat nyt huomattavassa määrin kaikki rumat sanat. (Hyvin nuorissa moinen herkkyys on sangen kiitettävä asia.)

Ensimmäinen asia oli vangin sitominen.

Sam toi nuoran.

— Hyi, sanoi Jan. — On tuokin muka tyylikästä. Tuo nahkapuuta.

Sitä saatiin tuota pikaa, ja vaikka Gui kuinka parkui ja potki, hänet sidottiin juhlallisesti puuhun — tuoreeseen — se kun kestäisi, huomautti Jan, paremmin tulta.

Molemmat soturit istuivat nyt tulen ääreen jalat ristissä. Vanhempi sytytti rauhanpiipun, ja sitten he ryhtyivät keskustelemaan onnettoman vangin kohtalosta.

— Veli, sanoi Jan juhlallisia liikkeitä tehden, — suloista on kuulla tämän kurjan kalpeanaaman parkumista. (Oikeastaan tuota ääntä alkoi olla enemmän kuin he saattoivat sietää.)

— Ugh — paljon hyvä, sanoi Tikka.

— Antakaa minun olla. Minun isäni antaa teille tästä selkään, senkin kehnot pelkurit, valitteli vanki unohtaen nopeaan malttinsa.

— Ugh! Päänahka ensin, sitten kärvennämme hänet elävältä. Pikku Majava teki muutamia kuvaavia kädenliikkeitä.

— Ugh — junkkari — me paljon pahat, lisäsi Tikka, sylki kivelle ja alkoi hioa linkkuveistään.

Veitsen terävä ja uhkaava "vuiit, uiit, uiit" kiveä vasten räökkäsi Guin korvia ja hermoja aivan hirvittävästi.

— Veli Tikka, meidän heimomme henki vaatii uhrin veren — kaikki tynni.

— Suuri päällikkö Tikka kai tarkoitat, huomautti Sam hiljaa.

— Ellet sano minua päälliköksi, en minäkään sano sinua päälliköksi, se siitä.

Suuri Tikka ja Pikku Majava menivät nyt tiipiihin, maalasivat uudelleen toistensa naamat, panivat kuntoon pääkoristeensa ja astuivat ulos teloitusta varten.

Tikka alkoi taas hioa veistään. Se ei tosin ollut tarpeellista, mutta hän piti äänestä.

Pikku Majava kantoi nyt paikalle paljon keveitä risuja ja latoi ne vangin eteen. Mutta Guin jalat olivat vapaat ja hän potkaisi niitä niin, että ne lensivät joka suunnalle. Molemmat sotapäälliköt hyppäsivät syrjään. — Ugh, paljon paha, sanoi vimmastunut Tikka. Sido sen sääret, oh, suuri päällikkö Pikku Majava!

Uudella kuorenkaistaleella uhrin sääret sidottiin lujasti puuhun.

Sitten päällikkö Tikka lähestyi veitsineen ja sanoi:

— Suuri päällikkö Pikku Majava, jos me nyljemme hänen päänahkansa, niin on vain yksi päänahka, eikä *sinulla* ole mitään voitonmerkkiä, ellet tyydy arvuutusluuhun.[6]

Tässä oli pulma, keinotekoinen, mutta todellinen, ja Jan ehdotti:

— Suuri päällikkö Puna-pää Tikka-kannolla-istuva-pyrstö-reunalta-kukkuva, ei päänahkaa oteta; nyljetään koko pää, kummallekin puolet nahasta.

— Ugh! Ylen hyvä ehdotus, oi iso-intiaani-päällikkö Suuri-Pikku-Majava-puun-nurin-jyrnsijä.

Sitten Tikka haki hiilen ja alkoi hirvittävän vakavana piirtää vangin tappuraiseen pörröön jakorajaa sen mukaan mitä hän piti kohtuullisena. Pikku Majava intti vastaan, että hänellä oli oikeus saada toinen korva ja puolet pääläen nahasta, joka on nylkynahan pääosa. Tikka viittasi siihen, että vangilla onneksi oli otsatupsu, sellainen, jota sanotaan "lehmän nuolioksi", ja että se sai käydä toisesta pääläen nahasta. Nuorempi päällikkö saattoi olla siihen täysin tyytyväinen. Hiilipiirto pölytettiin pois uutta jakoehdotusta varten. Kumpikin päällikkö haki nyt hiilen, ja he alkoivat suunnitella Guin tappurakuontaloon uutta jakoa ja korjailla sitä, kunnes molemmat olivat tyytyväisiä.

Uhri ei oikeastaan ollut menettänyt rohkeuttaan ennen kuin nyt. Hän oli syytänyt suustaan uhkauksia ja haukkumasanvoja. Hän oli uhannut kertoa "isälleen" ja "opettajalle" ja koko maailmalle, mutta lopulta hän uhkasi kertoa Raftenille. Tämä naula oli se joka parhaiten veti, ja hieman levottomana Tikka kääntyi Pikku Majavan puoleen ja sanoi:

— Veli päällikkö, ymmärrätkös lörpöttelevän kalpeanaaman kieltä? Mitä hän sanoo?

— Ugh, ei minä tiedä, vastasi Jan. — Ehkä nyt laulaa surmanvirttään omalla kielellään.

Gui ei ollut aivan urhoollisuutta vailla. Hän oli tähän saakka pysynyt rohkeana luullen poikien vain tekevän pilaa, mutta tuntiessaan vedettävän tuota kamalaa nokiviivaa, joka tyydyttävästi jakoi hänen päänahkansa näiden molempien maalattujen hirviöitten välillä, tylyn Tikan vielä viimeisen kerran veitsellään vedellessä *vuiit, uiit, uiit* pitkin kiveä, lähestyessä ja kahmaistessa toiseen käteensä kourallisen hänen tappuraisia hiuksiaan hän murtui ja itki katkerasti.

— Voi älkää, älkää, — voi isä! Voi äiti! Päästäkää minut tällä kerralla, minä en tee sitä koskaan toiste. Mitä hän ei tekisi, sitä hän ei sen tarkempaan sanonut, mutta ilmeisestikin hän täydelleen antautui.

— Odota, veli päällikkö, sanoi Pikku Majava. Heimojen kesken on tapana vapauttaa, vieläpä ottaa heimon jäseniksikin semmoisia vankeja, jotka ovat osoittaneet huomattavaa urhoollisuutta.

— Jos urhoollisuus on parkumista, niin sitten hänessä on ollut urhoollisuutta monen miehen edestä, sanoi Tikka tavalliseen tapansa taas puhuen.

— Leikataan poikki hänen siteensä, että hän saa paeta oman kansansa luo.

— Olisi tyylikkäämpää, jos jättäisimme hänet tähän yöksi. Huomenna sitten näkisimme, että hän on omin neuvoinensa paennut, sanoi vanhempi päällikkö. Uhri älysi, että hänen tilanteessaan oli tapahtunut parannus, ja lupasi nyt yhä nyyhkien tuoda heille niin paljon tuohtia kuin he vain tahtoivat — tehdä vaikka mitä, kun vain pääsisi menemään. Hän lupasi jopa varastaa heille, mitä vain oli parasta hänen isänsä puutarhassa.

Pikku Majava veti puukkonsa ja katkaisi siteen toisensa jälkeen.

Tikka otti jousensa ja nuolensa huomauttaen että "paljon hauska ampua juoksuun".

Viimeinen kuoriside katkesi. Guita ei tarvinnut käskää. Hän juoksi ääneti raja-aitaa kohti, kunnes oli päässyt sen yli. Huomatessaan olevansa hyvässä turvassa eikä kenenkään takaa ajamana, hän huusi koko ilman täyteen uhkauksia ja haukkumisia. Hänen sanojaan ei ollenkaan voisi tähän painaa.

Useimmat pojat olisivat niin selkää karmivien kokemusten jälkeen karttaneet suota, mutta Gui tunsu koulusta Samin hyvänluontoiseksi pojaksi. Hän alkoi ajatella, että hän suotta oli säikähtänyt. Häntä houkuttelivat monet syyt, eniten ehkä hivuttava uteliaisuus. Ja niinpä tapahtui, että pojat eräänä päivänä leiriin tullessaan näkivät Guin paraillaan hiipivän pois. Hauskaa oli juosta hänet kiinni ja raastaa takaisin. Hän oli kovin yrmeissään, ei pitänyt niin pahaa suuta ja oli ilmeisesti vähemmän peloissaan. Päälliköt puhuivat tulesta ja kidutuksesta ja uhkailivat uittaa häntä lammessa, mutta se ei tehonnut ollenkaan. Sitten he aloittivat ristikuulustelun. Vanki ei vastannut. Miksi hän kävi heidän

leirissään? Mitä hän teki — varastiko? Vanki vain murjotti synkän näköisenä.

— Sidotan sen silmät ja tungetaan selkään gyaskutti, sanoi Jan kolkolla äänellä.

— Hyvä tuuma tuo, myönsi Sam tietämättä gyaskutista sen enempiä kuin vankikaan. Sitten hän jatkoi: — Yhtä hyvä vaikka vähän armahdamme. Ei sitten suotta kidu.

Tuntematon se parhaiten pelottaa. Vangin sisuun koski taas kovasti. Suupielet värähtelivät. Hän oli taas murtumaisillaan, kun Jan käytti tilaisuutta ja sanoi: — No mikset sitten sano, mitä sinä täällä käyt urkkimassa?

Ja nyt poika uikutti haluavansa leikkiä intiaania.

Sam ja Jan tulivat totisiksi. He eivät olleet ennättäneet maalata kasvojaan, niin että tällä kertaa selvästi näkyi, mitä heidän mielessään liikkui.

Pikku Majava nousi nyt ja puhui neuvostolle.

— Sangerin kansan suuret päälliköt! Viime kerralla kun me räökkäsimme ja poltimme kuoliaaksi tämän vangin, hän jätti jälkeensä syvän vaikutuksen. Ei koskaan ennen ole ainoakaan vankimme osoittanut niin suuria lahjoja. Minä äänestän, että hänet otetaan heimon jäseneksi.

— Oi heimon viisain päällikkö yhtä lukuun ottamatta, tuo on kyllä hyvä, mutta tiedäthän, ettei ainoakaan soturi voi meihin yhtyä ensiksi osoittamatta, että hän on oikeata lajia ja hyvää ainesta, täysivillainen, ja tavalla tai toisella tavallisia etevämpi. Eikös aina ole ollut niin. Nyt hänen täytyy antaa selkään jollekulle heimon satureista. Voitkos tehdä sen?

— En.

— Taikka juosta paremmin tai ampua paremmin taikka jotakin muuta — taikka antaa meille kaikille lahja. Mihin sinussa on miestä?

— Minä voin varastaa vesimeloneja ja näen kauemmaksi kuin kukaan muu koko koulussa ja osaan hiipiä paremmin kuin mikään ihminen tai eläin. Minä olen katsellut teitä pensaikosta jos kuinka monta kertaa. Näin, kun te rakensitte tuota patoa. *Minä uin siinä ennen kuin kumpikaan teistä* ja olen monesti istunut ja poltellut teidän tiipiissäanne, kun teitä ei ole ollut siellä, ja minä kuulin silloin, kun te puhuitte siitä, että piti lähteä meidän tuohtamme pihistämään.

— Ei tuo juuri kuulosta kovin *urhoolliselta*. Onko sinulla mitään lahjoja heimon vanhimmalle ylipäällikölle?

— Minä tuon teille niin paljon tuohtaa kuin vain tarvitsette. En sentään siitä koivusta, jonka te kaadoitte, sillä minä isän kanssa poltin sen, niin ettette te saisi sitä, mutta tuon paljon toista ja ehkä — minä joskus kähvellän teille kananpojan.

— Hänen aikomuksensa ovat ilmeisestikin kunnioitettavat. Otetaan koetukselle, sanoi Jan.

— No hyvä, virkkoi ylipäällikkökin, — pääsköön sitten, mutta se ei vie minun oikeuttani tuohon vasempaan puoleen hänen päänahastaan niskaan aina tuohon keltaiseen karvamättäaseen asti, tuohon asti, josta kaulus on hangannut lian pois. Minä saatan ottaa sen milloin vain asiat vaativat, ja toinen korva seuraa mukana.

Gui aikoi pitää tätä leikkipuheena, mutta Samin kiiluvat silmät ja tutkimaton naama kiintyivät niin nälkäisinä siihen samaiseen keltaiseen karvamättäaseen, että hänen mieltään taas alkoi karmia.

— Kuulepas Jan — tuota noin Suuri Pikku Majava piti sanomani — sinä tiedät parhaiten ne asiat. Mitä kaikkia temppejuja tehtiinkään, kun intiaaniheimoon otettiin?

— Eri heimoissa eri tavat. Aurinkokarkelo ja tulikoetus ovat kuitenkin arvokkaimmat ja molemmat ovat kauhean vaativia.

— Kumman *sinä* suoritat? kysyi Tikka.

— Molemmat, sanoi Jan irvistäen päivän polttamia käsivarsiaan ja olkapäitään muistellessaan.

— Aivanko varmaan? sanoi vanhempi päällikkö epäilevällä äänellä.

— Niin, hyvä herra; ja minä kestin ne niin hyvin, että kaikki myönsivät minut koko heimon parhaaksi, kehaisi Pikku Majava mainitsematta kuitenkaan, että hän oli oman hermonsa ainoa jäsen. Minulle annettiin yksimielisesti nimeksi "Kiljuva päivänkoitto".

- Minä tahdon kanssa olla Kiljuva päivänkoitto, kimitti Gui.
- Sinäkö? Ethän sinä tiedä kykenetkö ollenkaan selviytymään, sinä keltainen karvamätäs.
- Kas niin, karvamätäs, kumman valitset?

Gui tahtoi antaa paahtaa itsensä lanteihin saakka. Hän oli jo täynnä teerenpisamia ja päivän paahtama aina hartioihin saakka ja hänen keho pumpulipaitansa torjui niin huonosti auringon säteitä, että hänen ihonsa muualtakin oli kellervä. Hän siis hyppeli kokonaisen päivän leirissä yläruumis paljaana, mutta kun hän oli karaistunut, ei hänen ihonsa tietenkään palanut.

Auringon hipoessa puiden latvuksia päälliköt kokoontuivat neuvotteluun.

Ylipäällikkö tarkasti uuden sotilaan, pudisteli vakavasti päätään ja sanoi juhlallisesti: — Liian keltainen palaakseen. Nimesi on oleva Mäihä.

Vastaväitteet olisivat olleet turhia. "Mäihä" hän nyt oli ja sinä pysyisi, kunnes ansaitsisi paremman nimen. Rauhanpiippu kulki miehestä mieheen, ja Gui julistettiin Sangerin intiaanien kolmanneksi sotapäälliköksi (sana *sota* lisätty erityisestä pyynnöstä).

Hän oli ehdottomasti heimon vaarattomin jäsen, ja sen vuoksi hänelle tuotti erikoista mielihyvää erittäin julman osan näyttelemineen. Sotamaali oli hänen ilonsa ja sen avulla hän erinomaisella menestyksellä sai pyöreän hymyilevän naamansa muuttumaan villin julmuuden kauhistuttavaksi perikuvaksi. Maali oli hänen keppihevosen ja ylpeytensä, mutta ah, kuinka usein tapahtuu, että syvin suru on suurimman ilon keskellä. Mäihän silmiä ei voinut verrata kavalan punanahan synkkiin pikihelmiin. Ne olivat virttyneen siniset. Pörhöisen tappuranvärisen tukkansa hän sai jouhitukolla peitettyksi, maali korjasi teerenpisamaisen ihon, mutta valkoisia ripsiä ja haaleita porsasmaisista silmiä ei voinut mitenkään naamioida. Hän piti kuitenkin surunsa omina hyvinään, sillä hän tiesi, että jos toiset vähänkään saisivat vihiä näistä hänen tunteistaan, hänen nimensä paikalla vaihdettaisiin "Nukeksi" tai "Pikkulinnuksi" tai joksikin muuksi yhtä kamalaksi ja epäintiaanimaiseksi nimitykseksi.

XIV

TAPPELU

Jan, kuulepas, näin tänä aamuna verisatakielen.

Se kai on joku uusi lintu, sanoi Jan epäilevällä äänellä.

Se on kaunein lintu koko maassa.

Mitä? Kolibriko?

— Eee-i. Eiväthän ne kauniita ole, pieniä vain.

— Siitä nyt näkyy, mitä sinä tiedät, vastasi Jan, — sillä "nämä verrattomat siivekkäät jalokivet ovat samalla sekä pienimmät että kirkkaimman väriset, mitä on sulan kantajia". Jan oli jostakin lukenut tämän lauseen ja se oli tarttunut hänen ylen herkkään muistiinsa.

— Loruja! sanoi Sam. — Tuo kuulostaa taas kirjasta opitulta, mutta minä lyön vaikka vetoa, että olen nähnyt puutarhassa trumpettiköynnöksen ja mehiläispalsamin ympärillä satoja kolibreja, eivätkä ne olleet miljoonasosaakaan niin kauniita kuin tämä verisatakieli. Se on todella punainen kuin veri ja loistaa kuin tuli. Siivet ovat mustat. Noita-akka sanoo intiaanien kutsuvan sitä sotalinnuksi, sillä kun sen nähtiin polulla lentävän, niin tuli sota. Mutta eihän se mitään niin ihmeellistä ole, sillä ainahan ne tappelivat.

— Ah, nyt minä tiedän, sanoi Jan. — Veripunainen tanager. Missä sen näit?

— Se pyrähti puusta ja istahti sitten tiipin pisimmän tangon päähän.

— Toivotaan, ettei se tiedä sota. Olisi hauska saada yksi täytettäväksi.

— Yritin ampua sen sinulle, poikani, vasten sääntöjä. Ja jos olisi ollut pyssy, olisin sen saanutkin. Koetin osata nuolella, enkä ole sen jälkeen nähnyt lintua sen enempää kuin nuoltakaan. Se kun vielä oli

minun paras nuoleni — vanha Varma surma.

— Annatkos nuolen minulle, jos minä löydän sen? sanoi Gui.

— En tietenkään, siitä saat olla varma. Mitä hyötyä siitä sinulle olisi?

— Annatkos purukumisi?

— En.

— No lainaatkos sitä sitten edes vähäksi aikaa?

— Jop, kauppa on lyöty lukkoon.

— Kas tässä on nuolesi, sanoi Gui vetäen sen hirsien välistä, jonne se oli lentänyt. — Näin sen suhahtavan sinne ja ajattelin, että olenpa hiljaa ja odotan tapausten kehittymistä, kuten Jan sanoo. Onnistuneen pilansa päälle Gui hirtahti kuin hevonen.

Intiaanit lähtivät aikaisin aamulla maalattuina vakoiluretkelle. Jouset ja nuolet olivat matkassa, ja tietysti he olivat joka hetki varuillaan silloin tällöin jälkiä etsien ja korviaan höristellen.

Mokkasiinipukuisten jalkain astuessa ei kuulunut risaustakaan, terävät silmät iskivät jokaiseen liikkuvaan lehteen jäntevien miesten hiipiessä aarniometsän mahtavien runkojen keskellä — niin ainakin sanottiin Janin kirjassa. Epäilemättä he kulkivat sangen ääneti, mutta kuitenkin pieni haukka säikähti ja lähti lentoon palsamikuusesta — "tulipuusta", joksi he nyt sitä sanoivat saatuaan tietää puuaineen ihmeteltävät ominaisuudet.

Kolme nuolta ammuttiin sen perään, mutta mitään vahinkoa ei sille sattunut. Jan vilkaisi sitten puuhun ja huudahti:

— Pesä.

— Se näyttää minusta tuulenpesältä, sanoi Gui.

— Minä en sitä usko, vastasi Jan. — Mehän pelotimme haukan pois.

Jan oli hyvä kiipeämään, kieltämättä paras joukosta, ja heittäen maahan lakkinsa, takkinsa, housunsa ja aseensa hän alkoi kavuta palsamikuuseen vähääkään välittämättä pihkasta, jota riippui kidemäisinä pisaroina, taikka kaarnasuomuista, joita irtaantui kaikkialta.

Tuskin hän oli kadonnut alempien oksien sekaan näkymättömiin, kun Gui keksi ilkkurisen tuuman ja yllytti Samia tähän tapaan:

— Tehdään Janille pieni kepponen ja lipitetään tiehemme. Leikkisä mieli petti Samin. He täyttivät Janin takin ja housut lehdillä ja muulla roskalla, sovittivat ne yhteen kuin miehen hahmon, panivat lakin tekeleen päähän ja pistivät sitten takin rinnan läpi maahan saakka yhden hänen omista nuolistaan. Tämän tehtyään he livistivät tiehensä.

Sillä välin Jan pääsi puun latvaan ja huomasi, että siellä oli vain tavallinen tuulenpesä, joita kuusissa on niin paljon. Hän luikkasi kumppaneilleen, mutta ei saanut vastausta. Sen vuoksi hän kipusi nopeasti alas. Ensiksi lystikäs ruuhkaukkeli nauratti häntä, mutta sitten hän huomasi, että hänen takkinsa oli turmeltu ja nuoli katkaistu. Hän huusi tovereitaan, mutta vastausta ei kuulunut; huusi kerran toisensa jälkeen vastausta saamatta. Hän jatkoi kulkuaan määräpaikkaan, jonne he olivat olleet kaikki matkalla, mutta jos he siellä olivatkin, olivat he piiloutuneet. Huomatessaan tulleensa näin kehnosti petetyksi Jan palasi leiriin huonolla tuulella. Tovereita ei ollut sielläkään. Hän istui vähän aikaa tulen ääressä, mutta toimekas mies kun oli, riisui sitten takin päältä ja alkoi parannella patoa.

Hän kiintyi niin työhönsä, ettei huomannutkaan karkulaisten paluuta, ennen kuin kuuli äänen, joka sanoi:

— Mitä tämä on?

Ympäri kääntyessään hän näki Samin tutkivan hänen muistikirjaansa ja rupeavan sitten ääneensä lukemaan:

— Kuningaslintu, urhea harjakas, kuningaslintu, kukkea —

Jan nykäisi kirjan hänen kädestään.

— Lyön vetoa, että loppu oli "laululintu", sanoi Sam.

Janin kasvot hehkuivat häpeästä ja vihasta. Hänellä oli tapana silloin tällöin sepitellä runoja, mutta hän oli sairaalloisen arka, eikä kukaan niin ollen saanut nähdä hänen tuotteitaan. Kuningaslintu-runno, joka oli saanut alkunsa heidän iltakävelystään, oli vain yksi monesta samanlaisesta kokeesta. Hän oli oppinut ihailemaan urhoollisen pikkulinnun rohkeita hyökkäyksiä haukkain ja varisten kimppuun ja lopulta suurennellut niitä sellaisiksi sankaritöiksi, että niistä piti yrittää tehdä runo. Tämä asia oli hänelle sangen vakava, ja se että muut tekivät pilkkaa hänen tunteistaan, oli enemmän kuin hän saattoi sietää. Gui tietysti tuli mukaan irvistelemään oppien sanat Samilta. Sitten hän huomautti värittömällä äänellä, ikään kuin jotakin yleistä uutista kertoen:

— Sanovat, että metsässä tänään ammuttiin urhea harjakas intiaani.

Jan oli aamullisen petoksen vuoksi ärtyisellä tuulella. Kääntyen vihaisesti Guin puoleen hän sanoi uhkaavasti:

— Lopeta nyt jo lorusi, sinä kelvoton nuuskija.

— En minä sinulle puhu, tirskei Gui mennen Samin jäljessä tiipiihin. Sisältä kuului vähän aikaa hiljaista puhetta. Jan lähti taas padolle ja alkoi etsiä läpiä tunkeakseen niihin savea. Tiipiistä kuului nyt enemmänkin tirskeä, sitten Gui tuli yksin ulos, asettui teatraaliseen asentoon ja alkoi lausuilla puulle Janin pään yli:

— Kuningaslintu, urhea harjakas kuningaslintu, kukkea vain olet laululintu —

Käden ulottuvilla oli kuraa. Jan nakkasi sitä kelpo löntin Guin niskaan. Ylt'yleensä ryvettyneenä sai poika palata tiipiihin.

— Siinä sait nyt pu-ket-teja, kuului Sam sanovan. — Mene ulos ja saa vähän enemmän; jukopliut sinä sen ansaitset. Anna sitten *minulle* tieto, kun ruvetaan "tekijää" huutamaan. Sitten taas tirskeittiin. Silloin Jan menetti kaiken malttinsa. Hän sieppasi ison kepin ja harppasi tiipiihin, mutta Sam nosti vastakkaiselta puolelta vaatteiden lievettä ja livahdi ulos. Gui yritti samaa, mutta Jan sai hänet kiinni.

— Mitä sinä, enhän minä tee mitään.

Vastaukseksi tuli mäjähävä isku, joka sai pojan pahasti vääntelehtimään.

— Anna minun olla, sinä iso pelkuri. En minä ole tehnyt sinulle mitään. Anna minun olla! Sam! S-A-M! S-A-A-A-M!!! Karjunta yltyi sitä myöten kuin keppi sutki sutkimistaan.

— Älä häiritse minua, huusi Sam ulkopuolelta. — Minä kirjoitan runoveisua, hirmuisen fini koko juttu, oikea runohelmi. Hyvää hän sillä vain tarkoittaa.

Gui parkui ja porasi nyt julmasti.

— Saat enemmän, jos vielä soitat suutasi, kiljui Jan ja astui ulos. Siellä hän tapasi taas Samin muistikirja kädessä. Poika oli kirjoittavinaan siihen jotakin. Heti kun hän näki Janin, hän karisti kurkkuaan ja aloitti.

— Kuningaslintu,
urhea harjakas —

Siihen se jäi. Jan iski häntä rajusti vasten suuta. Sam hyppäsi muutaman askelen taapäin. Jan koppasi kouraansa ison kiven.

— Älä heitä tuolla minua, sanoi Sam vakavasti. Jan nakkasi kiven toveriaan kohti kiukkuisimmalla voimallaan ja tositarkoituksella. Sam väisti ja karkasi sitten itsepuolustuksen pakosta Janin kimppuun. Niin sitä käytiin kiinni ja tapeltiin, sillä välin kuin Gui, kosta himoiten, juoksi Samille apuun ja sai sekaan muutamia vähäpätöisiä iskuja.

Sam oli raskaampi ja väkevämpi kuin Jan, mutta Jan oli voimistunut ihmeteltävästi Sangeriin tulonsa jälkeen. Hän oli laiha mutta jäntevä, ja koulussa hän oli oppinut tuon yleisen lanneheiton, joka on yhtä vanha kuin Kain ja Abel. Siinä oli kaikki, mitä hän painimisesta tiesi, mutta siitä oli hänelle nyt suurta hyötyä. Sitä paitsi raivo antoi hänelle voimia — ja melkein heti kun kiinni käytiin, tuli tilaisuuskin. Sam lensi töppöset taivasta kohti ja makasi tuota pikaa maassa rähmällään. Gui sai yhden suoran iskun vasten kuonoaan ja poistui poraten. Nähdessään Samin nousevan pystyyn Jan karkasi hänen kimppuunsa taas kuin villipeto. Tuossa tuokiassa Sam kieri nurinniskoin äyräältä allikkoon.

— Saatpa nähdä, kyllä minä sinut laitan täältä tiehesi, huusi Sam vihoissaan syljeskellen. — Sanon isälle, että sinä häiritset työtä. Hänen silmänsä olivat täynnä vettä ja Guin tähtiä ja kyyneliä. Ei kumpikaan heistä nähnyt sitä neljättä, joka oli lähellä, mutta Janpa näki. Siellä seisoi, ei

kahdenkymmenen askelen päässä, William Raften ja näki koko tapauksen. Hänen kasvoillaan ei ollut vihan, vaan rajattoman surun ja pettymyksen ilme — ei sen vuoksi, että pojat olivat tapelleet — ei — hän tunsu poikain luonnon siksi hyvin, ettei ajatellutkaan sitä — vaan että *hänen* poikansa, joka oli vanhempi ja väkevämpi ja jota vielä toinen auttoi, sai rehellisessä tappelussa selkäänsä niin hintelältä toverilta, joka tuskin oli vielä potilaan kirjoista päässyt.

Se oli niin katkera pala niellä, ettei hän muistanut nielleensä sen katkerampaa. Hän kääntyi ääneti ympäri ja poistui eikä koskaan perästäpäin hiiskunut asiasta sanaakaan.

XV

MINNIEN RAUHA

Sinä iltana pojat välttivät toisiaan. Jan söi vain vähäsen ja rouva Raftenin ystävällisiin huolehtiviin kysymyksiin hän vastasi, ettei hän voinut hyvin. Illallisen jälkeen istuttiin kaikki pöydän ympärillä, miehet torkkuen, Jan ja Sam ääneti murjottaen. Jan pohti mielessään asioiden selviämistä. Sam varmaan esittäisi tapauksen yksipuolisesti ja Gui kannattaisi häntä. Raften oli itse nähnyt Janin väkivallan.

Sangerin iloiset päivät olivat kai nyt olleet ja menneet. Hänet oli tuomittu, ja kuin pidätetty rikoksenteijä hän nyt odotti tuomion täytäntöönpanoa. Seurassa ei ollut kuin yksi vilkas jäsen. Se oli pikku Minnie. Hän oli tuskin kolmen vuoden vanha, mutta aikamoinen livertelijä. Samoin kuin kaikki lapset hän hirveästi piti salaisuuksista ja yksi hänen mielitemppujaan oli nyökätä jollekulle, laskea ruusunpunainen sormensa vielä ruusunpunaisemmille huulilleen ja jonkun kumartuessa hänen puoleensa kuiskata hänen korvaansa: — *Ei taa tannoo kellenkään*. Siinä kaikki. Tämä oli hänen käsityksensä sokkosilla olosta.

Hän leikki veljensä polven vieressä. Veli nosti hänet istumaan, ja he kuiskailivat toisilleen. Sitten tyttö kiipesi alas ja meni Janin luo. Jan nosti hänet hellästi polvelleen. Häntä painoi se ajatus, että tämä pikku tyttö oli ainoa, joka häntä nyt rakasti. Tyttönen veti hänen päänsä alas luokseen, kietoi tyytykät käsivartensa hänen kaulansa ympäri ja kuiskasi: — *Ei taa tannoo kellenkään*, luisui sitten alas lattialle ja piti viatonta pikkusormeaan varoittavasti suunsa edessä.

Mitä tämä tarkoitti? Oliko Sam käskenyt häntä niin tekemään, vai oliko se vain samaa vanhaa kujetta? Oli miten tahansa, se sai lämpöisen tunteen syöksähtämään Janin sydämeen. Hän houkutteli pikku enkelin takaisin luokseen ja kuiskasi:

— Ei, Minnie, en koskaan kerro. Jan alkoi älytää, kuinka mieletön hän oli ollut. Samhan oli kunnan poika, Jan piti hänestä ja olisi mielellään sopinut koko riidan; mutta ei — niin kauan kuin Samilla oli karkotusuhkaukset mielessään, hän ei voinut pyytää anteeksi. Ei, hän ei voinut tehdä mitään muuta kuin odottaa, miten asiat kehittyisivät.

Hän tapasi Raftenin kerran toisensa jälkeen illan kuluessa, mutta mitään ei puhuttu. Yöllä hän nukkui sängen vähän ja oli aikaisin liikkeellä. Hän tapasi Raftenin yksinään — melkein pä koetti tavata hänet yksinään. Hän toivoi, että tämä selvittäisi asian niin pian kuin suinkin. Mutta William Raftenissa ei näkynyt mitään muutosta. Aamiaisen aikana Sam käyttäytyi kuten tavallisestikin, paitsi Jania kohtaan. Hänen huulensa oli ajettunut, mutta hän sanoi loukanneensa sen poikien kanssa peuhatessaan, miten lienee sattunut.

Aamiaisen jälkeen Raften sanoi:

— Jan, sinun pitää tulla minun kanssani koululle.

— Nyt se viimeinkin tapahtuu, ajatteli Jan, sillä koulu oli asemalle vievän tien varressa. Mutta miksei Raften sanonut "asemalle"? Ei hän ollut niitä miehiä, jotka sanojaan säästävät. Eikä hän sanonut mitään Janin tavaroista, eivätkä ne olisi kieseihin mahtuneetkaan.

Raften ei ajaessaan puhunut mitään. Siinä ei kuitenkaan ollut mitään tavatonta. Viimein hän kuitenkin sanoi:

— Jan, mitä isäsi sinusta aikoo?

— Taiteilijaa, virkkoi Jan ihmetellen mitä yhteyttä sillä oli hänen erottamisensa kanssa.

— Pitääkö taiteilijan olla kovinkin oppinut?

— Ainahan se oppi on hyödyksi.

— Tietysti, tietysti, sitä hän minä olen aina Samillekin sanonut.
Ansaitsevatko taiteilijat hyvin?

— Kyllä toiset. Ne jotka parhaiten menestyvät, ansaitsevat jopa miljoonia.

— Miljoonia? Johan nyt jotakin? Etkös vain, poika, pane vähän omiasi?

— En, herra Raften. Turner ansaitsi miljoonan. Tizian asui palatsissa ja niin teki Rafaelkin.

Hm. En minä heitä tunne, mutta saattaa olla — saattaa olla. Kyllä se on merkillistä, mikä apu opista on — sitä minä olen aina Samille sanonut.

Sitten saavuttiin koulutaloon. Oli lupa-aika, mutta ovi oli auki ja portailla seisoivat kaksi harmaapartaista miestä. He nyökkäsivät Raftenille päätään. Nämä miehet olivat koulun johtokunnan jäseniä. Toinen oli Charless Boyle, toinen vanha Moore, köyhä kuin kirkon rotta, mutta kunnan ukko ja johtokuntaan oikeastaan valittu puskuriksi Boylen ja Raftenin välille. Boyle oli monta vertaa suositumpi. Mutta Raften valittiin aina johtokuntaan hänkin, sillä ihmiset tiesivät, että hän hoitaisi erinomaisen tarkasti sekä koulun omaisuutta että itse koulua ja koululaisiakin.

Tämä oli ylimääräinen kokous, joka oli kutsuttu kokoon päättämään uudesta koulutalosta. Raften otti esille ison joukon papereita, mukana kouluhallituksen kirjeitä. Koulupiirin tuli hankkia puolet rahoista; toisen puolen hallitus lupasi antaa, jos kaikki sen ehdot täytettiin. Tärkein ehto oli, että koulutalon piti sisältää määräluku kuutiometrejä ilmaa kutakin oppilasta kohti. Tämä oli sangen tärkeätä, mutta mistä he tietäisivät, oliko näissä piirustuksissa tyydytty vähimpään määrään vai oliko rakennus ehkä tarpeettoman suuri. Tätä ei käynyt kysyminen kouluhallitukselta. Opettajalta ei voitu kysyä neuvoa, hän kun oli poissa, ja luultavasti hän olisi petkuttanut heille enemmän ilmaa kuin tarvittiinkaan. Raften ratkaisi loistavasti tämän pelottavan matemaattisen tehtävän keksiessään, että laiha kirkassilmäinen poika oli kuin tilattu puhumaan heidän puolestaan.

— Jan, hän sanoi antaen tälle mittakepin, — voitko sanoa minulle, kuinka monta metriä ilmaa tässä huoneessa on jokaista oppilasta kohti, kun penkit ovat täynnä?

— Tarkoitatteko kuutiometrejä?

— Annas kun katsotaan. Sitten piirustuksia valtavilla etusormillaan seurailleen ja kömpelösti haparoituaan pitkin paljon sormeiltua asiakirjaa Raften ja Moore sanoivat yhtä aikaa: — Niin, kuutiometrejä tässä seisoo. Jan mittasi nopeasti huoneen pituuden ja karttangolla sen korkeuden. Kolme harmaapartaista katseli häntä ihmetellen ja ihailien huomattessaan hänen ilmeisen *varmuutensa*. Sitten hän laski istuimet ja kysyi vihdoinkin: — Luetaanko opettaja mukaan? Miehet keskustelivat tästä kohdasta. — Eiköhän liene parasta; tarvitsee se enemmän ilmaa kuin kukaan muu, he sitten tuumivat. Ha, ha!

Jan kirjoitti paperille muutamia numeroita. Sitten hän ilmaisi lopputuloksen: — Viisi kuutiometriä, vähän päälle.

— Katsos tuota, sanoi Raften ylpeillen ja voitonriemuisesti. Pitää täsmälleen yhtä tarkastajan laskujen kanssa. *Sanoihan* minä, että kyllä hän. No, koetetaanpas nyt uutta rakennusta.

Hypisteltiin uusia papereita.

— Jan, entäs tämä — lapsia kaksi kertaa enemmän, yksi opettaja ja rakennus niin ja niin.

Jan laskeskeli minuutin, sanoi sitten: — Kuusi kuutiometriä kullekin.

— Sillä tavalla, enkös sitä sanonut, jyräsi Raften; enkös sitä sanonut, että se arkkitehti, kelvoton huijari, aikoo auttaa urakkamiestä meidän vahingoksemme — luuli meitä niin tyhmiksi! Sovittu juoni koko tuo kirottu juttu. Katsos tuota! Nehän ovat varkaita ja rosvoja kaikki tyynni.

Jan vilkaisi piirustusta, jota miehet heiluttelivat ilmassa.

— Odottakaas vähän, hän sanoi osoittaen varmuutta, jota hänessä tuskin aikaisemmin oli Raftenin läsnä ollessa ilmennyt, — käytävä ja vaatehuone on vähennettävä. Hän vähensi niiden tilavuuden, ja sitten piirustus olikin aivan oikea — täsmälleen hallituksen vähin ilmamäärä.

Boylen silmässä näkyi nyt vilaukselta kuin voitonriemuista häijyyttä. Raften näytti suorastaan

pettyneeltä, kun ei löytynytäkään minkäänlaista konnankoukkua.

— Oli miten oli, huijareita ovat yhtäkaikki. Kyllä niiden kanssa pitää olla silmät auki, hän lisäsi, ikään kuin itseään puolustellen.

— No sitten, Jan, viime vuonna kunnan omaisuus arvioitiin 265 000 dollariksi. Me hankimme 265 dollaria kouluverolla, joka oli 1 sentti dollarilta. Tänä vuonna omaisuuden arvio on 291 400 dollaria; paljonko sama vero tuottaa, jos kantokustannukset ovat samat?

— Kaksisataa ja yhdeksänkymmentäyksi dollaria neljäkymmentä senttiä, Jan sanoi vähääkään epäroimättä — ja kaikki kolme miestä nojasivat taapäin tuolissaan suu selkosen selällään.

Tämä oli hänen elämänsä suurimpia hetkiä. Ukko Boylekin säteili ihailusta ja Raften hehkui tuntien, että tästä kunniasta kuului hiukan hänellekin.

Näiden kolmen karaistuneen ja ovelan miehen yksinkertaisuus ja heidän nöyrä kunnioituksensa tämän poikanulikan ihmeteltävää oppia kohtaan oli suorastaan liikuttavaa, ja yhtä liikuttavaa oli niin ikään se ehdoton luottamus, jota he tunsivat hänen laskutaitonsa erehtymättömyyteen.

Raften varsinkin irvisti hänelle ominaisella, melkein heikkoutta ilmaisevalla tavalla. Jan ei ollut koskaan ennen nähnyt hänen kasvoissaan sitä ilmettä, paitsi kerran, kun hän oli puristanut kuuluisan nyrkkeilijän kättä tämän voitettua tappelussa, josta kauan puhuttiin. Jan ei oikein tiennyt, pitkö hän siitä vai ei.

Kotimatalla Raften puhui harvinaisen avomielisesti, mitä hän oli pojastaan aikonut. (Jan alkoi ymmärtää, että myrsky oli ohitse.) Hän märehti taas vanhaa mieliainettaan. "Oppi se on, joka jotakin merkitsee." Jan vain ei tiennyt, että se oli se ainoa sana, joka Raftenia lohdutti, sen jälkeen kun hän oli nähnyt ison poikansa joutuvan tappiolle: "Oppi se oli joka sen teki. Ai ai, kuinka se poika on saanut hyvän kasvatuksen." Vasta monen vuoden kuluttua, kun Jan täysikasvuinen miehenä Raftenin kanssa jutteli entisistä ajoista, hän sai tietää jo vähän aikaisemminkin alkaneensa saavuttaa tuiman isäntänsä arvonantoa, mutta vasta se lanneheitto, jolla hän sinä päivänä keikautti Samin nurin, kohotti hänet kunnian kukkuloille.

* * * * *

Raftenin vuoksi ei enää hätää, päätteli Jan, mutta entä Sam? He eivät vielä olleet sanoneet toisilleen sanaakaan. Jan olisi tahtonut sopia, mutta se kävi yhä vaikeammaksi. Samin kiukku oli ollut ja mennyttä, ja hän toivoi sopivaa tilaisuutta, mutta sellaista ei sattunut.

Hän oli juuri laskenut maahan molemmat sankonsa siat ruokittuaan, kun Minnie tulla lyllersi ulos.

— Tam! Tam! Vie Minnie piiloon! Huomaten sitten Janin hän lisäsi: — Jan, Minnie tattoo toolille ittumaan, Jan ottaa Tamia kätettä.

Kuningatarta täytyi totella. Sam ja Jan tarttuivat nolon näköisinä toistensa käsiin tehdäkseen pikku kuningattarelle valtaistuimen. Tämä kietaisi kätensä kummankin kaulan ympäri, niin että heidän päänsä tulivat lähelle. Kumpikin piti heidän välissään olevasta valkoihoisesta rusoposkisesta tyttösestä, ja kumpikin saattoi puhua hänelle, vaikkei toinen toiselleen. Mutta kosketuksessa on jotakin, joka käy yli ymmärryksen. Tilanne alkoi tuntua naurettavalta, ja äkkiä Sam purskahti nauramaan ja sanoi:

— Kuules, Jan, sovitaan pois.

— Mi-minä mi-mielelläni, änkytti Jan kyynelet silmissä. — Minun on kovin paha mieleni. Minä en enää koskaan tee sellaista.

— Älä puhu joutavia! En minä välitä, sanoi Sam. — Se keho pikku nuuskija oli syypää koko juttuun; mutta väliäkös siitä. Kaikki on ollut ja mennyttä. Ainoastaan se minua harmittaa, että en käsitä, miten sinä sait minut nurin nakatuksi! Minä olen isompi ja väkevämpi ja vanhempikin. Minä jaksan nostaa enemmän ja tehdä kovempaa työtä, mutta sinä vain nakkasit minut kuin pelusäkin. Sen minä vain tahtoisin tietää, kuinka sinä sen teit.

III OSA: METSÄSSÄ

I

METSÄSSÄ TÄYDELLÄ TODELLA

— Minusta te menetätte paljon aikaa kulkiessanne edestakaisin leirillenne; miksette kerrassaan asu siellä? sanoi Raften eräänä päivänä värittömään tapaansa, joka aina tuotti päänvaivaa, puhuteltu kun ei tiennyt, oliko se täyttä totta vai pilkkaa.

— Kyllähän se käy päinsä. En minä kotia kaipaa, vastasi hänen poikansa.

— Ei meistä mikään olisi hauskeempaa kuin olla siellä yötä, sanoi Jan.

— No olkaa sitten. Niin minä tekisin, jos olisin poika ja intiaania leikkisin; minä leikkisin kunnolla.

— Hyvä on, venytteli Sam (hän aina venytti sanoja sitä enemmän mitä tärkeämpi hänestä asia oli), kyllä se meille sopii.

— Hyvä on, sanoi Raften. — Muistakaa, että siat ja karja on kuitenkin ruokittava joka päivä.

— Sitäkö se sitten onkin leirissä oleminen — että pitää tulla kotiin työhön niin kuin muutoinkin?

— Ei, ei, William, välitti rouva Raften. — Se ei ole kohtuullista. Mitä lomaa se sellainen olisi. Joko anna tai ole antamatta. Joku miehistä voi kyllä kuukauden hoitaa ne askaret.

— Kuukauden — kuka tässä puhui kuukaudesta?

— Kuka? Puhu sitten nyt.

— No mutta, kuukausihan veisi keskelle heinän ja elon korjuuta! Ja Williamin ilme oli kuin ainakin miehen, jolla on kaikki vastassaan ja joka ei tiedä minne paeta.

— Minä teen pari viikkoa Janin askaret, jos hän antaa minulle sen kuvan, jonka hän piirsi tästä paikasta, kuului nyt Miken ääni kaukaa pöydän toisesta päästä, — paitsi sunnuntaisin, hän lisäsi muistaen erään voimassa olevan välipuheen, josta tuntui hänelle koituvan ylen tärkeitä tuloksia.

— No minä hoidan sitten sunnuntait, sanoi Si Lee.

— Kaikkiko te olette minua vastaan, murisi William lystikkään neuvottomana. — Mutta poikain pitää saada olla poikain tavalla. Saatte mennä.

— Uhuup! kiljaisi Sam.

— Hurraa! yhtyi siihen Jan vielä suuremmalla innolla, vaikkei yhtä hillittömästi.

— Mutta odottakaas, minä en —

— Kuules, isä, meidän pitää saada pyssykin. Kuinkas me voisimme olla leirissä ilman pyssyä?

— Odottakaas nyt. Antakaa minun puhua loppuun. Te saatte mennä kahdeksi viikoksi, mutta menkää sitten myös; ei mitään hiipimisiä kotiin nukkumaan. Tulitikkuja ette saa ettekä pyssyä. Minä en halua lasten tekevän tuhoja pyssyllä, jonka eivät tiedä olevan ladattu. Ampuisivat kaikki linnut ja oravat ja vielä toisensakin. Saatte pitää jousenne ja nuolenne, niillä ette taida tehdä vahinkoa. Saatte ottaa niin paljon lihaa ja leipää ja muuta muonaa kuin tarvitsette, mutta keittää teidän täytyy itse, ja jos näen vähänkin merkkiä kulovalkeasta, tulen ruoskan kanssa ja suomin selkäänne niin, että henki lähtee.

Loput aamupäivästä kului valmistuksiin rouva Raftenin johtaessa töitä.

— No kenestä kokki? hän kysyi.

— Samista — Janista —, pojat sanoivat yhtä aikaa.

— Hm! Näytätte olevan yhtä mieltä siitä asiasta. Mitenkähän olisi, jos koettaisitte olla vuoron perään
— Sam ensimmäisen päivän?

Sitten seurasi neuvoja aamukahvin valmistamisesta, perunain keitosta ja silavan paistamisesta. Leipää ja voita heidän piti saada riittävästi mukaansa — munia niin ikään.

— Parempi kun käytte joka päivä maitoa hakemassa tai ainakin joka toinen päivä, huomautti äiti.

— Me mieluummin varastamme laitumella olevista lehmistä, yritti Sam huomauttaa, — se minusta on oikealle intiaanille luonnollisempaa.

— Jos minä tapaan teidät karjan seassa vehkeilemässä tai niitä pahoille tavoille opettamassa, niin tulee että korvat kihisee, karjaisi Raften.

— Hyvä, no saammeko puhaltaa omenia ja kirsikoita? ja selitykseksi Sam lisäsi: — Ei niistä ole mihinkään, ellei niitä oteta puhaltamalla.

— Ottakaa hedelmiä niin paljon kuin tarvitsette.

— Entä perunoita? — Samoin.

— Entä munia?

— No kun ette ota enempää kuin tarvitsette.

— Ja torttuja äidin komerosta? Intiaanit ainakin ottavat.

— Seis. Tähän on hyvä vetää raja. Kuinka aiotte viedä tavaranne sinne? Ne painavat aika paljon. Vuoteet, padat ja pannut ja vielä ruokatavarat.

— Meidän täytyy ajaa ne vankkureilla suon reunaan ja sitten kantaa ne selässämme pitkin polkua, sanoi Sam ja selitykseksi "selässämme" sanoessaan osoitti Mikea ja Sitä, jotka olivat pihassa työssä.

— Tietä on joelle asti, huomautti Jan. Tehdään siellä lautta ja kuljetetaan sillä kaikki uimalammelle; ja se on oikein intiaanimaista.

— Mistä te lautan teette? kysyi Raften.

— Naulaamme yhteen setripölkkyjä, vastasi Sam.

— Minun lauttaani ei panna nauvoja intti Jan. — Intiaaneilla ei ollut nauvoja.

— Eikä kumpaankaan oteta minun setripölkkyjäni. Minusta on vähemmän työtä ja enemmän intiaanimaista, kun kannatte tavarat selässänne, eikä silloin ole pelkoa vuoteitten kastumisesta.

Lautasta siis luovuttiin ja tavarat ajettiin vankkureilla joenrantaan. Raften itse lähti ajomieheksi. Sydämessään hän oli aikalailla poikamainen itsekin ja suhtautui tuumaan sangen myötätuntoisesti. Hänen huomautuksistaan kuvastui sekä harrastus että samalla epäily, oliko viisasta, että? hän itse niin paljon puuttui hommaan.

— Hei pojat, nostakaa kamssuja selkääni, hän sanoi poikain suureksi hämmästykseksi, kun oli päästy joen reunalle. Leveillä harteillaan hän kantoi puolet kaikkesta. — Rastittua polkua oli vain satakunta sylvä ja kahdella kerralla kaikki tavarat saatiin tiipiin ovelle.

Samia huvitti, kun hän huomasi isänsä odottamattoman innostuksen.

— Kuules, isä, et sinä ole vähääkään meitä parempi. Taitaisit mielelläsi tehdä seuraa.

— Johtuvat mieleen vanhat ajat, vastasi isä äänessään kaihomielinen soinnahdus. — Monta yötä minä ja Kaleb Clark nukuimme tällä tavalla tämän saman puron rannalla. Silloin näillä pelloilla vielä kasvoi vankka metsä. Osaattekos te tehdä vuoteen?

— Emme alkuunkaan. Sam iski silmää Janille. — Näytä meille.

— No, jospa näyttäisin. Missä on kirves?

— Ei meillä ole, sanoi Jan. Mutta on iso ja pieni tomahawki. Raften naurahti, otti ison "tomahawkin" ja osoitti pientä palsamikuusta. — Kas tuossa on hyvä vuodepuu.

— Niinkö, sehän on tulipuukin, sanoi Jan, kun Raften kahdella mahtavalla iskulla kaatoi sen että romahti ja karsi sitten sen puhtaaksi sen latuskaisista vihannista oksista. Muutamalla iskulla hän sitten

vielä kaatoi sileän nuoren saarnen ja katkaisi sen neljään kappaleeseen, joista kaksi oli pari, kaksi puolitoista metriä pitkää. Sitten hän taittoi valkopyökin vesan ja veisti neljä terävää puolen metrin mittaista puuvaarnaa.

— No pojat, mihin se vuode on tehtävä? hän sanoi, mutta lisäsi sitten hieman mietittyään: — Ehkä ette kaivanneetkaan minun apuani, vaan tahdoitte tehdä kaikki itse?

— Ugh, paljon hyvä skuoo. Tekee pois vain — uagh! sanoi hänen poikansa ja istuutui perin rauhallisena hirren tyvelle kasvoillaan kaikkein intiaanimaisiin ja ylpein hyväksymisen ilme.

Raften kääntyi kysyvin katsein Janin puoleen, joka vastasi:

— Me olemme kovin iloisia avustanne. Emme itse tiedä, miten se olisi tehtävä. Minä muistan lukeneeni jostakin, että paras vuoteen paikka on vastapäätä ovea, vähän toisella puolella. Tehdään se tähän.

Raften asetti siis siihen vuoteen laitapölkyt ja pääpölkyt ja lujitti ne paikoilleen neljällä vaarnalla, jotka hän hakkasi maahan. Jan kantoi sisään monta sylillistä oksia, ja Raften ryhtyi sitten latomaan niitä kuin kattopäreitä, pääpuolesta alkaen ja latoen ne hyvin runsaasti limittäin. Siihen menivät kaikki kuusenoksat, mutta sitten syntyikin vihannista latvoista jalan vahvuinen tiheä pehmeä patja, sillä oksain tyvipuoli oli kauttaaltaan maata vasten.

— Kas tuossa, sanoi Raften, — tämä on nyt *intiaanin höyhenpatja*, turvallinen ja lämmin. Maassa on vaarallista nukkua, mutta tämä on hyvä. Tehkää nyt tuon päälle vuoteenne. Sam ja Jan tekivät niin, ja kun se oli valmis, sanoi Raften: — Hakekaa nyt se pieni vaate, jonka käskin äidin varustaa mukaan; se kiinnitetään vuoteen päälle salkoihin pieneksi sisäteltaksi.

Jan oli ääneti, mutta näytti vaivautuneelta.

— Isä, katsopas Jania. Hänellä on tuommoinen väsynyt naama aina kun sääntöjä rikotaan.

— Missä nyt sitten on vika? kysyi Raften.

— En minä ole koskaan kuullut, että intiaaneilla semmoista olisi, sanoi Pikku Majava.

— Jan, oletko sinä koskaan kuullut tiipiin vuorista eli kastepeitteestä?

— Olen, vastasi Jan hämmästyen isännän odottamatonta tietoa.

— Tiedätkö sinä, minkälainen se on?

— En — en ainakaan — en —

— Niin, mutta *minä tiedän*; se on juuri tämmöinen. Tämän minä tiedän, sillä olen nähnyt vanhan Kalebin semmoista käyttävän.

— Ah, nyt muistan lukeneeni, ja tämmöinen se juuri on. Intiaanit maalaavat siihen urotyönsä. Eikös ole muhkeata, Jan jatkoi nähdessään Raftenin varustavan kaksi pitkää keppiä teltan sisään kastevaatetta kuin vuodelttaa kannattamaan.

— Isä, en ole tiennytkään, että olette Kalebin kanssa yhdessä metsästäneet. Minä luulin, että te olitte oikein vihamiehiksi syntyneet.

— Hm! murahti Raften. — Me olimme hyvät ystävät ennen. Ei ollut mitään valittamista, ennen kuin vaihdoimme hevosia.

— Se on paha, kun ette nyt ole, hän kun on niin tuiki tarkka eräasioissa.

— Hän koetti tehdä sinusta orpoa.

— Oletko varma siitä, että se oli hän?

— Ellei se ollut hän, niin en tiedä, kuka se olisi ollut. Jan, tuopas tänne muutamia männyn oksia.

Jan lähti oksia hakemaan; astui muutaman sylen metsään ja näki siellä hämmästykseseen puun takana pitkän miehen. Samalla hän myös huomasi, että se oli Kaleb. Vanha erämies kohotti toisen sormen huulilleen ja pudisti päätään. Jan nyökkäsi ymmärtävänsä, kokosi oksat ja palasi takaisin leiriin, jossa Sam jatkoi:

— Sinä nyljit häneltä viimeisen sentin, sanoo vanha Boyle.

— Ja miksi en, kun hänkin koetti nylkeä minulta? Minä auttelin häntä ennen sitä kauppa, ja mitä syytä oli hänellä suuttua siitä, että hävisi hevoskaupassa? Yhtä hyvin hän olisi voinut pyytää minua korttia pelaamaan ja sitten päästää äläkän, kun minä olisin voittanut ja korjannut panokset taskuuni. Naapuruus ja hevoskauppa ovat eri asia. Hevoskaupassa kaikki on luvallista, ja harvoin ystävät hevosia vaihtavat, elleivät sitten voi kestää, kun saavat rökkiinsä. Se kuuluu sen leikin luontoon. Ja minä olisin auttanut häntä sen kaupan jälkeen juuri niin kuin ennenkin, sillä hyvää ainesta hän on, mutta sitten hänen vielä piti ampua minua sinä iltana — kun palasin kotiin vetoni kanssa, no tietysti sitten —

— Olisi hyvä, jos teillä olisi täällä koira, sanoi isäntä muuttaen keskustelunaihetta; maankulkureista on aina vastusta, ja koira on niitä vastaan paras rohto. En minä luule, että vanha Cap viitsisi olla täällä, mutta ehkä te olette siksi lähellä taloa, että he jättävät teidät rauhaan. Ja nyt, arvaan, on valkonaaman aika palata siirtokuntaan. Minä lupasin äidille pitää huolta siitä, että vuoteenne tulee kunnolla tehdyksi, ja kun vuode on lämmin ja kuiva ja ruokaa tarpeeksi, mikäpä teillä on silloin täällä hätänä?

Sitten hän kääntyi lähteäkseen, mutta juuri aukiolta poistuessaan hän pysähtyi — utelias poikamainen mielenkiinto oli kadonnut hänen kasvoiltaan, herttaisuus hänen äänestään — ja sanoi tavanomaisella jyrkällä käskyäänellään:

— Ja kuulkaa, pojat, murmeleita saatte ampua niin paljon kuin mielenne tekee, sillä ne aiheuttavat vainoille paljon vahinkoa. Haukkoja ja variksia ja närhiä saatte tappaa, sillä ne tappavat muita lintuja, jäniksiä ja pesukarhuja niin ikään, sillä ne ovat luvallisia riistaeläimiä; mutta sitä minä en salli, että tapatte oravia ja laululintuja, ja jos minun tietooni tulee semmoisia tapauksia, niin tästä lystistä tulee pian loppu, saatte palata työhön, ja minä vielä annan teille selkäsauvan kaiken päälliseksi.

II

ENSIMMÄINEN YÖ JA AAMU

Omituinen uusi tunne valtasi pojat, kun he näkivät William Raftenin poistuvan. Hänen askeltensa kaiun hälvetessä polulla he tunsivat olevansa metsässä yksin ja todellisen leirielämän alkavan. Janille se merkitsi monen unelman toteutumista, ja tunnelma kävi vielä jylhemmäksi hänen muistaessaan pitkän vanhan miehen, jonka oli nähnyt puiden takaa heitä tarkastelevan. Hän keksi jonkin tekosyyin lähteäkseen metsään, mutta Kaleb ei tietenkään enää ollut siellä.

— Tulta tekemään, huusi Sam samalla. Jan oli etevä puutuluksia käyttämään, ja minuutin tai parin kuluttua hän oli sytyttänyt tulen tiipiin keskelle. Sam ryhtyi rakentamaan illallista. Syötiin pihviä ja perunoita, mutta ateria kuviteltiin tietenkin kokoonpannuksi puhvelin lihasta ja preeriajuurista. Se syötiin hiljaisuuden vallitessa poikien istuessa toinen tulen toisella, toinen toisella puolella. Keskustelu laimeni ja kuoli vähitellen kokonaan. Kumpikin oli syventynyt omiin mietteisiinsä, ja lisäksi heitä ympäröivässä tunnelmassa oli jotakin vaikuttavaa ja ehkä painostavaakin. Se ei johtunut äänettömyydestä, sillä ääniä oli paljon, mutta niillä oli jokin merkillisen hiljainen tausta, josta nuo lukemattomat äänet selvinä erottuivat. Kuului linnun liverrystä, hyönteisten surinaa ja kummallinen kurnutus todettiin puusammakon ääntelyksi. Läheisestä joesta kuului veden loiskahdus.

— Mahtaa olla piisami, kuiskasi Sam ystävänsä sanattomaan kysymykseen vastaukseksi.

Äänekkään etäisen "uhu-uhu-uhu" kumpikin tunsu sarvihuuhkajan huudoksi, mutta ylhäältä puista kajahti kummallinen pitkävetäinen valitus.

— Mikä tuo on?

— En tiedä. Siinä kaikki mitä kuiskattiin. Kumpikin tunsu itsensä sängen levottomaksi. Yön juhlallisuus ja salaperäisyys oli heidät yllättänyt, ja entistä painostavammalta tuntui tulen sammussa. Kummallinen ahdistus hiipi heidän mieleensä. Kumpikaan ei rohjennut ehdottaa kotiin lähtöä, leirilysti kun olisi päättynyt siihen. Sam nousi ja kohensi tulta, katsoi oliko puita vielä, ja kun ei ollut, hän astui ulos pimeään. Vasta perästä päin pitkän ajan kuluttua hän tunnusti, että hänen oli täytyntä suorastaan pakottaa itsensä lähtemään ulos pimeään. Hän toi mukanaan vähän risuja ja sulki sitten tiipiin oven niin tiiviisti kuin suinkin. Tulen taas virittyä tiipiissä leimuamaan olo tuntui hauskemmalta. Pojat eivät ehkä olleet itsekään selvillä siitä, että heidän mielessään kyti vähän koti-ikävän tapaista, mutta kumpikin ajatteli siitä huolimatta kodin hauskaa piiriä. Leimuavasta tulesta tuli tiippihin vähän savua, ja Sam sanoi.

— Osaatko sinä asettaa tuon savureiän niin että se vetää? Sinä tiedät siitä enemmän kuin minä.

Jan lähti ulos pelosta väristen. Tuuli oli yltyvässä ja se oli kääntynyt. Hän käänsi savusalkoja, jotta sai aukon toiseen asentoon, ja kuiskasi sitten käheällä äänellä: — Onko nyt parempi?

— Paljon parempi, vastattiin sisältä samanlaisella äänellä, vaikkei toistaiseksi saattanut huomata mitään mainittavaa parannusta.

Jan kömpi kiireesti sisään ja sulki oviaukon.

— Tehdään hyvä tuli ja pannaan maata.

He siis kävivät levolle vaatteita vähennettyään, mutta eivät saaneet unta tuntikausiin. Jan varsinkin oli hermostunut ja kiihtynyt. Hänen sydämensä oli sykkinyt rajusti hänen ulos mennessään ja yhä vielä hän oli saman salaperäisen pelon vallassa. Tuli oli kuitenkin hänen lohdutuksensa. Hän torkahti hiukkasen, mutta havahtui tuon tuostakin jostakin vähäisestä äänestä. Kerran omituista "tik, tik rraa-aa-aa-p, lik-raa-aa-aa-p" kuului tiipin seinästä aivan hänen päänsä kohdalta. "*Karhu*" oli hänen ensimmäinen ajatuksensa, mutta seuraava ajatus oli, että se mahtoi olla vain lehti, joka luiskahti alas vaatetta pitkin. Myöhemmin hänet havautti *raap, rup, rup*, joka kuului aivan vierestä. Hän kuunteli hiljaa jonkin aikaa. Se ei ollut lehti; se oli eläin! Niin, aivan varmaan — se oli hiiri. Hän iski rajusti vaatetta ja sihitti kielellään, kunnes eläin poistui, mutta kuunnelleessaan hän erotti saman ihmeellisen valituksen puun latvasta. Se melkein sai hiukset nousemaan pystyyn. Hän kurotti kädellään ja kohensi tulta niin, että se taas leimahti täyteen liekkiin. Kaikki oli hiljaa, ja jonkin ajan kuluttua hän nukahti uudestaan. Vielä kerran hän heräsi ja näki Samin istuvan vuoteella ja kuuntelevan.

— Mitä nyt, Sam? hän kysyi.

— Enpä tiedä. Missä kirves on?

— Aivan tuossa noin.

— Annas minä pidän sitä vieressäni. Ota sinä tappara. Viimein uni kuitenkin voitti ja he nukkuivat sikeästi, kunnes aurinko paistoi vaatteeseen täydeltä terältä ja täytti tiipin läpikuultavalla valolla.

— Tikka! Tikka! Nouse ylös! Nouse ylös! Hei-joo! huusi Jan uneliaalle toverilleen päästään samalla oikean ihmeellisen räiskyvän iltotulituslauseen, joka ei ollut muuta kuin Tikan haukuntanimen tavuilua kaikenlaisin koristuksin, joita siihen oli keksitty hänen lapsena ollessaan.

Sam heräsi hitaasti, mutta varsin hyvin tietäen missä oli. Hän sanoi laiskasti haukotellen:

— Nouse itse ylös. Sinähän olet tänään kokki, ja minä aion syödä aamiaista vuoteessa. Tuntuu siltä kuin polveni alkaisi taas konstailla.

— Mitä vielä, nouse ylös nyt. Lähdetään uimaan ennen aamiaista.

— Ei kiitoksia, minulla on tässä muutoinkin liikaa hommaa. Sitä paitsi siellä lammessa on tähän aikaan päivästä sekä kylmää että märkää.

Aamu oli raikas ja kirkas ja täynnä lintujen laulua. Vaikka oli heinäkuu, olivat punasilmäkerttu ja punarintasatakieli jo täydessä äänessä; ja Janin noustessa aamiaista valmistamaan häntä ihmetytti, miksi edellisenä yönä semmoiset kummat tunteet olivat saaneet hänet valtoihinsa. Nyt se tuntui aivan käsittämättömältä. Hän toivoi, että puiden latvoista olisi kuulunut viimeöinen kammottava valitus. Hän olisi nyt voinut ottaa selvän siitä, mikä se oli.

Tuhkassa kyti vielä hiiliä, ja muutamassa minuutissa hän oli saanut viritetyksi loimuavan tulen. Kahvi oli kiehumassa, ja paistinpannussa silava tuota pikaa lauloi nälkäisille mitä suloisinta säveltä.

Sam makasi selällään toverin hommia katsellen ja arvostelevia huomautuksia tehden.

— Voitpa olla kokkina ensiluokkainen — ainakin toivon niin, mutta polttopuista sinä et tiedä hölyn pölyä, hän sanoi. — Katso nyt tuota, hän huudahti, kun toinen mahtava poukku toisensa jälkeen räiskähti tulesta ja lensi vuoteeseen ja tiipin vaatteelle.

— Mitä minä sille voin?

— Lyön vetoa isän parhaan lehmän sinun linkkuveistäsi vastaan, että olet pannut tuohon tuleen jalavaa taikka hemlokkia.

— Niin olenkin, myönsi Jan ja näytti ymmärtävän erehdyksensä.

— Ah, poikaseni, sanoi suuri päällikkö Tikka, — poukkujen lentäminen on tiipiissä kielletty. Pyökki, vaahtera, hikkori ja saarni eivät koskaan räisky. Männyn oksat ja juuret eivät nekään räisky, mutta ne savuavat kuin — kuin — tiedäthän sinä. Hemlokki, jalava, kastanja, kuusi ja setri ovat räiskyviä ja aivan kelvottomia säädylliseen tiipiiseuraan. Iso intiaani paljon vihaa meluavaa, räiskyvää tulta. Vihollinen kuulee ja — ja — se polttaa hänen vuodevaatteensa.

— Hyvä, ukkovaari. Kokki pisti opin hampaansa koloon lisäten sitten kuoleman uhka äänessään: — Nousepas ylös nyt, ymmärrätkös! Ja tarttui uhkaavin elein vesisankoon.

— Tuo ehkä pelottaisi suurta päällikköä Tikkaa, jos suurella päälliköllä kyökkimestarilla olisi eri vuode. Mutta nyt hän hymyilee halveksien. Siinä oli kaikki, mitä Jan uhkauksellaan sai aikaan. Huomattuaan sitten, että aamiainen todella oli valmis, Sam muutaman minuutin kuluttua kompuroi ylös vuoteesta. Kahvi oli kuin elämän nestettä — heidän mielensä vilkastui, ja vaikeata olisi ollut tavata kahta rattoisampaa ja innostuneempaa leirissä eläjää, ennen kuin edes aterialta oli päästy. Yön hämäriä kauhujakin nyt muisteltiin vain naurussa suin.

III

RAMPA SOTURI JA KURA-ALBUMI

— Kuules, Sam, entä Gui? Otammeko hänet mukaan?

— Niin, asian laita on tämä. Jos oltaisiin koulussa tai jossakin muualla, minä en moisesta likaisesta pikku jätkästä antaisi viittä senttiäkään, mutta kun sitä on näin ulkona metsässä, sitä ikään kuin käy ystävällisemmäksi, ja onhan lisäksi kolme parempi kuin kaksi. Sitä paitsi hänet on jo otettu heimon jäseneksi.

— Niin minäkin ajattelen. Kiljaistaanpa siis hänelle.

Pojat päästivät pitkän kiljauksen vuorotellen korkealla falsetilla ja tavallisella äänellään. Sellainen se oli "kiljaus", eikä vielä kertaakaan ollut tapahtunut, ettei se olisi saanut Guita heidän luokseen tulemaan, ellei hän parailaan sattunut olemaan työssä ja isä niin lähellä, ettei sopinut paetakaan. Pian hän ilmestyikin oksaa heilutellen, mikä oli sovittu merkki siitä, että hän tuli ystävänä.

Hän teki kuitenkin tuloaan sangen verkkaan, ja pojat näkivät, että hän ontui pahasti ja kulki sauvan varassa eteenpäin. Hän oli paljain jaloin kuten tavallisestikin, mutta vasemman jalan ympärille oli käärittä riepukko.

— Halloo, Mäihä! Mitä on tapahtunut? Käynyt Haavoitetun Polven joella?

— Enkä. Tämähän on onnen potkaus. Isäukko pakotti minut kaiken päivää ratsastamaan hevosella, kun hän karhitti kynsiäkeellä, mutta hän käänsi liian äkkiä, ja siinä minä sain itseni selästä pudotetuksi ja äijä vähän tönäisi jalkaani. Mutta voi juupeli, minkä äänen minä päästin! Olisittepas kuulleet.

— Luultavasti kuulimmekin, sanoi Sam. Milloin se tapahtui?

— Eilen neljän aikaan.

— Niin juuri. Me kuulimme kamalan kiljunnan ja Jan sanoi: "Nyt on iltapäiväjuna Kellyn risteyksessä, mutta eikös se ole myöhästynyt?" "Junako!" minä sanoin. "Minä lyön vetoa, että se on Gui Burns jota taas piiskataan."

— Mutta nyt on parempi, sanoi sotapäällikkö Mäihä, riisui kääreen jalastaan ja paljasti sen alta naarmun, jota ei olisi kannattanut katsoakaan, jos se olisi esimerkiksi pallopelissä saatu. Hän heitti rääsyt luotaan ja niiden keralla vähimmäinkin onnahtelun oireet ja antautui sitten kaikesta sielustaan leirielämään.

Nyt nähtiin, kuinka erinomainen asia oli lähteä varhain liikkeelle. Oravia oli joka toisessa puussa, lintuja joka puolella, ja kun he juoksivat padolle, läiskytteli villisorsa sen pintaa siivillään ja lentää viipotti pois näkyvistä.

— Mitä sinä löysit? huusi Sam nähdessään Janin lammen rannalla innokkaasti kumartuvan jotakin katselemaan.

Jan ei vastannut. Sen vuoksi Sam lähti hänen luokseen ja näki hänen tutkivan jotakin maassa olevaa merkkiä. Hän koetti piirtää sen muistikirjaansa.

— Mikä se on? kysyi Sam.

— En tiedä. Liian tylppä piisamin jäljeksi, liian paljon kynttä kissan jäljeksi, pesukarhun jäljeksi liian pieni, ja kun siinä on noin monta varvasta, ei se voi olla minkinkään jälki.

— Lyön vetoa, että se on ollut mörkö, virkkoi Sam. Jan vain nauroi vastaukseksi.

— Älä naura, sanoi Tikka juhlallisesti. — Taitaisit ennemmin itkeä, jos näkisit sellaisen astuvan tiippiihin ja viheltävän hännänpäällään. Kyllä sitten saataisiin kuulla: "Voi Sam, missä kirves on?"

— Minäpä arvaan, mikä se on ollut, sanoi Jan kiinnittämättä huomiota ilkkuriseen huomautukseen; se on ollut skunkki.

— Poikani Pikku Majava! Minä ajattelin, että jokohan ilmaisen asian sinulle, mutta sitten minä tuumin, että on parempi antaa sinun itse keksiä. Ei mikään kehitä miestä nuorella iällä niin kuin ponnisteleminen. Ei ole hyvä, että liian paljon autetaan, enkä sen vuoksi asiaan puuttunutkaan.

Samalla Sam taputteli alentuvasti toisen sotapäällikön päätä hyväksyvästi nyökäten. Hän ei tietenkään tiennyt jäljestä senkään vertaa kuin Jan, mutta hän vain jatkoi lörpöttelyään:

— Pikku Majava! Sinä paljon jälkiin kiintynyt — ugh, hyvä! Sinä niistä voit kaikki kertoa, mitä yöllä tapahtunut. Uagh! Muhkeata! Sinusta tulee heimomme luonnontutkija. Mutta sinussa ei oveluutta. Kuules nyt! Tällä meidän heimomme metsästysmaalla ei ole kuin yksi paikka, jossa voi nähdä jälkiä, ja se on tämä sama rapakko. Kaikkialla muualla maa on kovaa tai nurmettunutta. Jos minä olisin jälkien nuuskija, järjestäisin niin, että eläimet voisivat jättää jälkiä. Järjestäisin joka puolelle sellaisia paikkoja, ettei mikään voisi tulla eikä mennä käyntikorttiaan jättämättä. Polku joen kummallakin puolella auttaisi jo paljon asiaa.

— Kuules tuota Samia! Sinulla on terävä pää. Kummallista kun minä en tuota itse huomannut.

— Poikani, suuri päällikkö ajattelee! Roskaväki — sinä ja Mäihä — tekevät työn.

Mutta ilkkurisesta huomautuksestaan huolimatta Sam ryhtyi työhön Janin kanssa, Mäihä ryhtyi myös auttamaan, mutta *nyt vähän ontuen*. Polun kumpikin pää perattiin kaikesta moskasta ja pinnalle sirotettiin hienoa mustaa multaa. Joen törmä perattiin neljästä paikasta, kumpikin ranta siltä kohtaa, missä joki tuli metsään.

— No nyt, sanoi Sam, — meillä on vierasalbumit niin kuin Phil Learyn yhdeksällä lihavalla tyttärelläkin. He nimittäin heti laittoivat sellaisen, kun tiilirakennus oli valmis ja mahti alkoi kohota päähän. Jokainen kävijä kirjoitti siihen nimensä ja jotakin tästä ihmeen hauskasta ikimuistettavasta käynnistä — ne jotka osasivat kirjoittaa. Mikseipä sama sitten meille luonnistaisi, sillä kaikki meidän vieraamme, jotka vain jaloillaan kulkevat, osaavat kirjoittaa.

— Ihmeellistä kun minä en tullut tätä ajatelleeksi, toisti Jan yhä uudelleen ja uudelleen. — Mutta yhden asian sinä olet unohtanut, hän sanoi, — meillä pitää olla semmoinen tiipiinkin ympärillä.

Polku oli helposti tehty, maa kun oli sileätä ja paljasta. Mäihäkin unohti ontumisensa ja auttoi kantamaan liesikuopasta tuhkaa ja hietaa. Painaen sitten hihittäen ja hahattaen jalkansa multa hän jätti siihen muutamia sangen mielenkiintoisia painanteita.

— Tuota minä sanon paljaan jalan jäljeksi, sanoi Sam.

— Piirrä nyt tuo, hihitti Mäihä.

— Miksipä en, sanoi Jan ja otti esiin kirjansa.

— Mutta sinä et voi piirtää sitä luonnollisessa koossa, virkkoi Sam vilkaisten pienestä muistikirjasta suureen jalanjälkeen.

Kun se oli piirretty Sam sanoi: — Entä jos minä kuorin jalkani ja näytän, minkälainen on oikea ihmisen jälki. Tuota pikaa hän oli astunut jalkansa multa-albumiin taiteilijan jäljennettäväksi ja lopuksi Jan painoi siihen omansa; kaikki kolme jälkeä olivat aivan erilaiset.

— Tuo olisi muuten hyvä, mutta siihen pitäisi vielä merkitä mihin suuntiin varpaat osoittavat ja kuinka pitkä on jälkien väli. Siitä tietää säärien pituuden.

Taas Sam oli antanut Janille hyvän tuuman. Siitä pitäen hän kirjoitti nämäkin molemmat seikat

muistiin. Siitä hänen jälkitietonsa paljon paranivat.

— Vallanko te sen vietävät nyt asuttekin täällä? kysäisi Mäihä hämmästyneenä huomattessaan vuoteen ja padat ja pannut.

— Joo.

— Minäkin tulen tänne. Jos minä vain pääsen muorin luo, niin ettei äijä näe, niin kyllä sitten.

— Sano sinä sillä tavalla, ettemme huoli sinusta, niin kyllä isäsi silloin laskee. Sano hänelle, että vanha Raften ajoi sinut täältä pois, niin hän pakottaa sinut tänne.

— Kai tuossa teidän vuoteessanne on tilaa kolmannellekin, huomautti Mäihä.

— Tuskinpa vain, sanoi Tikka. — Varsinkin kun kolmas on saanut palkinnon siitä, että on koulun likaisin poika. Tuo sinä tavarasi ja tee oma vuoteesi tuonne tulen taa toiselle laidalle.

— Minä en osaa.

— Kyllä me näytämme. Mutta nyt sinun täytyy mennä kotiin ja tuoda peitteet ja tietenkin myös jotakin hyvää.

Pojat rakensivat tuota pikaa kuusenoksista vuoteen, mutta Gui viivytteli niin kauan kuin suinkin kotona käyntiään ja peittojen hakua. Hän tiesi ja he epäilivät, ettei hänellä sitten olisi tilaisuutta sinä päivänä enää tulla heidän luokseen. Auringon laskettua hän siis taas sovitteli jalkaryysyt paikalleen ja nilkutti polkua pitkin kotiaan kohti luvaten palata muutaman minuutin kuluttua. Mutta pojat tiesivät aivan hyvin, ettei hän tulisi.

Oli syöty illallista, Jan ja Sam olivat aikansa istuneet ja ihmetelleet, toistuisivatko yön kauhut jälleen. Huuhkaja huhui. Siinä äänessä oli jotakin viehättävän salaperäistä. Pojat pitivät tulta vireillä aina kymmenen tienoille saakka, sitten he kävivät levolle ja päättivät, etteivät tällä kertaa antaisi itseään yhtä pahasti säikyttää. Tuskin he olivat nukkuneet, kun jo läheltä metsästä kuului mitä kammottavin huuto, "kuin kurkkutautisen suden ulvonta", sitten kuin hätääntyneen ihmisen parkunaa. Pojat nousivat kauhistuneina istumaan. Ulkoa kuului tappelun nujakkaa — kova ja kauhistunut huuto "hoi — hoi — hoi — Sam!" Sitten hyökättiin ovelle. Se reväistiin auki ja Gui mukelsi sisään. Hän oli pahoin pelästynyt; mutta kun tuli oli viritetty ja hän hiukan tyyntyi, hän kertoi, että isä oli lähettänyt hänet maata, mutta kaiken muututtua hiljaiseksi hän oli livahtanut ikkunasta ulos ja ottanut vuodevaatteetkin mukaansa. Hän oli jo melkein leirillä saakka, kun hänen päähänsä pälkähti pelottaa poikia suden ulvontaa matkimalla, mutta ulistessaan hän oli itsekin pahoin pelästynyt, ja kun puun latvoista kajahti hirvittävä vastaus — ruma vihlova rääkäys — hänen rohkeutensa oli pettänyt ja hän oli juossut tiipiitä kohti apua huutaen.

Pojat ottivat heti soihdut ja lähtivät hermostuneina etsimään hukkuneita peitteitä. Guin vuode laitettiin kuntoon ja tunnin kuluttua kaikki taas nukkuivat.

Aamulla Sam hyppäsi ensimmäisenä vuoteesta. Kotiin vievältä polulta kuului äkkiä hänen huutonsa:

— Jan, tule tänne.

— Minuako tarkoitat? kysyi Pikku Majava ylväästi.

— Juuri sinua, suuri päällikkö; liikutas kinttujasi ja tule pian tänne. Teinpä löydön. Näetkös, kuka meidän luonamme kävi viime yönä nukkuessamme? ja Sam osoitti tiipille johtavaa polkua. — Minä en ole suotta noita kenkiä joka viikko kiillottanut padan pohjan noella, toinen pari on äidin ja toinen isän. Mutta katsotaanpas, kuinka kaukana he ovat käyneet. Haetaanpa ensin tiipiin ympäriltä, ennen kuin siellä joka paikka tallataan. He palasivat takaisin, ja vaikka jäljet koko lailla sekaantuivat heidän omiinsa, niin löytyi oviaukon ympäriltä kuitenkin sen verran merkkejä, että he saattoivat nähdä isän ja äidin yöllä, taikka todenmukaisemmin myöhään illalla salaa käyneet heitä katsomassa — tarkastellen leiriä heidän maatessaan, mutta jättäneen heidät rauhaan, kun ei ketään ollut liikkeellä, vaan pojat vetivät terveen unen syviä hengenvetoja.

— Kuulkaas, pojat — suuret päälliköt piti sanomani — meillä pitäisi olla koira leirissäimme, muuten joku jonakin yönä tulee ja varastaa hampaat suustamme, emmekä tiedä siitä mitään, ennen kuin hän palaa ottamaan ikenetkin. Kaikissa intiaanileireissä on koiria.

Seuraavana aamuna neuvosto komensi kolmannen sotapäällikön ensin pesemään itsensä puhtaaksi ja sitten olemaan sen päivän kokkina. Hän mukisi vastaan pestessään, mutta lohduttautui sillä, että hän parin minuutin kuluttua olisi jälleen yhtä likainen. Keittopuuhaan hän ryhtyi kuitenkin suurella innolla,

jota kesti melkein tunnin. Sen jälkeen hän ei huomannut siinä mitään huvittavaa ja nyt hänkin kerran, samoin kuin toisetkin, alkoi käsittää, kuinka paljon heidän puolestaan kotona tehtiin. Päivällistä syöäessä Mäihä kantoi pöytään likaisia astioita ja selitti, ettei se mitään merkinnyt, kunhan vain jokainen sai omansa. Hänen jalkansa oli aterian aikana kovin kipeä. Hän väitti, että kiireellinen huhtominen ja edestakaisin hyppääminen sitä kovin rasitti. Mutta kun aterian jälkeen lähdettiin jousin ja nuolin eräretkelle, parani jalka kuin ihmeen kautta.

— Katsokaas tuota punalintua, Gui luikkasi, tanagerin lentää vilahtaessa matalalle oksalle ja hehkuessa auringonpaisteessa. — Lyön vetoa, että osun siihen! Poika jännitti jousensa.

— Kuules nyt, Mäihä, sanoi Sam, — jätä tuo pikkulintujen ampuminen. Se on vastoin sääntöjä ja lisäksi se tuottaa huonoa onnea — se tuottaa hyvin huonoa onnea. Minä sanon sinulle, ettei ole huonompaa onnea kuin isäukon piiska — sen minä tiedän.

— No mitä hauskaa on olla intaanina, ellei saa ampua yhtään mitään? intti Mäihä.

— Variksia saat ampua ja närhiä, jos mielesi tekee, ja murmeleitakin.

— Minä tiedän murmelin, joka on suuri kuin karhu.

— Ohoh! Minkä kokoinen karhu?

— Kyllä se vain on. Naurakaa niin paljon kuin huvittaa. Sen pesä on meidän apilamaassamme, ja se on niin iso, että niittokone putosi reikään ja nakkasi meidän äijän niin kauas kuin tästä joelle saakka.

— Entä hevoset, kuinka ne saatiin pois?

— Kone meni rikki, ja olisittepas kuulleet äijän kiroavan. Jumaliste, kuinka hän oli vihainen. Äijä lupasi minulle viisikolmatta senttiä, jos minä tapan sen vanhan hulltion. Minä lainasin teräsansan ja pistin sen reikään, mutta joka kerta se kaivoi reiän ansan alitse tai ympäri. Lyön vetoa, ettei ole kovempaa poikaa kuin vanha nurmeli.

— Onko se siellä vielä? kysyi sotapäällikkö n:o 2.

— On varmasti. Se on syönyt puolen eekkeriä apilaa.

— Koetetaanpa, eikö sitä saataisi, sanoi Jan. Löytäisimmeköhän sen.

— Kyllä varmaan. Olen nähnyt sen vanhan junkkarin joka kerta ohi kulkiessani. Se on niin iso, että näyttää vasikan kokoiselta, ja niin vanha ja häijy, että sillä on harmaat karvat päässä.

— Koetetaanpa, emmekö osaisi siihen, ehdotti Tikka. — Se on luvallista riistaa. Ehkä sinun isäsi antaa lisäksi meille kullekin viisikolmatta senttiä, jos saamme sen tapetuksi.

Gui nauraa hikersi. — Ette taida tuntea meidän äijää. Sitten hän taas hihitti nenänsä kautta röhisten.

Kun he olivat tulleet apilamaan reunaan, Sam kysyi: — Missä se on, murmelisi?

— Tuolla.

— En minä näe.

— Siellä se on aina.

— Ei nyt ainakaan, vaikka vetoa lyötäisiin.

— No tämä onkin ensimmäinen kerta, kun minä seison tässä sitä näkemättä. Mutta kamalan suuri se on, se on varmaa. Se on paljon suurempi kuin tuo kanto.

— Tuossa ainakin on sen jalka, sanoi Tikka osoittaen muutamia jälkiä, jotka hän juuri oli huomaamatta tehnyt omalla leveällä kämmenellään.

— Kas nyt, sanoi Mäihä voitonriemuisena. — Eikös se olekin suunnattoman suuri.

— Onpa kyllä. Eikö teiltä ole viime aikoina lehmiä kadonnut? Kummallista kun uskallatte asua niin lähellä sellaista petoa!

IV

VERILÖYLY KALPEANAAMAN SIIRTOKUNNASSA

— Kuulkaas kaverit, minä tiedän vasta muhkean koivun — tarvitaanko tuohta?

— Kyllä minä tarvitsisin, sanoi Pikku Majava. — Mutta odotetaan; taitaa olla paras, kun ei lähdetä, sillä se on aivan metsän reunassa ja äijä on vielä naurismaalla.

— No, jos tahdotte lähteä oikealle sotaretkelle, sanoi ylipäällikkö, — niin pannaan toimeen verilöyly kalpeanaamojen siirtokunnassa, joka on tuolla ylempänä jokivarressa, ja haetaan maitoa. Maito on juuri lopussa ja minä tahtoisin nähdä, ovatko siellä paikat ennallaan.

Pojat piilottivat jousensa, nuolensa ja päähineensä ja unohtaen kiulun kulkivat rastittua polkua peräkanaa intiaanien tapaan huolellisesti varpaat sisäänpäin käännettyinä, ääneti ja osoitellen sinne ja tänne suuren vaaran merkkejä matkien. Ensin he erään aidan suojassa ryömivät navetan luo. Ovet olivat auki ja miehet puuhassa muualla. Karjapihasta tallusteli sika sisään. Sitten pojat kuuluivat äkkinäistä töminää ja sian kirjauksen. Kun se taas öykkien kapaisi ulos kuului Raftenin ääni: — Kirotot siat! Poikien pitäisi olla täällä niitä paimentamassa. Tämä kuulosti niin uhkaavalta, että soturit suurimmalla kiireellä pakenivat pois. He piiloutuivat avaraan juurikasvikellariin pitääkseen siellä sotaneuvottelun.

— Sangerin suuret päälliköt, sanoi Jan, katsokaa kuinka otan kolme kortta. — Tuo pitkä on Suuren Tikan, keskikokoinen Pikku Majavan ja tämä lyhyt ja paksu, jonka alapäässä on solmut ja yläpäässä halkeama, on Mäihän. Nyt minä nostan ne ilmaan yhdessä kimpussa ja sitten annan niiden pudota. Siihen suuntaan, mihin ne osoittavat, kunkin täytyy kulkea. Tämä on suuri taika.

Korret putosivat. Samin korsi osoitti melkein suoraa asuinrakennusta kohti, Janin vähän sen eteläpuolelle ja Guin suoraan kotia kohti.

— Ahaa, Mäihä, sinun täytyy mennä kotiin; korsi määrää niin.

— Minäkö uskoisin tuommoisia hullutuksia.

— Kovin onnetonta on toimia sitä vastaan.

— En minä välitä. Enkä lähde kotiin, sanoi Gui itsepintaisesti.

— Hyvä, minun korteni käskää mennä asuinrakennukseen. Se tietenkin merkitsee sitä, että minun täytyy lähteä maitoa urkkimaan.

Janin korsi osoitti puutarhaa kohti ja Guin "herra J.G. Burnsien pystyttämää rakennusta ja maata kohti".

— En minä aio totella, sanoi Mäihä. — Minä lähden teidän puutarhastanne vähän kirsikoita kähveltämään, eikä se ensimmäinen kerta olekaan.

— Tavataan niinipuun alla niityn liepeessä ja näytetään, mitä kukin on saanut, julisti ensimmäinen sotapäällikkö pensaikkoon hiipiessään ja ryömiessään säleaidan läpi karjapihan pohjoislaitaa nokkosten ja lantatunkioitten lomitse. Vihdoin hän saapui päärakennuksen viereiseen puuvajaan. Hän tiesi, missä miehet olivat, ja saattoi arvata, missä äiti oli, mutta koiran vuoksi hän oli levoton. Vanha Cap saattoi olla kynnyksen edessä tai ehkä kuljeskella juuri sellaisella paikalla, jossa se voi tehdä tyhjäksi intiaanin suunnitelmat. Puuvaja liittyi keittiön päähän. Maitoa säilytettiin kellarissa, ja kellarin ikkunoista yksi antoi puuvajan pimeään kolkkaan. Tämä lähti helposti irti, ja Sam ryömi alas viileään kosteaan kellarisiin. Hyllyillä näkyi pitkät rivit maitovateja. Sam kohotti sen vadin kantta, jonka hän tiesi viimeksi täytetyksi, ja joi pitkän syvän siemauksen. Sitten hän nuoli kerman huulistaan ja muisti, että olikin tullut ilman kiulua. Mutta hän tiesi, mistä sellaisen sai. Hän nousi hiljaa portaita välttämällä askelmaa 1 ja 7 koska ne narisivat, kuten hän oli jo aikoja sitten huomannut. Vaahterasokeria hän kähvelsi huoneen toiselta puolelta. Ylhäällä oleva ovi oli suljettu ja salpa käännetty päälle, mutta hän pisti raosta linkkuveitsensä terän ja sai salvan kääntymään. Kuunneltuaan vähän aikaa, ettei keittiöstä kuulunut mitään ääntä, hän avasi hiljaa vanhan narisevan oven. Siellä ei näkynyt ketään muuta kuin pikku tyttö, joka kätkeyessään nukkui raikasta unta. Ulko-ovi oli auki, mutta koira ei maannutkaan kynnyksen edessä kuten tavallista. Keittiön päällä oli ullakko, johon päästiin tikapuita ja laipioluukun kautta. Tikapuut oli nostettu paikoilleen ja luukku auki. Kaikki oli hiljaista. Sam seisautui lapsen ääreen, mutisi "ugh, kalpeanaama-papuu", kohotti sitten kätensä, ikään kuin sotanuijalla iskeäkseen. Hän oli antavinaan kuolettavan iskun nukkuvalla enkelille, mutta kumartuikin suutelemaan tyttösen rusottavaa suuta niin kevyesti, että

tämän punertavat nyrkit kiiruhtivat heti sitä hieromaan. Hän meni nyt äidin komerolle, otti suuren hedelmäpaistoksen ja peltikiulun ja lähti sitten taas alas kellariin. Alussa hän vain sulki oven perässään ja aikoi jättää sen silleen, mutta muisti sitten, että Minnie saattoi herätä ja tallustella pitkin huonetta, kunnes ehkä tallustelisi kellariin. Sen vuoksi hän käänsi salpanappulaa sen verran, että ovenraosta näkyi vähän kulmaa, sulki oven veitsen kärjellä autellen tästä kulmasta, kunnes kellari oli yhtä hyvin suljettu kuin ennenkin. Sitten hän lähti paistoksineen ja maitokiuluineen kypälämäkeen.

Äidin hymyilevät silmät tarkastelivat kaiken aikaa pojan touhuja pimeältä ullakolta. Äiti laskeutui tikapuita alas. Hän oli nähnyt poikansa tulevan ja menevän kellariin; sattumalta hän oli ullakolla pojan saapuessa keittiöön, mutta pysyi hiljaa ottaen itsekin leikkiin osaa.

Kun Tikka seuraavan kerran tunkeutui kellariin, hän löysi sieltä paperin, jossa seiso: "Varteen otettavaa vihamielisille intiaaneille — kun seuraavan kerran panette tässä siirtokunnassa verilöylyn toimeen, tuokaa kiulu takaisin ja pankaa kannet maitovotien päälle."

Jan oli seurannut aitaa, joka kulki talosta etelää kohti. Se suojasi yllin kyllin, mutta hän ryömi kuitenkin nelinkontin, jopa laskeutui vatsalleenkin sellaisissa paikoissa, jotka olivat vähän avonaisempia. Sillä tavalla hän oli melkein saapunut puutarhaan, kun kuuli takaansa kahinaa ja kääntyessään huomasi Mäihän.

— Mitä varten minua seuraat? Sinun kortesihan osoitti toisaalle.
Sinä et leiki niin kuin pitäisi.

— Mitä minä siitä välitän, en halua mennä kotiin. *Sinä* se sovitit sillä tavalla, että minun korteni osoitti sinne päin. Se ei ole rehellistä peliä, enkä minä sinne mene.

— Sinulla ei ole oikeutta kulkea minun perässäni.

— En minä sinun perässäsi kulje, mutta sinä menet juuri sinne minne minäkin aion. Sinä se kuljet minun perässäni, vaikka ennätit edelle. Minähän sanoin meneväni kirsikkapuutarhaan.

— No hyvä, kirsikat ovat tuolla päin ja minä ryömin tänne päin. En huoli sinua matkaani.

— Et saisi minua vaikka tahtoisit.

— Ärr —

— Ärr —

Mäihä lähti siis kirsikkapuustoon, ja hieman odotettuaan Jan ryömi hedelmäpuutarhaa kohti. Ryömittyyään kymmenen tai viisitoista sylvä hän näki edessään kiiluvan punaista ja sen alla kirkkaan keltaisen silmän, joka tuijotti häneen. Hän oli yllättänyt pesässään istuvan kanan. Hän ryömi lähemmäksi, kana pelästyi ja juoksi pois, eikä vain kaakottaen, vaan suurella äänellä toruen. Pesässä oli tusina munia kahta eri mallia, kaikki kirkkaita ja puhtaita, ja kanan heltat olivat kirkkaan punaiset. Jan oli kanain tuntija. Tämä oli helppo arvata: kaksi joukosta eristynyttä kanaa, jotka munivat samaan pesään, mutta eivät vielä kumpikaan hautoneet.

— Oh hoo! Korsista näkee, minne kanat kulkevat.

Hän kokosi munat hattuunsa ja ryömi takaisin puuta kohti, jonka luona kaikkien oli määrä yhtyä.

Mutta ennen kuin oli pitkällekään ennättänyt, hän kuuli kovaa haukuntaa, sitten avunhuutoa ja pääsi ajoissa paikalle nähdäkseen Guin kapuavan puuhun ja Capin, vanhan skotlantilaisen paimenkoiran, haukkuvan häntä vihaisesti puun alla. Mäihällä oli sen verran mielenmalttia, ettei huutanut enää, kun oli pahimman vaaran välttänyt. Jan meni takaisin niin sukkelaan kuin suinkin. Koira tunsu hänet ja totteli, mutta oli arvatenkin sangen ymmällä siitä, miksi hänet kiviä nakellen karkotettiin takaisin asuinrakennusta kohti, vaikka hän oli puutarhassa niin jalosti täyttänyt velvollisuutensa.

— Katsos nyt, ehkä ensi kerralla teet, mitä taikakorsi käskää. Ilman minua sinut olisi saatu kiinni ja heitetty sikain ruoaksi.

— Ilman sinua minä en olisi tullutkaan. En minä vähääkään pelästynyt teidän vanhaa koiraanne. Parin minuutin päästä minä itse olisin ennättänyt maahan ja potkinut siitä pois kaikki turhat luulot.

— Ehkäpä sinä haluat palata takaisin ja potkia sitä nyt. Minä kutsun sen paikalla tänne.

— Ei minulla nyt ole aikaa, mutta joskus toiste. — Mennään Samia hakemaan.

Kokoonnuttiin siis puun luo ja saalista kantaen palattiin voitonriemuisina leiriin.

HIRVEN AJO

Illalla pidettiin pidot. Nukkumaan mentiin kuitenkin tavalliseen aikaan. Yö kului ilman mitään erikoista hälytystä. Mäihä kerran auringonnousun aikaan herätti toiset ja sanoi luulevansa, että ulkopuolella oli karhu, mutta kun hänellä oli tapana unissaan purra hammasta, niin toiset pojat arvelivat, että se mahtoi olla hänen kuulemansa karhun ääni.

Jan lähti tarkastelemaan multa-albumeja ja näki niissä muutamia seikkoja, joista ei päässyt selville, ja lisäksi uuden jäljen, joka herätti erikoisesti hänen huomiotaan. Hän piirusti sen huolellisesti. Se oli ilmeisesti pienen terävän kavion painallus. Siinä se nyt oli, jota hän oli niin kauan janonnut. Hän huusi suunnattoman innostuksen vallassa: — Sam — Sam — Mäihä! Tulkaa tänne! Täällä on *hirven jälki*.

Pojat huusivat takaisin: — Hohoh, mitähän sinä meille taas aiot syöttää! Huuda pois koirasi! Ja niin edespäin.

Mutta Jan oli itsepintainen. Pojat olivat varmoja siitä, että kysymyksessä oli jokin kuje. Sen vuoksi he eivät pitkään aikaan lähteneet liikkeelle, ja kun aurinko jo oli noussut korkealle ja paistoi polulle suoraan eikä enää sivuittain, kävi jälki hyvin hämäräksi. Pian tuulet, linnut ja pojat itsekin olivat apuna sen hävittämisessä. Mutta Janilla oli piirroksensa, ja huolimatta kiusoitteluista hän kiven kovaan väitti, että jälki oli todella hirven.

Gui sanoi viimein Samille salavihkaa: — Minusta pitäisi sen joka noin tosissaan ajaa takaa jälkiä, *joskus* nähdä eläimiäkin. Ei se ole oikein, että annamme hänen suotta kärsiä. *Minä* ajattelen, että hänen pitää saada nähdäkin se hirvi. Meidän täytyy auttaa häntä. Hän vilkutti silmänsä osoittaakseen siten merkillä Samille, että hänen piti viedä Jan loitommaksi.

Se olikin helppo tehtävä.

— Mennään katsomaan, eikö se hirvi ole lähtenyt pois alemman multa-albumin kautta. He kävelivät alas sille puolelle, mutta sillä välin Gui sai käsiinsä vanhan säkin, täytti sen ruoholla ja häthätää sitaistuaan sen sillä tavalla, että siinä oli vähän hirven pään näköä, pisti sen seipään nenään. Kahdesta lastusta hän teki korvat, noella kaksi mustaa täplää silmiksi ja yhden turvaksi. Sitten hän veti kunkin ympärille renkaan sinisellä savella, jota sai joen uomasta. Tuota pikaa se kuivui valkoiseksi. Gui pisti tämän pään nyt pensasiin pystyyn, ja kun kaikki oli valmiina, hän nopeasti ja ääneti juoksi metsän läpi Samia ja Jania etsimään. Hän viittoi heille tuimasti ja huusi kuiskaavalla äänellä: — Sam — Jan — hirvi! Luulen, että se on sama, joka teki jäljet.

Gui ei olisi saanut Jania vakuuttuneeksi, ellei Sam olisi näyttänyt niin kovin kiihtyneeltä. He juoksivat takaisin tiippihin jouta ja nuolia noutamaan. Sitten he Guin johdolla, joka kuitenkin pysyi taempana, ryömivät sitä paikkaa kohti, jossa hän muka oli hirven nähnyt.

— Tuolla — tuolla, kas, eikös vain ole hirvi? Tuolla — sehän liikkuu!

Janin ensimmäinen vaikutelma oli erittäin ihana mielihyvän tunne. Se oli samanlaista kohottavaa iloa, kuin hän oli tuntenut kirjansa saadessaan, mutta voimallisempaa. Villitty tappamisen himo valtasi hänet sukkelaan. Hän kohotti jousensa, mutta epäröi.

— Ammu! Ammu! yllyttivät Sam ja Gui.

Jan ihmetteli, miksi toverit eivät itse ampuneet. Hän kääntyi katsomaan ja huomasi, vaikka olikin niin kiihtynyt, että he tekivät hänestä pilkkaa. Hän vilkaisi jälleen hirveen, astui vähän lähemmäksi ja keksi nyt koko metkun.

Sam ja Gui alkoivat häntä heti härnätä ja pilkata. Jan oli hieman nolo. Se oli ollut niin kovin ihana tunne! Hän kukistui korkealta ja armotta, mutta malttoi sukkelaan mielensä.

— Minä ammun teidän hirvenne ennen kuin itse ennätätte, hän sanoi ja sinkautti nuolen aivan sen alle.

— Ohoh, annas kun minä päästän, ja Sam ja Gui ampuivat molemmat. Samin nuoli sattui hirven kuonoon. Hän päästi kovan kiljauksen. Kaikki ampuivat, kunnes koko pää oli täynnä nuolia. Sitten he palasivat tiippihin päivälliselle. Vielä he härnäilivät Jania hirven vuoksi, mutta Jan sanoi hitaasti Guille:

— Tavallisesti sinä et ole niin sukkela kuin luulet, mutta tällä kertaa olit tavallista sukkelampi. Minä sain tästä hyvän tuuman.

Hän otti päivällisen jälkeen kolme jalkaa pitkän säkin ja ahtoi sen täyteen kuivaa ruohoa; sitten hän teki pienen säkin, joka oli puolikolmatta jalkaa pitkä ja kuusi tuumaa paksu, mutta polvellinen. Sen toinen pää oli suippo. Sen hän niin ikään täytti heinillä ja neuloi luuneulalla isoon säkkiin kiinni. Tämän jälkeen hän leikkasi pehmeästä männystä neljä keppiä jaloiksi, pisti ne ison säkin kulmiin ja kietoi niiden ympärille säkkikangasta, niin että ne olivat muun rungon näköisiä. Sitten hän latuskoista palikoista leikkasi kaksi korvaa; maalasi mustat silmät ja kuonon, valkoisen renkaan kunkin ympärille aivan samalla tavalla kuin Mäihäkin oli tehnyt, mutta lopuksi nokesi mustan täplän ruumiin kummallekin puolelle ja sen ympärille maalasi leveään harmaan lautuman. Näin oli valmiina otus, jonka jokainen saattoi arvata tarkoittavan hirveä.

Toiset pojat auttoivat vähän häntä, mutta eivät lakanneet härnäilemästä.

— Ketähän tällä kertaa narrataan? kysyi Gui.

— Sinua, vastasi Jan.

— Minä lyön vaikka vetoa, että saat hirvikuumeen heti ensikerralla, kun se tulee vastaasi, nauroi lipipäällikkö.

— Ehkäpä, mutta on teilläkin kummallakin tilaisuus. No nyt, pojat, odottakaapa tässä, niin minä piilotan hirven. Odottakaa kunnes palaan.

Jan juoksi nyt kuvansa keralla pohjoista kohti, poikkesi sitten itään päin ja piilotti sen paikkaan, joka oli kerrassaan syrjässä siitä suunnasta, jota hän oli ensin kulkenut. Hän palasi takaisin melkein samasta kohdasta, josta oli metsäänkin lähtenyt, huutaen: — Valmis on!

Metsämiehet astuivat nyt esiin täysissä tamineissa ja Jan selitti:

— Sille joka ensiksi näkee hirven, luetaan kymmenen pistettä ja se saa ensimmäisen kerran ampua. Jos hän ampuu ohi, saa seuraava astua viisi askelta lähemmäksi ja ampua, ja niin edelleen, kunnes joku on osunut. Ja sitten kaikkien tulee ampua siitä paikasta, josta osunut nuoli ammuttiin. Jos osaa sydämeen, se luetaan kymmeneksi pisteeksi, jos harmaaseen, niin viideksi; se on vain lihashaava — ja sattuma sen ulkopuolelle lasketaan yhdeksi — se on naarmu. Jos hirveä ei osuta sydämeen, niin minulle lasketaan viisikolmatta, ja ensimmäinen, joka sen löytää, on hirvi seuraavalla kerralla. Kukin saa kaksitoista laukausta.

Molemmat erämiehet etsivät kauan aikaa. Sam teki halventavia huomautuksia niistä jäljistä, joita tämä hirvi *ei jättänyt*, ja Gui nuuski ja etsi joka pensaan.

Mäihä ei ollut maan voimallisimpia eikä jättiläinen järkensäkään puolesta, mutta hänen pienet porsaansilmänsä olivat ihmeteltävän terävät ja kirkkaat.

— Minä näen sen, hän äkkiä kiljaisi ja näytti erästä paikkaa, joka oli seitsemänkymmenen viiden askelen päässä ja josta hän keksi toisen korvan ja osan päätä.

— Mäihälle kymmenen, ja Jan kirjoitti luvun muistiin. Guin ylpeys paisui, kun oli näin hyvin onnistunut. Hän teki mitä huolellisimpia valmistuksia ampuakseen ja huomautti sitten: — Minä olisin nähnyt sen kahta vertaa pitemmän matkan päästä — jos — jos — jos — se olisi — jos se olisi hyvin näkynyt.

Hän jännitti jousensa ja lensätti nuolen. Nuoli lensi vähän kauemmaksi kuin puoleen matkaan. Sam huomautti nyt: — Minä saan mennä viisi askelta lähemmäksi. Ei sanota mitään, kuinka pitkiä askeleet saavat olla?

— Ei.

— No hyvä, nyt minä sitten lähden, ja hän alkoi loikata mitä ihmeellisimpiä kengurunhyppyjä. Melkein kymmenen metriä hän pääsi eteenpäin näillä viidellä askelella, ja hiukan syrjään poiketen hän saattoi nähdä hyvin koko hirven. Matkaa ei nyt ollut kuuttakymmentä viittakaan askelta. Hän ampui, mutta osumatta. Guilla oli nyt oikeus astua viisi askelta lähemmäksi. Hänkin ampui ohi. Kolmenkymmenen askelen päästä Sam vihdoin ampui nuolen, puuta melkein hipaisten, syvälle hirven harmaaseen kylkeen.

— Muhkea laukaus! Lihashaava! Siitä luetaan viisi suurelle sotapäällikölle. Nyt ammutaan kaikki tästä, jatkoi Jan, — enkä minä tiedä, miksen minä saattaisi ampua samoin kuin toisetkin.

— Siksi että olet itse hirvi, ja se olisi itsemurha, intti Sam. —
Mutta samapa tuo. Et sinä kumminkaan osaa.

Vastaväitettä ei kannatettu sen enempää, ja niinpä Jankin sai koettaa onneaan. Pari kolme laukausta

hirven lonkkaan, ruskeaan siis, kolme tai neljä puuhun, joka oli välillä puolitiessä, mutta lähellä nuolen lentoreittiä, laukaus tai pari kuonoon, sitten, hurraa, Guin laukaus suoraan hirven sydämeen teki ajosta lopun. Lähdettiin vetämään nuolia pois ja tuloksia lukemaan.

Gui oli ensimmäinen, sillä hänellä oli yksi sydänsattuma, kymmenen, yksi lihashaava, viisi, yksi naarmu, yhteensä kuusitoista, ja kymmenen löytämisestä — kaksikymmentä kuusi pistettä kaikkiaan. Seuraava oli Sam, jolla oli kaksi lihashaavaa ja kaksi naarmua, kaksitoista pistettä, ja sitten Jan, jolla oli yksi lihashaava ja viisi naarmua, — kymmenen pistettä. Hirvi oli vanhan piikkisian näköinen, kun he sen luo saapuivat, ja Gui, voitonriemusta halkeamaisillaan, oli kuin nuori keisari.

— Sen minä sanon, heppulit, että minun pitää ruveta opettamaan teille hirven metsästystä. Lyön vetoa, että ensi kerralla osaan heti paikalla sydämeen.

— Minä lyön vetoa, ettet osaa, sillä sinun täytyy olla hirvi, etkä saa ampua, ennen kuin me olemme kumpikin ampuneet.

Guin mielestä tämä oli paras leikki, mitä hän oli milloinkaan leikkinyt. Hän juosta kirmaisi pois kuva selässään, mennessään tuumailen, miten pettäisi toiset. Hän kätki hirven leirin itäpuolelle taajaan tiheikköön, hiipi sitten leirin ympäri länsipuolelle ja kiljaisi: — Valmis on! Sam ja Jan etsivät kauan ja kyllästyivätkin jo perin pohjin. Lopulta heidän täytyi luopua.

— No mitäs tästä tulee? Kuka laskee? kysyi Tikka.

— Kun hirvi pääsee pakoon, siitä lasketaan viisikolmatta, vastasi kisan keksijä; ja taas Gui pääsi muista edelle.

— Tämä on hienoin leikki, mitä olen koskaan nähnyt, hän huomautti haltioissaan.

— Tämä ei minusta ole niin kuin pitää; tällä otuksella pitäisi olla jäljetkin.

— Se on totta, myönsi Jan. Mitenkähän olisi, jos se vetäisi perässään vanhaa juurta?

— Jos olisi lunta, niin se kävisi kyllä päinsä.

— Minäpä tiedän, Sam; revimme paperia pieniksi paloiksi ja jätämme niistä jäljet.

— Tuo on oikeata puhetta. Kaikki juoksivat leirille. Jokainen pieninkin liuska, mitä vain oli käärepaperista jäljellä, revittiin pieniksi palasiksi ja pistettiin "hajupussiin".

Koska kukaan ei ollut löytänyt hirveä edellisellä kerralla, Mäihällä oli oikeus piilottaa se uudelleen.

Hän teki kovin mutkaiset jäljet ja piilotti hirven sangen huolellisesti, niin että pojat melkein astuivat sen päälle, ennen kuin näkivät sen noin viidentoista askelen päästä. Sam sai kymmenen keksimästään. Hän ampui, mutta ei osunut. Jan astui nyt viisi askeltaan, mutta ampui niin hätäisesti, ettei hänkään osunut. Gui sai nyt laukaista viiden askelen päästä ja osasi tietysti sydämeen. Nämä toisiaan seuraavat voitot paisuttivat hänen ylpeyttään, niin että hänen päänsä oli haljeta, eikä hänen kerskailullaan enää ollut mitään rajaa. Mutta nyt kävi ilmeiseksi, että lähestymisen määrä oli supistettava. Tehtiin sen vuoksi uusi sääntö, "viittätoista askelta lähemmäksi ei kukaan saanut mennä".

Leikki kehittyi sitä myöten kuin he sitä jatkoivat. Se oli huomattavissa määrin oikean metsästyksen kaltaista. Pojat panivat merkille, että he saattoivat joko seurata jälkiä taikka katseillaan etsiä metsän, miten parhaaksi näkivät ja kummallakin tavalla löytää riistan, mutta viisainta oli yhdistää molemmat menetelmät. Jan seurasi jälkiä liian orjallisesti, Sam etsi liiaksi yleisen silmänäön mukaan, mutta Guita onni näytti aina suosivan. Hänen pienet porsaan silmänsä huomasivat kaiken, ja tässä hän lopulta oli tavannut alan, jolla hän saattoi esiintyä johtajana. Näytti siltä kuin tuo "likainen pikku jätkä" olisi metsämieheksi luotu. Monta kertaa hän piilotti hirven sangen kekseliäästi. Kerran hän vei jäljet lammikolle, sitten sen poikki, ja suoraan vastakkaiselle rannalle asetti hirven täydelleen näkyviin, niin että he aukealle tultuaan paikalla näkivät sen; heidän täytyi joko ampua lammikon poikki taikka poistua siitä lampea kiertääkseen, taikka astua syvään veteen, ja taas Gui voitti. Huomattiin välttämättömäksi kieltää piilottamasta hirveä harjulle tai kivikkoon, koska edellisessä tapauksessa ohi ammutut nuolet hukkuivat pensaisiin, jälkimmäisessä taas katkesivat.

He leikkivät tätä leikkiä niin kauan, että eteen ilmestyi uusi vaikeus. Metsä oli täynnä paperijälkiä, eikä mistään ollut mahdollista päättää, mitkä laput kuuluivat vanhoihin, mitkä uusiin jälkiin. Tämä uhkasi tehdä lopun koko lystistä. Mutta Jan keksi sen keinon, että ruvettiin käyttämään eri väristä paperia. Tästä kisa sai uutta vauhtia, mutta varasto oli vähäinen. Metsässä oli kaikkialla paperia, ja näytti kuin leikki loppuisi itsestään. Mutta samassa vanha Kaleb tuli käymään heidän luonaan. Hän tuli aina kulkeneeksi kuin sattumalta, mutta pojat olivat mielissään hänet nähdessään, koska hän tavallisesti antoi jotakin apua.

— Näytte keksineen leikin. Ukon silmät vilkkuivat, kun hän näki kuvan, joka nyt teki maalitaulun virkaa neljäkymmenen askelen päässä. — Niin sitä pitää. Vallan hyvä — vallan hyvä. Hän naurahteli kuullessaan hirven metsästyksestä, ja tarkka havainnontekijä ehkä olisi huomannut hänen mielenkiintonsa hieman kiihtyvän hänen kuullessaan, ettei Sam Raften ollutkaan paras metsämies.

— Sehän on hyvä, Gui Burns. Minä olen yhdessä isäsi kanssa monta kertaa metsästännyt hirviä tämän samaisen puron varrella.

Kun hän sai kuulla, mitä vastuksia "haju" tuotti, hän sanoi "hm", ja polttaa pölytti vähän aikaa ääneti piippuaan. Lopulta hän sitten virkkoi:

— Kuulepas Jan, miksette Guin kanssa hae hajuksi pussillista vehnän- tai maissinjyviä? Ne ovat paljon parempia kuin paperi, ja sen minkä tänään kylvätte, sen linnut ja oravat korjaavat suuhunsa ennen huomista.

— Hienoa! kiljui Sam. (Sanat eivät olleet ensinkään hänelle aiotut, mutta hänellä oli paksu nahka.) Kymmenen minuutin kuluttua hän oli saanut käyntiin toisen "valkoisten verilöylyn" — rosvoretken omaan jyvääntaan, ja puolen tunnin kuluttua hän palasi takaisin kantaen isoa pussillista viljaa.

— No nyt, antakaas kun minä olen hirvenä, sanoi Kaleb. — Antakaa minun päästä viiden minuutin verran edelle ja sitten seuratkaa niin sukkelaan kuin tahdotte. Näytän teille, miten oikea hirvi kulkee.

Hän astua harppasi pois kuvaa kantaen, ja kun he viiden minuutin kuluttua lähtivät jäljille, hän jo astua harppasi takaisin. Ohhoh, mutta kylläpä se oli ennättänyt kulkea. Pojat seurasivat kultaista maissinjyväjälkeä — yksi jyvä aina kymmenen jalan päässä melkein riitti, he olivat jo niin taitavia. Jonkin aikaa jäljet kulkivat suoraan, sitten kaartuivat takaisin, kunnes melkein leikkasivat itsensä. Pojat luulivat niiden niin tekevänkin ja vaativat saada tietää, milloin sen oikeilla hirven jäljillä olisi voinut nähdä. Kaleb sanoi: — Ei, eivät ne kulje vanhojen jälkien poikki. Minne ne sitten kulkivat? Hypittyään sinne tänne Sam sanoi, että jälki näytti riivatun vahvalta, niin kuin se olisi ollut kaksinkertainen.

— Lyön vetoa, että tiedän, sanoi Gui. — Se on kulkenut takaisin omia jälkiään. Niin se juuri olikin tehnyt, vaikkei Kaleb asiasta vihjaissutkaan. Jan tutki jälkiä taapäin ja keksi, missä vereket olivat eronneet. Gui ei välittänyt maasta mitään, kun tiesi yleisen suunnan. Hän juoksi suoraan eteenpäin, ja niin teki Samkin, mutta Gui katsoi jälkiä pitkin takaisin Jania kohti ollakseen varma suunnasta.

He eivät olleet ennättäneet kauaksikaan lähimpien pensaitten taa, ennen kuin Jan keksi jäljissä uuden mutkan. Ne kääntyivät takaisin melkein entiseen suuntaansa. Hän selvitti mutkan, katseli ympärilleen ja näki hirven selvään kyljellään ruohossa makaamassa. Hän päästi voitokkaan "Hei, hei, hei, hirvi!" ja toiset ennättivät siihen juoksujalkaa tullen juuri nähdäkseen Janin ampuvan nuolensa suoraan sen sydämeen.

VI

SOTALAKKI, TIIPII JA "KUPIT"

— Neljäkymmenen askelen päästä ja ensi laukauksella! Mainiota, sitä intiaanit jo sanoisivat *grand coup'ksi*. Kaleb in kasvoilla oli sama miellyttävä ilme kuin silloin, kun hän teki tulta kalikoita hankaamalla.

— Mikä on *grand coup*? kysyi Pikku Majava.

— Minä luulen sen merkitsevän urotyötä. Intiaanit sanovat urotyötä *coup'ksi* ja erikoisen suurta urotyötä *grand coup'ksi*. Se kuulostaa ranskalta ja ehkä sitä onkin, mutta intiaanit käyttävät juuri tuota sanaa. Heillä on oikea sääntö, kuinka *coup't* oli laskettava, ja kustakin he olivat oikeutetut pistämään lakkiinsa kotkansulan, ja kaikkein suurimpien merkiksi punaisen hiustukon sulan päähän. Se ainakin oli ennen niiden tapana. Ovat nykyään varmaan luopuneet tästä niin kuin niin monesta muustakin tavasta, ja kuka tahansa intiaanipukki pistää nyt lakkiinsa minkä sulan vain saa varastetuksi.

— Mitä te pidätte meidän päähineistämme? kysäisi Jan.

— Hm! Ette ole koskaan oikeata nähneet, muutoin ette tekisi niitä vähääkään tuohon malliin. Sulkien ensinnäkin pitäisi olla kaikkien valkoisia ja kärjistä mustia, eikä niitä saa kiinnittää noin lujaan, vaan irralleen pehmeään nahkalakkiin. Jokaisessa sulassa on nähkääs kynäpäähän kiinnitetty nahkalenkki,

jonka kautta nahkarihma pujotellaan lakkiin sidottaessa. Sitä paitsi kukin sulka on keskikohdaltaankin kiinnitetty rihmaan, joka pitää niitä oikeassa asennossa. Sitten on eri tavat höyhenien merkitsemiseen. Niistä täytyy näkyä, miten ne on hankittu. Muistan kerran olleeni sotaretkellä erään santii-joukon kanssa — santiit kuuluvat siouxeihin — ja olimme väijyneet ja varastelleet ja nylkeneet päänahkoja koko joukon. Sitten lähdimme kotimatkalle, ja kun vielä olimme viiden peninkulman päässä, lähetimme intiaanisähkösanoman hyvästä onnesta. Joukkomme päällikkö sytytti ruohon palamaan lähetettyään kaksi miestä muutaman sadan metrin päähän kummallekin sivulle valkeita tekemään, ja niin kohosi ilmaan kolme suurta savua. Intiaanikylän ympäristöllä on aina joku vahtimassa, ja saatte olla varmat siitä, että kun nämä kolme savua nähtiin, tiedettiin myös heti, että me toimme päänahkoja tullessamme.

— Koko neuvosto tuli meitä vastaan, ei kuitenkaan kovin varomattomasti, sillä saattoihan olla kysymyksessä vihollisen juonikin.

— Ja kun me tulimme perille, syntyi siitä elämä! Me emme nähkääs olleet menettäneet ainoatakaan miestä ja toimme mukanaamme sata hevosta ja seitsemän päänahkaa. Johtajamme ei sanonut joukolle sanaakaan, astui vain oikopäätä neuvottelutiipihin. Hän astui sisään — me seurasimme perässä. Siellä istui ylipäällikkö ja koko neuvosto piippua polttaen. Johtajamme sanoi *hau'nsa* ja me muut hänen jälkeensä *hau, hau*. Sitten asetuimme polttamaan, ja ylipäällikkö pyysi meidän päällikköämme kertomaan pikkurekkestään. Hän nousi seisomaan ja piti puheen.

— "Suuri päällikkö ja heimoni neuvosto", hän sanoi. "Kun olimme kylästä lähteneet ja miehet olivat itsensä puhdistaneet, teimme seitsemän päivää matkaa ja tulimme Pienelle Kurajoelle. Sieltä löysimme kiertelevän arapaho-joukon jäljet. Parin päivän kuluttua löysimme heidän leirinsä, mutta heitä oli liian paljon, jonka vuoksi piilouduimme päivän ajaksi. Sitten lähdin yksin heidän leiriinsä ja sain kuulla, että muutamat heistä seuraavana päivänä lähtisivät metsästysretkelle. Poistuessani tapasin yksinäisen sotilaan, joka palasi leiriin. Tapoin hänet puukollani. Siitä vaadin *coup'n*; ja minä otin hänen päänahkansa — siitä vaadin toisen *coup'n*; toin hänen hevosesensa kanssani — siitä vaadin vielä *coup'n*. Eikö asia ole niin?" hän kysyi meidän puoleemme kääntyen, ja me kiljuimme kaikki "*hau! hau! hau!*" sillä tämä "Joikuva Kurki" oli mitä parhain mies. Neuvosto päätti sitten, että hänen piti saada kolme kotkan sulkaa, ensimmäinen siitä, että hän oli vihollisen tappanut ja päänahan nylkenyt hänen omassa leirissään — se oli *grand coup*, ja sulan päässä oli punainen hiustöyhtö ja höydyssä punainen pilkku. Seuraava sulka oli siitä, että hän ensin oli lyönyt vihollista kasvoihin, joka tietenkin teki asian vaarallisemmaksi. Tässä kotkansulassa oli päässä punainen hiustupsu ja höydyssä punainen käsi. Siinä sulassa, joka hevosen varastamisesta annettiin, oli hevosenkenkä, mutta ei sitä vastoin töyhtöä, hevonen kun ei ollut oikein hyvä. — Sitten muut intiaanit esittivät vaatimuksensa, ja meille annettiin kaikille kunniamerkkejä. Muistan, että yhdelle veitikalle annettiin oikeus kiinnittää ketunhäntä kumpaankin kantapäähän karkeloidessaan, ja eräs toinen sai kotkansulan, jonka höytyyn oli kuvattu kymmenen hevosenkenkää, koska hän oli varastanut kymmenen hevosta, ja minä vakuutan, että ne intiaanit olivat sulistaan paljon ylpeämpiä kuin konsanaan kenraali mitaleistaan.

— Voi, kuinka minusta olisi hauskaa lähteä sinne ja asua heidän kanssaan, Jan huokasi verratessaan arkipäiväistä osaansa kaikkeen tähän romanttiseen loistoon.

— Etköhän sinä siihen pian kyllästyisi? Niin ainakin *minä* tein, vastasi Kaleb. — Aina vain ampua ja tappaa, ei milloinkaan rauhaa, ei koskaan kolmea ateriaa edellä nälänhädästä ja yhtä usein kolme ateriaa jäljessä siitä. Ei, hyvä herra, ei ainakaan minulle enää sitä lajia.

— Tahtoisinpa nähdä sinun näillä paikoin rupeavan hevoseja varastamaan kunniamerkkejä saadaksesi, huomautti Sam, vaikka kyllä minä tiedän, kuka sulat saisi, jos olisi kanan varkaudesta kysymys.

— Kuulkaas Kaleb, sanoi Gui, joka ystävänä ja paikkakuntalaisena ei yrittänytään sanoa ukkoa "herra Clarkiksi", eikö hyvästä hirven metsästyksestä annettu sulkia. Vetoa minä lyön, että voitaisiin joka miehen, jos minulla olisi pyssy.

— Etkö sinä kuullut minun heti ensimmäiseksi sanovan, että Jan olisi tuosta laukauksestaan saanut *grand coup'n* niin kuin ei mitään?

— Pihkoja! Minä voitan Janin koska tahansa; se oli sattuma. Vannon, että jos annatte hirven ajosta sulkia, niin minä voitan ne kaikki.

— Otetaan kiinni noista puheista, sanoi vanhin päällikkö, mutta toinen järjestyksessä keskeytti:

— Kuulkaas pojat, leikitään intiaania niin kuin pitääkin. Pyydetään herra Clarkia näyttämään meille, kuinka oikea intiaanin sotalakki tehdään. Sitten pidämme vain sellaisia höyheniä, mitä voitamme.

— Sinä tarkoitat valkoisia tappamalla ja hevoseja varastamalla?

— Eihän toki; paljon muutakin voimme tehdä — kuka on paras juoksemaan, kuka paras hirven ajossa,

paras uimaan, paras jousella ja nuolilla ampumaan.

Kaikki suostuivat tuumaan. He rupesivat Kalebilta kyselemään, ja tämä näytti tuota pikaa, kuinka sotalakki tehdään. Janin epäilyksistä huolimatta hän käytti runkona vanhaa huopahatun koppaa ja kotkansulkien asemesta valkoisia hanhensulkia, joiden reunat leikattiin ja kärjet värjättiin mustiksi. Mutta kun oli päätettävä, mitä tekoja palkittaisiin, niin syntyi erimielisyyttä.

— Jos Mäihä menee puutarhaan ja poimii kirsikkarypäleen niin, ettei vanha Cap saa *häntä* kiinni, annan hänelle sulan, jossa on vaikka minkälaisia merkkejä, ehdotti Sam.

— Ja minä lyön vetoa, ettet sinä vie meidän navetastamme kanaa niin, ettei meidän koiramme saa *sinua* kiinni, herra viisastelija.

— Pyh! Olenko minä kanavaras? Pidätkö sinä minua neekerinä? Jalo punanahka minä olen ja vielä ylipäällikkökin, se sinun pitää tietää, ja vielä minä nyhtäisen tuon kurjan päänahkasi. Sinä kai tiedät, että se on minun ja Janin omaisuutta. Ja Sam lähenteli kylkimyyryä Guita silmiään pyöritellen ja kierrellen sormiaan sillä tavalla, että Gui kadotti kaiken malttinsa. — Ja minä sanon sinulle, että nuorukaisen, joka seisoo toinen jalka haudassa, pitäisi ajatella vakavampia asioita kuin kanan varkautta. Tuo sairaalloon kiihkoilun himo se aivan turmelee kaikki nuorukaiset meidän aikanamme.

Jan sattui vilkaisemaan Kalebiin. Tämä katsoi avaruuteen, mutta hänen silmissään oli leikkisä ilme, jota Jan ei ollut koskaan ennen huomannut.

— Mennään tiipihin. Täällä on liian kuuma. Tulkaa sisään, herra Clark, olkaa hyvä.

— Hm. Ei täällä sisällä ole paljoa viileämpi, vaikka onkin varjoa, huomautti vanha erämies. Teidän pitäisi kohottaa vaatteen toista reunaa, että sisään pääsisi raitista ilmaa.

— Niinkö, tekevätkö intiaanitkin niin?

— Eivätköhän vain tehne. He kääntelevät ja vääntelevät tiipiitään sinne ja tänne saadakseen sen mukavammaksi. Sen vuoksi se sitten onkin niin hyvä joka säällä. Siinä voi asua neljänkymmenen asteen pakkasessa ja toisaalta niin kuumassakin, että muualla on tukehtua, ja kuitenkin siinä on hyvä olla. Ei ole ainoatakaan toista ulkoilma-asumusta, jota voisi niin monella tavalla muodostella. Oikein kuumalla ilmalla se on kuin hämähäkki, jolla on hameet päällä ja joka sitten nostelee helmojaan, mutta tiipiissä täytyy tietää, minkälainen sää on tulossa. Monena kuumana yönä olen herännyt, kun joka puolelta ympäriltä on kuulunut täpp-täpp-täppiä yön pimeydessä, ja ihmeteltyt, miksi skuoot ovat työhön nousseet, mutta he vain ovatkin nousseet laskemaan tiipiin liepeitä ja lyömään kaikkia nappuloita syvempään, ja joka kerta on vähintään tunnin päästä tullut kamala myrsky. Mistä he sen tiesivät, siitä minä en koskaan saanut selkoa. Eräs vanha akka väitti suden siitä ilmoittaneen, ja se saattoikin olla totta, sillä ne vähän muuttavat laulun laatuaan, kun on paha ilma tulossa. Toinen sanoi, että kukat näyttivät niin kummallisilta auringonlaskussa, ja eräällä oli ollut paha uni. Ehkä he olivat kaikkikin oikeassa; pienten seikkojen tarkastelemisesta sen voi huomata.

— Eivätkö intiaanit koskaan erehdy? kysyi Pikku Majava.

— Joskus kyllä, mutta eivät likimainkaan niin usein kuin valkoinen.

— Minä muistan erään taiteilijan taikka valokuvaajan. Hän tuli kylään masiinoineen ja otti kuvan muutamasta pienistä tiipiistä. Minä silloin sanoin: "Miksette pyydä Sonni-vasikan skuoota panemaan pystyyn heidän isoa tiipiitään? Se vasta olisi katsomisen arvoinen." Hän saikin vähän aikaa tinkailtuaan skuoona pystyttämään sen kolmesta dollarista. Saatte uskoa, että se oli komea — aivan punaiseksi maalattu ja viheriäisiä ja keltaisia eläimiä ja lintuja ja päänahkoja aivan täynnä. Valokuvaaja sitä katseli silmät pystyssä.

Hän otti siitä ensin muutamia kuvia ja rupesi sitten yhtä kädellä tekemään, jotta saisi väritkin, ja siinä hänellä olisikin ollut täysi työ, se on varmaa, mutta juuri kun hän oli alkuun päässyt, se vanha skuoo hyppäsi purkamaan tiipiitä. Taiteilija huutamaan, että antaisivat sen olla, sanoi maksaneensa, että se olisi pystyssä ja että kauppa kuin kauppa. Mutta vanha skuoo vain soitti suutaan ja hosui länttä kohti. Yhtäkkiä he saivatkin koko komeuden puretuksi ja kokoon kääriytyksi, vaikka taiteilija kiroili kuin lehmipainen. Oli hyvin kaunis päivä, vaikka kamalan kuuma, mutta ennen kuin oli viisi minuuttia kulunut, nousi läntiselle taivaalle pieni pilvi, ja kymmenen minuutin kuluttua tuli kiljuen oikein pyörremyrsky, joka kulki koko kylän läpi ja repi jokaisen vähänkin suuremman tiipiin. Se punainenkin olisi varmaan ollut tuhon oma, ellei vanha skuoo olisi ollut niin viisas.

Kalebin vihjeiden mukaan kohotettiin vaatteen lievettä hieman tuulen puolelta ja suojan puolelta paljon enemmän. Tämä muutti tiipiin tukahduttavasta saunasta viileäksi asumukseksi.

— Ja jos tahdotte tietää, mistä tuulee, kun tuulta on vähän, niin kastakaa näin sormenne ja nostakaa se ilmaan. Tuulen puoli tuntuu heti viileämmältä, ja sen mukaan voitte sitten sovittaa savulappunne.

— Minä tahtoisin saada enemmän tietoa sotalakeista, sanoi Jan. — Minä tarkoitan, mitä pitäisi tehdä, jotta saisi sulkia — nimittäin sellaisia urotöitä, joita *me* voisimme tehdä.

— Te voitte juosta kilpaa, uida, ampua jousella ja nuolilla. Jos voitte ampua nuolenne kahdensadan askelen päähän, niin minä luulen, että parinkymmenen jalan päästä saisitte puhvelin kaadetuksi. Se minusta olisi jo hyvä saavutus. Niin, kyllä se olisi sen arvoinen teko.

— Mitä — *grand coup'nko* arvoinen?

— Niin, kyllä minun mielestäni. Ja jos nuoli lentää viisikymmentä askelta lyhyemmän matkan, niin se kaataisi hirven, ja sen laskemme yhdeksi *coup'*ksi. Jos, jatkoi Kaleb, — viidenkymmenen askelen päästä osutte tuohon vanhaan heinäsäkki-hirveen suoraan sydämeen ensi laukauksella, olisi se minun mielestäni jo vallan arvokas osuma; ja jos osaatte sydämeen seitsemänkymmenen viiden askelen päästä kerran miten monesta nuolesta tahansa, olette mestariampujia. Jos osutte kaksi nuolta kolmesta yhdeksän tuuman mustaan neljänkymmenen askelen päästä milloin tahansa, niin olette yhtä hyviä ampumaan kuin intiaanitkin, vaikkeivät he paljon ammukaan pilkkaan, se minun täytyy sanoa! Enimmäkseen he vain ampuvat kaikenlaista, mitä metsässä näkevät. Minä olen nähnyt pienten kuparinahkaisten poikapipanain ammuskelevan perhosiakin. Sitten niillä on kilpailuja — yritetään sitä, kuka saa enemmän nuolia lentämään samalla haavaa ilmassa. Jos viisi nuolta on yhtä aikaa ilmassa, pidetään sitä jo hyvänä. Silloin täytyy ampua kovin sukkelaan ja nuolien täytyy lentää kauas. Vasemmassa kädessä pidetään nuolet. Suurin määrä, minkä minä olen nähnyt yhtä aikaa lentävän, oli kahdeksan. Sitä pidettiin "Suurena taikana", ja jokainen, joka saa seitsemän lentämään yhtäaikaan, on miesten parhaita.

— Tiedättekö mitään muuta kuin jouset ja nuolet, jotka kelpaisivat?

— Minun mielestäni pitäisi tulen hierominenkin ottaa lukuun, keskeytti Sam. — Tahtoisin sen siitä syystä, ettei Gui osaa sitä temppua. Jokainen, joka sen osaa, saa sulan, ja jokainen, joka tekee sen minuutissa, saa hakasulan, vai miksi sitä sanotaan; tämä sopii vallan mainiosti Janille ja minulle, mutta Gui taitaa jäädä puille paljaille.

— Mutta minäpä lyön vetoa, että osaan hirvenmetsästystä teidän kummankin puolesta.

— Tuki nyt jo suusi, Mäihä; emme me jaksakaan enää kuulla sinun hirvenmetsästyksistäsi. Luovumme kokonaan siitä leikistä. Sitten Sam jatkoi Kalebin puoleen kääntyen: — Tiedättekö te mitään intiaanien leikkejä?

Mutta Kaleb ei ollut kuulevinaankaan.

Varovaisesti Jan kysyi vähän ajan kuluttua: — Eikö intiaaneilla ole mitään leikkejä, herra Clark?

— Voin opettaa teille kaksi leikkiä, jotka vaativat tarkkaa näköä.

— Vannon voittavani niissä jokaisen, kiiruhti Gui sanomaan. Näinhän minä hirvenkin, ennen kuin Jan ennätti —

— Tuki nyt suusi, Gui, huudahti Jan. Omituinen ääni — *vuit* — *uiit* — *uiit* — sai Mäihän kääntymään ympäri. Hän näki Samin kädessä valtavan veitsen, jota tämä voimallisesti hioi luoden vähän väliä nälkäisen kalan saaliinhimoisen katseen Guin keltaisiin niskavilloihin.

— Aika on tullut, hän sanoi.

— Anna minun olla, tiuskasi Gui, sillä tuo kamala "uiit — uiit" vihloi hänen hermojaan. Hän katsoi Janiin ja huomattessaan tämän kasvoissa jotakin hymyn tapaista tunsikin vähän lohdutusta, mutta taas Samiin vilkaistessaan levottomuutta; Tikan kasvot olivat aivan tutkimattomat ja kerrassaan pirulliset maalauksineen.

— Miksei Pikku Majava hio? Eikö hän tahdo osaansa? sihautti ylipäällikkö hampaittensa välistä.

— Äänestän, että annamme hänen pitää päänahkansa, kunnes taas erehtyy kerskailemaan hirvenajostaan. Mutta sitten se lähteekin aivan luuta myöten, vastasi Pikku Majava. — Kertokaa meille, herra Clark, niistä intiaanileikeistä.

— Olen tainnut melkein unohtaa ne, mutta annas kun yritän. Maahan tai kahteen nahkaan tehdään kaksi neliötä; kumpikin neliö jaetaan suorilla viivoilla viiteenkolmatta pienempään ruutuun. Tällä tavalla. Sitten tarvitaan esim. kymmenen rengasta ja kymmenen pähkinää tai pientä kiveä. Toinen

pelaaja ottaa viisi rengasta ja viisi pähkinää ja latoo ne toisen neliön ruuduille, niin ettei toinen näe, ennen kuin ovat paikoillaan. Sitten toinen kääntyy ja katselee niitä sen aikaa, kun joku syrjäinen laulaa pientä laulua, jonka yksi pojista sanoi kuuluvan tähän tapaan:

— Oletkos olevinas sukkela?
'Ki ji jii — ki ji jaa,
Luuletkos hyvinkin näkeväs?
Minä se vasta olen vikkellä.
Ki ji jii — ki ji jaa.'

— Sitten ensimmäinen neliö peitetään korilla tai millä muulla tahansa, ja toisen pelaajan tulee muististaan peittää ruutunsa samalla tavalla, kuin se oli peitetty. Jokaisesta merkistä, jonka hän osaa oikealle ruudulle, hän saa yhden pisteen, ja jokaisesta, jonka väärälle ruudulle asettaa, menettää yhden pisteen.

— Lyön vetoa, että minä —, alkoi Gui, mutta Samin käsi tarttui hänen niskakarvoihinsa.

— Anna minun olla. Enhän minä kerskaile. Minä vain kerron yksinkertaisen totuuden.

— Ugh! Parempi on sanoa muutamia yksinkertaisia valheita. Tulet itsekin huomaamaan, että se on paljon turvallisempaa, sanoi Suuri Tikka tyynesti ja kammottavan varmalla äänellä. — Jos minä kerrankin nostan tuota päänahkaa, niin sinä kylmetyt ja kuolet, ymmärrätkös?

Taas Jan huomasi, että Kalebin täytyi katsoa jonnekin kaukaisuuteen hymyään peittääkseen.

— On toinenkin leikki. Minä en tiedä, onko se intiaanien keksimä, mutta se on sen tapainen, jossa intiaani *voisi* helposti voittaa. Tehtiin valkoisesta puusta tai pahvista kaksi kuuden tuuman neliötä ja sitten tehtiin kumpaankin samanlaiset renkaat kuin maalitauluun taikka samanlaiset ruudut kuin tuohon edelliseenkin leikkiin taikka kaksi samanlaista jänistä. Toinen pelaajista ottaa kuusi mustaa, puolen tuuman levyistä pyörylää ja pistää ne toisen kuvan päälle hajotellen miten sattuu, ja asettaa sitten kuvan pystyyn sadan askelen päähän. Toinen pelaaja ottaa saman verran pyörylöitä ja toisen jäniksen kuvan. Hän kulkee sen verran lähemmäksi, että näkee samalla tavalla merkitä oman jäniksenkuvansa. Jos hän näkee tehdä sen seitsemänkymmenen viiden askelen päästä, hän on maan parhaita. Jos hän voi tehdä sen kuudenkymmenen askelen päästä, hän on vieläkin tavallisia parempi, mutta alle viidenkymmenen alkaa jo olla huononpuoleista. Minä olen nähnyt pojilla olevan hyvin hauskaa heidän näin leikkiessään. Tässä leikissä koetetaan narrata toista niin paljon kuin mahdollista pistämällä yksi pyörylä toisen päälle tai jättämällä joku pois. Se on kylläkin hyvä näönkoetus.

— Lyön vet —, alkoi Mäihä taas, mutta Sam päästi äänekkään vihaisen "hrrr", hän kun mainiosti tiesi, mitä jatkoksi tulisi, ja teki äkkilopun vedon lyönnistä, mitä se sitten lieneekin tarkoittanut.

— Muistan nyt vielä kaksi muutakin intiaanien näkökoetta. Joku vanha ukko näyttää poikasille Seulasia — niitä pieniä tähtiä, joita intiaanit sanovat Rypäleiksi, ja kysyy, "kuinka monta sinä erotat?" Jotkut varmasti näkevät viisi tai kuusi, jopa seitsemänkin. Nyt ette Seulasia näe — ne saattaa erottaa vain talviöinä; mutta Otavan, joka kiertää Pohjantähteä, voitte nähdä vuoden umpeensa. Intiaanit sanovat sitä "Katkenneeksi seläksi", ja olen kuullut vanhain miesten kysyvän pojilta: "Näettekö sen vanhan skuoon — se on toinen tähti päästä lukien, se joka on kahvan taiteessa — sen niin, sillä on papuusi selässä. Voitteko erottaa papuusin?" ja tosiaan, kun silmäni olivat parhaimmillaan, näin minäkin, että siinä oli pieni tähti niin kuin pieni lapsi akan selässä. Se on kovin hyvien silmien merkki, jos sen näkee.

— Mi —, alkoi Gui.

Mutta Samin "hrrrrrrr" sai hänet ajoissa vaikenemaan. Taas Kalebin silmät suuntautuivat etäisyyteen. Sitten hän astui tiipiistä ulos, ja Jan kuuli hänen mutisevan: — Tuo vietävän nulikka saa minut nauramaan tahtomattanikin. Hän astui vähän matkaa metsään ja huusi sieltä vähän päästä — Jan! Gui! Tulkaa tänne. Kaikki kolme juoksivat ulos. — Kun on silmistä puhe, niin mikäs tuo on? Puiden välissä oli aukko, ja siitä näkyi pieni kaistale Burnsini etäistä apilamaata. — Melkein kuin pieni karhu.

— Murmeli! Se on meidän murmelimme! Se on se vanha syntipukki, joka paiskasi ukon niittokoneen päältä. Missä on jouseni ja nuoleni? Gui juoksi vilkkelästi aseitaan hakemaan.

Pojat juoksivat apilamaan aidalle kulkiessaan sitä varovammin mitä lähemmäksi tulivat. Vanha murmeli kuuli kuitenkin jotakin ja nousi takakintuilleen istumaan. Se oli kerrassaan kammottavan suuri murmeliksi, ja tasaisella apilamaalla se näytti tosiaan pieneltä karhulta. Rinta oli kastanjanruskea, selkä ja pää taas tavallisuudesta poiketen omituisen harmaat.

— Meidän äijä sanoo, että synnit ne ovat sen pään harmaaksi tehneet. Se on harmaapäinen

syntipukki, eikä se vielä ole ainoatakaan pahaa tekoaan katunut, mutta nyt olenkin *minä* sen kimpussa.

— Odota vähän! Kaikki yhtäkaa! huusi Sam huomattessaan, Guin varustautuvan ampumaan.

Kaikki siis jännittivät jousensa yhtäkaa, rivissä seisoen kuten eräässä vanhassa Crecyn taistelun kuvassa. Nuolet suhahtelivat joka puolelta murmelin korvien ohi. Suuri osa lensi aivan liian kauaksi, ei ainoakaan lähelle, sillä murmeli olikin paljon lähempänä kuin he osasivat aavistaa. Mutta se loikki tietenkin nopeasti reikänsä epäilemättä hautomaan uutta juonta niittomiehen varalle.

VII

LEIRITietoA

— Kuinkas nukuit, Sam?

— En saanut vähääkään unta.

— Enkä minä. Värisin koko yön. Nousin ylös ja otin vielä lisäpeitonkin, muttei siitä ollut mitään apua.

— Mahtoiko olla vilutautisumua tai jotakin muuta sen tapaista?

— Miten sinä jaksat, Mäihä?

— Paksusti.

— Eikö nokkaasi tuntunut sumun käryä?

— Ei vähääkään.

Seuraavana yönä asian laita oli vielä hullummin. Gui nukkui rauhallisesti, vaikkapa ei aivan äännelemättä, mutta Sam ja Jan väännelivät vuoteessaan tuntikausia. Aamulla Sam auringon nousun aikaan nousi istumaan.

— Kuulkaas nyt, ei tämä ole lystiä. Lysti on lystiä, mutta jos minun pitää joka yö väristä, niin lähden kotiin niin kauan kuin kykenen.

Jan ei sanonut mitään. Hän oli alakuloinen, mutta ei halunnut yhtä vähällä luopua ulkona asumisesta.

Heidän huolensa melkein haihtuivat, kun lämmin aurinko nousi taivaalle, mutta siitä huolimatta he pelkäsivät tulevaa yötä.

— Mitä kummaa se mahtaa olla, tuumi Pikku Majava.

— Tuntuu minusta kovasti vilutaudin kaltaiselta, muttei taas toisaalta aivan siltäkään. Ehkä juomme liian paljon suovettä. Pelkään, että Gui on meidät ruoillaan myrkyttänyt.

— Luultavampaa on, että saamme keripukin liiasta lihan syönnistä. Kysytään Kalebilta.

Kaleb kävi leirillä iltapäivällä, muutoin pojat olisivatkin lähteneet hänen luokseen. Hän kuunteli ääneti Janin juttua ja kysyi sitten: — Oletteko tuulettaneet peitteitänne?

— Emme, vastasivat pojat.

Kaleb meni tiippiihin, tunnusteli peittoja, murahti sitten: — H-m! Arvasinhan. Ovat niin kosteita, että vaikka vettä voisi vääntää. Nukutte yön toisensa jälkeen ja hikoilette noihin peittoihin ja sitten vielä ihmettelette, miksi ne ovat kosteita. Ettekö ole nähneet äitinne joka päivä kotona peittoja tuulettavan? Jokainen intiaaniskuoo tietää sen verran ja ainakin joka toinen päivä hän antaa peittojen päiväsydännä paistua ainakin kolme tuntia auringon paisteessa taikka kuivaa ne tulen ääressä, ellei päivä paista. Kuivatkaa peittonne, niin ei tarvitse enää palella.

Pojat ryhtyivät paikalla toimeen, ja sinä yönä he jälleen saivat nukkua nuoruuden suloista lämmintä unta.

Vielä toisenkin leiritietoon kuuluvan tärkeän tempun he saivat oppia. Sääskistä oli aina vastusta,

milloin enemmän milloin vähemmän. Yöllä ne tunkeutuivat poikain kimppuun tiipiihin, mutta pian nämä oppivat tukehduuttamaan ne heittämällä kuuman tulen päälle tukon vihantaa ruohoa. Ruohon he heittivät tuleen auringonlaskun aikaan, menivät sitten ulkopuolelle, sulkiivat tiipiin tarkkaan ja söivät illallista keittotulen ympärillä. Kun illallinen oli syöty, he varovasti avasivat tiipiin, jolloin kaikki ruoho oli palanut ja tuli hiiltynyt; tiipiin yläosassa oli vielä sankka savupilvi, mutta sen alla raikasta ilmaa. Sitten he harjasivat pois vuoteeseen pudonneet sääsket, kömpivät joka mies sisään ja sulkiivat oven tarkkaan. Ei ainoakaan sääski säästynyt kuolemalta, ja savureiässä väikkyvä savu esti niitä pääsemästä ulkoakaan sisään. Siten poikaset saivat nukkua yönsä rauhassa. He voittivat täten metsän pahimman kiusan. Mutta oli vielä toinenkin viihtymyksen vihollinen, joka teki tuhojaan päivällä, nimittäin sininen lihakärpänen. Näitä näytti ilmaantuvan sitä enemmän, mitä pitemmälle aika kului, ja ne munivat kellertäviä muniaan kaikkeen, mikä vähänkin tuoksahti lihalle ja lialle. Niitä hyöri pöydän ympärillä ja sotkeutui ruokiin; niiden kuolleet, uponneet ja ränstyneet raadot saastuttivat kaikki ruoat, kunnes Kaleb, jonka askelet johtivat leirille yhä useammin, kerran huomautti: — Se on teidän oma vikanne. Kas kuinka paljon törkyä olette jättäneet joka puolelle.

Se olikin totta. Tiipiin ympäristä oli leveältä alalta täynnä paperipaloja, peltiastioita ja ruoan tähteitä. Yhdellä taholla oli jos kuinka paljon perunankuoria, luita, kalansuomuja ja likaa, ja joka puolella höriseviä kärpäsiä, joista oli vaivaa aamusta iltaan, kunnes auringonlaskun jälkeen sääsket tulivat ja ryhtyivät kidutustyön yövuorolle.

- Mitä intiaanit tekevät tällaisissa tapauksissa, tiedusteli pikku Majava, — eli siis mitä meidän olisi parasta tehdä?

- Ensinnäkin voisitte muuttaa leirinne toiseen paikkaan; toiseksi voisitte siivota tämän.

Kun ei ollut toista soveliaista leiripaikkaa, ei valitsemisen varaa ollut. Niinpä Jan sanoi pontevasti: — Pojat, meidän täytyy siivota tämä ja sitten pitää se myös siistinä. Kaivamme kuopan ja nakkaamme siihen kaiken, mikä ei pala.

Jan tarttui lapioon ja alkoi kaivaa pensaiden takana tiipiin lähettyvillä. Vähitellen Sam ja Gui ryhtyivät myös työhön. He alkoivat koota roskia ja kantaa niitä kuoppaan. Kun he nakkasivat siihen luita, peltitölkkejä ja leivänpaloja, sanoi Sam: — Se ei ole minusta oikein, kun on niin paljon eläviä olentoja, jotka mielellään sen söisivät.

Kaleb, joka istui pölkkyllä rauhallisesti poltellen, sanoi tämän kuullessaan: — No, jos tahdotte menetellä oikein kuten intiaanit, niin kerätkää kaikki syötävä, mitä ette tarvitse — liha, leipä, kaikki tyynni, ja pankaa se joka päivä jollekin korkealle paikalle. Intiaaneilla tavallisesti on jokin kallio — he sanovat sitä *wakan'iksi*, se merkitsee pyhää taikaa — ja sille he kantavat ruoan tähteet hyvien henkien mieliksi. Linnut ja oravat tietenkä korjaavat suuhunsa kaiken; mutta intiaani on tyytyväinen siitä huolimatta. Jos heidän kanssaan väittelee, että linnuthan se saavat eikä henget, he sanovat: "Mitä väliä sillä on. Linnut eivät olisi sitä saaneet, elleivät henget olisi tahtoneet antaa", taikka että linnut ovat ottaneet sen hengiltä kantaakseen!

Suuri neuvosto lähti sitten liikkeelle joka mies wakan-kalliota etsimään. He löysivätkin metsästä tähän tarkoitukseen sopivan paikan, ja yksi oli joka päivä velvollinen kantamaan kalliolle ruoan tähteet. Ne eivät luultavasti olleet metsän eläimille yhtä haluttua tavaraa kuin olisivat olleet puoli vuotta myöhemmin, mutta pian he saivat nähdä, että oli monta lintua, jotka mielihyvin kävivät wakanilla ruokailemassa; ja puroilta kulki pian sinne polku — matkaa oli vain viisikolmatta askelta — joka kertoi nelijalkaisten käyvän hyvin henkien vieraanvaraisuutta nauttimassa.

Kolme päivää tämän jälkeen, lihakärpäsrutosta oli päästy ja pojille selvisi, että leirin likaisena pitäminen on suorastaan rikos.

Erääseen toiseenkin asiaan Kaleb iski kiinni: — Jan, hän sanoi, teidän ei nyt pitäisi juoda joen vettä, sehän on melkein alallaan. Aurinko lämmittää sitä niin kovasti, ja siinä alkaa olla liian paljon kaikenlaisia eläviä. Sitä ei voi pitää terveellisenä.

— Niin, mutta mitäs me sille voimme? sanoi Sam, vaikka hän olisi yhtä hyvin voinut puhua purolle itselleen.

— Mitä me voimme tehdä, herra Clark? kysyi Jan.

— Kaivakaa kaivo!

— Hohoh! Lystäilemässä me täällä olemme! vastasi Sam.

— Kaivakaa intiaanien tapaan, sanoi Kaleb. — Puolessa tunnissa se on tehty. Kas näin, minä näytän.

Hän otti lapion, etsi kuivan paikan, joka oli noin kolmen sylen päässä lammen yläpäästä, ja kaivoi kuopan. Kun hän oli saanut kuopan metrin syvyiseksi, alkoi siihen nopeasti vuotaa vettä. Hän kaivoi vielä vähän, mutta sitten hänen täytyi lopettaa, sillä siihen vuoti niin nopeasti vettä. Kaleb otti sangon ja ammensi kuraveden pois pohjaa myöten, antoi sitten kuopan uudelleen täyttyä ja ammensi jälleen pois. Kolmen tyhjennyksen jälkeen kuoppaan virtaava vesi oli kylmää, hyvän makuista ja puhdasta kuin kristalli.

— Kas siinä, hän sanoi, — tuo vesi on teidän lammestanne, mutta sen on siivilöinyt kolme syltä vahva hiekkakerros. Tällä tavalla kuraisimmastakin rämeestä saa raikasta ja puhdasta vettä. Se on nyt intiaanin kaivo.

INTIAANIN RUMPU

VIII

"Voi että hevosen jousella ja lampaan nahalla on semmoinen voima ihmissielua liikuttaa!"

— Jos te olisitte oikeita intiaaneja, niin tekisitte tuosta rummun, sanoi Kaleb Janille, kun he tapasivat niinipuun, jonka myrsky oli hiljakkoin kaatanut ja jonka viat nyt hyvin näkyivät, sillä se oli aivan ontto, pintapuu vain oli jäljellä.

— Kuinka se tehdään? Mielelläni oppisin sellaisen valmistamaan.

— Tuopa kirves tänne.

Jan juoksi kirvestä hakemaan. Kaleb katkaisi kyynärän pituisen suoran pölkyn, jossa ei ollut halkeamaa. Tämä kannettiin leiriin.

— Tiedätte toki, ettei rumpua voi tehdä, ellei ole päihin nahkaa.

— Mitä nahkaa sen pitäisi olla?

— Hevosen, lehmän, vasikan — melkein vaikka minkä eläimen, kunhan vain on riittävän lujaa.

— Meidän aitassamme on vasikannahka ja vajassa on toinen, alkoi Gui, — mutta se on aivan rotan syömä. Ne ovat minun. Minä tapoin vasikat. Äijä antaa minulle vuodat, kun tapan ja nyljen eläimet. Jaa, näkisittepä minun tappavan vasikoita —

Gui oli jälleen hairahtumaisillaan itsensä ylistelyyn, mutta Sam, jonka arkaan paikkaan tämä koski, kiljaisi "uhuup!" ja kouraisi poikaa niskakarvoista niin äkkinäisellä otteella, että kolmas sotapäällikkö lensi selälleen tallukat taivasta kohti ja kerskaileminen päättyi tavalliseen ruikutukseen.

— Anna olla, Sam, sanoi Pikku Majava moittien. — Ethän sinä voi estää koiraa haukkumasta. Katsos, Gui on nyt yksinkertaisesti sellainen kuin on. Sitten Jan virkkoi Guille: — Älä välitä, eihän sinuun sattunut. Lyön vetoa, että voitat Samin hirven ajossa ja näet kahta vertaa kauemmaksi kuin hän.

— Niin teenkin; sen vuoksi hän onkin niin vihainen. Lyön vetoa, että näen kolmekin kerta niin kauas — ehkä viisikin kertaa, vastasi Gui loukkaantuneella äänellä.

— Mene nyt hakemaan nahat — jos nimittäin tahdot, että saamme rummun sotatanssiimme. Sinä olet ainoa koko joukossa, jossa on miestä nahkoja hankkimaan. Tästä imartelusta innostuneena Gui kiiruhti matkaan.

Kaleb muotoili sillä välin onnttoa pölkkyä. Hän kuori sen ensin ja poisti sitten tapparalla sisältä kaiken lahon ja säröt. Hän käänsi rumpupölkyn pystyyn ja teki maahan tulen ontelon kohdalle kohottaen sitten pölkkyä aina jonkin ajan kuluttua ja veistäen pois kaiken hiiltyneen puun. Sitten hän vielä koversi ja silitteli, kunnes pölkky oli ohut ja sileä sekä sisältä että päältä. Heidän korviinsa kantautui Guin kimakka huuto pian sen jälkeen, kun poika oli matkaan lähtenyt. He luulivat hänen olevan lähellä, mutta häntä ei kuulunutkaan. Rumpupölkyn muovailuun kului pari tuntia, mutta Guita ei vain kuulunut. Kaleb huomautti, että rummusta puuttui nyt enää vain nahka ja että ukko Burns oli varmaankin saanut pojan käsiinsä ja pannut hänet puutarhaan rikkaruohoja kitkemään. Eiköhän Gui vain selkäsanaan saatuaan ollut päästänyt tuota ulvahdusta.

Ukko Burns oli köyhä saamaton mies, laiha ja luisuhartiainen. Hän oli vasta kolmenkymmenen viiden ikäinen, mutta kun hän oli naimisissa, oli hän siitä huolimatta "ukkomiesten kirjoissa". Sangerissa oli tapana, että jos mies kahdeksankymmenvuotiaana vielä oli naimaton, hän oli "poikamiehiä", mutta jos hän meni kahdenkymmenen ikäisenä naimisiin, hän oli heti "ukko".

Rouva Burns oli saanut tuon tavanmukaisen helminauhan pellavapäitä, mutta useat olivat kuolleet. Vanhemmista oli eloon jäänyt vain Gui, joka oli äitinsä lellipoika, ja vasta suuren aukon päästä seurasi neljä pientä tyttöä, jotka olivat neljän, kolmen, kahden ja yhden vuoden ikäiset. Rouva Burns oli lihavahko ja hyväntahtoinen ihminen, mutta hän tunsu yleistä vastaansanomisen halua miestään kohtaan, joka tietysti oli lasten luonnollinen vihollinen. Jim Burnsin ihanteita oli, että poika oli kunnolla kasvatettava — toisin sanoen hänestä piti saataman niin paljon työtä kuin suinkin irti lähti — ja Gui taas tarrasi kiinni omaan ihanteeseensa, hän tahtoi päästä niin vähällä kuin suinkin. Tässä ihanteiden ristiriidassa äiti oli Guin varma, vaikka enimmäkseen salainen auttaja. Hänen silmissään poika oli moitteeton: kaikki mitä hän teki oli oikein. Pojan teerenpisamaisia kasvoja ja tylppiä piirteitä hän piti jalon kauneuden perikuvina. Ja Guin etevyydestä Margat Burns oli aivan varma.

Burnsissa oli koko joukko luontaista tunnetta, mutta häneltä puuttui tasaisuutta; toisinaan hän pieksi Guita armottomasti tyhjän takia, toisinaan taas nauroi arveluttavillekin erehdyksille, niin ettei poika koskaan tarkoin tiennyt, mitä odottaa piti, ja huomasi sen tähden viisaimmaksi karttaa "äijää" niin paljon kuin suinkin. Hänen leirissä käyntinsä isä tuomitsi kerrassaan, osaksi sen vuoksi, että Gui sen johdosta laiminlöi askareensa. Burns oli kerran tai pari kerrassaan raivostunut, mutta rouva Burnsissa oli aimo annos itsepäisyyttä, ja sen avulla hän peri voiton samoin kuin taitavan onkijan hennon siiman herkeämätön jännitys lopulta voittaa väkevimmänsä taimenen umpimähkäiset riuhtomiset. Hän oli siis saanut aikaan, että Gui sai mennä intiaanileiriin, ja iloitsi poikansa häpeämättömän liioitelluista kuvauksista, kuinka hän muka voitti toiset kaikessa, "vaikka hänen toverinsa olivat niin paljon vanhempia ja suurempia".

Mutta tänä päivänä pojalle sattui huono onni. Isä näki hänen tulevan, tuli "tutkaimen" keralla vastaan ja pieksi häntä vimmatusti. Tietäen sangen hyvin, ettei piiskaaminen päättyisi, ennen kuin se oli saanut aikaan asian vaatiman vaikutuksen, jonka syntyneen äänen suuruus ilmaisi, Gui kiljui minkä luukusta ääntä lähti. Tämä oli se meteli, jonka pojat kuulivat.

— Kuules nyt, laiska jäniksen poikanen! Kyllä minä opetan sinua juoksemaan kyliä ja jättämään veräjät auki. Työhösi ja paikalla! Gui ei siis suinkaan astua patsastellut takaisin kunnialla ja vasikannahkoja kantaen, vaan lähetettiin häpeällisesti intiaanille tuiki sopimattomaan työhön puutarhaan.

Pian hän kuuli äitinsä huutelevan: — Gui poikani, Gui poikani. Hän heitti kuokan maahan ja lähti keittiöön.

— Minne sinä menet? karjui isä. Painu takaisin työhösi.

— Äidillä on asiaa. Hän kutsui minua.

— Tee työsi. Älä mene sinne, jos henkesi on sinulle kallis.

Mutta Gui ei ollut kuulevinaan, vaan käveli äitinsä luo. Hän tiesi, että isä tällä selkäsaunan jälkeisellä vihansa asteella kyllä haukkui, mutta oli muutoin vaaraton, ja pian häntä ylen määrin lohdutteli suunnaton leivänpala ja hedelmähillo.

— Voi poika parka, kuinka sinun mahtaa olla nälkä, ja kuinka häijy sinun isäsi onkaan! Kas tässä, älä nyt itke. Guilta pääsi nimittäin taas poru, kun hän alkoi muistella kärsimäänsä vääryyttä. Sitten äiti kuiskasi hänelle: — Isä lähtee iltapäivällä Downeyhin, ja heti kun hän on lähtenyt, saat mennä. Jos sitä ennen teet ahkerasti työtä, hän ei ole niin kamalan häijy. Mutta katso tarkkaan, ettet jätä veräjää auki, sillä muutoin siat pääsevät Raftenin metsään, ja sitten tapahtuu vaikka mitä.

Tässä oli syy Guin viipymiseen. Hän ei palannut leiriin ennen kuin myöhään iltapäivällä. Heti kun hän oli lähtenyt, hänen hupakko ja hellämielinen äitinsä heitti talousaskareet sikseen ja multasi kaksi tai kolme kaalipenkkiä lisää, että isä kotiin tullessaan näkisi, kuinka ahkera hänen poikansa oli ollut.

Vasikannahat olivat kovia kuin rautapelti ja tietysti niissä oli karva kiinni.

Kaleb huomautti: — Kuluu pari kolme päivää ennen kuin ne pehmiävät. Sitten hän pisti ne kuraiseen suon silmäkkeeseen likoamaan sanoen: — Kuta lämpimämpi sitä parempi.

Kolmen päivän kuluttua hän kiskoi nahat suosta ylös. Nyt ne eivät enää olleet kovia, vaan pehmeitä, paksuja ja tiheäkarvaisia. Karva lähti helposti kaapien, minkä jälkeen molemmat nahat huomattiin

kelvollisiksi rummun tekoon.

Kaleb pesi ne kauttaaltaan lämpimässä vedessä saippualla saadakseen rasvan lähtemään. Sitten hän kaapi kummankin puolen tylsällä veitsellä, venytti suuremman ulkoreunaa ja leikkasi siitä yltympäriinsä ohutta nauhaa, kunnes hänellä oli kymmenisen sylvä parkitsematonta, noin kolmenneljännestuuman vahvuista nahkanauhaa. Tätä hän pyöritteli, kierteli ja venytteli, kunnes se oli melkein pyöreätä. Sitten hän lopusta leikkasi pyöreän, seitsemänkymmentä viisi senttimetriä leveän kappaleen ja toisen samanlaisen toisen nahan ehjästä kohdasta. Hän asetti ne päällekkäin ja teki puukkonsa nirkolla kumpaankin rivin reikiä tuuman päähän reunasta ja kahden tuuman päähän toisistaan. Sitten hän pani toisen nahan maahan, rumpupölkyn sen päälle, ja toisen nahan pölkyn päähän ja sitoi nahkain reunat yhteen pitkällä nauhalla pujotellen sen ylemmän nahan ensimmäisestä reiästä alemman toiseen, sitten ylemmän kolmanteen ja alemman neljänteen ja siihen tapaan kahdesti ympäri, kunnes joka reiässä oli nauha ja nauhasta oli muodostunut rummun ympäri soma ristikaava. Ensin tämä side oli löyhällä, mutta kun se oli saatu paikalleen, sitä vähitellen kiristettiin, ja lopulta molemmat rumpunahat pingotettiin kireälle. Rummun valmistuttua Gui kaikkien hämmästykseksi heti anasti sen. — Nahat ovat minun, hän selitti, ja tottahan se olikin.

Kaleb sanoi silmää iskien: — Puuaines näyttää sitten tulevan kaupanpäällisiksi.

Puusta tehtiin rumpukapula ja sen päähän sidottiin säkinriepua, jotta se olisi pehmeämpi. Gui oli kuitenkin pahoillaan, kun siitä lähti niin vähän ääntä.

— Melkein kuin takoksi karvalakkia lampaan hännällä, tuumaili Sam.

— Nostetaanpa se varjoon kuivumaan, niin eikö se muuttane tapojaan, sanoi erämies.

Oli aivan kummallista kuulla, kuinka se muutti luontoaan ajan kuluessa. Rumpu näytti voihkivan ja tuskittelleen kuin epätoivoisissa ponnistuksissa, ja silloin tällöin siitä kuului pientä äännähtelyä. Kun se oli aivan kuiva, niin parkitsematon nahka jälleen muuttui yhtä läpikuultavaksi kuin ennenkin, ja se oli saanut tuon äänen, joka niin herkästi sykäyttelee punaisen miehen sydäntä.

Kaleb opetti heille pienen intiaanien sotalaulun, ja he karkeloivat piiriä hänen rummutellessaan ja laulaessaan, kunnes hurja luonto alkoi heissä elpyä. Mutta varsinkin Janiin tämä kaikki vaikutti suuresti. Kun hän hyppi ympäri tahtia noudattaen, hänen koko olemuksensa näytti sulavan rytmiin, hän tunsu olevansa kuin osa karkeloa. Se oli hänessä itsessään; se väreili joka suonessa ja sai hänen verensä kuohahtelemaan. Hän olisi mielellään luopunut kaikista valkoisen miehen "suurenmoisista saavutuksista" elääkseen niissä tunteissa, joita tämä intiaanirumpu hänessä herätti.

IX

KISSA JA SKUNKKI

Sam oli "verilöylymatkalla" vähän leipää hankkiakseen. Gui oli mennyt luonnollisen vihamiehensä ansaan ja oli paraillaan puutarhassa ankaraan pakkotyöhön tuomittuna. Jan oli yksin leirissä. Hän kiersi multa-albuminsa, mutta ei keksinyt mitään uutta. Jälkiä alkoi kuitenkin ilmaantua yhä enemmän ja enemmän. Isojen jälkien seassa oli nyt pieniäkin skunkin ja minkin kypälän painalluksia. Kun hän tuli rastitun tien päähän pensasaidalle, hän näki soman pienen keltalivertäjän, joka ruokki isoa kömpelöä lehmälintua; se oli tämän ilmeisestikin munasta hautonut. Hän oli usein kuullut, että lehmälintu munii käen tapaan munansa toisten lintujen pesään, mutta tämä oli ensimmäinen kerta, kun hän itse saattoi asian todeta. Nähdessään kömpelön mullankarvaisen lehmälinnun räpisyttävän puolikasvuisia siipiään ja pyytävän kirkasväriseiltä puolta pienemmältä laululinnulta apua Jan tuumiskeli, oliko tämä hellä kasvattiäiti todella niin hupsu, että luuli tuota rumilusta omaksi poikasekseen, vai tunsiko vain sääliä kasvattiaan kohtaan.

Hän lähti nyt myötävirtaan alemmalle multa-albumille ja siellä hän kummakseen näki uudet jäljet. Hän piirsi ne, mutta ennen piirustuksen lopullista valmistumista hänelle jo selvisi, että ne saattoivat olla liejukilpikonnin poikasen jättämät. Hän näki sitä paitsi joukon sangen tavallisia jälkiä, joista melkoinen osa oli kissan, ja hän ihmetteli, kuinka jälkiä oli niin paljon, vaikka eläimiä näki niin harvoin. Tietenkin eläimet enimmäkseen liikkuivat yön aikaan, mutta yölintujahan olivat pojatkin osaksi ja liikkuivat aina samoilla mailla, niin ettei tämäkään selitys tuntunut tyydyttävältä. Jan kävi joen partaalle suulleen. Joki oli tällä kohdalla uurtanut savikkoon syvän uoman, jonka korkeat, jyrkät savitörmät olivat

kolmen sylen päässä toisistaan. Joki oli nyt sangen pieni — ei muuta kuin ohut vesinauha, joka kiemurteli kanjonin pohjalla — "kanjoniksi" Jan oli tämän paikan nimittänyt. Veden kahden puolen oli leveä liejureunus, joka erittäin herkästi vastaanotti kaikkien vaeltavien nelijalkaisten jalanpainallukset, ja tässä olikin vaikka kuinka runsaasti sekä vanhempia että uudempia jälkiä.

Törmillä kasvoi sangen rehevä ruohikko, joka oli täynnä heinäsiirkkoja. Toisella puolella kasvoi sankkoja häpykannus-tiheikköjä, joukossa ihmeen kauniita kardinaalikukkia, erästä lobelia-lajia. Jan katseli kaikkea tätä ihmeellistä mielihyvää tuntien. Hän tiesi nyt niiden nimet, ja siten ne olivat menettäneet kiusoittelleen salaperäisyytensä ja muuttuneet viehättäviksi ystäviksi. Siinä suullaan maatessaan hän muisteli menneitä aikoja, jolloin hän ei ollut tiennyt kukkien eikä lintujen nimiä. Ne kaikki olivat olleet hänelle outoja, ja hän oli vain halunnut oppia ne tuntemaan. Bonnerton muistui omituisen voimakkaasti hänen mieleensä. Isä ja äiti, veljet ja koulutoverit. Se elämä tuntui kuin olleelta ja menneeltä, vaikka hän oli ollut vasta kaksi kuukautta sieltä poissa. Hän oli kirjoittanut äidilleen ja ilmoittanut matkan onnistumisesta. Kerran myöhemminkin hän oli lähettänyt kirjeen kertoen voivansa hyvin. Hän oli saanut äidiltään herttaisen kirjeen ja raamatunlauseen tai pari ja isältään jälkikirjoituksen, joka sisälsi monia järkeviä neuvoja ja lisää raamatunlauseita. Jan ei voinut ymmärtää, kuinka hän oli voinut niin kokonaan heistä vieraantua.

Hänen siinä maatessaan kiinnitti vähäinen liike puron varrella hänen huomiotaan. Iso lehmus oli kaatunut nurin. Se oli ontto, niin kuin ne tavallisesti ovat. Runko oli peittynyt kaikenlaiseen rehevään kesäkasvullisuuteen, mutta yksi oksa oli lohjennut pois ja jättänyt päärunkoon kolon. Sysimustaan koloon ilmestyi pää, josta välkkyivät hohtavat vihreät silmät, ja rungolle hiipi tavallinen harmaa kissa. Se istui siinä auringonpaisteessa, nuoli kätänsä, suori karvojaan, oikoi kynsiään ja koipiaan sukunsa tavan mukaan, asteli sitten hirren päähän ja loivaa rinnettä kanjonin pohjalle. Siellä se joi, ravisteli siroasti veden kätänsä ja suori karvansa yhdellä pyyhkäisyllä. Sitten se tutki kaikki jäljet melkein yhtä tarkkaan kuin hänkin, vaikka se ilmeisesti arvostelikin nenällään eikä silmillään. Jania sen puuhailun seuraaminen kovasti huvitti. Se käveli myötävirtaan jättäen saveen muutamia sangen siroja jälkiä, jotka Jan itseksensä päätti hyvin pian piirtää muistikirjaansa. Äkkiä se pysähtyi, katseli ylöspäin ja ympärilleen, sirouden, notkeuden ja somuuden perikuvana, silmissä vihreä tuli, hypäsi sitten päättävästi puron uomasta tiheikköön ja katosi.

Tämähän näytti sangen tavalliselta tapaukselta, mutta se seikka, että kotikissa oli muuttanut metsään asumaan, teki sen kuitenkin tavallista mielenkiintoisemmaksi, ja Jan tunsu kummallisten väreiden kulkevan lävitseen, ikään kuin mirri olisikin ollut todellinen villieläin. Hän oli jo edistynyt taiteilijana niin pitkälle, että kissan sulavat liikkeet tuottivat hänelle suurta iloa.

Hän makasi siinä muutaman minuutin odottaen kissan ilmestyvän uudelleen; sitten hän kuuli kaukaa vastavirran puolesta hiljaista soran rahinaa. Hän kääntyi sinnepäin ja näki, ei kissaa, vaan aivan toisenlaisen ja vähän isomman eläimen. Se oli matala, paksuhko, pikimusta ja valkojuovainen. Häntä oli mahdottoman suuri ja pörröinen. Jan tunsu sen heti skunkiksi, vaikkei ollut koskaan ennen tavannut sitä metsässä eikä päivänvalossa. Se lähestyi päättävästi tallustellen ja puoleen ja toiseen haistellen. Se kaartoi mutkan ympäri ja oli melkein Janin kohdalla, kun emon perässä tulla töpsytteli kolme pientä skunkkia.

Emo tutki jälkiä samaan tapaan kuin kissakin, ja Jan tunsu ihmeellistä veljeyden tunnetta katsellessaan metsän eläimiä näin omalla havaintopaikallaan.

Vanha skunkki sattui sitten kissan vereksille jäljille ja pysähtyi sen verran niitä haistelemaan, että penikatkin siihen joutuivat ja yhtyivät tutkisteluihin. Yksi poikasista meni äyräälle siihen paikkaan, josta kissa oli tullut alas. Sen pienellä kuonollaan nuuskiessa tätä verestä hajua emoskunkkikin tallusteli paikalle, alkoi haistella suurella mielenkiinnolla ja kiipesi sitten äyräälle. Pienokaiset seurasivat perässä minkäänlaista järjestystä noudattamatta yhden vaihteeksi mukeltaessa takaperin jyrkältä polulta.

Emoskunkki pääsi äyräälle, nousi sitten puun rungolle ja erehtymättä seurasi kissan jälkiä takaisin kololle päin. Se kurkisti koloon, haisteli ja meni sitten sisään niin ettei siitä näkynyt muuta kuin häntä. Jan kuuli nyt puun sisästä äänestä kimakkaa naukumista *miau, miau, m-i-a-uu, m-ia-uu*, ja emoskunkki peräytyi ulos takaperin pieni harmaa kissanpoika suussa.

Poikanen naukui ja sylki ja haroi kynsillään kolon sisälaitoja vasten. Mutta emoskunkki oli liian väkevä. Se raastoi pikku kissan raa'asti ulos. Painaen sitä maata vasten kahdella kätänsä se iski varmasti kiinni sen niskaan ja kääntyi ympäri kantaakseen sen pois joen uomaan. Kissanpoikanen taisteli vimmatusti ja sai lopulta kyntensä iskeytyksi skunkin silmään. Tämän repäisyn johdosta haiseva skunkki-roisto hiukan hellitti otettaan ja kissanpoikanen sai vielä kerran parkaistuksi ja sen se tekikin koko voimallaan päästäten toisen sydäntäsärkevän *mii-auu-mii-auun* toisensa perästä. Se koski Janin sydämeen. Hän aikoi juuri hyökätä apuun, kun etäämpää ruohikosta kuului kahinaa, harmaata vilahti ja kissa — vanha emokissa — ilmestyi näyttämölle pirullista kiukkua kiehuen, silmät palaen karvat pystyssä ja korvat niuhassa. Hypähtäen kuin hirvi ja rohkeasti kuin leijona se hyökkäsi mustan

murhamiehen kimppuun. Silmä ei voinut seurata sen kápälien välähdyksiä. Skunkki kavahti taapäin ja tuijotti tyrmistyneenä. Tätä ei kestänyt kuitenkaan kauan. Päinvastoin kaikki tapahtui melkein silmänräpäyksessä. Kissan jokainen lihas väreili voimasta ja raivokkaasta vihasta sen hyökätessä kuin haukka skunkin kimppuun. Skunkille ei jäänyt aikaa tähdätä kamalalla pyssyllään, vaan hädissään se ampui löyhkäävän surmansuihkunsa taapäin saastuttaen sillä omat poikasensa, jotka taapersivat sen perässä.

Hampain ja kynsin emokissa raastoi ja repi, ja mustia karvoja lensi joka suunnalle. Skunkki menetti malttinsa ja ampui umpimähkään tukahduttavaa lökänsä, joka saastutti sen itsensä samalla kuin kissankin. Skunkin pää ja kaula olivat kamalasti revityt. Ilma oli niin täynnä myrkyllistä löyhkää, että sitä tuskin saattoi hengittää. Skunkki oli saanut arveluttavia haavoja ja heittäytyi takaperin veteen. Sokaistuna ja tukehtumaisillaan, vaikka melkein ehjin nahoin vanha kissa olisi seurannut sitä sinnekin, mutta poikanen, joka oli tuppautunut puun alle, naukui surkeasti ja sai emon raivon talttumaan. Se veti sen esiin ja se oli melkein vahingoittumaton, skunkin haisun saastuttama vain. Emo kantoi sen pesään, palasi taas ulos ontosta puusta ja seisoi mahtavana, vihollisen inhottavan mujun polttamia silmiään vilkuttaen, häntäänsä leiskautellen ja valmiina kuin tiikeri taistelemaan tätä ryöväriä ja vaikka koko maailmaa vastaan pienokaisten puolesta, jotka se oli synnyttänyt. Mutta emoskunkki oli saanut enemmän kuin tarpeekseen. Se kapaisi pois kanjoniin. Sen kolme penikkaa oli mukeltanut toinen toisensa yli miten kuten väistääkseen, kun emo oli vahingossa ampunut niihin ensimmäisen laukauksensa. Emo kiiruhti pois ja jätti jälkeensä veriset ja löyhkäävät jäljet. Poikaset kömpivät perässä jättäen jälkeensä aivan yhtä väkevän löyhkän.

Jan oli haltioissaan vanhan kissan urhoollisen taistelun vuoksi. Koko kissan suku sai sinä päivänä enemmän arvoa hänen silmissään; ja se seikka, että kotikissa todella saattoi muuttaa metsään ja siellä elättää itseään metsästämillä, riitti täydelleen takaamaan sille paikan hänen eläinsankariluettelossaan.

Mirri asteli levottomana edestakaisin kaatuneen lehmuksen selkää siitä paikasta, jossa penikkain reikä oli, aina kanjonin yli ulottuvaan latvaan saakka. Se vilkutti kovasti silmiään ja kärsi ilmeisestikin suuria tuskia, mutta Jan tiesi hyvin, ettei koko maan päällä olisi ollut niin isoa ja voimallista eläintä, että se olisi voinut karkottaa kissan kotinsa ovelta vartioimasta. Poikasiaan vartioivan emokissan voima on lannistumaton.

Lopulta ei näyttänyt enää olevan mitään pelkoa hyökkäyksen uudistumisesta, ja kápäliään ravistellen ja silmiään pyyhkien mirri livahti reikänsä. Ah, mikä kova kolaus se mahtoikaan olla penikkaraukoille, vaikkapa löyhkäävä veli olikin pesään palatessaan niitä jonkin verran valmistanut. Tässä nyt tuli emo, jonka paluuta aina oli matkan päästä ilmaissut vereksen hiiren tai linnun suloinen tuoksu ystävälliseen armaaseen kissan hajuun, onnen parhaaseen sanomaan, sekaantuneena. Haju on kissan elämässä tärkeistä tärkeintä, mutta nyt sen kaiken pimitti eläin, joka löyhkäsi verivihalta, mikäli nenän pettämättömiin tunteuksiin yleensä oli luottamista. Ihmekö siis, että kaikki kähisten ja sylkien pakenivat pimeihin nurkkiin. Se oli kova koettelemus; kaikki pienet vatsat joutuivat pitkäksi aikaa epäkuntoon. Mitäpä muuta ne saattoivat kuin koettaa tulla toimeen niin hyvin kuin suinkin ja tottua siihen. Pesä ei koskaan lakannut löyhkäämästä niiden siinä olon aikana, ja vielä senkin jälkeen, kun ne olivat suuriksi kasvaneet ja muualle muuttaneet, sai moni myrsky myllertää, ennen kuin skunkin haju katosi.

X

ORAVAPERHEEN SEIKKAILUT

— Lyön vetoa, että saan tuosta reiästä tikan lähtemään, sanoi Mäihä, kun he, kolme punanahkaa, eräänä päivänä jousi kädessä samosivat Burnsien metsän laidoilla. Hän osoitti reikää, joka oli ison lahon pötkelön päässä, meni sitten sen viereen ja löi sitä kangella muutaman kerran voimainsa takaa. Mutta kaikkien hämmästykseksi siitä ei lähtenytäkään tikka, vaan liito-orava. Se kapusi pölkyn päähän, katsoi puoleen ja toiseen, levitti sitten säärensä ja häntänsä ja purjehti alaspäin kohotakseen liitonsa lopulla vähän parinkymmenen jalan päässä olevaa puuta kohti. Jan hyppäsi ottamaan sitä kiinni. Hän saikin isketyksi sormensa sen karvaiseen selkään, mutta otus puraisi häntä niin tuimasti terävillä hampaillaan, että hän oli tyytyväinen, kun pääsi siitä erilleen. Se kapusi ylös rungon takapuolta ja katosi oksien sekaan.

Gui oli kovin tyytyväinen, kun oli lupauksensa täyttänyt ja saanut tikan reiästä lähtemään, "sillä eikös liito-orava ole jonkinlainen tikka?" hän päätteli. Tapauksen johdosta hän olikin lopun päivää kovin

rehevää poikaa luvaten ajaa ulos oravan, milloin vain näki pötkelön, jossa oli reikä. Viimein häntä monen turhan yrityksen jälkeen onni potkaisikin niin, että hän ilokseen sai myöhästyneen tikan lähtemään pesästä.

Keino ilmeisestikin oli hyvä elävien olentojen esiin saamiseksi. Jan innostui siihen heti, otti maasta paksun seipään, kun he taas sattuivat kulkemaan reikäisen pötkelön ohi, ja iski sillä kolmesti tai neljästi olkansa takaa. Alemmasta reiästä livahti ulos orava, joka sitten piiloutui toiseen ylempään; uusi tuima isku sai sen kurkistamaan ulos ja hyppäämään pötkelön päähän ja siitä tuota pikaa taas alempaan reikään.

Pojat innostuivat kovasti. He takoivat nyt pötkelöä miehissä, saamatta oravaa kuitenkaan tulemaan ulos.

— Hakataan se poikki, sanoi Pikku Majava.

— Minä näytän teille paremman keinon, vastasi Tikka. Hän katseli ympärilleen ja huomasi kolme syltä pitkän kangen. Hän sovitti sen pään pötkyn yläpäässä olevaan loveen ja työnsi sitten rajusti pitäen tarkkaan silmällä lahopuun päätä. Jaha! Se huojui vähän. Sam työnsi uudelleen pitäen yhä tarkkaan vaarin siitä, että työnsi juuri silloin, kuin pötkelö huojahti pois päin. Toisetkin pojat tarttuivat kankean kiinni ja kaikki survaisivat yhtä aikaa Samin huudon mukaan: — nyt — nyt — nyt —

Yksi ainoa parin tai kolmen sadan kilon survaus tuskin olisi saanut pötkelöä liikahtamaan, mutta nämä pienet parinkymmenen kilon survaukset juuri oikealla ajalla saivat sen yhä enemmän ja enemmän myötäämään, ja kolmen tai neljän minuutin kuluttua juuret, jotka olivat alkaneet risahdella, ratkesivat rytisten irti ja iso lahopuu rusahti nurin. Sen ontto pää sattui kaatuneen puun runkoon ja ratkesi auki tuprauttaen pölyä, säpäleitä ja lahoa puuta joka suunnalle. Pojat hyökkäsivät paikalle ottaakseen oravan kiinni. Se ei kuitenkaan hypännyt ulos, niin kuin he luulivat sen tekevän, vaikka he kaahivat säpäleitten keskeltä. He löysivät pötkelön etupuolen, jossa vanha tikan reikä oli, ja sen alla oli paksultti hienoa setripölyä, ilmeisestikin pesä. Jan penkoi sitä kiihkeästi, ja siinä makasikin orava, näköjään aivan vammattomana. Tarkemmin katsottuna sen kuonon kärjessä sentään näkyi veripisara. Aivan sen vieressä oli viisi pientä oravanpoikasta, ilmeisestikin hyvin myöhäinen poikue, koska ne kaikki olivat alastomia, sokeita ja avuttomia. Yhden kuonon päässä oli niin ikään veripisara ja se makasi yhtä hiljaa kuin emäkin. Alussa metsästäjät luulivat emon tekeytyvän valekuolleeksi, mutta pian kuoleman jäykkyys levisi sen ruumiiseen.

Pojat tunsivat nyt itsensä sangen syyllisiksi, ja heidän mielensä oli kovin paha. Ajattelematta, metsästysvaistoaan noudattaen he olivat tappaneet viattoman emäoravan, joka suojeli poikasiaan, eikä eloon jääneillä poikasilla ollut muuta toivoa kuin nälkäkuolema.

Jan oli ollut kiivain takaa-ajossa, ja hänen omaantuntoonsa koski nyt paljon kipeämmin kuin molempien toisten.

— Mitä me niille teemme? kysyi Tikka. — Ne ovat niin kovin pieniä, ettei niitä voi kesyttääkään.

— Parempi kuin hukutamme ne veteen, niin pääsemme niistä, ehdotti Mäihä, jonka mieleen muistui, kuinka monta kotikissan poikuetta hän oli urhoollisesti hukuttanut.

— Kun löytäisimme toisen oravan pesän, johon ne voisi viedä, sanoi Pikku Majava tunnonvaivoissa. Katsellessaan neljää kädessään haparoivaa avutonta poikasta hän ei voinut estää katumuksen kyyneliä herahtamasta silmiinsä. — Olisi ehkä paras tappaa ne ja lopettaa niiden surkeus. Emme näin myöhään enää löydä toistakaan oravan pesää. Mutta hetkisen vaiti oltuaan hän lisäsi: — Minä tiedän erään, joka lopettaa niiden tuskat. Parasta viedä ne sille. Saisi se ne lopulta kuitenkin, se metsiintynyt harmaa vanha kissa. Pannaan ne sen pesään, kun se on itse poissa.

Tämä tuntui olevan järkevä, yksinkertainen ja sääliväinen tapa päästä orvoista. Pojat siis lähtivät puron kanjoniosalle. Yhteen aikaan iltapäivästä aurinko paistoi sillä tavalla, että näkyi selvään kaikki, mitä kolossa oli. Pojat menivät sangen hiljaisina miehinä sille paikalle äyrästä, josta Jan oli katsellut kissan ja skunkin taistelua, ja nähtyään, että pesässä olivat vain penikat, Jan ryömi ja pudotti oravanpoikaset sinne ja palasi sitten toveriensa luo Mirjamin tavoin katsellakseen, mikä löytölasten kohtaloksi tulisi.

Kokonaisen tunnin he saivat odottaa vanhaa kissaa, ja kun he koko ajan olivat hyvin hiljaa, he saivat palkakseen nähdä monta kiintoisaa näkyä.

Kolibri tulla hyristi paikalle ja pyristeli utuisena siipitukkona toisen kannukan kukkasen edessä toisensa jälkeen.

— Kuules, Majava, sinä väitit, että kolibrit ovat niin erikoisen kauniita, sanoi Tikka osoittaen

himmeätä harmaahkon vihreätä lintua, joka oli heidän edessään.

— Ja niin väitän vieläkin. Katsopas nyt! Ja samassa riippuva kolibri kerran ilmassa käännähtäen äkkiä muutti pikimustan kurkkunsa tulen ja veren punaksi, joka sai arvostelijan paikalla vaikenemaan.

Kun kolibri oli mennyt tiehensä, näkyi ruohikossa vähän aikaa hääräilevän peltohiiri sinne tänne, ja pian sen jälkeen myyrä, joka tuskin oli hiiren kokoinen, ajoi tätä jälkiä myöten kiukkuisesti takaa.

Myöhemmin lähestyi joen kuivaa mutta varjoisaa uomaa pitkin lyhytkeipinen surkea kaniinin kokoinen eläin haistellen ympärilleen. Kun se kulki heidän alapuoleltaan, Jan pienestä majavamaisesta päästä ja suomuisesta hännästä totesi, että se oli piisamirotta, joka ilmeisestikin etsi vettä.

Uimalammikossa oli vielä runsaasti vettä, ja pojat päättelivät että tänne olivat kokoontuneet kaikki sellaiset metsän asukkaat, jotka "kuivuus uhkasi hukuttaa", kuten Sam sanoi.

Tuskin oli kulunut parikymmentä minuuttia siitä kun piisami oli kadonnut, ennen kuin ilmestyi näkyviin toinen tummanruskea eläin.

— Toinen piisami; ne ovat varmaan sopineet, että täällä tavataan, kuiskasi Tikka. Mutta kun "piisami" oli tullut lähelle, se huomattiinkin aivan toiseksi eläimeksi. Se oli kissan mittainen, mutta matalampi, pää leveä ja latuska, leuka ja kurkku valkoiset, sääret lyhyet, muodoltaan kuin hyvin suuri portimo; siitä ei voinut erehtyä, se oli minkki, piisamin verivihollinen, paraillaan saaliinsa jälkiä seuraamassa. Se kiersi vikkelaan joenmutkan ympäri haistellen jälkiä kuin koira. Jos se saisi kiinni piisamin ennen kuin tämä olisi ennättänyt lammikkoon, piisamin matka saisi surullisen lopun. Jos piisami ennättäisi syvään veteen, niin se ehkä pelastuisi. Mutta yhtä varmaan kuin lammikosta tulisi piisamien yhtymäpaikka, yhtä varmasti se houkuttelisi minkitkin luokseen.

Ennen kuin viisi minuuttia oli kulunut sitä, kuin minkki oli kulkenut ohi, välähti vastapäätä olevan kaatuneen puun rungolle harmaa olento. Voi, kuinka se näytti solakalta ja sirolta! Kuinka täydellisen sopusuhtainen se olikaan piisamilöntykseen ja hitaaseen minkkiin verrattuna. Ei ole mitään notkeampaa eikä sirompaa kuin kaunis kissa, ja tiedemiehet ovat kautta maailman pitäneet kissaa ruumiinrakenteensa puolesta täydellisyyden perikuvana. Mirri vilkuili ympärilleen, uhkaisiko vaaraa miltään puolelta. Se ei ollut tuonut lintua eikä hiirtä, sillä poikaset olivat vielä liian nuoria sellaista riistaa varten. Pojat katselivat sitä mitä hartaimmalla mielenkiinnolla. Kissa hiipi puunrunkoa pitkin kololle, skunkille haisevalle kololle. Se alkoi hiljalleen kehreillä saaden tällä tutulla äänellä nälkäiset poikaset tuota pikaa liikkeelle, asettui sitten kaarelle maata niiden ympärille ja huomasi lamassa punertavat pikkuoravat omien poikastensa joukossa. Kissa pysähtyi nuolemaan lähintä pentuaan, katseli pitkään nuorta oravanpoikasta ja haisteli sitä. Jan pohdiskeli, mitä hyötyä siitä saattoi olla, kun kaikki löyhkäsi skunkille. Mutta kissasta nuuhkiminen näytti ratkaisevan asian, sillä nyt se kokosi ne kaikki neljän kypälänsä syleilyyn ja käänsi poskensa ylöspäin. Kohta Mäihä saattoi riemuiten julistaa, että "pikkuoravat imivät yhdessä kissanpoikasten kanssa".

Pojat odottivat vielä hetkisen ja tultuaan nyt varmoiksi siitä, että oravan poikaset olivat luonnollisesta vihollisestaan saaneet hellän kasvattiemon, he palasivat leiriin. Tämän sekaperheen katseleminen oli sitten heidän jokapäiväisiä ilojaan.

Tässä voimme samalla kertoa tarinamme loppuun saakka. Vanha harmaa kissa hoiti uskollisesti ja hellästi löytölapsiaan. Ne näyttivät menestyvän, ja Jan, muistaen kuulleensa, että kissa oli kerran imettänyt ja elättänyt kokonaisen kaniinipoikueen, odotti uteliaana sitä päivää, jolloin saataisiin nähdä kissanpenikkain ja oravanpoikasten kisailevan päiväpaisteessa. Viikon kuluttua Mäihä väitti, että vain yksi orava näkyi aamiaispöydässä, ja kymmenen päivän kuluttua, ettei ainoatakaan. Jan hiipi onton puun luo ja sai selville asian. Kaikki neljä makasivat pesän pohjalla hengettöminä. Syytä onnettomuuteen oli mahdoton tietää. Kissa oli niitä hoitanut parhaan taitonsa mukaan — hellästi ja rakkaudella, mutta ilmeisestikään se ei voinut korvata niille emoa.

XI

KUINKA METSÄN KANSAA ON KATSELTAVA

Päivät kuluivat nyt rattoisasti alkaen joka aamu murmelin metsästyksellä. Pojat elivät metsän kanssa ystävyydessä, joka oli aivan toista kuin sen ensimmäisenä yönä herättämät tunteet.

Tämä oli Samin ajatus, kun hän eräänä päivänä huomautti: — Kuules Jan, muistatkos sen ensimmäisen yön, kun minä nukuin kirves ja sinä tappara vieressä?

Intiaanit olivat oppineet taistelemaan kaikkia leirielämän pieniä ikävyyksiä vastaan ja voittamaan ne, ja samalla ne unohtuivatkin. Heidän jokapäiväinen elämänjärjestyksensä muodostui yksinkertaisemmaksi. He olivat niin sukkelaan tutustuneet metsän asukkaisiin ja metsän oloihin, että nyt mielestään olivat siellä kuin kotonaan. Puunlatvain raikuva *kau — kau — kau* ei enää ollut vain vaeltava ääni; se tiedettiin mustanokkakäen kesälauluksi. Sen äännekkään rätisevän lintumaisen vihellyksen, joka sadesäällä kuului matalista puista, Jan huomasi puusammakon vihellykseksi.

Pitkäveteinen *pii — rii — ii — ii — ii*, jota kuului kuumina iltapäivinä, oli metsäsiepon kutsuääni, ja lukuisat salaperäiset rääkäykset ja luraukset oli huomattu alati hyvällä päällä olevan vallattoman sininärhen synnyttämiksi.

Pesimäaika oli nyt ohi samoin kuin lauluakakin; lintuja sen vuoksi näki entistä vähemmän, mutta jokien kuivumisen takia oli uimalammikkoon keskittynyt sitä enemmän elämää. Aitaa oli siirretty sen verran, että karja pääsi toisesta päästä juomaan, mutta alapää oli hyvässä turvassa sen kömpelöiltä sorkilta, ja siellä oli runsaasti monenlaisia metsäneläimiä.

Piisameja näkyi joka ilta tyynessä lammikossa, ja syvemmissä osissa oli runsaasti kaloja. Vaikka ne olivat pieniä, niin niitä oli niin runsaasti ja ne olivat niin ahnaita ottamaan onkeon, että kalanpyynnistä tuli mainio urheilu, ja useamman kuin yhden hyvän aterian intiaanit lammikostaan saivat. Joka päivä keksittiin jotakin uutta. Sam oli läheisellä vainiolla keksinyt toisen murmelinkin, jonka hengestä oli luvattu raha. Jäniksiä alkoi yön aikana käydä leirillä, varsinkin valoisina kuutamöinä, ja viime aikoina he olivat usein kuulleet riitaista nalkuttavaa haukkumista, jota Kaleb sanoi ketun ääneksi, "luultavasti sama vanha veijari, joka asustaa Callahanin metsässä".

Ontossa niinipuussa asuva harmaa kissa oli yhä mielenkiintoinen. Pojat kävivät säännöllisesti sitä matkan päästä tarkastelemassa, mutta pätevät syyt estivät heitä kovin lähelle menemästä. Ensinnäkään he eivät tahtoneet sitä säikäyttää; toiseksi he tiesivät, että jos he olisivat menneet liian lähelle, se olisi häikäilemättä hyökännyt heidän kimppuunsa.

Yksi Janin tärkeimpiä kokemuksia oli tämä: *metsässä näkee enimmän, kun on hiljaa*. Odottamisen suurin vaikeus oli siinä, millä saada aikansa kulumaan, ja piirtämisen hän huomasi parhaaksi apukeinoksi. Lukeminenkin olisi käynyt laatuun, jos olisi ollut kirjoja, ei kuitenkaan yhtä hyvin kuin piirtäminen, sillä lukiessa silmät ovat kiintyneet kirjaan eivätkä metsään ja valkoisten lehtien kääntelemisen on omiaan säikäyttämään metsän arkoja asukkaita.

Jan käytti siten monta tuntia piirrelläkseen kaikenlaisia esineitä lammen rannoilta.

Hänen eräänä päivänä istuessaan sen reunalla hyppäsi vedestä mutukala ja sieppasi suuhunsa karpäsen. Melkein paikalla pysähtyi sen päälle ilmaan ohikiitävä kuningaskalastaja, räpytti siipiään, syöksyi alas, kohosi taas ilmaan nokassaan muttu, lensi oksalle saalistaan syömään, mutta tuskin oli sinne päässyt, ennen kuin paksusta puusta livahti esiin kanahaukka, iski molemmat kouransa kuningaskalastajaan ja painoi sen alas äyrästä vastaan — tuossa tuokiassa haukka olisi saaliinsa tappanut, ellei äyrään kolosta samalla olisi töytäissyt esiin pitkä ruskea olento, joka hyökkäsi tappelevien kimppuun ja silmänräpäyksessä muutti koko tilanteen. Kaikki kolme tappelijaa kimposivat erilleen, haukka vasemmalle, kuningaskalastaja oikealle, muttu takaisin lampeen, ja minkki jäi rannalle suu täynnä höyheniä ja sangen tyhmistyneen näköisenä. Sen seistessä siinä untuvia kuonostaan ravistellen hiipi pensaikon kautta rantaa kohti toinen eläin — vanha harmaa kissa. Minkki rypisti kuonoaan, näytti terävät hammasrivinsä ja ärisi vimmatusti, mutta peräytyi samalla puunjuurien suojaan. Kissa niuhisti korvansa; pörhisti selkä- ja häntäkarvansa; kyyristyi palavin silmin ja hännänpäättään leiskutellen ja vastasi minkin ärinään matalalla murinalla. Minkki ilmeisestikin uhkasi kissalle "äkkikuolemaa", mutta tämä ei tehnyt mirriin suurtakaan vaikutusta. Minkki peräytyi kauemmaksi juurien taa, kunnes ei näkynyt muuta kuin sen silmäin vihreä hehku; kissa sen sijaan kulki rauhallisin askelin sen piilopaikan ohi ja lähti omiin hommiinsa. Juurien alla ärinä vähitellen lakkasi, ja vihollisen matkoihinsa mentyä minkki sukelsi veteen ja katosi näkyvistä.

Nämä molemmat eläimet joutuivat toisenkin kerran vastakkain, kuten Jan sattui piilopaikastaan suureksi ilokseen näkemään. Hän oli kuullut vikkelan veteen lupsahduksen, mutta ei ääntä kohti vilkaistessaan enää nähnyt muuta kuin rantaan tulevat, avartuvat renkaat. Sitten vedenpinta rikkoutui kaukana lammen yläpäässä. Sinne ilmestyi ruskea täplä, joka taas katosi. Ilmestyi kohta toinenkin kadotakseen samalla tavalla kuin ensimmäinenkin. Myöhemmin piisami kömpi rannalle, taapersi parikymmentä jalkaa eteenpäin, hyppäsi taas veteen, ui alaspäin, nousi toiselle rannalle ja ryömi ilmassa riippuvien juurien alle. Minuutin kuluttua ilmestyi minkki karvat pitkin ruumista liimautuneina, niin että se oli kuin nelijalkainen käärme. Se sattui sille paikalle, jossa piisami oli noussut maalle, seurasi jälkiä, kunnes ne olivat kadonneet, laukkasi sitten edes takaisin pitkin rantaa, hyppäsi veteen,

ui toiselle puolelle, ja samosi pitkin toista rantaa. Lopulta se tapasi jäljet ja seurasi niitä. Juurien alta kuului tappelua ja minkin ärinää, ja parin kolmen minuutin kuluttua saalistaja tuli esiin vetäen piisamin ruumista perässään. Se imi sen verta ja söi parhaillaan sen aivoja, kun harmaa kissa jälleen ilmestyi näkyviin lammen rantaa astellen ja seiso i äkkiä minkin edessä, ei kahdenkaan sylen päässä siitä.

Minkki huomasi vihollisensa, mutta ei yrittänytkään päästä pakoon. Se seiso i etukäpä lät saaliinsa päällä ja ärisi kissalle varoittavasti ja uhmaavasti. Muutaman sekunnin siihen tuijotettuaan mirri hyppäsi keveästi korkealle äyräälle, kulki minkin ohi, hyppäsi taas alas ja jatkoi matkaansa rantaa pitkin ylöspäin.

Miksi minkki pelkäsi kissaa ensi kerralla ja kissa minkkiä toisella? Jan arveli, että kissa tavallisesti olisi voittanut, mutta että minkillä tällä kertaa oli oikeus puolellaan; se puolusti omaisuuttaan, ja kissa, sen tietäen, vältti tappelua; sitä vastoin sama kissa olisi tapellut vaikka tuhatta minkkiä vastaan, jos sen olisi pitänyt puolustaa poikasiaan.

Nämä tapaukset eivät sattuneet samana päivänä, mutta kerromme ne yhdessä, koska Jan aina jälkeensä kertoi ne yhdessä osoittaakseen, että eläimillä on jonkinlainen käsitys oikeudesta ja vääryydestä.

Mutta myöhemmin Jan sai oppia tuntemaan piisamit toiseltakin kannalta. Hän oli Samin kanssa tasoittelemassa alemmaa multa-albumia yöksi, kun puronuoman keskustaa sukkelaan lähenei vuolas vesivirta, vaikka se oli ollut enemmän kuin viikon aivan kuivilla.

— Halloo, sanoi Tikka, — mistäs tuo tulee?

— Pato on puhjennut, sanoi Pikku Majava äänessään pelkoa.

Pojat juoksivat padolle ja tuota pikaa huomasivat, että oli oikein arvattu. Vesi oli päässyt vuotamaan padon päitse, ja tarkempi tutkimus osoitti, että kaiveleva piisamimyyrä oli siihen syynä.

Ei ollutkaan mikään pieni asia saada vuotoa tarkoin suljetuksi. Mutta lapio teki tehtävänsä, ja taaja rivi paaluja ja vankka varustus sitkeätä savea niiden takana sekä tukki vuodon että oli vielä takeena siitä, että ainakin se kulma oli tulevaisuudessa suojattu.

Kuullessaan piisamin aikaansaaman vahingon Kaleb sanoi:

— No nyt voitte arvata, miksi majavat aina ovat niin vihaisia piisameille. Ne tietävät patojensa olevan vaarassa ja tappavat siksi kaikki tapaamansa piisamit.

Harvoin Pikku Majava katseli tuntiakaan näkemättä suossa jotakin mielenkiintoista. Muut soturit eivät olleet niin kärsivällisiä, että olisivat malttaneet kyliksi odottaa, eivätkä he kenneet itseään piirustamalla huvittamaan.

Jan teki useita piiloja sellaisiin paikkoihin, missä hän luuli parhaiten näkevänsä eläimiä. Heti padon alapuolella oli pieni allikko, jossa vilisi monenlaisia jokiäyriäisiä ja nauhamaisia ankeriaita houkutellen paikalle kuningaskalastajia ja variksia, ja pieni pilkullinen rantasipi keikutteli pyrstöään padon toisella selällä tai myöhemmin iltapäivällä alati läsnä oleva piisamimyyrä ryömi laakealle kivelle ja istui siinä kuin karvalakki. Joen kanjonissa oli toinen hyvä piilopaikka, mutta kaikkein paras oli lammen yläpää siitä yksinkertaisesta syystä, että sinne näkyi enemmän erilaista maastoa. Ensinnä lammikko piisamimyyrineen, jota vaanimassa silloin tällöin näkyi minkki, sitten pieni suo, joka siinä oli aina, mutta joka nyt oli melkoisesti laajentunut veden paisumisen johdosta. Siinä asui joku peltohiiri ja pari kaislarääkkää. Aivan lähellä oli sankka metsä, jossa toisinaan näki sepelpyitä ja mustia oravia.

Jan piirteli siellä eräänä päivänä hemlokin runkoa saadakseen odotusaikansa kulumaan ja siitäkin syystä, että oli ruvennut pitämään tästä vanhasta puusta. Hän ei koskaan piirtänyt piirtämisen suoman huvin vuoksi; vaan hänet sai aina sitä tekemään rakkaus siihen esineeseen, jota hän kuvasi. Mustan ja valkoisen kirjava amerikkalainen puukiipijä oli kuin lisko kiivennyt puunrunkoa pitkin näkyviin. Untuvatikka oli kaivanut puusta madon niin suurella vaivalla, että se useimpien lintujen mielestä olisi ollut riittämätön vaivanpalkka tusinastakin madosta. Tsipmunkki (maaorava) tuli vähitellen yhä lähemmäksi ja lähemmäksi, kunnes juoksi hänen jalkansa poikki, säikähti ja karkasi sitten pois rähisten ja kauhistuneena omasta rohkeudestaan; ja vihdoin vikitti siinä huimapä a pieni mustalakkitiaiskoiras jatkuvaa kevatlauluun, ikään kuin niin mielettömän nurinkurinen väite olisi ketään huvittanut, ja vihantain lehväin keskeltä hyppäsi lammen rannalle äänettä ruskea karvatukko, loikkasi kapean lahden poikki jalkaansa kastamatta, pysähtyi kerran tai pari, istuutui sitten harvahkon lehdon keskelle kaikkien nähtäväksi — jänis. Se istui niin kauan ja niin hiljaa, että Jan ensin piirsi sen kuvan, johon kului kolme tai neljä minuuttia, ja sitten otti taskusta kellonsa ja laski kolme minuuttia, ennen kuin se viimein lähti liikkeelle. Nyt se söi jonkin aikaa, ja Jan koetti laatia luettelon, mitä kasveja se söi, mitä karttoi, mutta ei voinut sitä kovinkaan varmasti tehdä.

Paikalle pyrähti meluava kultasiipitikka ja istahti aivan lähelle kuivalle oksalle. Jänis asettui vähäksi aikaa aivan liikkumattomaksi, mutta tikan tuntomerkit oli helppo lukea, ja jussi oli jo ammuin oppinut ne tuntemaan ystävän virkapuvuksi, joten se siis jatkoi ateriaansa eikä ollut huomaavinaanakaan, kun kultasiipitikka lensi matkoihinsa. Lensi siitä ylitse varis, lensi toinenkin. "Eikö mitä; ei niistä hätää mitään." Valitti metsässä punaolkahaukka; jänis kuuli sen äänen, mutta punaolka ei ole vaarallinen, ja jänis tiesi sen. Suuri haukka, jolla oli *punainen pyrstö*, liiteli ääneti kehiään lehdon yläpuolella, ja jänis paikalla tunsu jäätävää pelkoa. Se samainen punainen pyrstö oli pelätyn vihollisen tunnusmerkki. Kuinka hyvin pupu oli oppinut ne kaikki tuntemaan!

Apila houkutteli sitä syömään oikein vankan aterian, minkä jälkeen se hyppäsi keskelle lehtoa ruohikkoon ja muutti siinä itsensä sammalmättääksi upottaen koipensa karvain sisään, laskien korvansa pitkin selkää kuin tyhjän hansikasparin tai pari pyöristettyä päreen laikkaa. Sieraimien lipatus harveni ja pupu näytti nukahtaneen auringon viimeisissä lämpimissä säteissä. Jan oli kovin utelias näkemään, olivatko sen silmät auki vai kiinni. Hänelle oli näet kerrottu, että jänikset nukkuvat avosilmin, mutta matka oli niin pitkä, ettei hän voinut sitä varmaan nähdä. Kaukoputkea hänellä ei ollut eikä Guikaan ollut paikalla, niin että tämä kysymys jäi avoimeksi.

Polulta olivat päivänpaisteen viimeiset läikät kadonneet ja lampi oli kokonaan länsirannan puiden varjossa, johon se näki auringon punoittaen laskevan, ja viirirastas liverteli *virī — virī — viiriään* puronvarressa seljatiheikössä, kun samassa eräs muita isompi eläin ilmestyi kauas polun päähän ja ääneti hiipi Jania kohti. Se piti päätään matalalla, eikä hän voinut erottaa, mikä se oikein oli. Sen muutamaksi sekunniksi seisahtuessa Jan kostutti sormensa suussaan ja kohotti sen ilmaan. Se puoli, jostapäin eläin lähestyi, tuntui hieman kylmemmältä, heikko tuulihenki puhalsi siis sieltäpäin, joten hän ei joutuisi ilmi. Eläin lähestyi yhä, näytti suurenevan, kääntyi hiukan toiselle puolelle, ja silloin Jan suiposta kuonosta ja korvista ja tuuheasta hännästä selvään näki, ettei se ollutkaan vähempi kuin kettu, sama luultavasti, joka oli usein öisin haukuskellut leirin lähetyvillä.

Se juoksi viistoon ohi tietämättä mitään väijyvistä pojasta enempää kuin torkkuvasta jäniksestäkään, mutta silloin Jan, vain paremmin nähdäkseen tämän viekastelijan, nosti kätensä selkäpuolen suunsa eteen ja imemällä synnytti pientä ääntä kuin hiiren vikinää, suloisinta soitantoa, mahtavinta lumoa nälkäiselle ketulle, joka siitä nopeaan kuin leimaus kääntyi suunnastaan. Hetken se seisoi pää pystyssä täynnään hallittua voimaa ja jännitystä; uudelleen vikinää — se palasi verkalleen takaisin ääntä kohti ja niin tehdessään kulki Janin ja jäniksen välistä. Se oli kulkenut pupujussin vanhain jälkien poikki välittämättä niistä mitään, mutta nyt tuulihenki kantoi uutta houkuttelevaa hajua sen nokkaan. Heti kettu luopui hiiren ajosta — kuka metsämies hiirestä välittäisi, kun on isoa riistaa tiedossa — ja alkoi varovasti siroin liikkein hiipiä kohti jänistä, jota se ei ollut edes nähnyt. Mutta nenä oli sen paras opas. Se risteili vastatuuleen astuen jalkansa mitä huolellisimmin ja kohottaen kuonoaan kuin ajokoira.

Joka askelella se lähestyi pupua, joka nukkui tai oli nukkuvinaan ruohopehossa. Jan aprikoi itseksensä, eikö olisi ollut paras huutaa ja tehdä loppu tuosta hiipimisestä, ennen kuin jäniksen kävisi hullusti, mutta luonnontutkijana häntä halutti nähdä koko juttu loppuun saakka saadakseen tietää, millä tavalla kettu saaliinsa tavoittaisi. Herra punaturkki oli nyt neljän ja puolen metrin päässä ruohikosta, eikä harmaa karvatukko vain liikahtanut. Nyt se oli kolmen ja puolen metrin päässä — eikä vain liikahtanut; kolmen metrin — ja pupu näytti vain vetävän rauhallisia unia; kahden ja puolen metrin — ja nyt kettu näytti ensi kerran todella näkevän uhrinsa. Janin oli vaikea pidättää huutamasta varoitusta; ei enää täyttä kahtakaan metriä — kettu ilmeisestikin valmistautui loppuhyppyyn.

— Voinko sallia sitä? Janin sydän sykki kiivaasti.

Kettu sovitteli kypäliään paremmin maahan, kokosi kaikki voimansa ja sitten ääneti, mutta julmaa tarmoa osoittaen loikkasi suoraan nukkuvan jäniksen niskaan. Nukkuvan? Johan nyt! Ei sinnepäinkään! Pupulla oli omat konstinsa. Samassa silmänräpäyksessä kun kettu ponnahti, se yhtä suurella voimalla hyppäsi vastakkaiseen suuntaan ja jatkoi näitä merkillisiä eksytyshyppyjään niin sukkelaan, ettei silmä voinut niitä seurata. Suotta kettu yritti olla vielä sukkelampi, sillä nämä ihmeelliset sivuhypyt ovat jäniksen voima ja ketun heikkous; ja pupu loikki — hypp-hypp — tiheikköön ja meni menojaan, ennen kuin kettu sai raskaammalle ruumiilleen minkäänlaista vauhtia.

Jos jänis olisi ponnistanut pakoon paikalla, kun näki ketun tulevan, niin se ehkä olisi turmiokseen ilmaissut itsensä; jos se olisi karannut suoraan pois päin, kun kettu hyppäsi sen kimppuun, niin kettu olisi kolmella tai neljällä loikkauksella saanut sen kiinni, sillä vihollinen oli silloin täydessä vauhdissa; mutta aikansa odottamalla se oli välttänyt vaaraa niin kauan kuin suinkin, ja kun vaara kuitenkin tuli eteen, se pelasti itsensä ainoalla mahdollisella tempulla, ja siitäpä johtuu, että se "vihannassa metsässä elää vielä tänä päivänäkin".

Ketun oli lähdeävä muualta illallistaan etsimään, ja Jan palasi leiriin sangen mielissään siitä, että metsä jälleen oli ilmaissut hänelle salaisuuksiaan.

XII

INTIAANIEN MERKEISTÄ JA EKSYMISESTÄ

— Mitä te tarkoittatte intiaanien merkeillä, herra Clark?

— Melkein mitä tahansa, mistä näkee, että intiaaneja on lähettyvillä: moksasiinin jälkiä, savun hajua, taitettua oksaa, kylää, kahta päällekkäin pantua kiveä taikka poltettua valkoisten siirtokuntaa, josta on päänahat viety — ne ovat kaikki intiaanien merkkejä. Ne kaikki tarkoittavat jotakin, ja intiaanit lukevat niitä ja tekevät niitä, aivan samalla tavalla kuin sinä kirjoitat.

— Muistatteko, että sanoitte meille kolmen savun merkitsevän sitä, että te palasitte kotiin päänahkoja tuoden?

— Kyllä muistan; mutta eivät ne oikeastaan sitä merkitse. Ne merkitsevät "hyviä uutisia" — nimittäin toisten heimojen kesken. Eri heimojen keskuudessa niillä on vähän eri merkitys.

— Entä mitä merkitsee yksi savu?

— Tavallisesti vain että "leiri on täällä".

— Entä kaksi savua?

— Kaksi savua merkitsee "*vastuksia*" — voi merkitä, että "*olen eksynyt*".

— Se pitää muistaa; kaksi eksymistä ja vastuksia.

— Kolme tietää hyviä uutisia. *Epätasaiset luvut tietävät onnea.*

— Mitäs neljä?

— Sitä tuskin milloinkaan käytetään. Jos minä näkisin leirissä neljä savua, niin arvaisin, että on tekeillä *jotakin suurta* — ehkä suuri neuvosto koolla.

— Entä jos näkisitte viisi savua, mitä silloin ajattelisitte?

— Minä ajattelin, että kuka hullu on sytyttänyt koko kylän tuleen, vastasi Kaleb naurahtaen.

— Te vast'ikään sanoitte, että jos kaksi kiveä on päällekkäin, niin sekin on merkki. Mitä se merkitsee?

— En minä tietysti voi puhua kaikkien intiaanien puolesta. Toiset ilmaisevat sillä yhtä, toiset toista. Mutta kun lännessä pannaan kaksi kiveä päällekkäin, niin se merkitsee "tämä on polku"; ja jos on pieni kivi niiden molempien oikealla puolella, niin se tietää, että "tässä me poikkesimme oikealle". Jos on kolme kiveä päällekkäin, niin se merkitsee "tämä on kyllä oikea polku" ja "erikoisen huomattavaa" tai "pidä varasi"; ja kasa kokoon heitettyjä kiviä tietää "me majailimme tässä, koska yksi oli sairas". Niillä kivillä sairaalle oli valmistettu höyrykylpy.

— No mutta mitä intiaanit tekisivät, ellei olisi kiviä ollenkaan?

— Metsässäkö tarkoitat?

— Niin, taikka avaralla preerialla.

— Minä olen melkein unohtanut, siitä on niin pitkä aika, mutta katsotaanpa, ja Jan ahdisti Kalebia, ja Kaleb penkoi muistinsa kätköistä, kunnes he saivat kokoon oikein yleisen merkkitaulun vaikka Kaleb yhä varoitti, että "toiset intiaanit niitä käyttävät toisin".

Janin piti tietysti paikalla ruveta tekemään merkkitulua, mutta hän pettyi suuresti huomattessaan, ettei kukaan sataa askelta kauempaa näkisi sellaista savua, koska se ei kohonnut puunlatvain yläpuolelle, mutta Kaleb opetti nyt hänelle, mikä on ero kirkkaan tulen ja savun välillä.

— Ala kirkkaalla tulella, jotta saat kuumuutta, tukahduta se sitten tuoreella ruoholla ja laholla puulla. Kas tuossa, nyt näet eron! Ja paksu ja väärä savupatsas alkoi tupruta taivasta kohti paikalla kun ruoho ja laho puu alkoivat kihistä hehkuvassa hiilloksessa.

— Minä lyön vaikka vetoa, että tuo näkyy peninkulman päähän, jos joku on korkealla paikalla katsomassa.

— Ja minä lyön vetoa, että näkisin sen kahden peninkulman päästä, naukui siihen Gui.

— Herra Clark, oletteko koskaan eksynyt? jatkoi uupumaton kysyjä.

— Olenpa tiettenkin, ja useamman kuin yhden kerran. Jokainen joka metsiin lähtee, varmaan kerran eksyykin.

— Mitä — intiaanitkin?

— Tiettenkin! Miksi ei? Ihmisiä nekin ovat, ja sen sanon, että jos joskus kuulet jonkun kerskaavan, ettei hän ole milloinkaan eksynyt, niin silloin tiedät, ettei hän ole koskaan ollut äitinsä esiliinan nauhoista kaukana. Ei ole sitä ihmistä, joka ei eksyisi, mutta oikea erämies löytää taas oikeaan; siinä se ero on.

— Mitä te tekisitte, jos eksyisitte?

— Riippuu siitä, missä se tapahtuisi. Jos se tapahtuisi semmoisessa seudussa, jota en tunne, ja minulla olisi leirissä ystäviä, niin parhaan taitoni mukaan takaisin pyrittyäni istuutuisin siihen paikkaan ja tekisin kaksi savua. Mutta jos olisin aivan yksin, niin tietysti koettaisin kulkea niin suoraan kuin suinkin siihen suuntaan, joka minua parhaiten miellyttäisi, ja se on helppo asia, jos aurinko tai tähdet ovat näkyvissä, mutta pilvisellä säällä se ei käy päinsä. Ellei tunne maata, on paras seurata jonkin joen juoksua, mutta en minä onneasi kiitä, jos sinun täytyy se tehdä, sillä se on kaikkein pahinta käveltävää, mitä on maan päällä. Se kyllä varmasti vie eksyneen jonnekin — se estää kulkemasta piiriä — mutta sillä tavalla ei pääse päivässä kuin seitsemän tai kahdeksan kilometriä eteenpäin.

— Eikö suuntaa näe puunrungoilla kasvavasta sammalesta?

— *Ei!* Koetapas kerran, niin saat nähdä: sammal puun tai kallion pohjoispuolella; isoimmat oksat rungon eteläpuolella; hemlokin latva itään; kannossa vahvimmat kasvurenkaat eteläpuolella ja niin edespäin. Se sopii puuhun, joka seisoo yksinään eteläpuolella, — mutta *se* ei sovi puuhun, joka on avopaikan eteläreunalla, sillä siinä kasvurenkaitten pohjoispuoli on vahvin. Jos on kompassisi mukana, niin ei sekään pidä kuin puoleksi paikkaansa — se on vain osaksi oikeassa, mutta ei aivan; se on kova valehtelemaan, kompassi, kun mies on pelosta pölläntynyt ja tahtoisi saada varmaa tietoa. Minä en ole koskaan nähnyt muuta kuin yhden hyvän kompassiruohon, preerian kultapiiskun. Avopaikalla suurin osa niistä osoittaa pohjoista kohti, mutta jos ne vie vaikka isonpuoleisten vaunujen kuomun alle, niin ne osoittavat mihin suuntaan tahansa.

Jos löytää utterasti käytetyn riistapolun, niin on paras kulkea sitä, se vie veden luo — jos nimittäin kulkee oikeaan suuntaan, minkä näkee siitä, että se käy yhä vahvemmaksi. Mutta jos se haarautuu ja heikkenee, niin silloin sitä kulkee väärään suuntaan. Sorsaparvi tai kuikka lentävät aina vettä kohti. Niitä voi huoletta seurata.

Mutta totta puhuakseni kompassi kuitenkin on varmin keino. Sen jälkeen aurinko ja tähdet, ja jos on toivoa, että ystävät tulevat apuun, on parasta istahtaa siihen paikkaan ja tehdä kaksi savua, pitää niitä vireillä, huutaa aina vähän väliä ja pysyä rauhallisena. Silloin ei ole hätää, ellei ole mieletön houkka, mutta semmoistenhan onkin parasta pysyä kotona muiden hoivattavina.

XIII

NAHAN PARKITSEMINEN JA MOKKASIINIEN TEKO

Sam teki löydön. Oli teurastettu vasikka ja sen kostea nahka ripustettu parvelle kuivumaan. Isä antoi hänen ottaa sen mukaansa, ja nyt hän tuli "verestä puhvelin nahkaa kantaen, siitä vaipan tehdäkseen".

— Minä en tiedä, kuinka intiaanit muokkaavat nahkansa, hän sanoi, — mutta tietäähän Kaleb, hän kertoo sen teille, enkä minä tietysti ole kuulevinani.

Vanha erämies oli aivan joutilaana, ja ainoat ilon hetket hänen yksinäisessä elämässään olivat nämä leirissä käynnit sen jälkeen kun hänen oma ovensa oli hänen nenänsä edestä suljettu. Hän kävi leirissä joka päivä, niin että hänen tuloaan pidettiin luonnollisena asiana, kun hän tunti Samin paluun jälkeen "sattui ohi kulkemaan".

— Kuinka intiaanit parkitsevat turkisinahkoja? Jan heti kysyi.

— No monella tavalla —

Mutta ennen kuin hän ennätti sanoa sen enempää, palasi "Haukansilmä" kotoa ja luikkasi:

— Kuulkaas, pojat, ukon vanha hevonen on kuollut! Ja hän irvisti kovin tyytyväisenä, siitä syystä vain, että hänellä oli uutisia kerrottavana.

— Mäihä, sinä irvistät niin, että sinun takahampaasi päivänpaisteessa ruskettuvat, ja ylipäällikkö loi häneen murheellisen katseen.

— Niin on asian laita, ja kun minä menen ja nyljen siltä hännän päänahaksi, niin olen paras intiaani koko joukossa.

— Mikset nylje koko konia, niin minä opetan sinulle, kuinka vuodasta saadaan monenlaisia intiaanikapineita, lisäksi Kaleb piippuansa sytyttäessään.

— Autatteko te minua?

— Ei se ole sen kummempaa kuin vasikankaan nylkeminen; minä näytän sinulle, mistä suonilanka otetaan, kun nahka on päältä saatu.

Koko leiri lähti siis Burns sin pellolle. Gui jättäytyi jälkeen ja meni piiloon huomattessaan isänsä, joka parihevosilla vedätti pois hevosen raatoa.

— Hyvää päivää, Jim, tervehti Kaleb, sillä he olivat hyvät ystävät.

— Hevosen menetit, taisi tulla suurikin vahinko?

— Eikä juuri. Ei se maksanut juuri mitään. Sain sen vaihtokaupassa kaupan päälle. Hyvä että kuoli, se oli rampa.

— Me ottaisimme sen nahan, ellet sinä sitä tarvitse.

— Ottakaa mielihyvin kaikki tyynni.

— Vedäpäs se tuonne raja-aidan luo, niin me kuoppaamme sinne mitä jää, kun olemme omamme ottaneet.

— Kyllä vain. Oletteko sattuneet näkemään sitä minun poika lurjustani?

— Olemme kyllä; minä näin aivan hiljan, sanoi Sam. — Kotia kohti oli silloin nokka.

— Hm. Ehkäpä jo tapaankin kotona.

— Luultavasti. Sitten Sam hiljaa lisäsi: — Vaikka en minä usko.

Burns jätti heidät siihen, ja muutaman minuutin kuluttua Gui hiipi esiin metsästä ollakseen hänkin mukana hommassa.

Kaleb näytti, miten nahka oli viillettävä auki kummankin koiven sisäpuolta myöten ja mahan alitse. Nylkeminen oli hidasta, mutta ei niin epämiellyttävää kuin Jan oli pelännyt, eläin kun oli veres.

Kaleb teki suurimman osan työstä; Sam ja Jan auttoivat. Gui avusti hommaa kertomalla omia vasikannylky-muistelmiaan ja ehdottamalla kaikenlaisia parannuksia omasta laajasta kokemuksestaan.

Kun yläpuoli oli nyljetty, Kaleb huomautti: — Tuskin voimme kääntää sitä toiselle kyljelle. Kun intiaaneilla ei ollut paikalla hevosta kääntääkseen puhvelia toiselle kyljelle, niin he tavallisesti viilsivät nahan halki selkää pitkin. Eiköhän meidän ole parasta tehdä samalla tavalla. On meillä nyt nahkaa sen verran kuin tarvitsemme.

He siis leikkasivat irti sen puolen, jonka olivat nylkeneet, ottivat hännän ja harjan "päänahoiksi", ja sitten Kaleb lähetti Janin noutamaan kirveen ja sangon.

Hän hakkasi irti kappaleen maksasta ja hevosen aivot. — Tuota, hän sanoi, tarvitaan parkittaessa, ja tästä intiaanivaimo saa ompelulankansa.

Hän viilsyi syvän haavan selkärankaa pitkin selän keskivaiheilta munuaisten vaiheille, tunki sormensa leveään vaikeahkon säienauhan alle, nosti sen ylös ja irrotteli ja leikkasi, kunnes se oli irti lonkkaluuhun ja eteenpäin kylkiluihin saakka. Tämä suonilanka oli kymmenisen senttimetriä leveä, hyvin ohut, ja sen saattoi halkaista vaikka kuinka moneen kertaan, niin että siitä lopulta tuli ohutta rihmaa.

— Siinä, hän sanoi, on nyt lankavyyhti. Pankaa tuo talteen. Se kuivaa, mutta halkeaa siitä huolimatta milloin vain, ja kun sitä huuhtelee parikymmentä minuuttia lämpöisessä vedessä, niin se pehmiää ja on valmista käytettäväksi. No nyt kun meillä on sekä vasikan että hevosen nahka, niin emme vähemmällä

pääsekään kuin että meidän täytyy laittaa nahkurin verstas.

— Entä kuinka turkiksia parkitaan, herra Clark?

— Hyvin monella eri tavalla. Toisinaan vain kaavitaan ja kaavitaan, kunnes sisäpuolelta on kaikki rasva ja liha poissa. Sitten nahka peitetään alunalla ja suolalla ja kääritään kokoon muutamaksi päiväksi. Kun aluna tuntuu läpi ja nahka on karvain juuresta käynyt valkoiseksi ja puoleksi kuivunut, sitä vedellään ja muokataan, kunnes se on aivan pehmeätä.

Mutta kun intiaaneilla ei ole alunaa eikä suolaa, niin he tekevät maksasta ja aivoista hienoa parkkiainetta, niin kuin minä aion nyt tehdä.

— Niin, tehdään se intiaanien tapaan. — No hyvä, mene sinä ja hae vasikkasi aivot ja maksa.

— Eivätkö hevosen aivot ja maksa kelpaa? — En oikein tiedä. En minä ole nähnyt niiden koskaan sillä tavalla menettelevän. Tuntuu kuin se aina menestyisi paremmin kunkin omilla aivoilla.

— No hyvä, huomautti filosofinen Tikka, — se minun mielestäni on ihmeellistä huolenpitoa luonnon puolelta, että se aina panee vasikannahkaan juuri sen verran vasikan aivoja ja maksaa kuin sen parkitsemiseen tarvitaan.

— Ensimmäinen asia on aina nahan puhdistaminen, ja sillä aikaa kun sinä teet sen, minä puolestani upotan hevosen nahan suomutaan, jotta karva irtoaa.

Kaleb otti hevosen nahan, vei sen lämpöiseen suomutaan pariaksi päiväksi likoamaan aivan samalla tavalla kuin oli tehnyt sille vasikannahalle, josta rummunkalvot oli valmistettu, ja tuli sitten valvomaan "puhveliviitan" muokkaamista.

Sam lähti ensin kotiin vasikanaivoja ja maksaa noutamaan, sitten hän Janin keralla kaapi nahan, kunnes siitä oli poistettu suuri määrä rasvaa ja lihapuoli oli sinivalkoinen ja lienteä, muttei tuntunut rasvaiselta.

Vasikan maksaa keitettiin tunnin verran. Sitten siihen sekoitettiin keittämättömät aivot ja seos hierottiin parkkisotkuksi eli -voiteeksi, jota levitettiin nahan lihapuolelle, minkä jälkeen nahka käännettiin kaksinkerroin, käärittiin kokoon ja pantiin pariaksi päiväksi viileään paikkaan. Sitten se käärittiin auki, pestiin purossa puhtaaksi ja ripustettiin orrelle, kunnes se oli melkein kuiva. Sen jälkeen Kaleb leikkasi kovasta puusta salon ja veisti siihen terävän syrjän sekä opetti Jania vetelemään nahkaa syrjän yli ja muokkaamaan sitä, kunnes se oli aivan pehmeä ja nahkea.

Samalla tavalla hevosen vuotaakin käsiteltiin, kun karva ensin oli kaavittu pois, mutta kun se oli paljon paksumpi, täytyi sen olla parkkivoiteessakin kauemman aikaa.

Erämies kaapi parin päivän kuluttua nahan puhtaaksi ja muokkasi sitä teräväksi veistetyn hirren syrjää vasten vedellen. Se alkoikin pian näyttää parkitulta nahalta, paria paikkaa lukuun ottamatta. Niitä tutkittuaan Kaleb sanoi:

— Hm, parkkiaine ei oikein läpäissyt joka paikasta. Hän voiteli sen vuoksi pintaan uuden kerroksen parkkivoidetta ja antoi sen olla vielä yhden päivän; sitten hän entiseen tapaan muokkasi sitä, kunnes se kävi pehmeäksi ja joustavaksi.

— Kas nyt, hän sanoi, tämä on nyt intiaanien tapaan parkittua nahkaa. Olen minä nähnyt sen silläkin tavalla tehtävän, että ensin on liotettu nahkaa muutama päivä hemlokin tai palsamikuusen kaarnaa vedessä keittäen, kunnes se on ollut kuin ruskehtavaa mustetta, mutta ei sillä keinolla ole saatu tämän parempaa. Nyt se ei ole kuin yhtä vailla, ettei kastuttuaan kovettuisi. Se on nyt savustettava.

Kaleb siis teki savun tukahduttamalla kirkkaan tulen laholla puulla. Kiinnittäen sitten hevosen nahan suppuun muutamalla puupuikolla hän ripusti sen pariaksi tunniksi sankimpaan savuun, ensin toinen puoli ulospäin, sitten toinen, kunnes se oli kauttaaltaan mehevän savuisen kellervän ruskeata väriltään ja oli saanut sen hajun, mikä intiaanien nahkatavaroilla on, niin kuin jokainen tietää niitä käsiteltyään.

— No nyt tämä on intiaanien parkkinahkaa, ja minä toivon teidän huomanneen, että kyynärrasva se on parkitessa tärkein asia.

— Mutta näyttäkääs nyt kuinka mokkasiinit ja sotamekko tehdään, sanoi Pikku Majava yhtä innostuneena kuin ennenkin.

— Kas, mokkasiinit on helppo tehdä, mutta sotamekkoa minä en mene lupaamaan. Taitaa olla parasta noudattaa oman takkinsa leikkausta, paitsi että edusta tehdään yhdestä kappaleesta, ja sen verran vain halkiota, että juuri pää läpi mahtuu, eikä alas asti. Kaulan ympärille tulee kurenauhat ja saumoihin ja

liepeisiin rimsut; sitä ei olekaan aivan helppo tehdä. Mutta vaikka kuka voi opettaa tekemään moksasiinit. Niitä on kahta mallia — nimittäin kahta päämallia. Jokaisella heimolla on oma mallinsa, ja intiaani osaa sanoa mitä kieltä toinen puhuu heti kun näkee hänen jalkineensa. Parhaiten tunnetut ovat ojibvain pehmeäpohjaiset kurttumoksasiinit — pohja ja päällinen yhdestä kappaleesta ja rinta kurttuun ommeltu — sitähan juuri ojibva merkitseekin. Toinen malli on se, jota lakeuksilla enimmäkseen käytetään. Siellä katsokaas, täytyy pitää kankeata anturaa, maa kun on täynnä kaktuksen piikkejä ja muita okaita ja teräviä kiviä.

— Minä tahdon siouxien mallia. Mehän olemme ottaneet mallia heidän tiipiistään ja sotalakistaan — ja siouxit joka tapauksessa ovat parhaat kaikista intiaaneista.

— Taikka pahimmat, sen mukaan kummalla puolella ovat, vastasi Kaleb. Mutta sitten hän jatkoi: — Sioux-intiaanit asustavat heinäaroilla ja heillä on kankea antura. Yritetäänpäs. Minä leikkaan yhdet parit.

— Ei, tehkää ne *minulle*. Se on minun hevoseni, sanoi Gui.

— Vielä mitä. Isäsi antoi sen minulle. Kalebin äänestä kuului selvään, että Guin laiskuus oli tehnyt häneen huonon vaikutuksen, ja Guin täytyi siirtyä syrjään siksi aikaa, kun Janista otettiin mittaa. Kaleb oli jättänyt osan nahasta parkitsematta, vaikka se olikin tarkkaan puhdistettu, ja sitä hän nyt liotti lämpimässä vedessä, kunnes se pehmisi. Janin jalka asetettiin sille ja sen ympärille vedettiin viiva; kun pala leikattiin irti, saatiin toisen moksasiinin antura, ja kun se käännettiin nurin, voitiin sen mukaan leikata toisen jalan antura.

Kaleb mittasi sitten jalan pituuden ja lisäsi yhden tuuman ja nilkan vahvuuden osalta puoli tuumaa, ja näitä suurimpana leveytenä ja pituutena pitäen leikkasi palan pehmeätä nahkaa. Sen hän leikkasi halki viillolla poikittain ja toisella pitkittäin. Toinen kappale leikattiin tämän mukaan nurin kääntäen, ja tämän jälkeen ommeltiin pala pehmeätä nahkaa kieleksi isoon kappaleeseen. Toiseen päällyskappaleeseen ommeltiin toinen kappale.

— Siinä nyt ovat päällyskappaleet. Nyt on aika panna niihin helmet, jos niitä pitää olla.

— En minä osaa.

— Enkä minäkään osaa opettaa; se on naisten työtä. Mutta minä voin näyttää, minkänäköiset ne olivat ensimmäisissä moksasiineissa mitkä minulla on koskaan ollut; niitä en hevillä unohda, sillä itse kaadoin puhvelin ja näin alun pitäen, kuinka ne tehtiin. — Hän olisi voinut lisätä, että hän sitten nai sen skuootytön joka helmet ompeli, mutta sitäpä hän ei sanonut.

Tähän tapaan ne olivat. Nämä kolmikulmaiset punaiset ja valkoiset kuviot, joita on ympäriinsä, ovat niitä, kukkuloita, joiden poikki moksasiinien piti minua saatella hyvässä turvassa. Kantapäässä on pieni sininen polku, joka on tyhjä; se merkitsee sitä, mikä on takanapäin, mennyttä. Rinnassa on kolme punaista, valkoista ja sinistä polkua, joita minä muka moksasiinit jalassa kuljen: ne ovat edessäpäin — vievät tulevaisuuteen. Jokaisella polulla on paljon asioita, enimmäkseen riistaa ja metsästystä, ja jokainen polku päättyy kotkan sulkaan — se on kunniaa se. Voithan maalata ne tähän tapaan, kun ne ovat valmiit. No niin, pujotetaan nyt neulan silmään hyvä vahva suonen kappale ja ommellaan päällinen kiinni — taikka jos sinulla on naskali, niin tulemme toimeen neulatta — ja on pidettävä tarkkaan silmällä, että pistot tulevat ulos anturanahan reunasta eivätkä kulje läpi nahan sitten ne eivät kulu poikki. Tällä tavalla.

Siihen tapaan he sitten pistelivät kömpelösti Guin virnistellessä ja tirskuessa ja Samin tuumiessa, että kyllä Si Lee olisi parempi skuoo kuin kumpikaan heistä.

Kun antura ja päällinen olivat aivan pehmeät, niin he saattoivat kääntää moksasiinin nurin niin usein kuin halutti — ja heitä kyllä halutti; asia näytti vaativan, että se oli aina vähän väliä käännettävä nurin. Mutta lopulta molemmat kappaleet olivat ympäriinsä yhteen ommellut, kannan leikkaus pantiin sukkelaan kiinni, tehtiin neljä paria paulareikiä ja niihin pujoteltiin paulaksi neljänkymmenen viiden senttimetrin mittainen pehmeästä nahasta leikattu kaistale.

Jan maalasi sitten päällisen intiaaniväreillään sillä tavalla kuin Kaleb oli neuvonut, ja moksasiinit olivat näin valmiit.

Skuoo olisi tehnyt puolen tusinaa hyviä moksasiinipareja samassa ajassa kuin Jan ja Kaleb tämän yhden tökerötekoisen parin, mutta hän ei olisi ollut kättensä työhön yhtä tyytyväinen kuin he.

KALEBIN ELÄMÄNVIISAUTTA

Minkin jäljet ilmaantuivat tuon tuostakin puron rannalle Janin multa-albumiin, ja lopulta eräs näistä väsymättömistä vakoojista ilmoitti sekä minkkien että skunkkien nykyisin käyvän wakan-kalliolla pitämässä yöllisiä kestejä.

Minkki oli jäljistä päättäen suuri, ja Kalebilta pyydettiin apua ansan rakentamiseksi sen varalle.

— Kuinka te minkkejä pyydätte, herra Clark? kysyi Jan.

— En pyydä niitä ensinkään tähän aikaan vuodesta, sillä eivät ne kelpaa ennen kuin lokakuussa, vastasi tämä.

— Mutta kuinka te niitä pyydätte, kun on oikea aika.

— Monella tavalla. Se oli hidasta työtä, mutta Jan oli itsepäinen ja sai ukon vihdoon kertomaan tietonsa.

— Ennen vanhaan me aina rakensimme minkeille loukun. Se tehdään tähän tapaan, ja syötiksi pannaan linnun pää. Se tappaa varmasti, äkkiä ja kiduttamatta. Ja jos on kylmä ilma, otus jäätyy ja pysyy pilaantumatta, kunnes tullaan pois korjaamaan; mutta lämpoisellä säällä menee paljon nahkoja pilalle, kun saalis saa olla loukussa liian kauan, joten pyydyksiä pitää usein käydä kokemassa ja korjata pois, mitä on ansaan mennyt. Mutta myöhemmin otettiin käyttöön sellaiset uudenmalliset raudat, jotka tarttuvat niiden jalkaan ja pitävät niitä kiinni vaikka kuinka monta päivää, niin että ne lopulta kuolevat nälkään taikka kalvavat poikki oman käpälänsä. Muistan kerrankin saaneeni minkin, jolla oli vain kaksi käpälää jäljellä. Se oli ensin ollut kahdesti raudoissa ja kummallakin kertaa kalvanut käpälänsä poikki irti päästäkseen. Rautoja käyttävän erämiehen ei tarvitse niin usein käydä pyydyksillään, mutta ne ovat kalliita, raskaat kantaa, ja pitää olla erittäin kova luonto, jos niitä käyttää. Kun minä ajattelin, mitä kaikkea se minkki oli kärsinyt, niin minä ikipäiviksi hylkäsin raudat. Siitä pitäen sanoin, että jos täytyy ansoja rakentaa, niin on parasta käyttää joko loukkuja tai laatikkopyydyistä, joka säilyttää otuksen elävänä, toista taikka toista; ne eivät kiduta eläimiä päiväkausia. Minun mielestäni pitäisi laissa kieltää uudet saukonraudat, jotka tarttuvat eläimeen kiinni teräskynsin; ne ovat raakalaisten kapineita.

Sama on sanottava metsästyksestäkin. Metsästäminen on mainiota urheilua, eikä se voi olla pahasta, sillä minä en ole vielä eläissäni nähnyt, että se olisi miestä pilannut. Minun mielestäni näyttävät sellaiset ihmiset, jotka metsästävät, olevan inhimillisempiäkin kuin sellaiset, jotka halveksivat pyyntiä, ja jos ajatellaan julmuutta, niin tietäähän sen, että harva metsän elävä saa rauhassa sijalleen kuolla. Kaikki ne ennemmin tai myöhemmin tapetaan, ja jos ihmisellä on niiden tappamisesta hyötyä, niin luulisipa hänellä olevan siihen yhtä paljon oikeutta kuin susilla ja ilveksilläkin. Ei luoti tee kipeämpää — eikä suinkaan niinkään kipeää — kuin susien hampaat. Muuta minulla ei ole sitä vastaan muistutettavaa kuin että ei pidä tappaa julmasti — eikä koskaan lopettaa koko karjaa. Ellei milloinkaan tapa sellaista elävää olentoa, joka ei elävänä vahingoita eikä kuolleena hyödytä, eikä enempää kuin maan varat myöten antavat, niin ei erämies minun mielestäni tee vääryyttä, ja monet hauskat hän kokee, joita kannattaa perästäpäin muistella.

Mutta minä muistan Euroopasta tulleen miehen, mikä lieneekään ollut olevinaan, jota kerran opastin länteen. Hän oli vioittanut hirveä, niin ettei se päässyt pakenemaan. Sitten hän istuutui viereen aamiaista syömään ja aivan vähän väliä ampui johonkin paikkaan laukauksen vain tähtäilläkseen ja kokeillakseen, mutta jättääkseen eläimen vielä vähäksi aikaa henkiin. Minä kuulin ampumisen ja määkimisen, ja sen saatte uskoa, että vereni kiehahhti kun saavuin paikalle. Minä sätin miestä semmoisista sanoista, joista ihmiset eivät yleensä pidä, ja lopetin hirviparan vaivat niin äkisti kuin liipaisin totteli. Ja heti paikalla tehtiin ero — minua ei haluttanut kulkea semmoisen miehen kanssa. Ei paljon puuttunut, ettei hän sinä päivänä saanut kellyä sen hirven viereen. Vereni vieläkin kuumenee sitä ajatellessani.

Jos hän olisi ampunut sen hirven juoksusta ja lopettanut sen niin äkkiä kuin suinkin, niin ei se olisi kärsinyt sen enempää kuin toisen hirven sarvellaan tuikatessa, sillä kun luodilla on oikea paino, se sattuessaan tainnuttaa uhrinsa. Hirvi ei olisi kärsinyt sen enempää kuin muutoinkaan päivänsä päättäessään, ehkä ei niinkään paljon, ja se olisi kärsinyt semmoisena aikana, jolloin siitä olisi voinut olla metsästäjälle hyötyä. Nuo heidän uudet tuliluikkunsa vasta ovat todellinen kirous. Mies tietää, että hänellä on makasiinissaan panoksia vaikka millä mitalla, ja ampua paukuttaa hirvilaumaan niin kauan kuin sorkkaakaan näkyy — monia eläimiä jää raajarikkoina kärsimään ja kuolemaan —, mutta kun miehellä on käytettävissä vain yksi panos, niin hänen täytyy melko huolellisesti harkita, mihin sen

sijoittaa. Ken tahtoo urheilla, ottakoon rihtan, joka ampuu laukauksen kerrallaan; ken hävittää, ottakoon konekiväärin. Urheilu on urheilua, mutta tuota tappamista tappamisen vuoksi ja julmuutta minä vihaan. Raudat, kevyet luodit ja automaattiasheet ovat epäinhimillisiä. Ne ne ovat kaiken kidutuksen syy, se on varma!

Tämä oli pitkä puhe Kalebin pitämäksi, mutta todellisuudessa se oli hajanaisempi kuin tässä esitetty. Janin täytyi aina silloin tällöin esittää joitakin kysymyksiä saadakseen hänet jatkamaan.

— Mitä te, herra Clark, arvelette jousista ja nuolista?

— Minä en halusta käyttää niitä suurta riistaa, kuten karhua ja hirveä vastaan, mutta hyvä olisi, jos haulikot hävitettäisiin ja pientä riistaa tapettaisiin vain nuolilla. Nuoli joko varmaan tappaa taikka lentää kokonaan ohi. Se ei tee raajarikkoja, jotka pääsevät pakoon kuollakseen jossakin syrjäisessä sopessa. Lintuparveen kun ampuu nuolen, niin se ei pyyhkäise satoja, niin kuin nuo kirostusti hajottavat haulikot. Ne ne tekevät lopun kaikesta pienestä riistasta. Vielä ne kerran keksivät semmoisen pyssyn, joka ruiskuttaa hauleja samalla tavalla kuin automaattikivääri luoteja, ja kun jokaisella houkalla on hallussaan semmoinen, niin vielä ihmetellään, minne kaikki pieni riista on kadonnut.

Ei, minä olen niitä vastaan. Jousi ja nuolet eivät hävitä ja kysyvät enemmän erätietoa ja edustavat parempaa urheilua — nimittäin pientä riistaa vastaan. Eivätkä ne pidä sellaista maailmanlopun räiskettä, ja sitä paitsi aina voidaan tietää, kuka ampuja oli, sillä jokainen nuoli on merkitty.

Jan oli pahoillaan, ettei Kaleb puolustanut nuolta isoakin riistaa vastaan.

Erämies oli nyt päässyt hyvään alkuun; tänä päivänä hän näytti olevan kylläkin halukas tietojaan antamaan, ja Jan oli siksi viisastunut, että ymmärsi "laskea kosken, niin kauan kuin vettä oli".

— Kuinka laatikkoloukku tehdään?

— Mitä eläintä varten?

— Minkkiä varten.

— Eivät ne kelpaa pyydettaviksi tätä nykyä, ja poikaset tarvitsevat emäänsä.

— En minä sen vuoksi, minä vain tahtoisin piirustaa sen.

— No se ei taitaisi eläintä vahingoittaa, kunhan et vain pidä sitä vankeudessa liian kauan. Onko teillä lautoja? Me tavallisesti veistimme koko laitoksen palsamikuusen tai valkopetäjän pölkystä, mutta kuta enemmän tarvikkeita on valmiina, sitä parempi. No nyt näytän teille, kuinka tehdään laatikkoloukku, jolla riista saadaan elävänä, jos lupaatte minulle, että muistatte käydä sitä joka päivä kokemassa, kun se on viritetty.

Pojat eivät käsittäneet, kuinka olisi mahdollistakaan jättää niin mielenkiintoinen laitos joka päivä kokematta ja lupasivat auliisti tehdä pyynnön mukaan.

Tehtiin siis laatikkoloukku, joka oli 60 senttimetriä pitkä, ja toiseen päähän tehtiin rautalangasta luja verkko.

— Kas näin, sanoi erämies, tähän menee minkki, piisamirotta, skunkki, jänis — melkein mikä tahansa sen mukaan, mihin se asetetaan ja mitä syötiksi pannaan.

— Minun mielestäni olisi parasta viedä se kokeeksi wakan-kalliolle.

Loukkuun siis pantiin syötiksi kalan pää, joka köytettiin lujasti kiinni rautalankaiseen liipaisimeen.

Kun Jan aamulla lähestyi sitä, niin hän näki, että se oli lauennut. Siitä kuului ihmeellistä murinaa ja raapinaa ja hän huusi kiihkoissaan: — Pojat, minä sain sen! Minä sain minkin!

He ottivat laatikon käteensä ja kohottivat sitä varovasti sillä tavalla, että aurinko pääsi ristikon läpi paistamaan, ja näkivät silloin suureksi harmikseen, että olivatkin saaneet vain vanhan harmaan kissaystävänsä. Heti kun kantta kohotettiin, mirri hyppäsi pois kähisten ja sylkien ja luultavasti suurta kiirettä pitäen riensi kotiin kertomaan, että kaikki olikin hyvin, vaikka se oli viipynyt niin kauan poissa.

— Sam, minun pitää saada uusi muistikirja. Siitä ei olisi mitään hyötyä, vaikka pantaisiinkin siirtokunnassa toimeen uusi verilöyly, sillä siellä ei ole muistikirjoja, mutta ehkä isäsi voisi hankkia, kun hän ensi kerran käy Downey's Dumpissa. Minä luulen, että minun täytyy käydä rauhan miehenä häneltä pyytämässä.

Sam ei vastannut mitään, katsoi vain polkua pitkin kuunnellen ja sanoi sitten: — Siinä pa-haikassa ukko on täällä.

Kun iso mies asteli tiipiitä kohti, niin Jan ja Gui kävivät kovin ujoiksi ja siirtyivät syrjempään. Sam, joka oli täydessä sotamaalissa, soitti suutaan tavalliseen tapaan.

— Huomenta, isä; minä olen teidän penikkanne. Isä näyttää olevan pulassa ja neuvon tai minkä muun tarpeessa?

Raften kohotti riippuvan ylähuulensa ja paljasti jykevät etuhampaansa leveään nauruun, joka rauhoitti poikien sydäntä.

— Minä luulin teidän aikoja sitten kyllästyneen tähän elämään.

— Saammeko olla täällä niin kauan, kunnes kyllästymme? sovitti Sam siihen paikalla, mutta jatkoi sitten heti odottamatta vastausta, jota hän ei kaivannut: — Kuulkaas, isä, onko siitä pitkäkin aika, kun täällä oli hirviä?

— Eiköhän liene siinä kahdenkymmenen vuoden vaiheilla.

— Niin aina, katsokaapa nyt tuota, kuiskasi Tikka.

Raften katsoi ja oikein tuns sydämensä sykähtävän, sillä kuva, joka oli puoleksi piilossa pensaikossa, oli koko lailla oikean hirven näköinen.

— Eikö haluttaisi ampua? yritti Jan.

Raften otti jousen ja nuolen, mutta käsitteli niitä niin kehnosti, että antoi ne heti pois huomauttaen: — Taitaa pyssy olla riittävän hyvä minulle. Sitten hän virkkoi: — Onkos Kaleb ukko täällä käynyt sen jälkeen?

— Kaleb ukkoko? Eiköhän; hänhän on meidän vakinainen kumppanimme.

— Näyttää pitävän enemmän teistä kuin minusta.

— Kuulkaas, isä, sanokaas meille, mistä te tiedätte, että juuri Kaleb teitä ampui?

— En minä tiedä sitä niin varmaan, että voisin oikeuden edessä toteen näyttää, mutta me riitelimme sinä päivänä kaupungissa hevoskaupan jälkeen, ja hän vannoi tekevänsä minun kanssani tilit ja lähti kaupungista. Hänen oma vävyensä Dick Pague seiso siinä vieressä ja kuuli hänen sanovan sen. Kun minä sitten yöllä palasin kotiin, niin minua Viheriän lehdon luona ammuttiin, ja seuraavana päivänä me löysimme siitä läheltä Kalebin tupakkakukkaron ja muutamia kirjeitä. Sen enempää minä en asiasta tiedä enkä tahdokaan tietää. Pague petti häntä taloasiassa konnamaisesti, mutta se asiahan ei kuulu minuun. Näyttää siltä, että ukko pian saa mennä hiiteen ja tulla toimeen miten voi.

— Hän näyttää hyväsydämiseltä, sanoi Jan.

— Hänellä on kovin rajua luontoa, ja kun hän on humalassa, niin hän tekee vaikka mitä. Muutoin hän on oikea mies.

— Entä kuinka on talon laita? Sam kysyi. — Eikö se ole hänen omansa?

— Ei, en minä luule sen enää olevan hänen omansa. Minä en tosiaankaan tiedä. Olen vain kuullut puhuttavan. Saryann ei tietenkään ole hänen tyttärensä. Ei ole sukuakaan, mutta hänellä ei ole ketään muuta. Dick taas oli minun palkkalaiseni — aika liukaskielinen; hän puhui vaikka linnun oksalta; mutta hyvä työmies hän oli. Hän nai Saryn ja sai ukon antamaan hänelle talonkirjat, hänen itsensä vain piti saada elää heidän luonaan elämänsä loppuun, niin ettei häneltä mitään puuttuisi. Mutta heti kun he saivat paikan, niin näkyi kyllä, että Dick tahtoi päästä Kalebista, ja viime vuonna saatiin aihe hänen koirastaan, vanhasta Turkista. Eivät olisi tahtoneet sitä pitää. Sanoivat sen pelottavan kanoja ja ajavan lampaita, mikä onkin mahdollista, sillä minä luulen, että se tappoi yhden minunkin lampaistani, ja minä antaisin kymmenen dollaria sille, joka sen tappaisi — jos nimittäin saataisiin varma tieto, että se oli se.

Mutta Kaleb muutti mieluummin puron varressa olevaan mökkiin, joka on heidän maansa toisessa päässä, kuin luopui koirastaan. Asiat sitten vähän paranivat. Dick ja Saryann leppyivät vähäksi aikaa ja lähettivät hänelle paljon jauhoja ja muuta tavaraa, mutta nyt heidän sanotaan aikovan häätää ukon siitakin paikasta ja päästä hänestä eroon lopullisesti. Miten käynee; se asia ei kuulu minulle, vaikka hän syyttääkin minua, että minä olen yllyttänyt Dickiä.

— Kuinkas on muistikirjan laita? hän sitten sanoi huomattessaan piirustusvihon, joka vielä oli avoinna Janin kädessä.

— Niin tosiaankin, tästäpä muistankin, huudahti poika. — Mutta mikä tämä on? Hän näytti piirustamaansa sorkan jälkeä. Raften tutki sitä uteliaasti.

— Hm, enpä tiedä; näyttää minusta kovasti suuren uroshirven jäljeltä. Mutta ei se voi olla se; niitä ei enää ole ainoatakaan tällä paikkakunnalla.

— Kuulkaas, isä, jatkoi Sam itsepintaisesti, — eikö teihin koskisi kipeästi, jos teidät vanhana miehenä ryöstettäisiin ja ajettaisiin talosta?

— Kuinkas muutoin; mutta minä en menettäisi tavaraani hevoskaupassa enkä sen jälkeen lähtisi toista ampumaan. Jos minä siitä vihaa kantaisin, niin menisin ja antaisin hänelle selkäsaunan taikka saisin itse selkääni ja pitäisin hyvänäni. Mutta riittäköön tämä tästä. Puhutaan jostakin muusta.

— Ostatteko minulle uuden muistikirjan, kun taas käytte Downey's Dumpissa? Minä en tiedä kuinka paljon se maksaa, muutoin antaisin rahan myös, sanoi Jan mielessään rukoillen, ettei se maksaisi enempiä kuin ne viisi tai kymmenen senttiä, jodia olivat hänen koko omaisuutensa.

— Kyllä, minä kirjoitan sen tiliin. Taikka onhan siellä vielä valkoisten siirtokunnassa yksi, jonka saat ilmaiseksi.

— Kuulkaas, herra Raften, sekaantui nyt Gui puheeseen, — minä voitan kaikki muut hirven metsästyksessä.

Sam vilkaisi Janiin ja Jan vilkaisi Samiin, sitten he vilkaisivat Guihin, tekivät muutamia pahaenteisiä eleitä, sieppasivat kumpikin pitkän puukon ja hyppäsivät kolmannen sotapäällikön kimppuun, mutta tämä pakeni Raftenin taa ja alkoi tavalliseen tapaansa ruikuttaa: — Antakaa minun olla —

Raftenin silmät vilkkuivat. — Minä luulin teidän kaikkien olevan samaa heimoa ja rauhassa keskenämme.

— Rikokset on rangaistava, vastasi hänen poikansa.

— Käskekää niitä jättämään minut rauhaan, ruikutti Mäihä.

— No saat anteeksi tällä kertaa, jos etsit käsille sen murmelin. Tässä ei ole kahteen päivään saatu tapella ollenkaan.

— No hyvä, ja Gui lähti. Viiden minuutin kuluttua hän palasi takaisin viittoen toisia seuraamaan. Pojat ottivat jousensa ja nuolensa, mutta petosta peläten jäivät odottamaan. Mutta kun Gui aivan ilmeisellä innolla hyökkäsi omia aseitaan ottamaan, lähtivät kaikki vainiolle. Raften tuli perässä kysytyään ensin, mahtoiko uskaltaa lähteä samaan matkaan.

Harmaantunut vanha murmeli oli todella aterioimassa apilapellossa. Pojat kulkivat kyyryssä aidan ohitse, ryömivät sitten ruohikkoa pitkin aito intiaanien tapaan, kunnes murmeli nousi kahdelle jalalle katselemaan ympärilleen. Metsästäjät makasivat hetken hiljaa alallaan; kun murmeli laskeutui alas, he taas ryömivät eteenpäin ja pääsivät neljänkymmenen askelen päähän joka mies. Vanha murmeli veitikka alkoi nyt osoittaa epäluulon merkkejä, minkä vuoksi Sam sanoi: — Kun se ensi kerran syö, niin ammutaan kaikki yhtä aikaa. Heti siis, kun murmelin rinnan asemesta alkoi näkyä harmaata selkää, pojat nousivat polvilleen ja ampuivat. Nuolet vinkuivat harmaan otuksen joka puolelta, mutta ei ainoakaan sattunut, ja ennen kuin he ennättivät ampuu toisen yhteislaukauksen, se jo oli pötkinyt reikänsä.

— Halloo, Mäihä, mikset sinä osunut?

— Lyön vetoa, että ensi kerralla osun.

Kun he palasivat takaisin, otti Raften heidät vastaan nauraa höristen.

— Olettepa te huonoja metsämiehiä. Nälkään te kuuloisitte joka sorkka, ellei tässä olisi valkoisten siirtokuntaa niin lähellä. Niin kyllä kävisi, mutta jos te olisitte oikeita intiaaneja, niin te vahtisitte koko yön reiän suulla. Ja kun murmeli aamulla lähtisi ulos, niin te saisitte sen. Tämän ammuttuanne voisitte

sitten tulla pyytämään toista, joka on meidän puolella ylempällä laiturilla.

Sen sanottuaan Raften lähti, ja Sam huusi hänen jälkeensä:

— Kuules isä; missä se muistikirja on, joka Janin piti saada?

— Minä jätän sen vuoteellenne. Niin hän tekikin, ja Janilla ja Samilla oli ilo anastaa kirja halkaistun kepin avulla ikkunasta.

XVI

KUINKA JAN TUNSI SORSAT MATKAN PÄÄSTÄ

Suuri Tikka sanoi eräänä päivänä siimeksessä selällään maatessaan ylväällä käskijän äänellä:

— Pikku Majava, minua pitää huvittaa. Tule tänne. Kerro jokin juttu.

— Mitä tuumisit tutniista, jospa harjoiteltaisiin sitä? vastasi toinen päällikkö, mutta hän oli yrittänyt samaa ennenkin, eikä Samia enempää kuin Guitakaan vähääkään huvittanut tämä peräti kuollut kieli.

— Minä sanoin, että kerro minulle jokin juttu, vastasi Tikka julmistuneena.

— No hyvä, sanoi Pikku Majava. — Minä kerron sinulle jutun eräästä jalosta nuorukaisesta — hän oli jaloin pikku sankari, mikä on koskaan pöksyissä kulkenut ja koulussa patukasta saanut. Tämä pikkuinen poika lähti metsään asumaan ja tahtoi tulla kaiken elävän kanssa tuttavaksi. Se oli kovin vaikea tehtävä, eikä ollut ketään, joka olisi häntä auttanut, mutta hän vain yritti yrittämistään — voi kuinka jalo ja urhoollinen hän oli — ja kirjoitti havaintonsa muistiin, ja kun hän oppi jotakin uutta, niin hän tarrasi siihen kiinni kuin kuolema. Hän sai sitten kirjan, josta oli jonkin verran apua, joskaan ei paljon. Se kertoi hänelle muutamista linnuista, miltä ne olisivat näyttäneet, jos niitä olisi voinut *pitää kädessään*. Mutta tämä sankarinuorukainen näki ne vain matkan päästä, ja mitäs siitä? Eräänä päivänä hän näki lammella sorsan, joka oli niin kaukana, että siitä erotti vain muutamia väritäpliä, mutta hän piirsi sen kuvan, ja myöhemmin siitä vaatimattomasta raapustuksesta voi todeta, että se oli vinkusorsa eli telkkä, ja silloin tämän mainion pojan päähän pisti oiva ajatus. Kaikki sorsat ovat erilaisia; kaikissa on pieniä täpliä ja juovia, jotka ovat kuin nimilippu taikka sotamiehen univormu. "Jos minä voin kuvata paperille niiden univormut, niin tunnen sorsat pitkänkin matkan päästä heti kun näen ne." Hän siis ryhtyi työhön ja piirsi mitä näki. Eräällä hänen ystävällään oli täytetty metsäsorsa, ja tämä tiedonhaluinen poika asetti sen pitkän matkan päähän ja piirsi siitä kuvan. Toisen hän jäljensi kaiverretusta kuvasta ja kaksi muuta erään eläinten täyttäjän ikkunassa näytteillä olleista linnuista. Mutta hän tiesi hyvin, että on pari-, kolmekymmentä erilaista sorsaa, sillä hän näki usein toisia matkan päästä ja piirusteli niistä kaukokuvia toivoen jonakin päivänä saavansa selville, mitä ne olivat. No sitten poika eräänä päivänä piirsi lammelta uuden sorsan kuvan, ja hän näki sen kerran toisensa perästä. Mutta ei voinut saada selville, mikä se oli, vaikka hänellä oli siitä niin i-h-a-n-a kuva, eikä kukaan muukaan tiennyt mikä se oli, ja kun hän sen huomasi, niin hänen täytyi lähteä tiipihin ja pihistää ensimmäisen sotapäällikön omena ja syödä se mielenliikutustaan salatakseen.

Näin puhuttuaan Jan veti esiin omenan ja alkoi syödä sitä murheellisen näköisenä.

Sävynkään värähtämättä Suuri Tikka jatkoi juttua: — Sitten kun ensimmäinen sotapäällikkö oli kuullut sydäntä särkevän kertomuksen hukkaan menneestä elämästä, hän sanoi: "Joutavia, mitä minä tuosta vanhasta omenasta? Likaämpäristähän se pelastettiin." Mutta minusta näyttää, että kun mies ryhtyy jotakin tekemään eikä tee, niin hän on "suuri erehdys" koko mies, mikä on melkein sama kuin "kirottu houkka".

Niin, jos tällä sankarinuorukaisella olisi ollut sen verran ällä kallossaan, että olisi astunut esiin latuskalla jalalla, sen sijaan että varasti mädänneitä omenia, joita siat ovat tallanneet, ja kertonut huolensa suurelle ylisotapäällikölle, niin se maassa syntynyt jalo punanahka olisi sanonut: "Se on oikein poikani. Kun et tiedä, niin tule ukkovaarin luo. Sinä tahdot tulla eteväksi sorsien tuntijaksi. Ugh! Hyvä." — Niin hän olisi auttanut ja vienyt sen yksinkertaisen nuorukaisen Downey's Dumpiin Downeyn hotelliin ja siellä näyttänyt hänelle kaikki sorsat mitä suinkin on maan päällä siinnyt ja kaikki liputettuina ja laputettuina. Uagh! Minä olen puhunut.

Ja Suuri Tikka virnisti hirmustuneena Guille, joka suotta etsi hänen kasvoistaan jotakin johdatusta

vahvasti epäillen, että koko juttu olikin kaikkein hienointa ilvettä. Mutta Jan oli koko ajan pitänyt tätä silmällä. Samin kasvot eivät koko aikana osoittaneet muuta kuin todellista, yhä kasvavaa mielenkiintoa. Hänen lopullisen ehdotuksensa järkevyyks oli ilmeinen, ja seuraus siitä oli, että päätettiin paikalla tehdä retki Downey's Dumpiin, pieneen kaupunkiin, joka oli seitsemän kilometrin päässä siinä paikassa, missä rautatie kulkee Skagbog-joen rannalla olevan pitkän suon poikki. Rakennusurakoitsija Downey oli sille paikalle rakentanut linjan pohjattomaksi luullun suon poikki, mutta hyvä onni olikin siitä löytänyt pohjan ja samalla antanut herra Downeylle pienen omaisuuden. Sillä hän rakensi hotellin ja oli nyt pääpomoja siinä kaupungissa.

— Taidamme jättää kolmannen sotapäällikön leirin vartijaksi, sanoi Sam, — ja minä luulen, että meidän on paras pukeutua valepukuun ja mennä sinne valkoisina.

— Sinä tarkoitat, että meidän olisi paras palata siirtokuntaan ja yhtyä valkoisiin?

— Joo, vieläpä ottaa hevonen ja vaunut. Sinne on yli seitsemän kilometriä.

Tämä oli soraääni. Jan oli mielessään kuvitellut jalkamatkaa metsän kautta, mutta tämä ehdotus oli järkevempi, minkä vuoksi hän myöntyi.

He siis lähtivät kotiin kertomaan asiaansa, ja siellä heidän osakseen tuli hellä vastaanotto äidin ja pikku Minnien puolelta. Miehet olivat kotoa poissa. Pojat valjastivat tuota pikaa hevosen, ja saatuaan äidiltään muutamia asioita toimitettavakseen ajoivat Downey's Dumpiin.

Sinne saavuttuaan he ensin ajoivat majataloon saadakseen hevosen suojaan, menivät sitten puotiin, jossa Sam toimitti äitinsä asiat, ja kun Jan oli vielä kerran katsonut, että hänellä oli kynät, paperit ja kumit mukana, he lähtivät Downeyn hotelliin. Janin tunteet olivat melkein samanlaatuiset kuin maalaispojan, joka käy ensi kertaa sirkuksessa — nyt hänen siis piti nähdä ne asiat, joista hän oli niin kauan haaveillut; hänelle aukenivat kaikki taivaat.

Eikä hänen, kumma kyllä, tarvinnut pettyä. Downey oli jäyhä ja voimallinen liikemies. Hän ei kiinnittänyt poikiin juuri mitään huomiota, sanoi vain lyhyeen "huomenta, Sam", kunnes näki Janin piirtävän sangen hyviä kuvia. Koko maailma pitää taiteilijoista, ja nyt oli jopa vaara, että apua olisi tullut liiaksikin.

Laatikoita ei voinut avata, mutta ne käännettiin ympäri ja niihin asetettiin varjostimia, niin että valo sopi niin hyvin kuin suinkin. Jan hyökkäsi heti sen linnun kimppuun, jonka hän oli lammikon rannalta "kaukokuvannut". Hänen ihmeekseen se oli metsäsorsan naaras. Koko iltapäivän hän piirusteli näitä sorsia, uroita ja naaraita, ja kun Downeyllä oli niitä yli viidenkymmenen, niin Jan mielestään oli kuin Aladdin lumotussa puutarhassa — aarteiden runsaudesta haltioissaan. Kaikki linnut oli varustettu oikeilla yleisesti käytetyillä nimillä, ja Janilla oli suuri kasa piirustuksia, kun he lähtivät pois, ja hän oli niistä kovin hyvillään. Hän viimeisteli kuvat jäljestäpäin huolellisesti ja kokosi ne kaikki sorsatauluun, joka ratkaisi monta kauan kiusaa aiheuttanutta pulmaa.

Kun he iltahämärässä palasivat leiriin, odotti heitä siellä yllätys. Polulla oli valkoinen olento, jonka he lähemmin tarkastaessaan huomasivat aaveeksi; ilmeisestikin Guin tekoa. Päänä oli mahdottoman suuri maamuna joka oli veistetty pääkallon kaltaiseksi, ja ruumiiksi oli pantu sanomalehti.

Mutta tiipii oli tyhjä. Gui oli luultavasti pelästynyt itse aaveen pystytettyään eikä uskaltanut jäädä sinne yksin yön hiljaisuuteen.

XVII

SAMIN ERÄTAIDONNÄYTE

Samin vahva puoli oli kirveen käyttö. Hän oli huomattavan taitava tässäkin kirvesmiesten maassa ja "intiaanien" kesken hän tietysti oli oikea ihme. Jan saattoi puolen tuntia kolhia jotakin pölkyä, jonka hän aikoi halkaista kykenemättä tekemään sille mitään, kunnes Sam sanoi: — Jan, lyö sitä juuri tuohon paikkaan, taikka ehkä otti häneltä kirveen ja löi itse hänen puolestaan ja yhdellä iskulla halkaisi pölkyn. Mutta ei mikään sääntö neuvonut, mikä olisi se oikea paikka. Toisinaan piti iskeä sitovan oksan yläpuolelle, toisinaan sen sivulle, toisinaan aivan keskelle ja toisinaan pölkyn päähän kauas oksasta — usein mitä uskomattomimpiin kohtiin. Toisinaan riitti yksi suora isku, toisinaan piti iskeä luisusti, ja milloin syitä myöten, milloin niiden poikki, ja joskus piti yhdistää useita samanlaatuisia iskuja; mutta

olipa oikea isku mikä tahansa, aina Sam näytti vaistomaisesti sen arvaavan ja iski niin tarkkaan oikeaan paikkaan, ainoaan paikkaan, josta kova sitkeä pölkky otti haljetakseen, ja melkein aina se niin alttiisti hajosi kahtia, kuin olisi koko juttu ollut ennakolta valmistettu juoni. Sam ei taidostaan kerskunut. Hän piti vain yleisesti myönnettynä asiana, että hän oli siinä taidossa mestari, ja mestariksi hänet muut tunnustivatkin.

Kerran Jan, joka jo alkoi ajatella saavuttaneensa jonkin verran taitoa, kolhi paksua sitkeätä pölkkyä, kunnes mielestään oli sitä tunnustellut kaikilla mahdollisilla tavoilla saamatta siihen kuitenkaan rakoa syntymään. Gui silloin härnäili, että "annas kun minä näytän", mutta tulos ei ollut sen parempi.

— Hei, Sam, huusi Jan, — lyön vetoa, että tämä voittaa sinutkin.

Sam käänsi pölkyn toisin päin, valitsi toivottoman näköisen kohdan, johon ei kirves ollut vielä koskenutkaan, käänsi pölkyn pystyyn, kaatoi paikkaan kupillisen vettä, ja kun tämä oli imeytynyt sisään, löi yhden ainoan suoran iskun sille viivalle, jossa syyt erosivat ympäröidäkseen oksan. Hän tähtäsi hiuskarvalleen oikein, ja pölkky lensi halki.

— Hurraa! huusi Pikku Majava ihailleen.

— Hohhoh! sanoi Mäihä. — Se oli selvä sattuma. Toista kertaa hän ei sitä tekisi.

— Eipä tietenkään samalle pölkylle! vastasi Jan. Hän käsitti, että sellainen isku kysyi suurta tarkkuutta ja taitoa, sillä ei joka mies olisi tiennyt, että juuri tuo kupillinen vettä oli tarpeen puun joustavuuden laukaisemiseksi.

Mutta Gui jatkoi halveksivasti: — Se jo rakoili, kun minä löin.

— Tuo minun mielestäni on *coup'n* arvoinen, sanoi Pikku Majava.

— Vai "kupin", hohotti kolmas sotapäällikkö halveksien. Minäpä annan teille tehtävän, josta nähdään, osaatteko todella kirvestä käyttää. Osaatko sinä hakata kuuden tuuman puun poikki kolmessa minuutissa ja kaataa sen vastatuuleen?

— Mikä puu sen pitää olla?

— Vaikka mikä.

— Minä lyön viisi dollaria vetoa, että hakkaan poikki kuuden tuuman valkopetäjän *kahdessa* minuutissa ja kaadan sen mihin suuntaan vain tahdon. Sano sinä, mihin paikkaan sen tulee kellistyä. Pistä siihen paalu pystyyn, niin minä kaadan niin, että paalukin menee maan sisään.

— Minä en luule kenelläkään tässä heimossa olevan viittä dollaria vetorahoiksi, mutta jos sinä sen teet, niin me annamme sinulle suuren kuppisulan, vastasi Pikku Majava.

— Jousipönkkää ei saa käyttää, sanoi Gui haluten tehdä työn mahdottomaksi.

— Hyvä, vastasi Tikka, — minä teen sen sitten ilman jousipönkkää.

Hän siis hioi kirveensä, tutki suutteita, huomasi terän olevan varressa vähän takakenossa, siten nimittäin, ettei sen kaari osoittanut kädensijasta vaaksan vertaa eteenpäin, vain puolen tuumaa sen ohi. Silmään lyöty naula korjasi tämän vian, ja pojat lähtivät sitten puuta valitsemaan. Pian löydettiin valkopetäjä, joka oli likimain kuusi tuumaa läpimitaten, ja Samin sallittiin raivata pensaat sen ympäriltä. Jan ja Gui ottivat nyt vankan paalun, ja seisoen aivan puussa kiinni katsoivat ylöspäin pitkin runkoa. Metsässä tietysti joka puu on hiukan kallellaan johonkin suuntaan, ja oli helppo nähdä, että tämä oli hiukan kallellaan etelää kohti. Tuuli taas, sen verran kuin sitä oli, puhalsi pohjoisesta ja Jan päätti sen vuoksi asettaa paalun suoraan pohjoispuolelle.

Samin pienet japanilaissilmät vilkkuivat. Mutta Gui, joka tietenkin ymmärsi jonkin verran puun kaatoa, oli aivan revetä uhittelusta. — Hohhoh! Tuon verranko sinä tiedät? Tuo on kovin helppoa; kuka tahansa osaa kaataa suoraan vastatuuleen. Antaa ampua viistoon, niin koettakoon sitten. Kas noin, ja Gui asetti paalun luoteispuolelle. — No hyvä, mestari. Antaapas tulla nyt.

— Hyvä juttu. Saattepahan nähdä. Antakaas kun vähän katselen.

Sam käveli puun ympäri, tutki sen kaltevuutta ja tuulen voimaa latvassa, kääri korkealle hihansa, päästi housunkannattimensa alas olkapäiltä, sylki kouriinsa ja puun länsipuolella seisten sanoi "valmis".

Janilla oli kello kädessä, ja hän huusi "nyt".

Kaksi lujaa kiireetöntä iskua puun eteläpuolelle leikkasi siitä poikki puhtaan viillon, joka keskeltä oli

kaksi tuumaa syvä. Hakkaaja astui sitten askelen eteenpäin ja puun pohjoispuolelle kahdeksantoista tuumaa ensimmäisen viillon alapuolelle, kätensä vaihdettuaan — jota harvat kykenevät tekemään — hän nopeaan hakkasi pohjaloven. Ei ainoakaan isku ollut liian hätäinen, ei ainoakaan sattunut väärään kohtaan. Ensimmäiset lastut, jotka siitä lensivät, olivat kymmentuumaisia, mutta ne vähenivät nopeasti sitä mukaa kuin lovi syveni. Lovi oli jo uponnut puuhun kaksikolmannelta sen vahvuudesta, kun Jan huusi "minuutti kulunut." Sam lakkasi hakkaamasta ilman näkyvää syytä, nojasi toisella kädellä puun eteläkylkeä vastaan ja katseli huolettomasti sen latvaa.

— Sukkelaan, Sam. Sinä menetät aikaa! huudahti hänen ystävänsä. Sam ei vastannut. Hän piti silmällä tuulen puuskia ja odotti väkevämpää. Se tuli — iski puunlatvaan. Kuului pahaa ennustava rusahdus, mutta Sam oli jättänyt kylliksi hakkaamatta ja työnsi varmuuden vuoksi kovasti vastaan; paikalla kun puu alkoi ponnahtaa takaisin hän hyvin nopeaan peräkkäin iski kolme voimallista iskua leikaten länsipuolelta pois kaiken puun, mitä siellä oli jäljellä, niin että jäi vain kolmen tuuman kolmisärmiö leikkaamatonta säiettä. Kaikki paino oli nyt tämän paikan luodepuolella. Puu kuukahti nyt sille puolelle, mutta keikahti ympäri leikkaamattoman navan varassa; toinen tuulenpuuska auttoi, heiluminen taukosi, puu kaatua rusahti luoteeseen ja sysäsi paalun maan sisään aivan näkymättömiin.

— Hurraa! Hurraa! Hurraa! Yksi minuutti ja neljäkymmentäviisi sekuntia! Kuinka Jan hurrasikaan! Sam vaikenä, mutta hänen silmänsä näyttivät hiukan vähemmän tylsiltä ja tyhmiltä kuin tavallista, ja Gui sanoi: — Hohhoh! Mitä tuo nyt sitten on? Jan otti mittatikun taskustaan ja astui kannon luo. Paikalla sen kannolle laskettuaan hän huudahti: — Puolikahdeksatta tuumaa siitä paikasta, josta hakkasit, ja taas hän heilautti hattuaan ja hurrasi.

— Niin, ukkoseni, hyvin sinä sen teit määrääjassa. Siitä ainakin tulee suuri "kuppi" jos mistään! Ja vaikka Gui ehdotti, että asia jätettäisiin Kalebille, niin Sam sai suuren sulkansa ja oli kirvesmiehistä ensimmäinen Sangerin intiaanien kesken.

XVIII

HUUHKAJAT JA ILTAKOULU

Sam kävi eräänä iltana ulkona vielä viimeisen kerran tähtiä katsomassa, ennen kuin lähti levolle.

Huuhkaja oli vähän matkan päässä huhuillut.

— *Huu-huhuu-huhu-huuu.*

Mikäs muu kuin juuri tuo huuhkaja hänen siinä katsellessaan ääneti liiti parinkymmenen askelen päähän maahan pystytetyn taikariu'un päähän.

— Jan! Jan! Anna jouseni ja nuoleni, sukkelaan! Täällä on huuhkaja — kanavaras; se on luvallista riistaa.

— Hän vain pilailee kanssasi, Jan, sanoi Gui uneliaasti vuoteeltaan.

— Minä en menisi!

Mutta Jan hyökkäsi ulos vieden sekä omansa että Samin aseet. Sam ampui suurta sulkalintua, mutta ilmeisestikin ohi, sillä huuhkaja levitti siipensä ja liiti pois.

— Siinä nyt menee paras nuoleni. Se oli "Varma kuolema".

— Huhhuh! ilkkui Jan huomattessaan hänen ampuneen ohi. — Ethän sinä osaa ampua vähääkään.

Mutta heidän siinä seistessään kuului pitkään siipien suhahdus ja taas huuhkaja istahti samaan paikkaan taikariu'un päähän.

— Minun vuoroni! kuiskasi Jan läähättäen. Hän jännitti jousensa, nuoli lensi ja huuhkaja livahti tiehensä ehjin nahoin, niin kuin ensi kerrallakin.

— No, ei sinusta, Jan, ole mihinkään. Noin helppo maali. Hahhah, kuka typerys tahansa olisi tuohon osannut. Mikset sinä osunut?

— Kaiketi sen vuoksi, etten ole mikään typerys. Mutta osasinhan minä samaan paikkaan kuin sinäkin,

ja saman verran lähti verta.

— Jos se vielä tulee takaisin, niin huutakaa minua, kimitti Gui kimakalla äänellään. — Minä teille, heput, näytän, kuinka sitä pitää ampua. Ei teistä ole mihinkään ilman minua. Niin, minä muistan sen ajan, jolloin minä olin hirven metsästyksessä —. Mutta samassa koko heimo hyökkäsi niin kiukkuisesti Mäihän vuodetta kohti, että muistelmien tulva katkesi hyvin lyhyeen ja sen sijaan hän taas alkoi mankea: — Antakaa minun olla. Enhän minä tee teille mitään!

Yöllä he taas heräsivät puun latvasta kuuluvaan rääkynään, ja Jan, nousten istumaan vuoteessa, sanoi: — Kuulkaas, pojat, se on varmaan taaskin tuo iso huuhkaja.

— Niin se onkin, vastasi Sam. — Kumma kun en tullut tuota ennen ajatelleeksi.

— Minäpä ajattelin, Gui sanoi; — minä tiesin sen koko ajan.

Aamulla lähdettiin nuolia etsimään. Taikariuku oli korkea seiväs, johon oli ripustettu aitoon intiaanien tapaan höyhenillä koristettu kilpi. Kilpeen Jan oli maalannut valkoisen puhvelin, heimon totemin. Tähdäten tiipiistä suoraan sen poikki he ryhtyivät etsimään vasta kaukaa riu'un takaa, sillä he olivat aina tottuneet jännittämään nuolen kärkeen saakka. Tuskin he olivat astuneet kymmentä askelta, ennen kuin Janilta pääsi sanomattoman hämmästyksen huudahdus: — Katsos! Katsos tuota — ja *tuota* —!

Siinä makasi maassa ei enempää kuin kolmen tai neljän askelen päässä toisistaan kaksi suurta huuhkajaa, kumpikin suoraan läpi sydämen ammuttuna, toinen Samin "Varman Kuoleman", toinen Janin "Viheltäjän" lävistämänä. Kumpikin laukaus oli sattunut kohdalleen, eivätkä pojat voineet sanoa muuta kuin: — Voi ihmettä, jos tämä kerrottaisiin kirjassa, niin jokainen sanoisi, että se on suuri valhe! Se tosiaan oli yksi niitä ihmetapauksia, joita vain todellisessa elämässä sattuu, ja koko heimo yhtä poikkeusta lukuun ottamatta äänesti suuren "kupin" kummallekin metsästäjälle.

Gui osoitti perinpohjaista halveksumista. — Pääsivät niin likelle, että osasivat sattumalta, eivätkä sitten tienneet, että sattuikaan. Jos minä olisin ollut ampumassa jne. jne.

— Entä se rääkynä puun latvassa, Gui?

— Ärrrrh.

Kaunis lintu tenhoaa aina luonnontutkijan. Jan oli näiden molempien vuoksi aivan haltioissaan. Hän mittasi kummankin siipien välin ja etäisyyden nokasta pyrstöön. Hän tutki niiden sulkia; häntä oikein pöyristytti niiden suurten keltaisten silmien tuike ja pitkät voimakkaat kynnet ja hän ihaili niiden joka piirrettä. Häntä harmitti, kun hän ajatteli, että nämä ihmeteltävät olennot muutamassa päivässä muuttuisivat niin iljettäviksi, etteivät kelpaisi muuta kuin kuopattaviksi.

— Voi, kunpa minä osaisin täyttää ne, hän sanoi.

— Mikset pyydä Si Leetä näyttämään, ehdotti Sam. — Minä olen usein nähnyt intiaanien rohtomiesten kuvia, joissa on täytettyjä lintuja, hän lisäsi viekkaasti ja sangen sattuvasti.

— Sen minä totisesti teenkin.

Mutta nyt tuli eteen mutkallinen kysymys. Lähtisikö hän Si Leen luo ja samalla muuttuisi "valkoiseksi" ja rikkoi si intiaanielämän viehätöksen, vai ryhtyisikö hän sellaiseen yritykseen, että houkuttelisi Sin heidän luokseen täyttämään linnut, vaikkei heillä metsässä ollutkaan minkäänlaisia välineitä. Äänestyksellä päätettiin, että Si tuotaisiin leiriin. — Isä voisi luulla, että me olemme tulleet katumapäälle, sanoi Sam. Niinpä Si Leen kintereille järjestettiin vakoilijoita, ja tupsahdettuaan salaväijytykseen hän suostui avaamaan leirissä iltakoulun ja opettamaan lintujen täyttämistä.

Hän toi mukanaan työkalut ja tarvikkeet, kimpun riveitä, jotka hän oli saanut köyttä purkamalla, vähän puuvillaa, lujaa pellavanuoraa, kaksi pitkää parsinneulaa, kerman tavoin vatkattua arsenikkisuopaa, maissijauhoja, vähän ohutta ja vahvempaa pehmeää rautalankaa, viilan, pihdit, rautalangan katkaisimen, terävän veitsen, vankat saksat, poran, kaksi valmista puista jalustaa ja kaikkein päälliseksi hyvän lampun. Pojat olivat siihen saakka tyytyneet nuotion valoon.

Metsätiipiissä Sam täten oppi sen taiteen ensi alkeet, joka tulevaisuudessa oli hänelle tuottava monet ilot, mutta vähän suruakin.

Guita asia huvitti, vaikka hän yhä uhitteli; Samia se huvitti suuresti; Jan oli kerrassaan haltioissaan ja Si Lee kunniansa kukkuloilla. Hänen rusottavat punaiset poskensa ja pyöreä ruumiinsa oikein paisuivat ylpeydestä; jopa puoleksi paljas pää ja lihavat hapanat sormetkin näyttivät olevan tietoiset hänen yleisestä mielenlennyksestään ja arvontunnostaan.

Ensin hän tukki puuvillaa lintujen kurkkuun ja haavoihin. Sitten hän otti toisen, leikkasi viillon rintalastan alapäästä lähes pyrstönjuureen saakka Janin ottaessa toisen ja koettaessa tarkkaan matkia hänen esimerkkiään. [Alkuperäisessä kirjassa on kuvitetut ohjeet.]

Nahan hän nyli ruumiista etupäässä kynsillään, kunnes sai käteensä kummankin koiven polven, jonka hän nivelen kohdalta leikkasi puukollaan poikki. Kummastakin sääriluusta poistettiin liha aina nilkkaniveltä myöten, sääri ja nahka jätettiin. Nylkien sitten takaisinpäin pyrstön kahden puolen hän leikkasi pyrstön kannan ruumiista irti ja jätti sen sulkineen nahkaan kiinni, ja tämä oli, sanoi Si, paikka, jonka ympäri oli vaikea päästä. Sam sanoi sitä "Kap Hornin ympäri purjehtimiseksi". Sitä myöten kuin lihaa paljastui, Si ripotti siihen vahvasti maissijauhoja; tämä esti höyheniä tahraantumasta.

Kun oli päästy Kap Hornin ympäri, oli purjehdus helpompaa. Nahka paineltiin nopeaan irti, kunnes oli päästy siipiin. Nämä katkaistiin syvällä rinnassa nivelen kohdalta, kummankin siiven ensimmäisestä luusta kaavittiin liha irti, ja nahka nurin käännettynä ja lihasta puhdistettuna painettiin niskasta irti päähän saakka.

Tässä Si selitti, että se useimmissa linnuissa helposti luiskahtaa pään yli, mutta pöllöissä, tikoissa, sorsissa ja muutamissa muissakin täytyy toisinaan viiltää kurkku pitkittäin auki. — Huuhkajat ovat aina vaikeita vaikeivät likimainkaan niin vaikeita kuin vesilinnut. Jos aluksi tahtoo jonkin todella helpon linnun, niin voi ottaa punarintasatakielen tai mustan linnun taikka jonkin muun samankokoisen maalinnun tikkaa lukuun ottamatta.

Kun oli päästy korviin, nyljettiin nekin ja vedettiin kallosta irti leikkaamalla, ja kun oli vielä silmäinkin ohi nyljetty, olivat nahka ja ruumis [vain päältaelta kiinni toisissaan]. Nyt leikattiin ruumis ja niska ja vielä pään takaosakin irti, ja siten oli täyttämisen ensimmäinen toimitus loppuun suoritettu.

Jan nyli perässä varsin hyvin, kerran tai pari nahkaa reväisten tai leikaten, mutta muutoin sangen sukkelaan oppien.

Nyt alkoi nahan puhdistaminen.

Silmät leikattiin kokonaan pois ja aivot ja liha kaavittiin tarkkaan kallosta irti.

Siipiluut oli jo lihasta puhdistettu kyynärniveltä myöten, josta suuret siipisulat alkavat, ja loput siivistä oli sillä tavalla lihasta puhdistettava, että seuraavan luun alapuoli niveleen saakka leikattiin auki. Pyrstön kanta ja nahka puhdistettiin kauttaaltaan lihasta ja rasvasta veitsellä kaapien ja jauholla hieroen.

Sitten seurasi myrkytys. Jokaiseen luo- ja lihaspaikkaan oli siveltävä arsenikkisuopaa, minkä jälkeen pää työnnettiin takaisin paikalleen ja nahka käännettiin oikein päin.

Kun tämä oli tehty, oli jo sangen myöhä. Gui nukkui, Sam torkkui ja Jan oli peräti väsyksissä.

— Taitaa olla parasta, että minä lähden nyt, sanoi Si. — Nahat ovat nyt siinä kunnossa, että hyvin säilyvät, mutta ei pidä antaa niiden kuivua. Niinpä ne kietaittiin kosteaan säkkiin ja pistettiin peltilaatikkoon seuraavaan iltaan saakka, jolloin Si lupasi palata ja päättää oppikurssin.

Heidän näin työskennellessään Sam oli puuhannut ja avannut huuhkajain vatsan — "lukeakseen niiden ansioluettelon", kuten hän sanoi. Hän tiesi nyt kertoa, että toinen oli syönyt sepelpeppyn poikasen ja toinen tappanut jäniksen viimeiseksi ateriakseen.

Si Lee palasi seuraavana iltana, niin kuin oli luvannutkin, mutta toi huonoja uutisia. Hän ei ollutkaan löytänyt lasisia huuhkajan silmiä, jotka hän luuli arkussaan olevan. Hänen kekseliäisyytensä oli kuitenkin sitä laatua, ettei se koskaan häkeltynyt pikkuasioista. Hänellä oli mukanaan vähän keltaista ja mustaa öljymaalia ja nyt hän selitti: että "taitaa täytyä tyytyä puusilmiin toistaiseksi; kun käynte kaupungissa, niin voitte niiden sijaan hankkia lasiset". Sam sai sen vuoksi toimekseen vuolla neljä kuperaa pavun kaltaista puusilmää, lähes pari senttimetriä läpimitaten. Kun ne oli vuoltu, kaavittu ja silitetty, Si maalasi ne kirkkaan keltaisiksi, keskelle mustan pilkun, ja pani ne sitten kuivumaan.

Sillä välin hän Janin kanssa otti esiin molemmat nahat. Veriset rintahöyhenet pestiin puhtaiksi lämpöisessä vedessä, kuivattiin sitten pumpulilla ja puhdistettiin kauttaaltaan jauhoilla, joihin kaikki jäljelle jäänyt kosteus imeytyi. Sääri- ja siipiluiden ympärille kiedottiin nyt sen verran rivettä, kuin niistä oli kaavittu pois lihaa. Silmäkuopat täytettiin osaksi puuvillalla, minkä jälkeen niskanahkaan ja kalloon työnnettiin pitkä pehmeä rivekäärö, joka oli likimain varsinaisen niskan paksuinen ja pituinen. Molempien siipiluitten päät kiinnitettiin kahden tuuman päähän toisistaan lujalla rihmasiteellä. Sitten oli laitettava ruumis.

Si käytti sitä varten riveistä lujalla riimmalla tukon, niin että siitä tuli samankokoinen kuin huuhkajan ruumiskin oli ollut, puristaen ja neuloen sitä, kunnes siitä tuli kova kappale. Sitten hän leikkasi 75 cm paksumpaa rautalankaa, viilasi molemmat päät teräviksi, käänsi toista päätä noin 10 cm pitkältä taapäin koukuksi, työnsi sitten pitkän pään riveruumiin läpi pyrstönkannasta siihen kohtaan, johon niskan piti liittyä. Lanka vedettiin niin kireälle, että koukun lyhyempi pää upposi ruumiiseen näkymättömiin. Pitkän rautalangan esiinpistävän pään Si sitten työnsi edelleen kaulaan läpi rivekäärön, joka oli kaulan virkaa toimittamaan jo tehty, työnsi sen kallon läpi, niin että se tuli esiin pöllön päälaesta, ja sovitti sitten riveruumiin paikoilleen nahan sisään riimmalla, jolla kiinnitti siipiluut selän poikki.

Sääriin tarvittiin kaksi vankkaa, 45 cm:n mittaista rautalangan palaa. Nämä työnnettiin kummankin jalkapohjan kautta sääreen sen takasyrjää pitkin ja sitten kyljen keskeltä riveruumiin läpi, minkä jälkeen teroitettu pää pihdeillä taivutettiin koukuksi ja työnnettiin takaisin kovan ruumiin sisään (siihen tapaan kuin kaulalankakin).

Sitten teroitettiin lanka, joka työnnettiin pyrstöluitten läpi, ja pyrstökin kiinnitettiin riveruumiiseen.

Nyt tungettiin hiukan pehmeitä riveitä sellaisiin paikkoihin, missä nahka ei näyttänyt oikein sopivan, minkä jälkeen vielä oli ommeltava kiinni vatsaviilto, siipiviillot ja niskaviilto puolella kymmenellä tikillä pistämällä neula nahkaan aina lihan puolelta.

Jaloista esiin pistävät rautalanganpäät pistettiin istuinoksaan väännettyihin reikiin ja kiedottiin lujasti kiinni, ja nyt Sin pöllöt olivat vain ryhdistämistä vaille. Ne olivat nyt sangen hullunkurisen näköiset, pää riipuksissa, siivet lerpallaan.

— Nyt sitten alkaa se taiteilijan työ, sanoi Si ylpäästi tietoisena siitä, että saattoi näyttää taitoaan. Hän oikaisi ruumiin valtaviivaa taivuttaen säärilankoja ja antoi päälle oikean asennon tehden mutkan siihen paikkaan, jossa kaula liittyy olkapäihin. — Huuhkaja kurkistaa aina olkansa yli, hän selitti, mutta ei ollut kuulevinaanakaan, kun Sam sen johdosta kysyi, "kenenkäs muun olan yli se sitten voisi hänen mielestään katsoa". Hän pani kummastakin jalasta kaksi varvasta oksan etupuolelle ja kaksi takapuolelle Janin mieliksi, joka piti sitä niin huuhkajamaisena, vaikka Sillä olikin epäilyksensä. Pyrstöä hän levitti vähän kahdella pahvinpalalla ja nuppineuloilla ja väänsi sen asianmukaiseen kulmaan, minkä jälkeen oli aseteltava siivet.

Ne riippuivat kuin kaakattavan kanan lentimet. Kummankin taipseeseen työnnettiin teroitettu pala ohuempaa rautalankaa, niin että se tuli ruumiiseen kiinni naulatuksi. Keskelle selkää pistettiin pitkä neula, ja käyttäen sitten näitä siipilankain ja päälangan keralla sidekeskuksina Si kietoi langalla koko linnun, minne pistäen puuvillatäytettä, minne puupalan siteitten alle, kunnes asento ja höyhenistö olivat hänen mielensä mukaiset.

— Nyt voimme panna silmät paikalleen, hän sanoi, mutta voimme sen tehdä perästäpäinkin, jos pistämme silmäreikiin sisäpuolelle neljäksikolmatta tunniksi kosteata puuvillaa, niin että ne pehmiävät.

Jan oli toista pöllöä käsitellessään huolellisesti matkinut Sin menetelmiä ja osoittautunut harvinaisen oppivaiseksi.

Opettaja huomautti: — Totisesti, kyllä minä olen opettanut monen lintuja täyttämään, mutta ei kukaan ole niin sukkelaan oppinut kuin sinä.

Sin käsitykset täydellisyydestä saattoivat erota koko joukon ammattitaitoisen täyttäjän käsityksistä, ja Jan tosiaan myöhemmin naureskeli koko lailla näille samoille huuhkajille, mutta nyt ne tuottivat hänelle hämmentämätöntä iloa.

Niiden asennot olivat aivan samat. Si tiesi vain yhden asennon, ja se oli kaikilla hänen linnuillaan. Mutta kun ne olivat täydelleen kuivuneet, siteet poistettu, esiin pistävät rautalanganpätkät katkaistu ja kaiken kunnia, puiset silmät pantu paikoilleen, ne olivat ilon ja ihmetyksen aiheena koko intiaaniheimolle.

XIX

Pojat olivat tehneet itselleen sotalakit, jotka olivat Kalebin opettamaa "todella oikeata" intiaanimallia. Kalkkunan valkoisista pyrstösulista ja hanhen valkoisista siipisulista tuli mainioita kotkansulkia, kun pääät värjättiin mustiksi. Vanhasta valjastupsusta saatiin punaisiksi värjättyjä jousia, vanhasta paidasta punaisia flanelliuskoja, ja nämä yhdessä lampaannahan riekaleitten kanssa olivatkin kaikki raaka-aineet mitä tarvittiin. Kaleb osoitti yhä suurempaa harrastusta heidän hommiaan kohtaan ja auttoi heitä sekä valmistamaan lakin että myös ratkaisemaan, mitä piti tehdä "kupin", mitä "suuren kupin" ansaitakseen. Samalla oli koko joukko sulkia ampumisesta, sukeltamisesta, "verilöylyistä siirtokunnassa" ja suuret tupsuniekat sulat männyn kaatamisesta ja huuhkajan ampumisesta.

Jan oli muiden lisäksi saanut sulan jälkien seuraamisesta. Hirven metsästys oli tehty vielä luonnollisemmaksi siten, että "hervipoika" aina pani jalkaansa vanhoista saappaista tehtyt tohvelit; kummankin tohvelin pohjaan oli naulattu kaksi riviä hevosenkengän nauvoja, niin että ne muodostivat V:n, jonka kärki osoitti eteenpäin. Nämä jättivät kavionjäljet kaikkialle, minne hirvi vain kulki. Maissinjyvistä oli muun muassa se haitta, ettei niistä saanut minkäänlaista johtoa, mihin suuntaan otus oli kulkenut tai milloin se oli palannut takaisin omia jälkiään, mutta tohvelit päästivät tästä pulasta, ja kun vielä otettiin hiukan jyviä avuksi, niin saatiin niin hyvät jäljet kuin suinkin toivoa saattoi. Kaikki oppivat sangen taitaviksi ja saattoivat nopeaan seurata hyvinkin vähäpätöistä jälkeä, mutta Jan oli edelleenkin etevin, sillä sen, minkä oli näkönsä puolesta huonompi, hän korvasi runsaasti kärsivällisyydellään ja tarkalla havaintokyvyllään. Hän oli jo saanut yhden suuren "kupin" hirven löytämisestä ja sydämeen ampumisesta ensi nuolella, ennen kuin muut vielä paikallekaan ennättivät, ja sitä paitsi hän oli voittanut kuusi muuta suurta "kuppia", yhden siitä, että oli uinut 100 syltä viidessä minuutissa, toisen siitä, että oli tunnissa kävellyt kahdeksan kilometriä, kolmannen siitä, kun oli juossut 100 metriä kolmessatoista sekunnissa, yhden siitä, että tunsu 100 viljelemätöntä kasvia, yhden 100 linnun tuntemisesta ja yhden huuhkajan ampumisesta.

Guilla oli monta hyvää "kuppia", etupäässä tarkan näkönsä vuoksi. Hän näki "papuusin skuoon selässä" ja hirven metsästyksessä hän oli monta kertaa voittanut "kuppeja", jotka eivät paljonkaan puuttuneet suuresta, mutta tähän saakka kohtalo oli ollut hänelle epäsuopea, eikä vanha Kalebkaan, joka oli häntä kohtaan puolueellinen, voinut päteväällä syyllä äänestää hänelle suurta "kuppia".

— Mistä intiaanit enimmäen pitävät miehessä, tarkoitan, että mille he hänessä antavat suurimman arvon? kysyi Mäihä eräänä päivänä odottaen että hänen tarkka näkönsä tulisi kunniaan.

— Urhoollisuudesta, vastasi Kaleb. — Jos mies on urhoollinen, niin hän saa heidän mielestään olla mitä muuta tahansa. Se on heidän paras ominaisuutensa — mikäli näet miehellä myös on sitä, mitä urhoollisuuden tehoksi tarvitaan. Eikä tämä käsitys ole vain intiaaneilla; vakuutan, ettei ole mitään, mikä kenenkään mielestä olisi niin suuren arvoista. Toiset väittävät pitävänsä yhtä kaikkien parhaana, toiset toista, mutta kun oikein tiukalle otetaan, jokaisessa maassa joka mies, nainen ja lapsi enimmäen rakastaa ja kunnioittaa urheutta ja kirkasta rohkeutta ja niihin kuuluvaa tarmoa.

— *Jaa-a, sen minä sanon*, huudahti Gui innosta kuohahtaen, kun kuuli rohkeutta näin ylistettävän, — että *minä* en pelkää mitään.

— Vai niin, no mitenkähän olisi, jos antaisit Janille selkään?

— Hah, se ei ole kohtuullinen kauppa, koska hän on vanhempi ja suurempi.

— Minä tarjoan sinulle tilaisuuden koetukseen, Mäihä. Lähde yksin puutarhaan ja tuo ämpärillinen kirsikoita.

— Kyllä kai, ja antaisin vanhan Capin syödä itseni.

— Ei sanonut mitään pelkäävänsä, ja kuitenkin pelkää pientä koiraa, joka ei ole edes vuoden vanhan mullikan kokoinen.

— Niin, mutta minä en pidä kirsikoista.

— No kuules nyt, Gui, minä tarjoan sinulle oikein oivan tilaisuuden. Katsos tätä kiveä, ja Kaleb näytti hänelle pientä pyöreätä kiveä, jossa oli reikä. — Tiedät kai, missä vanhan Garneyn hauta on?

Garney oli muuan rappiolle joutunut sotamies, joka oli ampunut luodin päähänsä vahingossa, väittivät hänen ystävänsä, ja hänet oli haudattu maapalstalle, joka oli Raftenin maan pohjoispuolella ja jota luultiin hänen omakseen, vaikka se olikin kappale itse maantietä, erään syrjätien risteys. Hauta tuli näin, vaikkeivät sen kaivajat suinkaan olleet sitä tarkoittaneet, *kahden tien risteykseen*. Kohtalon käsi oli siis leimannut Bill Garneyn itsemurhaajaksi.

Huhuttiin sellaista, että hänen täytyi vaikeroida joka kerta, kun rattaat kulkivat hänen päänsä yli, mutta kun hän ei tahtonut, että nämä valitukset sekaantuisivat pyörien jyrinään, hän odotti puoleen

yöhön ja purki ne silloin itsestään kaikki samalla kertaa. Jokaisen, joka sattui ne kuulemaan, täytyi vastata jollakin säälin sanalla, muutoin hän varmaan oli joutuva jonkin kamalan kohtalon saaliiksi. Tämä oli se tarina, jonka muiston Kaleb nyt veresti ja jonka hän kertoi sangen voimallisesti, koska se häneen itseensäkin oli jättänyt syvän vaikutuksen.

— Kuules nyt, hän sanoi, — minä menen ja kätken tämän kiven heti sen paaden taa, joka on Garneyn haudan pään kohdalla, ja lähetän sinut jonakin yönä sitä noutamaan. Lähdetkös leikkiin?

— K-yl-lä minä, sanoi kolmas sotapäällikkö ilman huomattavaa innostusta.

— Jos hän nyt on niin karkäs, niin ei häntä yöllä saa tiipiissä pysymään, huomautti Tikka.

— Muista nyt, sanoi Kaleb heidän lähtiessään heidän luotaan omaan kurjaan mökkiinsä, — nyt sinulla on tilaisuus näyttää, mitä lajia miestä olet. Minä sidon kiveen nuoran, että varmasti sen löydät.

— Me rupeamme juuri aterioimaan. Ettekö jää syömään kanssamme, pyysi Sam, mutta Kaleb lähti tiehensä eikä ollut kutsua kuulevinaankaan.

Yösydännä pojat heräsivät miehen ääneen ja kepin raaputukseen.

— Pojat! Gui — Jan! Hoi, Gui!

— Halloo! Kuka se on?

— Kaleb Clark! Hei, Gui, kello on nyt puoli kaksitoista. Ennätät juuri puoliyöksi Garneyn haudalle sitä kiveä hakemaan, ja ellet löydä juuri oikeata paikkaa, niin *kuuntele valitusta — se opastaa sinua*.

Tämä rohkaiseva tieto sanottiin käheästi kuiskaten, mistä tuntui käyvän ilmi, että ukko itsekkin oli niin pelästynyt kuin suinkin.

— Mi-mi-minä, änkytti Gui, en näe tietä.

— Tämä on koetus koko elinajaksi, poika. Hae se kivi, niin saat *grand coup*-sulan, kaikkein suurimman kunnian rohkeudesta. Minä odotan täällä kunnes palaat.

— E-en minä löydä sitä kirottua vanhaa hautaa näin pimeänä yönä.
Mi-minä — en mene.

— Ärrrh — sinä pelkää, kuiskasi Kaleb.

— En minä pelkää, mutta mitä minä lähtisin, kun en kuitenkaan osaa koko paikalle. Kun tulee kuunvalo, niin minä lähden.

— Ärrh — onko täällä ketään niin rohkeata, että lähtee sen kiven hakemaan.

— Minä lähden, sanoivat molemmat toiset yhteen ääneen, vaikka samalla kuului: "mutta minä sentään toivon ettei tarvitsisi".

— Sinä saat sen kunnian, Jan, sanoi Tikka tuntuvasti helpottuneena.

— Tietysti tilaisuus on houkutteleva — mutta — mutta — en minä tahdo mennä sinun edellesi — sinä olet vanhin, se ei olisi kohtuullista, vastasi Jan.

— Taitaa olla parasta, että arpa ratkaisee.

Sam haki pitkän korren Janin kouhiessa kekäleitä palamaan. Korresta katkaistiin kaksi eripituista palaa, jotka Sam kätki kouraansa. Ravistettuaan niitä kourassaan hän ojensi ne Janille, niin että vain molemmat päät jäivät näkyviin, ja sanoi: — Sen joka saa pitemmän korren, on lähdettävä. Jan tiesi vanhasta kokemuksesta sen yleisen juonen, että lyhyempi korsi pistettiin vähän pitemmälle kädestä. Sen vuoksi hän kävi kiinni toiseen, veti sitä verkalleen ulos — ja se tuntui päättömän pitkältä. Sam avasi kätensä ja näytti, että lyhyempi korsi oli jäänyt siihen, ja sanoi sitten helpotuksesta huokaisten: — Sinä sait. En tässä maailmassa ole nähnyt kellään olevan niin hyvää onnea kuin sinulla. Kaikki aivan tunkeutuu tiellesi.

Jos olisi ollut vähänkin verukkeeksi kelpaavaa, Jan olisi sitä käyttänyt, mutta nyt hänen selvä velvollisuutensa oli lähteä kiveä hakemaan. Ylpeys kannusti häntä enemmän kuin rohkeus. Hän puki vaatteet päälleen hermostuneesti ja mitään sanomatta; kädet vähän vapisivat, kun hän pani kiinni kengännauhat. Ulkopuolella odottava Kaleb sai tietää, että matkaan suoriutui Jan. Hän rohkaisi poikaa sanoen: — Sinä olet oikea miehenalku. Minusta on aina hauska nähdä urhoollisuutta. Minä tulen kanssasi metsän reunaan — olisi väärin tulla pitemmälle — ja odotan siinä, kunnes palaat. Se on helppo

löytää. Sen pienen jalavan toiselta puolelta neljä paaluväliä aita, iso kivi on sitten suoraan tien toisella puolella. Reikäkiven löydät sitten pohjoisen aidan puoleiselta kupeelta. Nuora on pantu aivan sen ison kiven poikki, niin että se on helppo löytää; ja kas tässä, ota tämä liitu; jos uskallus alkaa pettää, niin pane aitaan merkki siitä, kuinka kauaksi kuljit, mutta niistä valituksista älä välitä — ne ovat paljasta loruja — älä pelkää.

— Kyllä minusta tuntuu, että minä pelkään, mutta menen minä silti.

— Se on oikein, sanoi erämies painokkaasti. — Ei urhoollisuus ole niin paljon siinä, ettei pelästy, kuin siinä, että menee vain vaikka pelkääkin ja näyttää, että osaa pelkonsa hallita.

Näin he juttelivat, kunnes tulivat puiden pimennosta vainioitten verraten valoisalle aukiolle.

— Puuttuu tiimalleen viisitoista minuuttia puoliyöhön, sanoi Kaleb katsoen kelloaan tulituikun valossa. Helposti sinä siellä käyt. Minä odotan täällä.

Jan lähti sitten yksin.

Oli synkkä yö, mutta hän kulki vainioita pitkin haparoiden raja-aidalle ja kiipesi sen yli tielle, joka näkyi sysimustassa pimeydessä vähän vaaleampana. Hän asteli varovasti keskietä. Sydän sykki rajusti ja kädet olivat kylmät. Oli hiljainen yö, ja kerran tai pari hän aidan kulmauksessa säikähti pientä hiiren vikinää, mutta jatkoi silti matkaansa. Äkkiä hän kuuli tien oikealta puolelta pimeydestä äänekkään huiskahduksen ja näki sitten valkoisen esineen, joka sai hänen verensä hyytymään. Se oli valkoisiin puetun miehen haamu, jolta puuttui pää, aivan niin kuin jutussa kerrottiin. Jan seiso i maahan jähmettyneenä. Sitten äly tuli vapisevan ruumiin avuksi. — Mitä loruja! Se on varmaan valkoinen kivi. Mutta ei, se liikkui. Janilla oli kädessään vankka keppi. Hän äännähti: — Sh, sh, sh! Jälleen ruumis liikkui. Jan hairasi tieltä muutamia kiviä ja heitti yhden oikopäätä sitä valkoista olentoa kohti. Hän kuuli puhalluksen ja hyökkäyksen. Se "valkoinen olento" hyppäsi pystyyn ja juoksi hänen ohitsean tömistäen, mistä hän arvasi, että se olikin de Neuvillen mummon läsipää lehmä.

Vastavaikutus sai aluksi hänen polvensa lotisemaan, mutta pian voitti parempi tunne. Jos viaton vanha lehmä uskalsi maata siinä kaiken yötä, niin mitä hänen tarvitsi pelätä? Hän kulki rauhallisemmin, kunnes saapui siihen kohtaan, jossa tie alkoi nousta. Pian piti pienen jalavan näkyä. Hän kulki maantien vasemmanpuoleista reunaan ja askeliaan hiljentäen kurkisteli pimeyteen. Hän ei ollutkaan niin lähellä kuin oli otaksunut, ja retken alkuosan jännitys palasi hänen mieleensä entistä voimallisempana. Hän pohdiskeli itsekseen, eikö vain jo ollutkin kulkenut sen jalavan ohi — olikohan paras kääntyä takaisin? Mutta ei, se ajatus oli sietämätön: sehän olisi ollut pakoa. Mutta sopihan tähän joka tapauksessa vetää liidulla merkki, jotta näkyi, kuinka kauas hän oli päässyt. Hän hiipi varovaisesti aita kohti vetääkseen siihen viivan, erotti sitten mielihyväkseen jalavan, joka ei ollut kuin kymmenkunnan askelen päässä. Puun saavutettuaan hän laski neljä paaluväliä länttä kohti ja tiesi nyt olevansa itsemurhaajan haudan kohdalla. Mahtoi olla jotenkin tarkkaan puoliyön hetki. Hän kuuli mielestään ääntä, joka ei ollut kaukana, ja tuossa hän tien toisella puolella näki vaaleahkon esineen — pääkiven. Hän oli kovin levoton ryömiessään sitä kohti niin hiljaa kuin suinkin. Miksi hiljaa, sitä hän ei itsekään tiennyt. Hän rämpi tien kummallakin puolella matalan kuraisen ojan poikki, tuli valkoiselle kivelle ja haparoi sen pintaa kostealla kylmällä kädellä nuuraa etsien. Jos Kaleb oli sen siihen pannut, niin se oli nyt kadonnut. Sen vuoksi hän otti liidun taskustaan ja kirjoitti kiveen "Jan". Hyi, kuinka se liitu raapi rumasti! Hän kopeloi sormillaan ison paaden sivuilta. Kas tuollahan se oli; tuuli varmaankin oli puhaltanut sen pois. Hän veti sen luokseen. Kivi luisti paaden poikki pitäen vielä paljon kovempaa rapinaa, mikä yön hiljaisuudessa kuului kamalalta. Sitten yhtäkkiä läähähti, rävähti, joku syöksähti, jotakin räiskähti kuraan tai veteen — kamalia ääniä, ikään kuin joku olisi ollut tukehtumisillaan, jotakuta kuristettu tai yritetty saada ääntä kurkusta. Jan vaipui hetkeksi kauhistuneena maahan. Hänen huulensa olivat jäykistyneet liikkumattomiksi. Mutta muisto lehmästä auttoi häntä. Hän kavahti ylös ja lähti juoksemaan pitkin tietä niin sukkelaan kuin pääsi kylmä hiki valuen. Hän juoksi niin umpimähkään, että vähältä oli törmätä kumoon miehen, joka huusi: — Hei, Jan, sinäkö se olet? Siellä tuli Kaleb häntä vastaan. Jan ei voinut puhua. Hän vapisi niin rajusti, että hänen täytyi tarttua erämiehen käsivarteen kiinni.

— Mikä se oli, poikani? Minä kuulin sen, mutta mikä se oli?

— Mi-mi-nä en tiedä, huohotti Jan. — Se oli ha-hau-dalla.

— Pentele! Kuulin minä sen, ja Kaleb näytti aika levottomalta, mutta lisäsi sitten: — Kymmenessä minuutissa me kuljemme tästä leirille.

Hän otti Janin vapisevan käden ja talutti poikaa jonkin aikaa, mutta tämä oli aivan ennallaan, kun he saapuivat rastitulle polulle. Kaleb kulki edellä pimeydessä haparoiden.

Janilta alkoi nyt puhe käydä, ja hän sanoi: — Kiven minä toin, ja kirjoitin minä haudalle nimenikin.

— Kelpo poika! Sinä se olet oikea miehenalku! virkkoi Kaleb ihailleen.

He olivat kovin hyvillään huomattessaan, että tiipiissä oli tuli, kun he saapuivat lähemmäksi. Aukion reunalla he huhusivat kovalla äänellä: — *u-huu — u-huu — u-huu — uu*, yhteisesti hyväksytyin huuhkajan huudon, jota intiaanit yleisesti käyttivät yömerkkinään, ja tiipiistä he saivat saman vastauksen.

— Kaikki hyvin, huusi Kaleb, — hän teki sen, eikä ole miehenalkua parempaa ja erinomaisen *grand coup'n* hän on ansainnut.

— Miksi minä en sentään lähtenyt, sanoi Gui. — Minä olisin tehnyt sen juuri yhtä hyvin kuin Jankin.

— No, mars matkaan vain!

— Eipä siellä ole enää kiveä, jonka voisın tuoda todistukseksi.

— Kirjoita nimesi haudalle, niin kuin minäkin tein.

— Eihän se mitään todistaisi, ja Gui luopui koko asiasta. Jan ei aikonut kertoa seikkailuaan sinä iltana, mutta hänen kiihtymyksensä oli ilmeinen, ja pian he saivat hänet kertomaan koko jutun. He olivat kaamean näköistä joukkoa istuessaan siinä liehahtelevan tulen ääressä, ja hänen kertoessaan he tunsivat suuren osan samaa säikähdystä, jonka hän oli vastikään kokenut.

Kertomuksensa lopetettuaan Jan sanoi: — No, Gui, etkö sinä tahdo nyt yrittää?

— Heitä nyt jo, sanoi Gui. En minä ole ikipäivinä nähnyt kenenkään jankkaavan aina samaa asiaa niin kuin sinä.

Kaleb katsoi nyt kelloansa ikään kuin lähtöä tehdäkseen, mutta Jan sanoi:

— Herra Clark, ettekö tahdo nukkua täällä? Guin vuoteessa on hyvää tilaa.

— Välipä tuolla, vaikka nukunkin, kun on niin myöhä.

XX

VALKOINEN REVOLVERI

Kalebیا odotti aamulla se hauska yllätys, että hän sai syödä vihamiehensä pojan valmistaman aamiaisen, sillä Samin vuoro oli olla kokkina.

Suuri Tikka lausui julki koko kokouksen ajatuksen, kun hän aamiaisen jälkeen virkkoi: — Nyt minä aion mennä hautaa katsomaan. Epäilen, että Jan kirjoitti nimensä johonkin vanhaan lehmään, joka siinä makasi, eikä tämä sitä hyväksynyt, minkä se myös ääneensä ilmoitti!

Muutamassa minuutissa he kulkivat paikalle. Aivan oikein, siinä oli karkeaan hautakiveen sangen vapisevin, mutta kuitenkin selvin kirjaimin kirjoitettuna — Jan.

— Onpa huononlaista kirjoitusta, huomautti Gui.

— Totisesti, sinä teit sen! Kelpo poika! sanoi Sam lämmöllä. — En minä luule, että olisin uskaltanut.

— Vetoa, että minä olisin, sanoi Gui.

— Tässä minä kuljin ojan poikki. Näettekö jälkiäni kurassa? Ja tuossa kuulin kiljunnan. Katsotaanpa, onko henki jättänyt jälkiä. Halloo, mitä —

Kurassa näkyivät ison miehet jäljet. Hän oli ryöminyt langeten käsilleen ja polvilleen. Monessa paikassa näkyi hänen kätensä kuva, ja kurasta näkyi jotakin loistavaa, puoleksi sisään vaipunutta — Gui huomasi sen ensimmäiseksi ja otti maasta. Se oli valkokahvainen Colt-revolveri.

— Annas kun katsotaan, sanoi Kaleb. Hän pyyhki kuran pois. Hänen silmänsä syttyivät. — Tämä on se sama revolveri, joka varastettiin minulta sillä kertaa kun menetin rahani ja vaatteidenikin. Hän tarkasti aseensa kauttaaltaan, loi sitten silmäyksen ympärilleen ja näytti vaipuvan ajatuksiinsa. Tätä minä en lainkaan käsitä! Hän ravisti päätään ja aina vähän ajan kuluttua itsekseen sanoi: Tätä minä en lainkaan käsitä! Kun siinä ei näyttänyt olevan muutakaan näkemisen arvoista, niin pojat lähtivät astelemaan

kotia kohti.

Paluumatkalla Kaleb näytti ajattelevan ankarasti. Hän astui sanaakaan sanomatta, kunnes oli tultu de Neuvillen mummon mökille, joka oli hautaa lähinnä. Portilla hän kääntyi ja sanoi: — Taidan käydä täällä. Kuules nyt, Jan, sinähän se viime yönä luikkasit?

— En, herra Clark, en hiiskaustakaan. Ainoa ääni, jonka sain aikaan, oli se, kun vedin reikäkiven sen ison kiven poikki.

— Hyvä, tulen leirille teitä katsomaan, sanoi Kaleb ja poikkesi mummon luo.

— Aamun rauha teille, ja levätköön sielunne rauhassa, virkkoi rattoisa vanha eukko tervehdykseksi. — Tulkaa sisään, Kaleb, ja istukaa. Entä kuinka jaksavat Saryann ja Dick?

— He näyttävät onnellisilta ja menestyvät hyvin, sanoi ukko katkerasti. — Kuulkaas, mummo, oletteko koskaan kuullut juttua siitä Garneyn haudasta, joka on tuolla tien vieressä?

— Jumalan armon ja rakkauden nimessä, mistä saatte päähänne tulla tuota kysymään? Miksen minä olisi kuullut sitä juttua montakin kertaa, ja viime yönä minä kuulin sen kummittelevan, ja vieläkin siitä ihan vapisen.

— Mitä te, mummo, kuulitte?

— Hyi, niin pirullista kiljuntaa, ettei sieluparka helvetissäkään kilju rumemmin. Ja sekä koira että kissa, kumpikin pelästyivät, ja vanha läsipää lehmä tuli juosten ja hyppäsi veräjänkin yli tieltä pois päästäkseen.

Tämä se oli, mitä Kaleb tahtoi tietääkin, ja ilmeisellä uteliaisuudellaan hän sai eukon kertomaan lisää yöllisestä metelistä. Kun siitä ei enää riittänyt puhuttavaa, Kaleb ehdoin tahdoin avasi toisen juorusuonen toivoen siitä saavansa vielä enemmän tietoa.

— Mummo, oletteko kuullut, että viime viikolla tapahtui Downey's Dumpin tällä puolella ryöstö?

— En totisesti olekaan, huudahti eukko silmät mielenkiinnosta palaen, eikä sitä ollut Kalebkaan kuullut; mutta hän tahtoi saada jutun alkuun. — No keltä siellä ryöstettiin?

— Minä en tiedä varmaan, mutta eiköhän se ollut John Evansilta.

— En minä ole sellaista kuullut, mutta melkein varma minä siitä olen, että kannatti häneltä ottaakin. Käviväthän ne kelvottomat täällä minunkin luonani heti, kun alettiin puhua, että minä olin vanhan lehmäni myynyt. Ja sen minä sanon, että asiat ovat hullusti, sillä ne peijakkaat vainuavat kyllä heti, kun joku saa rahoja.

— Se on totta kuin evankeliumi. Mutta milloin teiltä, hyvä mummo, ryöstettiin?

— Ryöstettiinkö? Enhän minä sanonut, että minulta ryöstettiin, ja mummo nauraa hihitti. — Mutta kyllä niillä rosvoilla oli pahat aiomukset mielessään, kun ne minun tyköni tulivat. Ja hän kertoi perin pohjin sen tapauksen, kun miehet olivat murtautuneet hänen tupaansa kuultuaan huhun, että hänen lehmänsä oli myyty. Hän nauroi muistelleessaan, kuinka se iso mies oli ollut tyyli ja se lyhyt ja leveä iloinen. Niiden mustat parrat, ison rosvon päävamma, hänen vasenkätisyytensä ja se, että eukko sattumoisin huomasi hänen oikeassa kädessään olevan vain neljä sormea, kaikki pohdittiin perusteellisesti.

— Milloin se tapahtui, hyvä mummo?

— Varmaan siitä nyt on kulunut kolmen vuoden vaiheilla.

Pyydettyään sitten vähän keuhkojen parannusta Kaleb-ukko lähti mummon luota ja ryhtyi hyvin perusteellisesti asioita pohtimaan.

Neljän viime vuoden kuluessa oli ympäristössä tapahtunut monta varkautta. Siitä ei päässyt mihinkään; ne olivat kaikki samantapaisia; raha vain oli kelvannut, ja rosvot näyttivät tuntevan kaikki seudun asukkaitten keskinäiset suhteet ja sovittivat vierailunsa aina sellaiseen aikaan, jolloin isäntä oli saanut rahoja.

Heti kun Kaleb oli poikennut de Neuvillen mummon luo, Jan sanoi jäljestä päin syntyneen mielijohteensa toteuttaakseen:

— Lähtekää te, pojat, leiriin; minä tulen perästäne viiden minuutin päästä. Hän aikoi piirtää miehen

lokaan jättämät jäljet voidakseen seurata tätä ja palasi sen vuoksi takaisin haudalle.

Hän tutki jälkiä mitä huolellisimmin ja leviteltyään vihkonsa levälleen piirsi ne siihen luonnolliseen kokoon. Tällöin hän huomasi, että kummassakin korossa oli kolme riviä pieniä hevosenkengän nauvoja, jotka ilmeisestikin oli kotona niihin lyöty, koska ne olivat niin epätasaiset, ja vasemman kengän pohja oli kulunut puhki. Sitten hän ryhtyi tutkimaan käsien jälkiä, ja piirsi parhaillaan oikeata kättä, kun muuan seikka kiinnitti hänen huomiotaan. Aivan oikein! Sen käden jokaisesta painalluksesta lokaan näkyi, että keskisormi puuttui.

Jan seurasi jälkiä vähän matkaa tietä pitkin, mutta mutkassa ne poikkesivat vasempaan ja katosivat ruohikkoon.

Palatessaan leiriin hän tapasi Kalebin, joka oli niin ikään paluumatkalla.

— Herra Clark, hän sanoi. — Minä palasin takaisin piirtämään ne jäljet, ja kuulkaapas, sen miehen oikeassa kädessä oli vain neljä sormea?

— Älä hitossa! sanoi Kaleb. — Onko se varma?

— Tulkaa itse katsomaan.

— Oikein! Ei mitään epäilystä, ja takaisin palattaessa Kaleb sanoi:
— Jan, älä vielä sano niille toisille mitään tästä.

Vanha erämies lähti oikopäätä Poguen luo. Oven lähellä hän näki samat jäljet mullassa, mutta Dickin ne eivät olleet, se oli varma. Nuoralla riippuivat kuraiset housut kuivumassa.

Tämän yön jälkeen Janin arvo ukon mielessä kohosi ja Guin aleni, sillä hän asetti rohkeuden ensi sijalle. Hän pyysi Jania käymään mökillään katsomassa lumikenkiä, joita hän parhaillaan teki. Kutsu oli ylimalkainen, ja siksi koko heimo sitä noudatti. Jan ei ollut käynyt talossa ensi kerran jälkeen. Vierailun alkupuoli sujui juuri kuin ennenkin. Heidän koputukseensa vastasi koira kovasti haukkuen, ja sitten kuului ääni, joka käski sitä olemaan alallaan. Kaleb avasi oven, mutta sanoi nyt: — Tulkaa sisään. Jos toisten tulo oli hänelle epämieluisaa, niin ei hän ainakaan sitä ilmaissut. Janin katsellessa lumikenkiä Gui huomasi ukon vuoteella paljon mieltäkiinnittävämmän esineen; se oli se valkoinen revolveri, joka nyt oli puhdistettu ja kaikin puolin hyvässä kunnossa. Kalebin ilo sen löytämisestä oli rajaton, vaikkei hän sitä näyttäneenkään. Hän ei ollut kyennyt ostamaan uutta, ja hän tervehti aseensa kotiin tuloa yhtä iloisesti kuin kauan kadoksissa ollutta ainoaa lasta.

— Kuulkaas, Kaleb, emmekö saa vähän ampua? Lyön vetoa, että voitan koko roikan, huudahti Mäihä.

Kaleb haki muutamia panoksia ja osoitti neljäkymmenen askelen päässä olevaa kantoa, johon oli veistetty valkoinen pilkka. Gui ampui kolme tai neljä laukausta ja Jan saman verran, mutta ei kumpikaan osunut kantaan. Kaleb sanoi silloin: — Antakaas kun minä näytän.

Pieni revolverin kahva näytti aivan katoavan hänen isoon karkeaan kouraansa. Hänen pitkä mukurainen sormensa syleili lukkoa omituisella, mutta sangen tutunomaisella tavalla. Kaleb oli niitä, jotka ampuvat käsivarsi koukussa, ja revolverin lyhyt piippu oli kuin hänen oma maalitaulua osoittava sormensa, kun hän yhtä painoa päästi kaikki kuusi laukausta. Jok'ainoa sattui pilkkaan ja kaksi hiilellä piirrettyyn mustaan, joka oli sydämenä.

— Voi herran pohtimet! Tuo se vasta on ampumista! Ja pojat ylistivät häntä ääneensä.

— Niin aina, olinhan minä parikymmentä vuotta takaperin aika tekijä, selitti Kaleb tarpeettoman vaatimattomasti, mutta kasvoillaan sangen herttainen ilme. — Mutta tuohan on aivan joutavan helppoa. Nyt minä näytän teille pari oikeata tempua.

Hän asetti seitsemän ja puolen metrin päähän riviin kolme panosta, nallit itseensä päin kääntäen, ja laukaisi ne kaikki kolme peräkkäin kolmella toinen toistaan nopeaan seuraavalla laukauksella. Sitten hän pisti revolverin takkinsa sivutaskuun ja huolettomasti laukoen hanaa virittämättä ja vielä vähemmän tähtäämättä tai edes asetta näyttämättä ampui joka luodin kahdenkymmenen askelen päässä olevaan pilkkaan. Lopulta hän haki vanhan peltisen hedelmätölkin. Sitten hän viritti hanan ja laski revolverin oikean kätensä kämmenelle peukalon viereen ja tölkin sormilleen. Tämän jälkeen hän nakkasi molemmat ilmaan äkkikeikauksella, niin että ase lensi kolme, tölkki kuusi metriä ylös ilmaan. Kun revolveri putosi alas, hän tarttui siihen kiinni ja ampui tölkkiin reiän, ennen kuin se ennätti maahan.

Pojat olivat aivan pökerryksissään kulutettuaan kaikki huudahduksensa pilkkakokeeseen.

Kaleb astui mökkiin hakemaan rättiä sydänpölynsä puhdistamiseen, ja

Sam puhkesi puhumaan:

— No nyt minä tiedän, ettei hän ampunut isää, sillä jos hän olisi ampunut, niin kyllä hän olisi osunutkin.

Se ei ollut tarkoitettu Kalebin korville, mutta hän kuuli kuitenkin, tuli ovelle ja sanoi venytellen ja korostetusti: — Aivan niin. Tämä mursi sanattoman vihamielisyyden sulut, sillä se oli ensi kerta jolloin Kaleb sanoi mitään Samille. Tulva mursi tokeen, mutta vielä uomaan jäi paljon kaunaa ajan hangattavaksi, ja kului kauan, ennen kuin hän puhui Samille yhtä vapaasti kuin toisille, vaikka hän aikaa myöten siihen oppikin. Kaikki tuntui nyt niin herttaiselta, että Jan käytti tilaisuutta ja ilmaisi pyynnön, joka oli kauan ollut hänen mielessään.

— Herra Clark, ettekö joskus ota meitä kanssanne pesukarhua metsästämään? Me tiedämme, missä on paljon pesukarhuja, jotka käyvät ylempänä jokivarressa maissipellossa syömässä.

Jos Jan olisi kuukausi takaperin tätä pyytänyt, niin siihen olisi tullut halveksiva kielto. Ennen Garneyn retkeä vastaus luultavasti olisi ollut: — Enpä tiedä — ei ole minulla aikaa, mutta nyt Kaleb oli saanut hänestä toiset ajatukset, ja vastaus kuului:

— Kyllä, mielelläni! Vaikkapa ensi yönä, kun on siksi viileää, että koira viitsii juosta.

XXI

GUIN VOITTOJUHLA

Murmelia pojat olivat metsästäneet sangen säännöllisesti siitä pitäen, kun sen ensi kerran olivat nähneet. Ohjelma oli aina jotenkin sama — joka aamu he yhdeksän tai kymmenen aikaan hiipivät apilapellolle. Gui tavallisesti ensin keksi vanhan elukan, sitten kaikki ampuivat eivätkä osanneet, murmeli pinkaisi pesäänsä, ja juttu jäi siihen siksi päiväksi. Tämä kävi päiväjärjestyksen vakinaiseksi numeroksi kuin aamiaisen syönti ja paljon vakinaisemmaksi numeroksi kuin astiain pesu. Kerran tai pari vanha harmaa elukka töin tuskin pelasti nahkansa, mutta tähän saakka ei sille vielä ollut sen hullummin käynyt, se päinvastoin oli hyötynyt viisastuessaan. Pojat eivät sitä vastoin hyötäneet mitään, Guita ehkä lukuun ottamatta. Hänen pienet haaleat silmänappinsa olivat aina sukkelimmat ja kehittyivät kerrassaan hämmästyttävän teräviksi. Alussa Jan ja Sam keksivät murmelin yhtä usein, mutta myöhemmin Gui aina näki sen ensimmäisenä.

Eräänä aamuna Sam lähestyi riistaa omasta kohdastaan, Gui ja Jan toisesta kohdasta muutaman askelen päässä siitä. — Murmelia ei ole missään! oli Samin ensimmäinen ajatus, mutta Gui huudahti äkkiä: — Minä näen sen. Matalasta notkelmasta, hyvinkin kuudenkymmenen askelen päässä pesästä ja lähes sadan askelen päässä pojista Gui apilamättään peitosta keksi tuskin kahden neliösenttimetrin laajuisen alan harmaata turkkia.

Jan ei nähnyt sitä ensinkään. Sam näki, mutta epäili. Pikkuista myöhemmin murmeli — sillä se se oli — nousi takajaloilleen istumaan ja kohotti apilasta kastanjanruskean rintansa kaikki epäilykset hälventäen.

— Jukopliut! huudahti Jan ihailleen. *Se on suurenmoista*. Sinulla on merkillisimmät silmät, mitä minä olen milloinkaan nähnyt. Sinun nimesi pitäisi todella olla "Haukansilmä" — se nimi sinulle sopii.

— Se passaa, kimitti Gui innostuneesti. — Tahdotko sinä — tahdotko sinäkin, Sam, tahdotko sinäkin sanoa minua Haukansilmäksi? Minusta sinun pitäisi suostua, hän anovasti lisäsi.

— Minä olen sitä mieltä, Sam, sanoi toinen päällikkö. — Hänessä on huomattu suuret lahjat, todellinen intiaanikyky.

— Neuvosto pitää kutsua kokoon sitä päättämään. Nyt toimeen!

— Kuulepas nyt, Mäihä, sinä kun olet niin näppärä, etkö voisi kiertää metsän kautta teidän puolellenne ja ryömiä apilan läpi, niin että pääset vanhan murmelin ja sen pesän väliin? esitti ylipäällikkö.

— Lyön vetoa että voin, yön dollarin vetoa —

— Seis nyt, sanoi Jan, — intiaaneilla ei ole dollareita.

— No minä lyön vetoa päänahkani — sen mustan päänahan, minä tarkoitan — Samin päänahkaa vastaan, että minä ennen muita tapan vanhan murmelin.

— Voi, anna kun minä tapan ensimmäiseksi — tapa sinä toiseksi, sanoi Sam rukoillen.

— Ärr — sinä pelkäät päänahkaasi.

— Annas kun minä menen, sanoi Sam.

Kummallakin pojalla oli tukko mustia jouhia, joita he sanoivat päänahakseen. Se oli köytetty rihmalla päälakeen — ja siitä Gui tahtoi lyödä vetoa.

Jan puuttui nyt asiaan: — Heittäkää nalkutuksenne, suuret sotapäälliköt, ja käykää toimeen. Jos Tikka surmaa murmelin, niin hän saa Mäihän päänahan; jos taas Mäihä sen surmaa, niin hän saa Tikan päänahan, ja voittaja saa sitä paitsi suuren sulan.

Sam ja Jan odottivat metsässä malttamattomina, sillä välin kun Gui hiipi ympäri. Murmeli näytti tänä päivänä harvinaisen rohkealta. Se samoili kauas pesältään ja toisin ajoin katosi notkelmiin. Pojat näkivät Guin ryömivän aidan läpi, mutta murmeli ei sitä huomannut. Asian laita oli niin, että vihollinen oli aina ennen lähestynyt sitä toiselta puolelta, minkä vuoksi se ei pitänyt idän suuntaa silmällä.

Gui ryömi vatsallaan maaten eteenpäin apilan läpi. Hän ryömi kolmisenkymmentä askelta ja oli nyt murmelin ja sen pesän välillä. Mutta vanha harmaa mätti vain rauhallisesti itseensä apilaa pitäen samalla silmällä Raftenin metsää. Pojat valtasi tavaton kiihko. Gui näki heidät, mutta ei nähnyt murmelia. He osoittivat ja viittoivat. Gui luuli tämän merkitsevän: — Ammu nyt. Hän nousi varovasti ylös. Murmeli huomasi hänet ja karkasi suoraan pesäänsä — siis Guita kohti. Gui ampui umpimähkään. Nuoli lensi syltä paria korkealta murmelin pään yli ja se "tavattoman suuri tutiseva turkiskimppu", joka karkasi suoraan häntä vastaan, herätti kauhua hänen mielessään. Metsästäjä peräytyi nopeaan tietämättä minne juosta. Hän oli aivan pesän vieressä. Murmeli kalisteli hampaitaan ja teki hurjan hyökkäyksen päästäkseen pojan ohi; kumpikin oli pahoin säikähdyksissään. Gui hyppäsi korkealle kauhusta ja putosi raskaasti maahan, juuri kun murmelin piti kulkea hänen alitseen kotiinsa. Poika painoi lähes puoli sataa kiloa, ja koko tämä paino putosi musertavalla voimalla vanhan elukan päälle likistäen hengen sen ruumiista. Gui hyppäsi pystyyn juostakseen henkensä edestä, mutta huomasi samalla murmelin sätkivän maassa ja rohkaisi sen verran mieltään, että pari kertaa potkaisi sitä kuonoon ja siten lopetti sen. Kova kiljuna sieltä päin, missä toverit olivat, oli ensimmäinen merkki, joka Guille vakuutti, että hän oli voittanut. He saapuivat juosten paikalle ja tapasivat sankarin seisomassa kuten metsämies valokuvassa, toisessa kädessä jousi, toisessa iso murmeli hännästä riippuen.

— Kelpo poika! Uljas poika! Hurraa kolmannelle sotapäällikölle! Hurraa Mäihä-päällikölle! Eikä Guilla suinkaan ollut syytä valittaa sitä, ettei saanut toisilta tunnustusta.

Hän röyhisti rintaansa ja näytti kopealta ja ylväältä. — Olisi hauska tietää, eikö täällä ole missään enemmän murmeleita, hän sanoi. — *Minäpä* tiedän, kuinka niitä pyydetään, elleivät muut tiedäkään.

— Jaha, Mäihä, tämä kai käy suuresta "kupista".

— Lupasitte sanoa minua "Haukansilmäksi" tästä aamusta lähtien.

— Meidän täytyy päättää tämä asia suuressa neuvostossa, vastasi ylipäällikkö.

— Hyvä, pidetään se iltapäivällä, tahdotteko?

— Hyvä.

— Kello neljän aikaan?

— Niin, miksei, milloin vain.

— Ja te teette minusta "Haukansilmän" ja annatte minulle muhkean kotkansulan murmelin tappamisesta, ja se tapahtuu kello neljä?

— Niin kyllä; mutta mitä varten sen pitää tapahtua juuri neljän aikaan?

Mutta Gui ei näyttänyt kuulevan, ja heti päivällisen jälkeen hän katosi.

— Se karkasi astiain pesusta, arveli Tikka.

— Tuskinpa vain, sanoi toinen päällikkö. — Minä luulen, että hän lähti hakemaan omaisiaan

näkemään hänen kunniaansa.

— Niin tekikin. Mutta nytpä vietetäänkin ikimuistettava ilojuhla — historian käännekohta. Saatpa kuulla, kuinka minä valehtelen kymmenen miehen voimalla hänen puolestaan.

— Olkoon menneeksi. Suostun tuumaan. Mene sinä ja hae teikäläiset. Minä menen Kaleb-ukkoa noutamaan, ja nyt sanomme Guita "Haukansilmäksi" ja samalla annamme hänelle suuren "kuppisulan".

— Minä pelkään, etteivät meikäläiset ja Kaleb sovi samaan seuraan, vastasi Sam, — mutta luulen, että tämä rehentelevä Gui mielellään soisi meikäläisten tulevan. Näetkös, isällä on kiinnitys hänen taloonsa.

Sovittiin siis, että Sam lähtisi hakemaan äitiään ja Jan tekisi kotkansulan valmiiksi ja nylkisi murmelin.

Ei se juuri ollut karhun kokoinen, mutta murmeliksi se oli hyvin suuri, ja Jan oli voitosta yhtä ylpeä kuin molemmat toisetkin. Kello neljään oli vielä tunnin verran aikaa, ja haluten tehdä Guin voittojuhlan niin intiaanimaiseksi kuin suinkin hän leikkasi murmelilta kaikki kynnet, sitoi ne nauhaan ja pani tuuman mittaisen kuoritun ja rei'itetyn seljanpalan aina kahden kynnen välille. Toiset kynsistä olivat hyvin, hyvin pieniä, mutta tarkoitus oli, että tämä edustaisi harmaan karhun kynsistä tehtyä kaulakoristetta.

Gui oikaisi kotia kohti niin sukkelaan kuin suinkin pääsi. Isä huusi hänelle hänen puutarhaa lähestyessään ja ilmeisestikin hautoi orjantöitä mielessään, mutta Gui hyökkäsi ruoka-arki-makukeittiöhuoneeseen, joka oli anastanut yhdeksän kymmenesosaa koko talosta.

— Voi äiti, sinun olisi pitänyt nähdä minut; sinun pitää tulla nyt iltapäivällä — minä olen koko heimon numero yksi, ja nyt minusta tehdään ylipäällikkö. Minä tapoin sen mahdottoman suuren vanhan murmelin, joka oli vähällä tappaa isän. Ne pojat siellä leirissä — eivät ne saa mitään aikaan ilman minua. Ne koettivat koettamistaan enemmän kuin tuhannen kertaa saada sen vanhan murmelin — niin, minä vaikka lyön vetoa, että he koettivat miljoonan kertaa, ja minä vain odotin siksi, että he olivat väsyneet ja luopuivat koko jahdistista, ja silloin minä sanoin: no nyt minä näytän, kuinka se tapahtuu. Ensin minun täytyi niille näyttää missä se oli. Ne toiset pojat eivät näe paljon mitään. Sitten minä sanoin: No nyt, Sam ja Jan, jääkää te pojat tähän, ja jotta te oikein näkisitte, kuinka helppoa se on, kun osaa, minä jätän tähän jousen ja nuolet ja menen ihan ilman. Siihen ne sitten jäivät minua katselemaan, ja minä h-i-i-v-i-n aidan läpi ja minä r-y-ö-m-i-n apilamaan läpi aivan kuin intiaani, siksi että pääsin sen ja pesän väliin, ja sitten minä luikkasin ja se tuli puhaltaen ja hampaitaan kalistaen syödäkseen minut, sillä se näki, ettei minulla ollut keppiä eikä mitään, enkä minä ollut tietävinänikään, pysyin kylmäverisenä ja odotin, ja juuri kun sen piti hypätä minun kurkkuuni kiinni, minä käännyn ja potkaisin sitä kuonoon, niin että se lensi kymmenen sylvä korkealle, ja kun se putosi alas, niin se oli kuolleempi kuin Kilsey'n kana, silloin kun sille sipulia syötettiin. Voi äiti, minä olen paras niistä kaikista, eivät ne saa leirissä mitään aikaan ilman minua. Minun täytyi opettaa ne hirveä ajamaan ja katselemaan — ja — ja — paljon muuta, ja nyt ne tekevät minusta koko heimon ylipäällikön ja antavat minulle nimeksi "Haukansilmä"; se on intiaanien tapa. Se tapahtuu kello neljä nyt iltapäivällä, ja sinun pitää tulla katsomaan.

Burns pilkkasi koko komentoa ja käski Guita lähtemään perunamaalle työhön, ja jos poikalurjus jättäisi veräjän auki, niin että siat pääsisivät karkaamaan, niin hän nylkisi tämän elävältä — ei hänen talossaan suvaita semmoisia hullutuksia. Mutta rouva Burns ilmoitti hänelle tynesti, että *hän* aikoi mennä. Hänestä tuntui melkein kuin poika olisi saamassa oppiarvoaan yliopistossa. Burns ei siis antanut asialle kannatustaan, mutta entä lapset? Se asia järjestettiin pian. Äidillä oli kahden tunnin kova työ, ennen kuin nämä neljä likaista ja melkein alastonta onnellista ruskeakätistä ja -jalkaista pellavatuksia oli kammattu ja hameineen ja rimsuineen ja kenkineen muutettu neljäksi pieneksi marttyyriksi. Sitten he kaikki kulkivat vainion poikki, rouva Burns pikkusiskoa toisella käsivarrellaan, toisessa kädessä hillotölkkiä kantaen. Gui juoksi edellä tietä näyttämässä, ja nelivuotias, kolmivuotias ja kaksivuotias muodostivat käsi kädessä kulkiensa vinorivin äitinsä vanavedessä.

He hämmästyivät jonkin verran, kun heidän leiriin saapuessaan rouva Raften ja Minnie olivat siellä juhlavaatteissa. Margetin ensimmäinen tunne oli kiukku, mutta seuraava ajatus oli miellyttävämpää laatua. Tuo "hienohelma" nainen, vihollisen vaimo, saisi nähdä hänen poikansa voittojuhlan, ja rouva Burns käytti paikalla tilaisuutta noustakseen istumaan ylimmälle orrelle.

— Hyvää päivää, rouva Raften; toivon että voitte hyvin, hän sanoi hieman pisteliäästi hymyillen ja tehden suurenmoisen yrityksen saavuttaakseen yliotteen.

— Kiitoksia, voin sangen hyvin. Tulimme katsomaan, kuinka pojat tulevat toimeen leirissään.

— Ne ovat tulleet sangen hyvin toimeen *sen jälkeen kun minun poikani liittyi joukkoon*, vastasi rouva Burns kaksintaistelu yhä mielessään.

— Niin olen kuullut; toverit ovat alkaneet pitää hänestä kovasti, vastasi rouva Raften koettaen riisua viholliseltaan aseet.

Tämä puhe tehoi. Rouva Burns sin tarkoituksena oli ennättää ennen kuin vihollinen, mutta hämmästykseseen huomattessaan, että vihollisen vainio oli aivan rauhallinen, hän suostui välirauhaan, ja kun vielä rouva Raften oli hyväillyt ja kiitellyt kolmea pellavatuksia ja ylistänyt Guita ylimmilleen, salainen sotakanta muuttuikin herttaiseksi sydämellisyydeksi.

Pojat olivat nyt saaneet päämenoja varten kaikki valmiiksi. Vasikannahkavaipalla tiipiin toisessa päässä oli neuvosto; Gui murmelin nahalla istuen ja melkein näkymättömiin sen peittäen, Sam hänen vasemmalla ja Jan rumpuineen oikealla kädellään. Keskellä loimusi neuvostotuli. Ilmanvaihdon parantamiseksi oli tiipiin vaatetta varjon puolelta kohotettu ja vieraitten piiri oli osaksi tiipiissä, osaksi ulkona.

Suuri sotapäällikkö sytytti ensin rauhanpiipun, pölyytteli sitä minuutin verran, puhalsi sitten neljät savut neljään ilmansuuntaan ja antoi sen toiselle ja kolmannelle sotapäällikölle, jotka tekivät samoin. Pikku Majava paukautti rumpua kolme kertaa hiljaisuutta vaatiakseen, ja Suuri Tikka nousi ylös:

— Te Sangerin intiaanien suuret päälliköt, pienet päälliköt, urhot, soturit, neuvottelijat, skuoot ja papuosit: Kun meidän heimomme kävi sotaa niiden — niiden — niiden — muiden intiaanien — niiden tuohikansalaisten kanssa, niin me otimme vangiksi yhden heidän satureistaan ja kidutimme hänet pari kolme kertaa kuoliaaksi, ja hänessä huomattiin niin harvinaisen hyvät lahjat, että me otimme hänet heimoomme —

Äänekkäitä huutoja: — Hau — hau — hau — Janin johdolla.

— Karkeloitiin aurinkokarkelo hänen hyväkseen, mutta hän ei ruskettunut — näytti liian vihreältä, ja me siis nimitimme hänet Mäihäksi. Sen jälkeen hän on taistellen kohoamistaan kohonnut ja nyt hänestä tehdään kolmas sotapäällikkö —

— Hau — hau — hau.

— Eräänä päivänä koko heimo lähti yhdessä sotimaan vanhaa harmaata karhua vastaan ja ottamaan sen saaliikseen, mutta joutui surkeasti alakynteen. Onneksi silloin sotapäällikkö Mäihä tuli apuun ja lopetti sen vanhan pedon kerran kuonoon potkaisemalla. Tämänkaltaiset urotyöt ovat liikuttavia. Semmoista poikaa, joka sillä tavalla potkaisee, ei sen jälkeen passaa sanoa Mäihäksi. Ei, hyvät herrat! Se olisi vääryys. Hän on sotapäälliköiden kesken pienin soturi, mutta hän näkee kauemmaksi ja useammin kuin hänen parempansa. Hän näkee nurkan ympäri ja puun puhki. Paitsi ehkä yöllä hän on koko varustuksen hakanäkijä ja neuvosto on päättänyt antaa hänelle nimeksi "Haukansilmä".

— Hau — hau — hau — hau — hau —

Pikku Majava antoi nyt yli-sotapäällikölle latuskaisen valkoisen pintapuun kappaleen, johon oli isoin kirjaimin kirjoitettu "Mäihä".

— Tässä on se nimi, jolla hän tunnettiin, ennen kuin hän oli suuri ja kuuluisa, ja tämä on nyt sen lopun loppu. Päällikkö nakkasi puupalikan tuleen ja sanoi: — No nyt nähdään, oletko sinä liian vihanta pakaksesi. Pikku Majava antoi sitten Tikalle kauniin kotkansulan, jossa oli punainen tupsu ja miehen kuva, miehellä haukan pää ja nuoli päästä lentämässä. — Tämä näin on oikein parasta laatua kotkansulka palkaksi niistä teoista, joita hän on tehnyt, ja siinä myös osoitetaan, että hän on Haukansilmä (sulka pistettiin Guin tukkaan ja kynsi-kaulakoriste hänen kaulaansa, ja joka puolelta kuului äänekkäitä huutoja: — Hau — hau — hau, ja rumpua paukutettiin), ja sen vietävän joka tämän jälkeen sanoo häntä Mäihäksi, pitää kumartua ja Haukansilmän pitää potkaista häntä.

Huudettiin yhteen ääneen: — Hau — hau. Gui koetti kovasti pysyä arvokkaan näköisenä ja olla irvistämättä, mutta se kävi yli hänen voimiensa. Hän hymyili niin, että suu venyi yli korvien. Hänen äitinsä säteili ylpeydestä, kunnes hänen silmänsä vettyivät ja rupesivat vuotamaan kyyneliä.

Jokainen luuli nyt menojen päättyneen, mutta Jan nousi ylös ja aloitti: — Sangerin heimon päälliköt, skuoot ja papuosit, yksi asia on unohdettu: Kun me lähdimme karhua metsästämään, niin minä olin erään kaupan todistajana kahden sotapäällikön välillä. He löivät meidän heimomme tavan mukaan vetoa ja panivat päänahkansa vedon hinnaksi, kumpikin väittäen tappavansa karhun. Ylipäällikkö Tikka oli toinen, Haukansilmä toinen. Haukansilmä, saat ottaa Tikan päänahan.

Sam oli unohtanut tämän asian, mutta hän kumarsi pänsä. Gui katkaisi nauhan ja kohottaen päänahan ilmaan päästi kovan, hirmuisen sotahuudon, jota jokainen säesti mikä mitäkin melua pitäen. Tämä oli kaiken huippu. Rouva Burns itki ilosta, kun hänen urhoollinen poikansa näin oli lopultakin saanut tunnustusta.

Sitten hän meni Samin luo ja sanoi: — Kutsuitko sinä teikäläiset tänne näkemään minun poikaani kiitettävän?

Sam nyökäytti ja vilkutti toista silmäänsä.

— No hyvä, minä en välitä siitä, kuka sinä olet, Raftenko vai et, mutta sinulla on hyvä sydän ja se on oikeassa paikassa. Minä en ole koskaan ollut niiden puolella, jotka sanovat, että "ei kenessäkään Raftenissä ole mitään hyvää". Minä aina väitän, että jokaisessa ihmisessä on jotakin hyvää. Minä tiedän, että sinun isäsi on ostanut meidän talomme kiinnityksen, mutta sitä minä en ole koskaan uskonut, että sinun äitisi varasti meidän hanhemme, *enkä koskaan sitä usko*, ja kun minä ensi kerran kuulen puhuttavan Rafteneista pahaa, niin minä avaan suuni ja sanon mitä tiedän.

XXII

PESUKARHUN METSÄSTYS

Jan ei unohtanut luvattua pesukarhun metsästystä — hän päinvastoin odotti sitä sangen malttamattomana, ja parin päivän kuluttua pojat tulivat auringonlaskun aikaan Kalebin luo ja muistuttivat häntä tästä lupauksesta. Oli painostavan lämmin yö, mutta Jan oli varma siitä, että ilma oli juuri sellainen kuin piti ollakin pesukarhun metsästykseseen, ja hänen innostuksensa voitti kaikki esteet. Kalebia huvitti tämä "viileä yö", jonka he olivat valinneet, mutta hän otaksui ilman myöhemmin jäähtyvän.

— Painakaa puuta, pojat — painakaa puuta, pojat, hän sanoi huomattessaan heidän olevan aikeissa paikalla lähteä matkaan. — Pesukarhut eivät ole liikkeellä ennen kuin pari kolme tuntia auringonlaskun jälkeen.

Hän siis istui ja poltti piippua Samin turhaan yrittäessä tehdä vanhan Turkin kanssa tuttavuutta. Jan piirsi vihkoonsa mitä huomasi muutamassa seinälle naulatussa siivessä, ja Gui teki tunnetuksi viimeisen parannetun painoksen hirvenajo-urotoistään ja murmelin tappamisesta, samalla kun lateli kaikenlaisia mahtavia tuumia, kuinka hän aikoi suurenmoisesti nitistää jokaisen pesukarhun, minkä he suinkin sattuisivat kohtaamaan.

Inttäen, että kuluisi ainakin tunti, ennen kuin oltaisiin paikalla, Jan sai joukon jo yhdeksän aikaan liikkeelle, ja Kaleb otti Guin ehdotuksesta mukaan pienen kirveen. Pitäen vanhaa Turkkiä kaiken aikaa seurassaan he lähtivät astumaan maantietä ja kulkivat puolen tuntia "Kulmausta" kohti. Samin johdolla he sitten kiipesivät aidan yli, kulkivat perunapellon poikki ja tulivat joen rannalle pienelle maissipellolle.

— No Turkki, hae nyt! Hae! Hae! Hae! ja joukko istui aidalle riviin odottamaan mitä seuraisi.

Turkki oli koira, jolla oli luonnetta. Se metsästi mitä tahtoi ja milloin tahtoi. Se kyllä seurasi isäntäänsä pesukarhumaille, mutta isäntä ei saanut sitä ajamaan pesukarhua eikä mitään muutakaan, ellei sitä itseään huvittanut. Kaleb oli varoittanut poikia olemaan alallaan, ja he istuivat aidalla hiljaa kuin myyrät odottaen vanhan koiran haukkumista. Se oli lähtenyt maissin sekaan haistelemaan ja etsiskelemään. Sen askelet kuuluivat sangen selvään ja se läähätti, kuin olisi siitä höyryä päästetty. Se oli jännittävän odotuksen aikaa, mutta koira samosi etäämmälle ja askelten ääni häveni. He olivat istuneet siinä kaksi pitkää minuuttia, kun syrjäisestä vainion kulmasta kuului koiran matalahko kiljaus ja sitten äänekäs *hau-vau*, niin että Janin sydän hätkähti.

— Riistaa liikkeellä, sanoi Sam hiljaisella äänellä.

— Lyön vetoa, että minä kuulin sen ensiksi, kimitti Gui. Janin ensimmäinen ajatus oli hyökätä umpimähkään koiran perässä. Hän oli usein kuullut, että metsästäjään tapana oli rajusti seurata koirien perässä, mutta Kaleb pidätti häntä.

— Maltahan mielesi, poika; aikaa on enemmänkin. Emme vielä tiedä mitä se ajaa.

Sillä Turkki, samoin kuin useimmat rajamaakoirat, lähti melkein mille jäljille tahansa — olipa sitä syytetty omienkin jälkiensä haukkumisesta — ja niiden asiana, jotka sen parhaiten tunsivat, oli haukkumisen laadusta arvata, mitä riistaa se milloinkin ajoi. Mutta kauan ja kärsivällisesti he saivat odottaa koiran sen koommin haukkumatta. Pian kuuluikin sitten kahinaa, ja Turkki tuli isäntänsä luo ja

kävi hänen jalkainsa juureen maata.

— Turkki, lähdepäs liikkeelle; hae, hae! Mutta koira ei liikahnutkaan. — Toimeen, toimeen, ja Kaleb läjätti sitä pienellä kepillä. Koira pakeni syrjemmäksi, mutta kävi jälleen läähättäen maata.

— Mikä se oli, herra Clark? kysyi Jan.

— Enpä tiedä. Ehkä vain loukkasi jalkansa oksaan. Mutta se on varmaa, ettei täällä ole tänä yönä pesukarhuja. Eikä tämän jälkeen toistakaan. Me tulimme vähän liian aikaisin, ja ilma on koiralle liian lämmin.

— Emmekö voisi mennä joen poikki Boylen metsään, ehdotti Tikka. — Siellä varmaan tapaamme jotakin. Larry de Neuville vannoo nähneensä siellä yksisarvisen samana yönä, kun hän palasi Garneyn ruumiin valvonnasta.

— Kuinka te haukunnasta tiedätte mitä koira ajaa? kysyi Jan.

— Hm! vastasi Kaleb pistäessään poskeensa uuden tupakkamällin. — Helppohan se on, jos tuntee maan ja riistan ja koiran. Ei tietenkään ole kahta koiraa samanlaista; pitää tuntea koiransa, ja jos se on hyvä koira, niin sen avulla voi paljon oppia jälkien seuraamisesta.

Puro oli tätä nykyä melkein kuivilla, niin että sen poikki pääsi miltä kohdalta vain halutti. Tunnustellen tietään pimeän metsän läpi silmät enimmäkseen suljettuina he haparoiden kulkivat Boylen avokentälle ja sitten sen poikki vanhaan metsään. Turkki oli purolla eronnut heistä ja sitten seurannut sitä erääseen lammikkoon saakka, jossa se meni uimaan. Heidän metsään mennessään koirakin saapui siihen likomärkänä ja valmiina toimeen.

— Lähdepäs nyt hakemaan, Turkki. Ja jälleen kaikki istuivat maahan sen asiantuntijalausuntoa odottamaan.

Se saatiinkin sukkelaan. Jonkin aikaa kierreltyään ja kaarreltuaan vanha koira juoksi, ikään kuin olisi ollut päivänvalosta aivan riippumaton, alkoi haistella äänekkäästi ja vinkua hiljaa, ja nyt kuultiin hännän takovan pensaissa sen kuivan tiheikön läpi kulkiessa.

— Kuules tuota! Nyt sillä on jotakin tiedossa, sanoi Kaleb kuiskaten. — Odottakaas vähän.

Kiireesti koira selvitteli pulmaista vyyhteä, ja kun se viimeinkin oli päässyt niin pitkälle, että alkoi olla asiasta varma, se päästi lyhyen haukahduksen. Kuului toinen rupeama haistelua, sitten taas haukahdus, sitten väliajoin monta pientä haukahdusta ja lopuksi lyhyt ajohaukunta; sitten ajohaukunta alkoi uudelleen, mutta se oli epäsäännöllistä ja hataraa. Äänistä kuuli, että koira juoksi metsässä piiriä, mutta lopulta lakkasi liikkumasta, sillä kaikki haukunta kuului nyt yhdestä paikasta. Kun metsämiehet olivat saapuneet paikalle, oli koira ryöminyt puolta ruumista myöten kannon alla olevaan koloon ja kuopi ja haukkui.

— Hohhoh, sanoi Kaleb, — metsäkaniini vain. Olisihan minun pitänyt se tietää, kun se noin helposti haistoi ja kierteli puuhun ajamatta.

Turkki siis kutsuttiin pois, ja seura haparoi tietään pilkkopimeän metsän kautta uusia seikkailuja etsimään.

— Metsän alapäässä on jonkinlainen suonsilmäke — siellä voisi olla pesukarhuja sammakoita pyytämässä, arveli Tikka.

Koira siis taas usutettiin etsimään, kun oli päästy vesipaikan läheisyyteen. Kuivassa metsässä ei haju helposti tuntunut, mutta suon kostea reuna oli hyvä, ja Turkki osoitti suurta mielenkiintoa ja haisteli kovasti. Valmistavaa *uhuh!* seurasi pari kiljauksen tapaista ja sitten täysääninen *hau-hauuu!* jotka selvästi ilmaisi, että se oli vihdoinkin tavannut verekset jäljet. Ah, kuinka ihmeellisen sykkähdyttäviä torventörähdyksiä ne olivat! Jan käsitti ensi kerran ajohaukunnan tenhovoiman, jonka ylistystä niin usein on laulettu.

Metsästäjät istuivat odottamaan tulosta, sillä siitä ei ollut mitään tietoa, kuten Kaleb sanoi, minne eläin juoksisi.

Koira haukkui täyteläisimmällä äänellään nopein väliajoin, mutta ei juossut piiriä. Äänen suunnasta voitiin arvata, että ajo kävi suoraan pois päin, ulos metsästä, itää kohti avoimen kentän poikki, ja sangen kiivasta vauhtia säännöllisen täyden haukunnan säestäessä, jota eivät äänneet eivätkä epäröinnit keskeyttäneet.

— Minä luulen sen ajavan Gallagherin vanhaa kettua, sanoi erämies. — Ne ovat jo ennenkin tätä

leikkiä pitäneet, eikä mikään muu kuin kettu juoksisi noin suoraan eikä saisi Turkista tuommoista ääntä lähtemään.

Ajo hälväni lopulta etäisyyteen, ehkä puolentoista kilometrin päähän, mutta mitäpä he muuta saattoivat kuin odottaa. Jos Turkki olisi ollut täysverinen ja opetettu kettukoira, niin se oli seurannut niitä jälkiä koko yön, mutta se palasi jo puolen tunnin kuluttua läähättäen ja lämmenneenä ja hyökkäsi oikopäätä matalaan lammikkoon.

— Kaikki on nyt kaikonnut tiehensä, huomautti Kaleb. — Voisimme koettaa lammikon toista puolta. Kerran taipari koira kävi uteliaaksi, mutta päätti sitten, että se on turhaa puuhaa, ja palasi läähättäen isäntänsä jalkoihin.

He olivat nyt kulkeneet niin kauas kotia kohti, että peltojen poikki oikaisemalla olisivat äkkiä päässeet omaan metsään.

Kuu nousi heidän sinne päästessään, ja heidän niin kauan pilkkopimeässä haparoituaan yö näytti nyt sangen valoisalta ja kirkkaalta.

He olivat kulkeneet puron poikki de Neuwillen mummon mökin alapuolella ja astelivat vanhaa metsäpolkua, joka seuraili läheltä jokea, kun Turkki pysähtyi haistelemaan, juoksi edes takaisin pari kolme kertaa, herätti sitten kaikki kaiut täysiäänisellä torventoitotuksella ja kääntyi jokea kohti.

— *Vau-vau-vau-vau*, se luikkasi nelisenkymmentä askelta ja pysähtyi sitten. Haukunta oli aivan samanlaista kuin ketunkin jäljillä, mutta tämän eläin mutkitteli, ja nyt ajo katkesi.

He kuulivat koiran etsivän aivan läheltä ja kauempaa, mutta se ei ääntänyt ensinkään.

— Mikä se on, Kaleb? kysyi Sam tynesti ja varmasti kokonaan unohtaen, kuinka lyhyt heidän tuttavuutensa oli.

— En tiedä, vastasi Kaleb lyhyesti.

— Ei suinkaan se kettu ole, vai mitä? kysyi Jan.

Mutta äkkiä koira taas alkoi: — *Vau — vau — vau —* satakunnan askelen päässä ja samassa keskustelu keskeytyi. Koira oli taas aivan tuoreilla jäljillä. Ajo oli katkennut aidan kohdalla, ja tämä osoitti, sanoi Kaleb, että se oli pesukarhu, ellei sattunut olemaan joku vanha kotikissa. Nämä ovat ainoat eläimet, jotka voivat yöllä juosta aidan selkää pitkin.

Nyt oli helppo seurata. Kuutamoa oli kirkas, ja koiran haukuntaääni täyteläinen ja säännöllinen. Ajo kulki suoraan alaspäin puronvartta, monen mutaisen allikon ja rämeen poikki.

— Tuo ratkaisee asian, huomautti erämies päättävästi. — Kissa ei mene veteen. Se on pesukarhu! Ja kun he riensivät perässä, niin he kuulivat koiran haukunnan äkkiä muuttuvan, se ei enää ollut samaa syvä-äänistä raikuvaa *v-a-u-a-u* kuin ennen, vaan koveni vihaiseksi meteliksi, johon sekaantui kiljunaa, ärinää ja haukkumista.

— Heh — heh. Tuo merkitsee, että nyt se on kiinni saamassa. Noin se tekee, kun *näkee* eläimen.

Mutta "näkemisen meteli" loppui lyhyeen, ja koira haukkui nyt kiljahdellen *samassa paikassa*.

— Juuri niin! Se on noussut puuhun! Pesukarhu se on! ja Kaleb kulki edellä suoraan sitä paikkaa kohti.

Koira haukkui ja hyppi isoa niinipuuta vastaan, ja Kaleb sanoi: — Hm, en ole koskaan nähnyt pesukarhun toisin tekevän — se nousee aina korkeimpaan ja pahimpaan puuhun, mitä on koko metsässä. No, kuka teistä on paras kiipeämään?

— Jan on, sanoi koetteeksi Sam.

— Pääsetkö sinä tuohon, Jan?

— Kunhan yritän.

— Eiköhän ole parasta ensin tehdä tuli, niin että näemme sen, sanoi Tikka.

— Jos se olisi murmeli, niin pian se olisi täällä maassa, tokaisi Haukansilmä, mutta ei kukaan ollut kuulevinaankaan.

Sam ja Jan kokosivat risuja, ja pian ympärillä olevia puita valaisi leimahteleva punainen lieska. He

tähyilivät tarkkaan isoon niinipuuhun, mutta eivät saaneet otusta näkyviinsä. Kaleb otti soihdun ja löysi kaarnasta vähän tuoretta multaa. Seuraten jälkiä taapäin siihen paikkaan, jossa ne kulkivat puron poikki, he löysivät jäljen, — epäilemättä se oli ison pesukarhun jälki.

— Kai se on jossakin kolossa; se on varmaan tässä puussa, ja niinipuut ovat aina onttoja.

Jan katseli paksua tyveä epäilevän näköisenä, voisiko hän sitä kiivetä.

Kaleb huomasi hänen epäröimisensä ja sanoi: — Niin kyllä. Sinulla ei siipien väli ole neljää ja puolta metriä, vai mitä? Mutta odotas vähän —

Hän astui lähellä olevan pitkän hoikan puun luo, hakkasi sen muutamassa minuutissa poikki kirveellään ja kaatoi sen sillä tavalla, että se jäi ison niinipuun alimman oksan nojalle. Tätä pitkin Jan pääsi helposti kiipeämään, vieden mukanaan vankan taakseen sidotun jalavakepin. Kun hän oli päässyt isoon niinipuuhun, niin hän katosi sen vihantiin lehviin, mutta pojat alhaalta valaisivat soihduilla sillä tavalla, että hänelle kiersi valoa, minne hän vain kiipesikin. Ensin Jan ei löytänyt koloa enempää kuin pesukarhuakaan, mutta kauan etsittyään ylimmistä oksista hän näki suuren karvatukon korkealla haarassa ja siitä kiiksi kaksi silmää, jotka saivat värähdyksen käymään hänen lävitseen. Hän luikkasi: — Täällä se on! Pitäkää varanne siellä alhaalla. Hän kiipesi lähemmäksi ja koetti sysätä pesukarhun putoamaan, mutta se piteli lujasti kiinni eikä ollut tietävinäänkään, ennen kuin hän oli kiivennyt yläpuolelle, silloin se hyppäsi ja kapusi alemmalle oksalle.

Jan seurasi perässä, ja puun alla toverit kiihtyivät julmasti, he kun eivät nähneet mitään ja vain rähinästä ja ärinästä päättivät, että Jan ja pesukarhu tappelivat. Vielä toisenkin aseitten mittelyn jälkeen pesukarhu lähti oksanhaarastaan ja kiipesi runkoa pitkin alaspäin, kunnes saapui oksaa vastaan nojaavalle nuorelle puulle, ja siihen se istuutui jääden tuijottamaan alla olevia metsästäjiä. Vanha koira päästi ulvonnin otuksen nähdessään, ja Kaleb, toiselle puolelle astuen, veti taskustaan revolverin ja ampui. Pesukarhu putosi kuolleena heidän keskelleen. Turkki hyppäsi tappelemaan, mutta se ei ollut tarpeen, ja Kaleb pyyhkieli vanhaa valkoista pistooliaan hyväillen ja ylpeänä, ikään kuin sitä yksin olisi ollut kiittäminen siitä, että se sattui niin paikalle.

Jan laskeutui sukkelaan alas, vaikka se olikin vaikeampaa kuin kiipeäminen. Hän riensi kiihtyneenä piiriin ja silitteli pesukarhua sekavin tuntein ja kaikesta huolimatta suruissaan siitä, että se oli tapettu, joskin toisaalta voitonriemuksena siitä, että oli ollut ensimmäisenä sen pyynnissä. *Se oli hänen pesukarhunsa*, ja kaikki myönsivät niin olevan. Sam kiikutti sitä koivesta ja sanoi: — Lyön vetoa, että se painaa viisitoista kiloa.

Gui sanoi: — Hohhoh! Se ei ole puoltakaan siitä kuin se murmeli, jonka minä tapoin, ettekä te olisi sitä mitenkään saaneet, ellen minä olisi muistanut kirvestä.

Jan arveli, että se mahtoi painaa kahdeksantoista kiloa. Kaleb arvasi kolmetoista (myöhemmin he saivat tyytyä siihen, että se tuskin painoi yhdeksää). Heidän näin puhuessaan koira päästi vihaisen haukunnan, siihen tapan kuin se vieraita haukkui — Kaleb sanoi sitä sen "ihmisääneksi" — ja samassa William Raften astui piiriin. Hän oli nähnyt pimeässä tulta ja peläten metsän syttyvän palamaan näin kuivana aikana hän oli pukeutunut ja lähtenyt ulos.

Raften ei ollut huomaavinaanakaan poikaansa, vaan sanoi Kalebille ilkkuen: — Ethän vain aio ampua minua toista kertaa, vai mitä? Ei se kannata; ei minulla ole tänään rahaa mukana.

— Kuulkaas nyt, isä, sanoi Sam keskeyttäen, ennen kuin Kaleb ennätti vastata, — tuo ei ole reilua. Minä tiedän, ja teidän pitäisi se myös tietää, että se on paljasta lorua, että Kaleb muka on koettanut ampua teitä. Jos hän olisi sen tehnyt, niin hän olisi osunutkin. Minä olen nähnyt hänen ampuvan.

— Et humalassa.

— Viime kerralla kun minä olin humalassa, olimme molemmat, sanoi Kaleb vihaisesti sananvuoron saadessaan.

— On sekin mies, joka vannoi, ettei hänellä ollut revolveria, ja Raften osoitti Kalebin asetta. — Minä näin tuon kapineen sinun kädessäsi kymmenen vuotta takaperin. Ja se on varmaa, etten minä pelkää sinua enkä sinun revolveriasi, Raften sanoi nähdessään Kalebin hypistelevän valkoista sydänpäpyään. — Ja sen minä sanon sinulle, etten minä salli sinun ja lampaita repivän koirasi mellastavan metsässäni ja tekevän tulta kesäkuivalla.

— Hitto vieköön sinut, Raften, minä olen karttanut sinua minkä olen voinut. Kaleb teki uhkaavan liikkeen ja epäilemättä olisi tehnyt totta maineestaan, mutta Sam juoksi väliin, isäänsä takaperin työntäen, Jan tarrasi kiinni Kalebin revolverikäsivarteen Guin paetessa puun taa hyvään turvaan.

— Pois tieltä, penikat! ärjäisi Kaleb.

— Kaikin mokomin, sanoi Raften ärsyttävästi, — nyt kun taas tapaat minut aseettomana. Sinä kelvoton pelkuri! Pois tieltä, pojat, niin selvitan välini hänen kanssaan. Pelko oli Raftenille todella tuntematon, ja pojat olisi työnnetty syrjään ja siinä olisi käynyt hullusti, ellei Raften kotoa lähtiessään olisi käskenyt molempia palkkamiehiään tulemaan mukaan tulta sammuttamaan ja nämä nyt olisi ilmestyneet paikalle. Toinen heistä oli Kalebin hyvä ystävä, toinen puolueeton, ja he saivat tappelun estetyksi. Nyt Sam puhkesi puhumaan:

— Kuules nyt, isä, se olisi ollut sinulle oikeus ja kohtuus, jos olisit saanut luodin lävitse. Minä vullan tulen kipeäksi, kun sinä noin lennät Kalebin silmille. Ei hän tätä tulta tehnyt; minä ja Jan sen teimme, ja kyllä se sammutetaan. Sinä vihaat Kalebä, vaikkei hän ole koskaan tehnyt sinulle pahaa. Sinä lennät hänen silmilleen aivan samoin kuin de Neuvillen mummo sinun silmillesi, kun ensin oli saanut tavarat hyvään talteen. Sinun pitäisi hävetä. Kun ei voi todistaa, niin on parasta pitää suunsa kiinni.

Raften vähän hölmistyi tämän purkauksen vuoksi, varsinkin kun hän huomasi seuran olevan häntä vastaan. Hän oli usein nauranut sitä, että de Neuvillen mummo häntä niin kiukkuisesti vihasi, vaikkei hän ollut muuta kuin auttanut eukkoa. Hänen päähänsä ei ollut koskaan pälkähtänyt, että hän menetteli samalla tavalla. Useimmat miehet olisivat raivostuneet, jos heidän poikansa olisi osoittanut sellaista kunnioituksen puutetta, mutta Raften ei ollut liian herkkätunteinen enempää kuin pelkurimaineenkaan. Kun hän oli hämmästyksen ensi purkauksen voittanut, niin ei hän Samista muuta ajatellut kuin: — Eikös ole häpeämättömän rohkea! Niinhän hän puhuu kuin lakimies ja iskee vasten taulua kuin paras tappelijä; minä taidankin panna hänet lakia lukemaan, ja hampaan kiskominen jääköön sikseen.

Myrsky oli nyt asettunut, sillä Kalebin kiukku oli lyhyttä ja rajua lajia, ja Raften kääntyi takaisin siveellisen tappion kärsineenä miehenä ja murahdi mennessään: — Katsokaa, että tuo tuli sammutetaan kunnolla. Teidän pitäisi jok'ainoa olla vuoteessa nukkumassa, niin kuin säädyllisten ihmisten ainakin.

— Onkos isä sitten säädyllinen? letkautti Sam.

Raften kääntyi pois välittämättä tästä sen enempää kuin Guinkaan kimakasta yrityksestä pistää väliin erinäisiä seikkoja omasta tärkeydestään pesukarhun metsästyksessä — "jos minua ei olisi ollut, niin ei niillä olisi ollut kirvestä mukana, herra Raften" — mutta William oli kadonnut.

Pojat sammuttivat tulen huolellisesti ja kulkivat leiriin jotenkin hiljaisina miehinä. Sam ja Jan kantoivat pesukarhua korenessa välissään, ja ennen kuin oli tiipihin saavuttu, he olivat yhtä mieltä siitä, että kyllä se painoi ainakin neljäkymmentä kiloa.

Kaleb erosi heistä, ja he menivät kaikki paikalla maata ja nukkuivat väsyneen retkeilijän unta.

XXIII

BANSHII-VALITUS JA SE KAUHEA YÖKULKURI

Seuraavana päivänä pesukarhun nahkaa nylkiessään Sam ja Jan perusteellisesti keskustelivat edellisen yön ikävästä tapauksesta ja päättivät, että olisi parasta olla juttelematta siitä Kalebin kanssa, ellei hän ottais asiaa puheeksi. Guitakin varoitettiin.

Jan kiersi aamulla tapansa mukaan multa-albuminsa ja löysi taas ensinnäkin sen oudon soukan painalluksen, joka oli ennenkin hänelle huolta tuottanut, ja alhaalla lammikkoalbumissa sangen ison linnun jäljen — se tosiaan oli suuresti kalkkunan jäljen näköinen. Hän vei Kalebin sitä katsomaan. Erämies sanoi, että toinen luultavasti oli sinikurjen (haikaran) jälki ja toinen: — Jaa, en taida tietääkään; mutta minusta se on kovasti suuren koirashirven jäljen näköinen, — mutta niitä ei ole ollenkaan Pitkän suon tällä puolella, ja sinne on ainakin viidentoista kilometrin matka. Mutta *kun on vain yksi jälki, niin se ei ole tietenkään jälki*; se on sattuma.

— Niin, mutta minä olen löytänyt niin paljon — oikeat jäljet joka kerta, vaikkei niin paljon, että niitä voisi seurata.

Kun Jan illalla pimeään tultua saapui leiriin mukanaan "verilöylyn" saalis, niin hän kuuli omituista kurkkuaäntä, joka nousi lampareen reunalta ja kävi yhä kovemmaksi ja tuli lähemmäksi, kunnes siitä kehkeytyi ruma ja pelottava rääkynä. Se oli aivan sama ääni, jonka Gui oli päästänyt ensi iltana

tullessaan ja yrittäessään pelottaa leiriläisiä. Se kulki heidän ylitseen, ja Jan näki vilaukselta ison hitaasti lentävän linnun hahmon.

Seuraavana päivänä oli Janin vuoro valmistaa ateria. Kun hän auringon noustessa lähti hakemaan vettä, niin hän näki suuren sinihaikaran nousevan lampareen reunalta ja raskain siiveniskuun lentävän pois puunlatvain yli. Se oli sykhdyttävä näky. Poika seiso ja katsoi sen perään ilosta aivan hurmaantuneena, ja kun se oli mennyt, hän kävi sillä paikalla, josta se oli noussut, ja löysi runsaasti aivan samanlaisia jälkiä kuin hänen piirtämänsä olivat. Epäilemättä se oli sama lintu kuin edellisenäkin iltana nähty, ja näin sai ratkaisunsa kurkkukipua potevan suden salaisuus. Tämä selitys tuntui aivan tyydyttävältä jokaisesta, Guita lukuunottamatta. Hän oli aina itsepäisesti väittänyt, että metsät auringonlaskun jälkeen olivat karhuja täynnään. Minne ne muiksi ajoiksi katosivat, se jäi käsittämättömäksi, mutta hän "oli varma siitä, ettei hän vielä ollut tavannut lintua, joka olisi saanut hänet säikähtämään — eikä sen puolesta muutakaan eläintä".

Kaleb oli samaa mieltä, että se selkää karmiva huuto mahtoi olla sinihaikaran rääkynää, mutta mitä se rääkynä ja valitus oli, jota kuului yöllä puiden latvoista, sitä hän ei voinut sen paremmin selvittää.

Kuului öisin paljon muitakin ääniä, jotka kävivät mitkä enemmän, mitkä vähemmän tutunomaisiksi. Jotkut ilmeisestikin olivat lintujen ääniä; yksi oli yleinen lauluvarpunen, ja korkealta metsän latvain yläpuolelta kuului hämärtävältä taivaalta ihanaa kestäväää viserrystä. Vasta monen vuoden kuluttua Jan sai selville, että tämä oli uunilinnun iltavirsi, mutta syyn siihen kamalaan kiljaukseen, joka oli kuulunut eräänä iltana auringonlaskun jälkeen, hän tiesi paikalla kertoa.

Tikka oli ulkona, molemmat muut tiipiissä. Ihmeellinen ääni sattui hänen korvaansa. Se oli pitkää vinkumista, joka aina väliajoin uudistui ja muuttui yhä kovemmaksi. Kun se ei ottanut lakatakseen, Sam kutsui toisetkin pojat kuulemaan. He seisoivat siinä rivissä ja kuulivat tämän ihmeellisen *uii, uiu, uiin*, kehittyvän äänekkääksi ja karkeaksi *uau, uau, uauksi*.

— Se varmaan on joku uusi haikaran huuto, kuiskasi Jan. Mutta ääni kasvoi kasvamistaan, kunnes se tuntui melkein hyvin isoäänisen kissan naukumiselta, ja se yhä kasvoi, kunnes kukin *miau* erikseen olisi voinut käydä pantterin kiljumisesta. Sen ylimmillään ja kovimmillaan ollessa kuului pitkävetäinen *miau*, ja sitten se lakkasi, ja lauluvarpusen suloinen liverrys täytti hiljaisuuden.

Pikku Majavan mielessä välähti jotakin. Nyt hän muisti, että se oli sama ääni, jonka hän oli niin monet ajat takaperin Glenjanissa kuullut, ja hän sanoi toisille pojille hyvin varmana:

— Pojat, se on ilveksen kiljuntaa, ja seuraavana päivänä Kaleb sanoi, että Jan oli oikeassa.

Muutaman päivän kuluttua tuli tieto, että Raftenin laumasta sinä yönä oli taas viety lammas.

Aamulla Jan otti naulasta rumpunsa vähän soitellakseen, mutta huomasi sen lauhtuneen pehmeäksi ja soinnuttomaksi.

— Halloo, hän sanoi; tulee sade.

Kaleb katsahti häneen, eikä voinut olla naurahtamatta. — Sinähän olet oikea intiaani. Tuo on oikea intiaanitemppu. Kun rumpu ei ota äänelläkseen tulella lämmittämättä, niin silloin he aina sanovat, että "ennen iltaa sataa".

Erämies viipyi sinä iltana hyvin myöhään. Koko iltapäivän oli pilveilnyt ja auringonlaskun aikaan alkoi sataa, minkä vuoksi häntä pyydettiin illalliselle. Sade ei lakannut, vaan kävi rankemmaksi. Kaleb lähti ulos ja kaivoi tiipiin ympärille ojan, johon sadevesi kokoontui, ja sitten laskuojan, josta se pääsi juoksemaan pois. Illallisen jälkeen he istuivat tiipiissä leirivalkean ympärillä, tuuli yltyi ja satoi rankasti. Janin täytyi lähteä ulos ja kääntää savusalot, ja jälleen hänen korvaansa kuului *sama rääkäisy*. Hän kantoi sisään sylyksen puita ja kohensi tulta, niin että tiipiin täytti rattoisa leimuava valo. Kova tuuli alkoi puhaltaa puuskittain, niin että vaate epämiellyttävästi lepatti salkoja vasten.

— Missä ankkurinuora on? kysyi erämies.

Sam antoi irrallisen pään; toinen pää oli asianmukaisesti kiinnitetty salkojen huippuihin. Sitä ei ollut vielä koskaan käytetty, sillä tähän saakka sää oli ollut kaunista. Mutta nyt Kaleb löi maahan vankan paalun, kiinnitti ankkurinuoran siihen, meni sitten ulos ja takoi kaikki nappulat vähän syvempään, ja heimo tunsu olevansa turvassa, ellei aivan ankaraa myrskyä nousisi.

Mikään ei olisi voinut houkutella vanhaa erämiestä hänen omaan mökkiinsä. Hänen perillisensä olivat alkaneet unohtaa, että hän tarvitsi ruokaa, ja se vähä, minkä he lähettivät, oli kaikkein kehoitinta moskaa. Vanhus oli hyvin seuranrakas, ja helposti hänet saatiin jäämään yöksi, "jos voitte tulla toimeen semmoisen makuutoverin kanssa kuin Gui on". Kaleb ja Turkki siis asettuivat rauhaan viettääkseen

hauskan illan myrskyn myllertäessä ulkona.

— Kuulepas Gui, älä koske telttavaatteeseen, se alkaa vuotaa.

— Mitä, minäkö? Joutavia! Kuinka se voisi ruveta noin vähästä vuotamaan? Ja Gui läimäytti sitä taas aivan uhmalla.

— Hyvä juttu; se onkin sinun puolellasi vuodetta! Ja annas olla, parin minuutin kuluttua alkoi sisään liristä pieni vesivirta siitä paikasta, johon poika oli koskenut, vaikka vaate muualta pidätti joka pisaran.

Tämä on tuttu asia jokaiselle, joka on sateella asunut teltassa, ja se on helpompi muistaa kuin selittää.

Savu häälyi raskaana tiipiin yläosassa ja vaipui vähitellen yhä alemmaksi, kunnes alkoi tuntua suorastaan ilkeältä.

— Nostapas, Jan, tiipiin vaatetta tuulen puolelta. Sillä tavalla, nyt on hyvä — mutta annapas olla! Samalla puhalsi kova tuulenpuuska sisään ja tuprutti savua ja tuhkaa pyörteenä pitkin tiipiitä. — Teidän olisi pitänyt hankkia verho. Anna minulle tuo kankaan kappale, se kelpaa. Hyvin varovasti, jottei olisi koskenut seinämään, Kaleb kiinnitti kankaankappaleen kolmen salonvälin poikki sillä tavalla, että telttavaatteen liepeeseen avattu aukko oli sen takana. Tämä käänsi vedon pois heidän selästään, suuntasi sen ylös ilmaan ja puhdisti tiipiin nopeasti savusta, samalla kun pidätti sen vähän, mitä savureiästä satoi sisään.

— Tälle verhokankaalle intiaanit maalaavat urotyönsä ja seikkailunsa. Tällaiset totemikuvat[7] he enimmäkseen maalaavat ulkopuolelle ja urotyöt sisään verhokankaalle.

— Loistavaa, sanoi Sam. — Siinä on nyt sinulle hommaa, Pikku Majava! Kunhan olet saanut kuvatuksi seikkailumme sisäpuolelle ja totemimme ulkopuolelle, niin asumme kuin palatsissa.

— Minä olen sitä mieltä, tuumi Jan, — että meidän pitäisi ottaa herra Clark heimon jäseneksi. Tahtoisitteko ryhtyä meidän rohtomieheksemme? Kaleb naurahti rauhalliseen tapaansa ja ilmeisestikin suostui. — Nyt minun pitää maalata ulkopuolelle neljä totemia. Tämä olikin sitten alkuna niihin tiipii-maalauksiin, jotka Jan suoritti keltaisella savella, joka oli kuivattu valkoiseksi, keltaisella, ruskeaksi poltetulla savella ja noella, jotka kaikki jauhettiin pesukarhun rasvassa ja männyn pihkassa, jotta olisi ollut niin intiaanimaista kuin suinkin. Helposti olisi voinut hankkia kirkkaita öljyvärejä, mutta Jan halveksi moisia valkoisen miehen temppuja, ja kieltämättä yleisvaikutus olikin sitä parempi.

— Kuulkaas Kaleb, kimitti Gui, — kertokaa meille intiaaneista, niiden urotöistä. Urhoollisuudesta *minä* pidän, hän lisäsi, hyvin tietäen nyt olevansa omalla erikoisella alallaan. — Joo, minä muistan sen kerran, kun se vanha murmeli kiljuen hyökkäsi minua vastaan — vetoa minä lyön, että siinä olisi joku poika pahasti pelästynyt —

— *Hssh!* sanoi Sam.

Kaleb veteli ääneti savuja. Sade ropisi tiipiin vaatetta vastaan; tuuli kohotteli sitä. Istuttiin ääneti. Äkkiä kuului kovasti ja kirkkaasti kamala *ssrrrrr* — *ujoörrrrr*. Pojat säikähtivät — he olisivat pahasti pelänneet, jos olisivat olleet ulkona tai yksin.

— Siinä se on — se on banshi, kuiskasi Sam.

Kaleb katsahti terävästi.

— Mikä se on? kysyi Jan.

Kaleb ravisti päätään eikä vastannut, vaan kääntyi koiransa puoleen. Turkki makasi tulen ääressä hänen vieressään. Tämän läpituokevan rääkäyksen kuullessaan se vain kohotti päätään, vilkaisi olkansa yli taapäin, käänsi suuret surulliset silmänsä isäntäänsä ja sitten jälleen laski päänsä alas.

— Turkki ei ole tietävinäänkään.

— Koirat eivät koskaan kuule banshiitä, intti Sam, — eivätkä näe henkiä; niin ainakin de Neuvillan mummo sanoo. Koiran kielteinen todistus ei siis ollut kovinkaan lohdullinen. — Haukansilmä, sinä olet seuran urhoollisin. Eikö sinua haluta lähteä ulos ja koettaa, osaisitko banshiihin? Minä lainaan sinulle sen nuolen, joka on noidan pähkinäpuusta. Sinä saat suuren "kuppisulan" jos osaat. Lähdepäs siitä liikkeelle — *sinähän* pidät urhoollisuudesta.

— Te olette pöllöjä ja houkkia, tuli vastaukseksi, — enkä minä tahdo vaivata itseäni teille puhumalla. Kaleb, kertokaa meille intiaaneista.

— Urhoollisuudesta intiaanit pitävät, sanoi vanhus silmää iskien, ja muut paitsi Gui nauroivat,

vaikkeivät kovin äänekkäästi, sillä kaikkia hillitsi ajatus, ettei tänä iltana todellakaan olisi mukavaa lähteä urhoollisuuttaan näyttämään.

— Minä menen maata, sanoi Haukansilmä tarpeettoman päättäväisesti.

— Muistapas kököttää suihkulähteen alla, jonka panit juoksemaan, kun rupeaa liian hauskalta tuntumaan, huomautti Tikka.

Jan noudatti tuota pikaa Guin esimerkkiä, mutta Sam jäi istumaan Kalebin kanssa kahden valveille. Ei sanaakaan vaihdettu heidän välillään, ennen kuin Guin kuorsaus ja Janin säännöllinen hengitys ilmaisivat heidän nukkuvan raikasta unta. Silloin Sam, käyttäen hyväkseen kauan odottamaansa tilaisuutta, iski asiaan kiinni siekailematta.

— Kuulkaas nyt, Kaleb, en minä aio ruveta kenenkään vieraan puolelle isää vastaan, mutta minä tunnen hänet juuri yhtä hyvin kuin hänkin minut. Isä on oikea mies; hän on suora ja rehti, ja oikeastaan hänellä on hyvin helläluontoinen sydän; koko syvällä se on, sen minä myönnän, mutta se on siellä kuitenkin pohjalla, ja parasta laatua onkin. Mitä hän hiljaisuudessa tekee ihmisiä auttaakseen, sitä ei huomata. Mitä hän taas tekee ihmisten vahingoksi — ja paljon hän semmoista tekee — siitä puhuu koko maailma. Mutta minä tiedän, että hänellä on teistä vääriä luuloja niin kuin teilläkin hänestä, ja se asia on nyt saatava järjestykseen.

Samilla oli ilmeisen terve järki, ja kun hän nyt oli hetkeksi vapautunut kaikesta ilveilystä, hänen äänensä ja tapansa olivat sangen vaikuttavat — ne olivat enemmän täysikasvuisen miehen kuin viisitoistavuotiaan pojan.

Kaleb vain rykäisi ja jatkoi polttamistaan. Sam virkkoi: — Minä tahdon kuulla kuinka asia oli; sitten äiti ja minä kyllä selvitämme asian isän kanssa.

Äidin mainitseminen oli temppu, joka sattui paikalle. Kaleb oli tuntenut hänet pienestä pitäen hyväsydämiseksi tytöksi. Miestään kohtaan hän oli aina hellä ja alistuvainen, paitsi sellaisissa asioissa, joissa tuli kysymykseen oikeus ja vääryys — niissä hän oli järkähtämätön. Hän oli aina uskonut hyvää Kalebista, sattuneen rettelön jälkeenkin, ja arvelematta hän lausui julki uskonsa.

— Ei siinä ole paljon kerrottavaa, vastasi Kaleb katkerasti. — Isäsi petti minua hevoskaupassa ja vaati velkaa niin nopeasti maksettavaksi, että minun täytyi antaa siitä kuroja kuudenkymmenen sentin mukaan. Puolen tunnin kuluessa hän sen jälkeen myi ne seitsemänkymmenen viiden mukaan. Siinä vaihdettiin sitten kovia sanoja, ja minä taisin sanoa, että kyllä minä vielä tiliä teen hänen kanssaan. Sinä päivänä lähdin Downey's Dumpista aikaisin. Hänellä oli 300 dollarin paikkeilla rahaa taskussaan — 300 dollaria minun rahojeni, viimeiset mitä minulla oli. Oli niin myöhä, ettei hän saanut niitä pankkiin, vaan hänen täytyi ottaa ne mukaansa kotiin, ja paluumatkalla häntä metsässä ammuttiin. Aamulla paikalta löydettiin minun tupakkakukkaroni ja muutamia minulle kirjoitettuja kirjeitä. Tietysti hän syytti minua, mutta en minä siihen aikaan ammuskellut ensinkään; revolverini oli varastettu viikkoa ennen — ja minä luulen, että samalla oli viety ne kirjeetkin. Luullakseni ne oli pantu siihen, jotta syy olisi saatu minun niskoilleni, ja useimpien ihmisten mielestä se tarkoitus oli liiankin selvä. No niin, sinun isäsi yllytti sitten Dick Poguen minua vastaan, ja minä menetin taloni — siinä se.

Sam istui jonkin aikaa vakavana ja jatkoi sitten:

— Tuo on kaikki totta, mitä velkaan ja kuroihin tulee — se on aivan isän tapaista; se on kaikki kaupantekoa: mutta Dick Pogue sen sijaan, siinä te olette väärässä — niin kehno isä ei ole.

— Niin *sinä* luulet, mutta *minä* luulen toista.

Sam ei vastannut, vaan laski tuokion kuluttua kätensä Turkin päälle, ja koira vastasi matalasti muristen. Tämä sai Kalebin jatkamaan: — Minun kimppuuni ja sitten koirani kimppuun. Pogue sanoo, että se repii lampaita, ja jokainen on valmis sen uskomaan. Minä en ole koskaan kuullut, että koira olisi vanhana ruvennut lampaita tappamaan, en ole koskaan kuullut, että mikään lampaita tappava koira olisi niitä kotosalla ajanut, en ole koskaan saanut tietooni semmoista lampaantappajaa, joka aina olisi tyytynyt yhteen yössä, enkä ole koskaan tuntenut lampaantappajaa, joka ei jättäisi jälkiä; ja lampaita revittiin jos kuinka monta kertaa silloinkin, kun Turkki oli mökissä minun luonani lukkojen takana.

— No, kenen koira se sitten on?

— Ei se taida olla koira ollenkaan, sillä osa lampaasta syötiin joka kerta, niin sanotaan, vaikken minä ole koskaan nähnyt ainoatakaan niistä tapetuista lampaista, muutoin kai sen tietäisinkin. Se on pikemminkin kettu tai ilves kuin koira.

Seurasi pitkä äänettämyys; sitten kuului ulkoa taas sama selkää karmiva räähäys, josta koira ei ollut

tietävinäänkään, vaikka erämies ja poika ilmeisesti säpsähtivät ja pelästyivät.

He tekivät loimuavan tulen ja kävivät ääneti nukkumaan.

Satoi herkeämättä ja tuuli puhalsi ankarina puuskina. Hetki oli banshiin, ja pari kolme kertaa, heidän juuri nukahtaessaan, kuului metsästä sama kamala värisevä ihmisen valitus. Se oli "kuin hätääntyneen naisen" kauhunhuuto, joka sai heidän sydämensä hätkähtämään, eikä vain Kalebin ja Samin, vaan kaikkien neljän.

Päiväkirjassa, jota Jan piti niihin aikoihin, kukin päivä oli saanut huomattavimmasta tapauksestaan nimen; yksi oli uroshirven päivä, toinen skunkin ja kissan päivä, kolmas sinikurjen päivä ja tämä yö kirjoitettiin banshiin valituksen yöksi.

Kaleb nousi ja laittoi aamiaisen, ennen kuin toiset olivat kunnolla heränneetkään. Pesukarhun liha oli tarkkaan talletettu ja puhdistettu, ja Kaleb teki siitä "preeriapaistoksen", jossa silava, perunat, leipä, pieni laukka ja kaikenlaiset muut lisäruoat pääsivät kukin täyteen arvoonsa. Aamiaiseksi lämmitettynä ja kahvin kera syötynä se oli ruhtinaallinen ateria ja juhla-aterian ääressä unohdettiin yön kauhut.

Sade oli lakannut, mutta tuuli puhalsi yhä ankarasti. Suuria pilvenröykkiöitä kiiti taivaalla. Jan lähti ulos jälkiä etsimään. Mutta hän ei löytänyt muuta kuin sadepisarain tekemiä.

Päivä vietettiin enimmäkseen nuolia tehden ja tiipiitä maalaten.

Kaleb suostui jälleen nukkumaan leirissä. Banshiin huusi sinä yönä yhden kerran eikä Turkki nytkään näyttänyt sitä kuulevan, mutta puoli tuntia myöhemmin ulkoa kuului erilainen ja paljon hiljaisempi ääni, kevyt nenäsointinen *uau*. Pojat tuskin kuulivatkaan sitä, mutta Turkki hyppäsi ylös karvat pystyssä, tunkeutui muristen oven alitse ulos ja ryntäsi ankarasti haukkuen metsään.

— Nyt se ajaa jotakin, sanoi Kaleb, — ja nyt saalis on noussut puuhun, kun koira alkoi kimakasti kiljahdella.

— Kelpo vanha koira, se on ajanut banshiin puuhun, huusi Jan ja hyökkäsi ulos pimeyteen. Muut perässä. Turkki tavattiin haukkumassa ja raapimassa suuren kaltevan pyökin luona, mutta ei voitu saada minkäänlaista vihiä siitä, mikä puussa oleva eläin mahtoi olla.

— Kuinka se tavallisesti haukkuu banshiita? kysyi Tikka saamatta kuitenkaan tyydyttävää vastausta. Ja ihmetellen, miksi Turkki mahtoi niin suuresti välittää pienestä äännähdyksestä, mutta ei vähääkään aivan kamalasta räähäyksestä, he palasivat tiippihin.

Seuraavana päivänä Jan löysi mullasta läheltä tiipiitä tavallisen kissan jäljet ja arvasi, että siinä oli se yökulkuri, jonka koira oli kuullut ja ajanut puuhun. Tuuli oli yhä kova, ja jälkiä tutkistellessaan Jan ensi kerran kuuli sen kamalan räähäyksen täydessä päivän valossa. *Kova* se kieltämättä oli, vaikkei yhtä kamala kuin yöllä, ja ylöspäin tähytessään Jan näki *kaksi isoa oksaa, jotka olivat ristissä ja hankasivat toisiaan vastaan, kun tuli kova tuulenpuuska*. Tämä oli se banshiin, joka oli valittanut ja pelottanut kaikkia muita paitsi koira. Koiran terävät, valppaat, turmeltumattomat aistimet olivat aivan oikein arvostelleet äänen kahden oksan hankaamiseksi kovassa tuulessa, mutta sen hiljaisen ja pehmeän äännähdyksen, jonka kulkukissa oli päästänyt, se oli yhtä sattuvasti arvostellut ja kiivaasti ajanut sitä takaa.

Gui oli ainoa, joka ei vakuuttunut asiasta. Hän piti kiinni karhuluuloistaan.

Myöhemmin yöllä Gui herätti molemmat päälliköt. — Kuulkaas, Sam — Sam, Jan — Jan — Jan, nouskaa ylös; se iso karhu on taas liikkeellä. Minä sanoin, että täällä on karhu, mutta te ette tahtoneet uskoa.

Ulkoa kuului kovanlaista pureskelevaa ääntä ja silloin tällöin möyryä tai ärinää.

— Kyllä siellä varmaan on jotakin, Sam. — Kunpa Turkki ja Kaleb nyt olisivat täällä.

Pojat raottivat vähän ovea ja kurkistivat ulos. Tähtien hämärässä valossa siellä häämötti valtava musta eläin, joka etsiskeli ruoan tähteitä ja kaivoi roskakuoppaan haudattuja tölkkejä. Kaikki epäilykset hälvенivät. Gui oli jälleen saavuttanut riemuvoiton, ja hän olisi kyllä täydesti lausunut julki tunteensa, ellei olisi pelännyt ulkopuolella olevaa hirviötä.

— Mitähän tässä pitäisi tehdä?

— Parasta, että emme ammu sitä nuolilla. Se vain ärsyttäisi sitä. Gui, puhalla sinä kekäleihin ja viritä tuli. Pojat olivat nyt äärimmilleen kiihtyneitä. — Voi, kun meillä ei ole pyssyä!

— Kuules, Sam, sillä välin kun Mäi-, Haukansilmä piti sanomani, tekee tulen, ammutaan me kahden

karhua tylpillä nuolilla, jos se tulee tiipiitä kohti. Näin he varustautuivat Guin askaroidessa tulen ääressä kauhun valtaamana ja rukoillessa, etteivät he ampuisi.

— Mitä hyötyä siitä on, että sitä ärsytetään? Se — se — se on ju-u-ul-maa. Sam ja Jan seisoivat jouset valmiina ja nuolet jänteellä.

Guin tulesta ei tahtonut tulla mitään, ja karhu alkoi nuuskia lähempää hampaitaan hioen ja röhisten. Pojat erottivat nyt hirviön isot korvat, kun se kohotti päätään.

— Ammutaan, ennen kuin se tulee likemmäksi. — Gui heitti tämän kuullessaan paikalla tulen teon ja kiipesi korkealle poikkipuulle, josta pata riippui keitettäessä. Hän purskahti itkuun nähdessään Samin ja Janin todella jännittävän jousensa.

— Se tulee sisään ja syö meidät; se tulee.

Mutta karhu lähestyi joka tapauksessa, ja pantuaan varalle molemmat tomahawkit pojat laukaisivat. Karhu pyörsi paikalla ympäri ja juoksi pois päästäen äänekkäitä ja selviä vanhan karjun röhkäyksiä — sillä nuori Burns oli taas unohtanut panna paikalleen ne puut, jotka olivat tiellä poikkipuolin hänen kotoa leiriin tullessaan.

Gui laskeutui sukkelaan alas nauruun yhtyäkseen. — Sanoinkin minä teille, pojat, ettei pitänyt ampua. Minä jo ajattelinkin, että kyllä se on meidän vanha sikamme ja minun täytyi itkeä, kun ajattelin, kuinka ukko vihastuisi sen huomattessaan.

— Sinä taisitkin nousta orrelle katsomaan, eikö isäsi ollut tulossa, vai mitä?

— Ei maar; urhoollisuuttaan näyttämään hän sinne kiipesi. Tämä oli se kauhea yökulkuri, jonka Gui oli nähnyt. Aamulla sai vielä eräs toinenkin pulma ratkaisunsa, sillä kun tarkkaan tutkittiin Janin päiväkirjaansa piirtämää suuren hirven jälkeä, niin huomattiinkin, ettei se ollut mikään muu kuin Burns vanhan karjun jälki. Kuinka Kaleb ja Raften olivat saattaneet erehtyä? Ensinnäkin siitä syystä, että oli kulunut pitkä aika siitä, kun he olivat hirven jälkiä nähneet, ja toiseksi siitä syystä, että tällä sialla sattui olemaan hyvin epäsikamainen jälki — jälki, joka oli yhtä paljon hirven kuin karjun jäljen näköinen.

XXIV

HAUKANSILMÄ TAAS SUURTA "KUPPIA" VAATIMASSA

— *Ua, ua, ua, ua! Ua, ua, ua, ua, ua! Ua, ua, ua, ua, ua!* Kolmesti se kajahti kautta metsän — äänekas voitonriemuinen huuto.

— Se on Haukansilmä, ja sillä on iso sankarityö kerrottavanaan. Mennään piiloon.

Sam ja Jan livahtivat sukkelaan tiipihin, menivät verhokankaan taa piiloon ja kurkistivat "nuolireiästä". Gui tuli ylpeästi astuen, nokka korkealla takki toisessa kainalossa huutaen tavan takaa sotahuutoaan lähemmäksi päästyään.

— *Kuppi! Suuri kuppi! Ua, ua, ua, ua!* hän kiljui yhä uudelleen ja uudelleen, mutta kävi tyhjän ja nolon näköiseksi, kun leiri näyttikin olevan tyhjä.

Hän siis lakkasi kiljumasta, astui oikopäätä tiipihin, veti esiin sokerilaatikon ja tukki parillaan kouran täyttä suuhunsa, kun molemmat toiset päälliköt puhkesivat kaikkein hirmuisimpaan kiljuntaan ja piilopaikastaan esiin hyökäten ajoivat häntä takaa metsään — ei kuitenkaan kauaksi, Jania kun nauratti liikaa ja Samilla oli vain toinen saapas.

Tämä oli heidän kohtaamisensa erään uuden seikkailuretken jälkeen. Toinen sotapäällikkö oli ehdottanut aamulla varhain, puhdistautuaan aamiaisveitsiä pistelemällä niitä nurmeen: — Kuulkaas pojat! Ennen vanhaan soturit toisinaan lähtivät eri suuntiin seikkailuja etsimään ja sopivat sitten siitä, että määräämisenä kohtaisivat toisensa. Tehdään tänään samalla tavalla, ja kukin kertoo palattuaan, mitä kullekin on sattunut.

— Korret tänne, vastasi Tikka, joka palasi wakan-kalliolta tähteitä viemästä.

— Ei, minä en suostu, intti Haukansilmä hätäisesti, en ainakaan, ellen saa pitää korsiä. Minä tiedän että te järjestätte asiat siten, että minun täytyy lähteä kotiin.

— No hyvä. Olkoot ne kolme kortta sinun hallussasi; pisin on Tikan — hänen suuntansa määrää se pää, jossa on pala punaista kangasta erehdyksen välttämiseksi; keskimmainen, tuo ohut, olen minä; ja tuo lyhyt ja lihava olet sinä. Pudota nyt. Kuolema sille, joka ei tottele.

Korret putosivat, ja molemmat pojat päästivät kirjauksen, kun Haukansilmän kohtalo osoitti suoraan Burnsia taloa kohti.

— Älkää nyt; ei tämä kelpaa. Annetaan toisen pään määrätä, hän sanoi kiukkuisesti ja tahtoi itsepitäisesti mennä päinvastaiseen suuntaan.

— Nyt meidän täytyy kaikkien kulkea suoraan, kunnes jotakin löydämme, ja taas yhtyä tähän samaan paikkaan, kun auringonsäde ennättää kiertää tuohon tiipiin salkoon.

Kun auringonsäde, joka oli heidän intiaanikellonsa, kulki yhden salon ympäri melkein tarkkaan kahdessa tunnissa, niin oli seikkailua varten aikaa neljän tunnin verran.

Sam ja Jan olivat palanneet retkeltään muutamaa minuuttia aikaisemmin, ja nyt Gui, mielensä tasapainon taas saavutettuaan, jätti kiusalla varastetun sokerin huuliltaan pyyhkimättä ja puhkesi innokkaasti puhumaan:

— Kuulkaas, pojat, minä lyön vetoa, että olen taas paras kaikista.
Vetoa minä —

— Vaiti! jyrisi Tikka. Sinä viimeiseksi.

— No hyvä; en minä pidä väliä. Vetoa minä lyön, että voitan teidät kaikki. Lyön vetoa vaikka miljoonan dollaria.

— Ala kertoa, päällikkö Tikka-reunalla-istuja.

Sam siis aloitti:

— Minä kiskon saappaat jalkaani (hän kulki paljain jaloin puolet ajasta). Jaa, tämä poika se ymmärtää, koska pitää kengittää itsensä — ja minä lähdin kulkemaan suoraan sitä suuntaa, johon korsi näytti. *Minä* en kulje mitään takateitä. Minä en pelkää kulkea suoraan eteenpäin, ja hän käänsi pienet tihrusilmänsä murheellisesti Guita kohti. — Niin siis kuljin suoraan kuin pyssystä ja kun minä tulin joen kuivalle uomalle, niin ei se kääntänyt *minua* syrjään; ei ei tusina tietäkään olisi kääntänyt; ja minä kuljin suoraan, kunnes tulin herhiläisen pesälle, ja minä käännyn ja kiersin sen ympäri, sillä olisi ollut ylen julmaa suin päin hyökätä viattomien pikkuisten herhiläisraukkein pesään, vaikka niitä olisi ollut paljonkin — ja minä vain painoin päälle kunnes kuulin matalaa mörinää. Silloin kohotin silmäni enkä nähnyt tämän taivaallista. Sitten mörinä kävi kovemmaksi, ja minä näin että nälkäinen tsipmunkki se mörisi minulle ja aikoi juuri hypätä. Ja kun minä sitten otin esiin jouseni ja nuoleni, niin se sanoi minulle, sanoi aivan häpeämättä: "Onko sinun nimesi Tikka?" Kas se säikäytti minua ja minä valehtelin — ja se oli ensi kerta. Minä sanoin kuin sanoinkin: "Ei, minä olen Haukansilmä". Jaa, olisittepa nähneet sen. Se vallan kalpeni; jokainen sen selkäjuova haalistui, *kun minä sanoin sen nimen*, ja se ryntäsi onttoa puuta kohti ja meni sisään. No minäkös vimmastuin ja koetin saada sen ulos, mutta kun minä juoksin toiseen päähän, niin se kapaisi toiseen päähän, ja niin me juoksimme edestakaisin, kunnes minä olin polkenut sen puun viereen syvän polun ja se oli hangannut syvän polun pölkyn sisään, ja minä tuumasin, että jospa antaisinkin hangata sen niin kauan, että pölkyn pohja puhkeaisi, mutta äkkiä minä sanoin: "Minä tiedän, mikä sinulle sopii." Minä vedän saappaan jalastani ja pistän varren pölkyn toiseen päähän. Sitten kopistelen kepillä toisesta päästä ja kuulen sen juoksevan saappaaseen. Sitten rutistan varren suppuun ja sidon ympäri langan ja tuon sen kotiin, itselläni toinen saapas, tsipmunkilla toinen, ja tuossa se nyt on, ja Sam käpristi koukkuun paljasta varvastaan ikään kuin tapausta paremmin kuvatakseen ja lisäsi: — Jaa, minä arvelen, että te heput luulitte, etten minä tietänyt mitä tein, kun aamulla vedin jalkaani pitkävartiset saappaani.

— Jaha, mutta näytöpäs se tsipmunkki, ehkä sitten uskotaan.

— Se ajaa tuolla takaa aukkopaikkaa, ja Sam kohotti saapasta.

— Päästetään se menemään, ehdotti toinen päällikkö.

Nauha leikattiin poikki ja tsipmunkki säntäsi ulos ja livahti turvallisempaan piilopaikkaan.

— No poikani, sanoi Sam, kun se oli kadonnut, — älä kerro kotiväellesi, mitä sinulle tapahtui, taikka he haukkuvat valehtelijaksi.

— Huh, tyhjää! Eihän tuo ollut mikään seikkailu. Mutta kun minä —

— Seis nyt, Haukansilmä; Pikku Majava ensiksi.

— No en minä välitä. Minä lyön vetoa —

Sam sieppasi puukkonsa ja sanoi väliin: — Tiedätkös sinä, mitä Callaghanin keväinen karitsa teki, kun se näki ukon minttuja kokoovan? Annas kuulua, Pikku Majava.

— Minulle ei sattunut suuria seikkailuja, mutta minä kuljin suoraan metsän läpi siihen suuntaan, mihin korsi osoitti, ja vastaan tuli iso laho kanto. Se oli niin vanha ja laho, ettei se enää kelvannut linnuille, ja onhan jo vuodenaikakin niin myöhäinen, ja minä otin sen vuoksi seipään ja työnsin sen nurin, ja siitä kannosta minä luin sen asutushistorian. Kaikkein ensiksi oli monta vuotta takaperin tullut kultasiipitikka, joka oli sen sisään kovertanut suuren muhkean pesän ja sitä käyttänyt pari kolme kertaa. Kun se oli lopettanut, taikka ehkä se tapahtui väliajoilla, tekivät tsikkadiit siitä talviasumuksen, sillä pohjalla oli tsikkadiin sulkia. Sen jälkeen tuli purppuranpunainen mustalintu ja anasti pesän kasaten pohjalle vahvasti multaisia juuren kappaleita. Seuraavana kesänä se näyttää palanneen takaisin ja tehneen uuden pesän edellisen päälle; ja sinä talvena tsikkadiit jälleen ottivat sen pöntökseen, koska pohjalla taas oli niiden höyheniä. Seuraavana vuonna sen keksi sininärhi ja teki siihen pesänsä. Minä löysin sen munanpalasia pesän pehmeiden ainesten joukosta. Sitten vuoden päästä luulen varpushaukkapariskunnan huomanneen kolon itselleen otolliseksi, tehneen siihen pesänsä ja hautoneen munista varpushaukkaipoikueen. No niin, ja eräänä päivänä tämä rohkea rosvo toi pienokaisilleen päästäisen.

— Mikä se on?

— Kah, se on pieni hiiren näköinen eläin, mutta ei se silti ole vähääkään hiiri, vaan myyrän pikkuserkku.

— Minä olen aina pitänyt myyrää jonkinlaisena hiirenä, huomautti Haukansilmä, joka ei tyytynyt Janin erontekoon.

— Niin sinä! keskeytti Sam. — Ensi kerralla sinä väität että Burnsit ovat sukua Rafteneille.

— Minä lyön vetoa ettei siitä tule mitään! Ja nyt Gui kerrankin sai pitää viimeisen sanan.

— No niin, Jan jatkoi, sattui sitten — ehkä ensi kerran miljoonaan vuoteen — ettei pikku haukkain sattunut olemaan nälkä juuri sillä haavaa. Päästäistä ei hotkittu suuhun paikalla, ja vaikka se oli haavoittunut, niin se ryhtyi pakopuuhiiin paikalla, kun vanha haukka oli kyntensä hellittänyt. Ensin se piiloutui poikasten alle, sitten se alkoi kaivaa reikää varpushaukan pesän höyhenvuorauksen läpi, sitten puhki sininärhen pesän, sitten puhki mustan linnun pehmeitten pesäaineitten ja tsikkadiitten jättämän roskan läpi, kunnes tuli vastaan mustanlinnun pesän kova mutapermanto, jonka puhki se ei voinut kaivaa. Sen voimat loppuivat nyt, se kuoli siihen ja makasi siten kätkettynä talon alimmassa päässä, kunnes minä vuosien kuluttua saavuin ja mursin auki vanhan kannon ja sain sen kätköstä ilmi tämän synkän ja surullisen tapauksen — jota — ehkä — ei ole koskaan tapahtunutkaan. Mutta tässä on piirustus, jonka minä tein siitä paikalla, siinä näkyvät kaikki pesät juuri sellaisina kuin minä ne löysin, ja tuossa on pikku päästäisen kuivunut ruumis.

Sam oli kuunnellut harrasta mielenkiintoa osoittaen, mutta Gui ei yrittänytkaan salata halveksumistaan. — Tuommoista roskaa! Mikä seikkailu tuo on — paljaita luuloja ja luuloja eikä tosittointa alkuunkaan. No nyt minä kerron, mitä minä olen tehnyt. Minä —

— Kuules nyt, Haukansilmä, pisti Sam väliin, — älä ole kovin törkeä, kun kerrot. Jätä pois ne kamalat kohdat: minä en voi tänään oikein hyvin. Säästä pelottavat kohdat huomiseksi.

— No minä sanon teille, että kun minä lähdin, niin kuljin suoraan kuin noppa ja näin murmelin, mutta kun se ei ollut suunnassa, niin minä sanoin: "Ei, jonakin toisena päivänä. Minä saan sinut ylen helposti koska tahansa." Sitten minä näin haukan, joka vei kanaa, mutta sekin oli minun suunnastani syrjässä, ja minä näin paljon vanhoja kantoja ja satoja tsipmunkkeja, mutta viis minä niistä. Sitten minä tulin eräälle talolle — ja kiersin sen ympäri, etten pelottaisi koiraa, ja minä kuljin melkein Downeys's Dumpiin saakka — jaa, eiköhän vähän ohikin - vaikka sivussa siitä — kun äkkiä pyrähti lentoon pyy, joka oli kalkkunan kokoinen, ja täysi sakki poikasia — kolme- tai neljäkymmentä. Minä lyön vetoa, että minä näin ne ainakin kahdenkymmenen askelen päästä, ja ne kaikki lensivät, mutta yksi istahti puuhun niin kauaksi — jaa, ainakin niin kauaksi kuin tuon vainion toiselle puolelle. Minä lyön vetoa, ettette te pojat olisi sitä ollenkaan nähneet. No niin, minä vedin niin tynesti ja annoin sille mitä tiesi ja kuka käski. Minä tähtäsin suoraan silmään — ja kas tuohon minä osasin. *Kukas nyt saa suuren kupin, kas tässä se on!* Haukansilmä käänsi auki takkinsa ja otti sen sisältä lyhytprystöisen täplähöyhenisen nuoren

punarintasatakielen, jota oli ammuttu kautta ruumiin.

— Vai se on sinun pyysi. Minä sanon, että se on punarintasatakielen poikanen, sanoi ensimmäinen päällikkö erittäin painokkaasti. — Sääntöjä on rikottu. Laululintu tapettu. Pikku Majava, vangitse syyllinen.

Mutta Haukansilmä taisteli vastaan sillä vimmatulla sisulla, jonka tämä urotyö oli hänessä synnyttänyt, ja oli sidottava sekä kädet että jalat, ennen kuin neuvosto voitiin kutsua täysilukuisena kokoon rikollista tuomitsemaan. Vihaiset vastaväitteet laimenivat, kun syytetty huomasi, kuinka tosissaan neuvokset olivat. Lopulta hänet julistettiin "syylliseksi" ja tuomittiin käyttämään mustaa häpeäsulkaa ja valkoista sulkaa pelkuruudesta kolme päivää umpeensa, sekä pesemään astiat koko viikon. Gui olisi tuomittu keittämäänsäkin koko tämän ajan, ellei olisi ollut huonoja kokemuksia muutamista hänen valmistamistaan ruoista.

— Niin, mutta minä en tee sitä, sillä hyvä, vastasi vanki uhmaten.

— Minä menen ennen kotiin.

— Puutarhaako multaamaan? Kyllä vain; minä olen jo näkevinäni sinut työssä.

— Niin, mutta minä en tee sitä. Parempi kun annatte minun olla rauhassa.

— Pikku Majava, mitä tehdään, kun intiaani ei tottele neuvostoa?

— Häneltä riistetään kunniamerkit. Muistatko sinä sen puun, jonka me poltimme ja johon oli piirretty "Mäihä"?

— Hyvä tuuma. Me poltamme Haukansilmä-nimen ja kaivamme esiin sen vanhan.

— Ei, sitä te ette tee, senkin saastaiset kehnot haisunäädät! Te lupasitte minulle, ettette enää koskaan sanoisi minua siksi. Minä olen Haukansilmä. Minä näen kauemmaksi ja — ja — ja hän alkoi itkeä.

— No totteletko sinä neuvostoa?

— Kyllä, mutta valkoista sulkaa minä en pidä — minä olen *urhoollinen*, uhuhuu!

— No hyvä, jätetään se sitten; mutta muut rangaistukset sinun täytyy tehdä.

— Vieläkö minä sitten olen Haukansilmä?

— Vielä.

— No hyvä. Minä teen.

XXV

NELISORMINEN MAANKIERTÄJÄ

Leveäharteinen raaka ja laiska mies, jonka silmät olivat tuuheiden kulmakarvojen varjossa, oli Bill Hennard, varakkaan siirtolaisen poika. Hän oli perinyt mainion tilan, mutta hän oli yhtä laiska kuin väkevä ja hävitti tuota pikaa omaisuutensa ja kulki sitten sitä leveätä tietä, joka johtaa laiskuudesta rikoksiin. Bill oli nähnyt useamman kuin yhden tyrmän sisäpuolelta. Emolanin kaupungissa, joka sijaitsi lähellä, hän oli laajalti tunnettu; monen pienen varkauden jäljet johtivat häneen, ja julkisesti puhuttiin, että ilman erään rikkaan ja viekkaan liittolaisen apua hän varmaan olisi istunut vankeudessa. Ja kuului vielä sellaisiakin hämäreitä viittauksia, että tämä liittolainen oli muuan hyvin tunnettu sangerilainen, jolla oli monta taloa ja vaimo ja poika ja pieni tytär, ja että hänen etunimensä oli William ja sukunimensä Ra —. "Miten lienee; mutta älkää Jumalan tähden sanoko, että minä olen teille kertonut." Voi, voi, helppoahan sitä on rikastua kun keinot tietää. Nämä huhut eivät tietenkään koskaan saapuneet asianosaisen korviin.

Hennard oli lähtenyt Downey's Dumpista edellisenä iltana ja teitä vältellen oikaissut metsäin kautta käydäkseen erään toverinsa luona, jonka kanssa hänen piti sopia tärkeistä — hänelle sangen tärkeistä asioista. Hän oli kelpo lailla päissään Downey's Dumpista lähtiessään, yö oli pilvinen, ja niinpä hän harhaili sinne ja tänne, kunnes aivan eksyi. Hän nukkui puun alla — viluista ja kurjaa oli se nukkuminen

— ja auringottoman päivän valjettua hän lähti toveriaan etsimään tietämättä tarkemmin mistä. Jonkin ajan kuluttua hän sattui sille polulle, joka vei poikain leirille. Hän oli hyvin häijyllä päällä nälästä ja harmista ja pullon ansiosta hurjanakin, sillä pullo oli hänellä matkassa. Hän ei enää välittänyt, vaikka näyttikin itsensä, ja astui tiipiin luo Pikku Majavan juuri paistaessa puoliksi lihaa, jonka hän arveli saavansa yksin syödä. Askelia kuullessaan Jan kääntyi ympäri otaksuen jonkun tovereista palanneen takaisin, mutta sen sijaan hän näkikin tämän ison rentun näköisen maankiertäjän.

— Päivällistäkö se poika täällä keittää? Hauska liittyä kimppaan, hän sanoi vastenmielisesti ja suostuttelevasti naurahtaen.

Hänen käytöksensä oli niin inhottavaa kuin suinkin, vaikka hän ulkonaisesti esiintyikin ystävällisenä.

— Missä poikasen muu väki on?

— Ei minulla ole kotiväkeä — täällä, vastasi Jan vähän peläten, hänen mieleensä kun muistui Glenjanin maankiertäjät.

— Hm — aivanko yksinäsi — aivanko yksinäsi sinä pidät täällä leiriä?

— Muut toverit palaavat vasta iltapäivällä.

— Sehän sattui hyvin. Hauska kuulla. Pyydän saada vaivata sinua antamaan minulle tuon kepin, ja maankiertäjän käytös muuttui nyt suostuttelevasta käskeväksi hänen osoittaessaan Janin irtojäntein riippuvaa jouta.

— Se on minun jouseni! vastasi Jan sekä peläten että suuttuen.

— Minä en käske toista kertaa — tänne keppi, taikka käy hullusti.

Jan seiso alallaan. Roisto astui lähemmäksi, otti jousen ja löi häntä pari kolme kertaa selkään ja sääriin.

— Ja nyt, penikka, laita minun päivälliseni valmiiksi ja tee se sukkelaan, taikka väännän sinun hyödyttömän niskasi nurin.

Jan käsitti nyt joutuneensa rauhallisen retkeilijän kaikkein pahimman vihollisen käsiin, ja liian myöhään hän älysi, kuinka mielettömiä he olivat olleet, kun eivät noudattaneet Raftenin neuvoa ja ottaneet leiriin isoa koiraa. Hän vilkaisi ympärilleen ja olisi karannut, mutta maankiertäjä oli sukkelampi ja iski hänen kaulukseensa. — Äläpäs nyt; pysy täällä vain, poikaseni. Kyllä minä sinulle opetan, niin että teet juuri niin kuin käsken. Hän leikkasi jänteen jousesta ja paiskaten Janin nurin sitoi hänen jalkansa sillä tavalla, että ne pääsivät liikkumaan vain puolisen metriä toisensa ohi.

— Koetapas nyt pitää kiirettä ja valmista minulle päivällistä; minun on nälkä. Ja katsokin, ettet pilaa sitä keittäessäsi taikka saat ruoskasta; ja jos huudat taikka leikkaat poikki tuon nuoran, niin minä tapan sinut. Katsos tuota! Ja hän otti taskustaan ruman näköisen veitsen.

Janin kasvoille valui pelon ja tuskan kyyneliä, kun hän nilkutti ympäri leiriä totellakseen raakalaisen käskyjä. — Liikupas vähän sukkelampaan! Ja kulkuri, tulta jousella kohenneltuaan, kääntyi antamaan hänelle toisen läjähtävän iskun. Jos hän olisi sattunut vilkaisemaan polulle, niin hän olisi nähnyt pienen pellavapään, joka äänen kuullessaan kääntyi ympäri ja karkasi pois.

Jan oli tottunut kärsimään kuritusta, mutta tämä raakalainen ei näyttänyt välittävän vaikka henki menisi.

— Aiotteko tappaa minut? hän huudahti, kun oli saanut uuden iskun siitä, että kompastui siteissään.

— Enpä tiedä, vaikka tappaisinkin, kun ensin olet työsi tehnyt, vastasi roisto raa'an tynesti. — Minä otan vähän enemmän tuota lihaa — ja katso, ettei se saa palaa. Missä on sokeria kahviin? Minä haen isomman karahkan, ellet liiku sukkelammin! Tuo minulle nyt tupakkaa.

Jan nilkutti tiipihin ja antoi sieltä tupakkamassin.

— Kas, mikäs arkku tuo on? Tuo se tänne ulos, ja kulkuri näytti arkkua, jossa oli vähän vaatteita.

Jan totteli peläten ja vavisten.

— Avaa se.

— En voi. Se on lukossa ja avain on Samilla.

— Vai on se hänellä, niinkö? No kyllä minulla sitten on avain, joka sopii.

Ja hän löi kannen mäsäksi kirveellä. Sitten hän koperoi vaatteiden taskut, löysi Janin vanhan hopeakellon ja vitjat ja Samin housuntaskusta kaksi dollaria.

— Hei! Näitä minä juuri kaipasinkin, poikani, ja kulkuri pisti ne omaan taskuunsa. Tuleen minusta tarvittaisiin vähän enemmän puuta, hän huomautti huomattessaan Janin viinen nuolineen, ja hän potkaisi sitä, niin että suuri osa nuolista lensi tuleen.

— Ja nyt, poikani, älä katso minuun juuri noin tarkkaan, niin kuin muistaaksesi, taikka minun ehkä täytyy leikata sinulta kurkku poikki ja pistää sinut suon silmään, ettet pääse muille juttelemaan.

Jan pelkäsi nyt todella henkeänsä.

— Tuo minulle kovasin, ärjäisi konna, — ja lisää kahvia. Jan teki niin. Roisto alkoi hioa pitkää puukkoansa, ja Jan huomasi kaksi asiaa, jotka painuivat hänen mieleensä: ensinnäkin, että puukko oli metsästysmallia ja sen päässä kuparinen hirven kuva; toiseksi että kädessä, joka piti siitä kiinni, oli vain neljä sormea.

— Mikä tuo toinen arkku on, joka on tuolla sisällä.

— Se — se — se on vain meidän ruoka-arkkumme.

— Sinä valehtelet, eikö niin? ja taas keppi iski. — Vedä se ulos.

— En minä jaksa.

— Vedä se ulos, taikka minä kuristan sinut. Jan yritti, mutta se oli liian raskas.

— Pois tieltä kelvoton penikka! Ja roisto meni tiipihin ja antoi Janille sellaisen pukkauksen, että tämä lensi ulos suin päin nurmelle.

Poika sai pahoja vammoja, mutta päätti käyttää ainoata mahdollista tilaisuutta. Iso puukko oli ulkona. Hän sieppasi sen, leikkasi säärisiteensä, nakkasi puukon kauas suohon ja juoksi kuin hirvi. Roisto hyökkäsi ulos tiipiistä kiljuen ja kiroten. Jan ehkä olisi päässyt pakoon, jos olisi ollut paremmassa kunnossa, mutta roisto oli tosiaan runnellut häntä pahasti ja saavutti nyt nopeaan. Juostessaan minkä kintuista pääsi Jan näki edessäpäin puiden lomitse tutun hahmon ja huutaen koko voimallaan: — Kaleb!! Kaleb! Kaleb Clark!!! kaatui pyörtyneenä nurmelle.

Kamalan hädän äänestä ei voi erehtyä. Kaleb kiiruhti paikalle ja käden käänteessä hän oli takertunut tappelamaan roiston kanssa henkensä edestä.

Turkki-koira ei ollut isäntänsä seurassa, ja kun roisto oli menettänyt puukkonsa, syntyi käsikämmä. Muutama ote, pari kovaa iskua, helppo oli jo nähdä, mille puolelle voitto kallistuisi. Kaleb oli vanha ja heikko. Roisto, joka oli väkevä, roteva ja sen verran päissään, että oli häijyimmillään, suoriutui hänestä helpolla, ja kun oli pari iskua vaihdettu, erämies pahan iskun saatuaan koukistui vääntelehtien maahan. Roisto taas tapaili puukkoaan, kirosi hurjasti, katsoi, mistä saisi karahkan, löysi vain ison kiven ja olisi tehnyt kuka ties mitä, mutta samassa kuului huutoa takaapäin, toinen iso mies töytäisi esiin polkua pitkin, ja roiston eteen ilmestyi William Raften puhaltaen ja läähättäen Gui aivan kintereillään. Kiven, joka oli tarkoitettu Kalebille, roisto heitti Williamia vastaan, joka sai sen väistetyksi; ja nyt alkoi tasaisempi tappelu.

Jos roistolla olisi ollut puukkonsa tallella, olisi Raftenin voinut käydä huonosti, mutta nyrkki nyrkkiä vastaan tapeltaessa maanviljelijä oli selvästi voiton puolella. Hänen oppimansa konstit ratkaisivat ottelun, ja roisto sai nujertavan suoran iskun, niin että kähertyi.

Paikka näytti oikein tappelutanterelta — kolme miestä maassa pitkällään ja Raften punoittaen ja huohottaen, mutta jäykkänä ja pelkäämättä, aivan ymmällään ihmetyksestä.

— Mitä pirua tämä merkitsee?

— Minä kerron, herra Raften, kimitti Gui hyvästä turvastaan esiin pujahtaen.

— Kas, vai olet sinä täällä, Gui? Mene ja tuo leiristä nuoraa — sukkelaan, sanoi Raften maankiertäjän ruvetessa liikkumaan.

Heti kun nuora tuotiin, satoi Raften lujasti roiston käsivarret.

— Minusta tuntuu, että olen nähnyt tuon käden ennenkin, virkkoi Raften miehen neljä sormea huomattuaan.

Jan oli nyt noussut istumaan ja katseli ympärilleen hämmentyneen näköisenä. Raften meni vanhan

toverinsa luo ja sanoi: — Kaleb, onko sinuun pahastikin sattunut? Minä se olen — Bill Raften. Onko sinuun sattunut pahasti?

Kaleb pyöritti silmiään ja katseli ympärilleen.

Jan tuli nyt hänen luokseen ja polvistui hänen viereensä. — Onko teihin sattunut pahoin, herra Clark?

Tämä ravisti päätään ja osoitti rintaansa.

— Häneltä on henki salpautunut, selitti Raften, — parin minuutin kuluttua hän on ennallaan. Gui, tuo tänne vettä.

Jan kertoi juttunsa ja Gui siihen jatkoksi tärkeän lisän. Hän oli palannut aikaisemmin kuin oli odotettukaan ja oli lähellä leiriä kuullessaan roiston lyövän Jania. Hänen ensimmäinen päähänpistonsa oli juosta kotiin hintelää isäänsä hakemaan, mutta sitten hän teki viisaamman päätöksen ja juoksikin hakemaan väkevää Raftenia.

Roisto oli nyt noussut istumaan ja räyhäsi vihaisesti.

— Ja nyt, hyvä herra, sanoi William. — Nyt käyt meidän kanssamme leirissä uuden kerran, ennen kuin viemme sinut tyrmään. Yksi vuosi vähän viileämmässä paikassa taitaa olla sinulle terveellisempää kuin mikään muu parannus, luulisin. Kas tässä, Gui, ota sinä kiinni nuoran toisesta päästä ja vie tämä junnari leiriin, sillä välin kun minä autan Kalebia.

Gui oli kunniansa kukkuloilla. Maankiertäjä pakotettiin kulkemaan edellä; perässä asteleva Gui nyki nuorasta ja leikki hevosen ajamista. Hän huuteli "hei — hei — hei — hei, heppani", Williamin auttaessa Kaleb-ukkoa yhtä hellävaroen kuin ammoiden Kaleb oli häntä auttanut kaatuvan puun vähältä ruhjottua hänet kuoliaaksi metsässä.

Leirissä tavattiin Sam. Poika hämmästytti suuresti tämän roikan nähdessään, sillä hän ei tietänyt mitään päivän tapauksista, ja kamalan suuri oli hänen pettymyksensä, kun hän kuuli, mihin seikkailuun oli jäänyt osallistumatta.

Kaleb näytti yhä kalpealta ja sairaalta, kun pääsi tulelle, ja Raften sanoi: — Sam, mene kotiin ja pyydä äitiä antamaan vähän viinaa.

— Ei sitä varten tarvitse mennä niin kauaksi, sanoi Jan, — tällä miehellä on pullo taskussaan.

— Minä en huolisi pisaraakaan siitä, mitä hänellä on, ja vielä vähemmän tarjoaisin sitä *sairaalle ystävälle*, vastasi William.

Sam lähti sen vuoksi noutamaan viinaa ja palasi takaisin puolen tunnin kuluttua.

— Kas tässä, Kaleb, sanoi William, — juo nyt tämä, niin jaksat paremmin, ja maljan tarjotessaan hän tunsu ystävyytensä entistä toveria kohtaan heräävän jälleen henkiin.

Samilla oli sinä aamuna kotiin lähtiessään ollut mielessään tärkeä päätös. Hän oli mennyt suoraan äitinsä luo ja tälle kertonut kaiken, mitä tiesi revolverista ja Kalebin kanssa syntyneestä riidasta, ja heillä molemmilla oli sitten ollut pitkä, mutta epätydyttävä keskustelu isän kanssa. Raften oli jyrkkä kuten tavallisesti. Rouva Raften oli tyyni ja selkeäjärkinen. Sam oli sukkela. Seurauksena siitä oli, että Raften kärsi täydellisen tappion, vaikkei tahtonutkaan sitä myöntää. Sam palasi leiriin osaksi pettymystä tuntien, mutta saikin siellä nähdä kaiken sen tapahtuneen, minkä vuoksi oli taistellut — isänsä ja erämiehen sopineen. Vielä pari tuntia sitten he olivat olleet veriviholliset, mutta tappelu oli heidät sovittanut. Vaikka Raften olikin järkisyillä osoitettu olevan väärässä, hän oli vain tuntenut entistä suurempaa katkeruutta sitä miestä kohtaan, jota hän ilmeisesti oli kohdellut epäoikeudenmukaisesti, mutta se, että hän sai tätä samaista miestä auttaa suurimman vaaran hetkellä, pani vaakakupin kallistumaan toiselle puolelle.

XXVI

TALON TAKAISIN SAANTI

Oi leirituli taikavoimaasi! Ei mikään vihamielinen tunne kykene kauan kestämään hehkuasi. Saman

leiritulen ääressä toisensa tavatessaan miehet joutuvat lähemmäksi toisiaan, käsittävät paremmin toisensa ja laskevat pysyvän ystävyuden perustuksen. "Minä olen elänyt hänen kanssaan saman nuotion ääressä!" riittää selittämään mitä erilaisempien miesten keskinäisen sydämellisyyden, ja eräelämän ajat ovat onnellisten, kirkkaiden ja kautta elämän kestävien muistojen päiviä.

Saman leiritulen ääressä istuminen on aina ollut pyhitetty side, ja Raftenin metsissä toistui nyt sama kohtaaminen kuin kaksikymmentä vuotta aikaisemmin, ja siitä oli kiittäminen kuukausi takaperin sytytettyä leiritulta — pyhää tulta! Kuinka hyvin se suoritettiin tehtävänsä! William ja Kaleb istuivat jälleen hyvinä tovereina saman leiritulen ääressä, ja vaikka seurustelu vielä tuntuikin kankealta, niin oli se kuitenkin hyvä toverisuhde.

Raften oli seudun virkamies. Hän lähetti Samin viemään sanaa poliisille, että tämän oli tultava vankia hakemaan. Jan lähti taloon ruokavaroja noutamaan ja tuomaan rouva Rafteniä paikalle, ja Gui meni kotiin kertomaan hämmästyttävää juttua viimeisistä urotöistään. Maankiertäjä-roisto sidottiin lujasti puuhun kiinni, Kaleb makasi tiipiissä.

Raften meni muutamaksi minuutiksi sisään, ja ulos tultuaan hän huomasi roiston kadonneen. Hänen nuoransa oli leikattu, ne eivät olleet luisuneet irti. Kuinka mies olisi voinut päästä avutta karkuun?

— Oli miten oli, sanoi Raften. — Tuota nelisormista kättä on helppo seurata. Kaleb, eikös se ollut Bill Hennard?

— Niin luulen.

Miehet juttelivat sitten kauan keskenään. Kaleb kertoi, kuinka hän oli menettänyt revolverinsa — hän asui silloin vielä Poguen ja tämän vaimon kanssa omassa talossaan — ja kuinka se oli taas löytynyt. He muistivat kumpikin, että Hennard oli ollut lähellä heidän riidellessään hevoskaupasta. Paljon saatiin täten selville, mutta paljon jäi vielä selvittämättäkin.

Mutta yksi asia oli varma. Kalebilta oli petoksella viety kaikki, mitä hän omisti, sillä oli vain päivän kysymys, milloin Pogue Saryannista välittämättä häikäilemättömästi ajaisi Kalebin talosta pois, tulemaan toimeen miten voi.

Raften istui ja ajatteli kauan aikaa, sitten hän sanoi:

— Kaleb, tee sinä juuri niin kuin minä sanon, niin saat talosi takaisin. Ensiksikin minä lainaan sinulle tuhat dollaria yhdeksi viikoksi.

Tuhat dollaria!!! Kalebin silmät lensivät selko selälleen, mutta mitä sitten piti tapahtua, sitä hän ei saanut sillä hetkellä tietää, sillä pojat palasivat takaisin ja keskeyttivät juttelun, mutta myöhemmin vanha erämies sai täydet ohjeet.

Kun rouva Raften sen kuuli, niin hän hämmästytti sanattomaksi. Tuhat dollaria merkitsi Sangerissa samaa kuin satatuhatta dollaria jossakin suurkaupungissa. Se oli aivan tavaton rahamäärä ja rouva Raftenin henkeä oikein salpasi.

— Tuhat dollaria, William! Kuules nyt, eikö se pane liian kovalle koetukselle miehen rehellisyyttä, sinä kun hänen mielestään vielä olet hänelle velkaa? Onko viisasta tehdä niin?

— Heheh! sanoi William. — En minä ole mikään rahanlainaaja enkä keväällinen ankanpoikanenkaan. Tuossa on se raha, jonka minä hänelle lainaan, ja Raften veti esiin kimpun väriä seteleitä, jotka hänellä sattuiivat olemaan väliaikaisesti hallussaan, koska hän oli virkamies.

— Siinä on ehkä viisi tai kuusi sataa dollaria, mutta se melkein riittää.

Kaleb jätettiin kuitenkin siihen uskoon, että se oli todellista rahaa, ja kaikin puolin neuvot saatuaan hän seuraavana päivänä ilmestyi taloonsa — Poguen taloon — kolkutti oveen ja astui sisään.

— Hyvää huomenta, isä, sanoi Saryann, sillä hänessä oli sentään jonkin verran säädyllisyyttä ja hyvää sydäntä.

— Mitä te täältä haette? tiuskaisi Dick vihaisesti. — Johan on tarpeeksi kiusallista, kun pitää teitä maallaan suvaita, mitä teidän vielä tarvitsee käydä täällä nuuskimassa yöllä ja päivällä!

— Ole vaiti Dick; sinä unohdat —

— Unohdanko — en minä unohda mitään, kivahti Dick vaimonsa puheen keskeyttäen. — Hänen piti auttaa työssä ja talon askareissa, mutta hän ei tee mitään, vaan tahtoo elää meidän kustannuksellamme.

— Älähän nyt suotta, ei teidän tarvitse kauan pitää minua vaivananne, sanoi Kaleb surkean näköisenä tuoliin hoiperrellessaan. Hänen kasvonsa olivat kalpeat ja hän näytti sairaalta ja tutisevalta.

— Mikä teitä vaivaa, isä?

— Voi, minä olen kovin sairas. Ei minusta enää ole mihinkään. Ei kulu monta päivää, ennen kuin minusta pääsette.

— Suuri suru! mutisi Dick.

— Mi — minä annoin teille taloni ja kaikki, mitä minulla oli —

— Lakatkaa voivottelemasta. En minä jaksa sitä kuunnella.

— Ainakin melkein — kaikki. Mi — min — minä — en sanonut mitään pienestä — voi — voi — setelitukosta, joka minulla oli tallessa. Mi — minua — viluttaa niin kovasti.

— Dick, tee tulta, sanoi vaimo.

— En minä aio ruveta hulluttelemaan. Nythän on tukahduttavan kuuma.

— Ei niitä ole paljon, jatkoi vapiseva vanhus, tuhannen-viivisataa — dollaria. Ne on minulla tässä, hän sanoi ja veti taskustaan setelikäärön.

TUHAT VIISISATAA DOLLARIA! Kaksi kertaa enemmän kuin koko talon ja tavaran arvo oli. Dickin silmät olivat päästä pullistua, ja Kaleb piti huolta siitä, että valkoisen revolverinkin kahva oli näkyvässä.

— Isä hyvä, huudahti Saryann, — te olette sairas! Minä menen ja haen teille vähän viinaa. Dick, tee tuli. Isä on kylmä kuin jää.

— Niin — tulta — olkaa niin hyvät — minua — niin — puistattaa — vilu.

Dickille tuli nyt kiire, ja pian isossa liedessä leimusi mahtava tuli ja huone kävi sietämättömän kuumaksi.

— Kas tässä, isä, juokaa vähän viinaa ja vettä, sanoi Dick aivan toisenlaisella äänellä. — Jos minä toisin vähän kiniiniä?

— Ei, ei — minun on nyt parempi olla; mutta minun piti sanoa — minä en enää elä kuin muutaman päivän, ja kun minulla ei ole laillista perillistä — niin tämä raha menee hallitukselle, mutta minä puhuin lakimiehen kanssa, eikä minun muuta tarvitse — kuin — lisätä — joku sana lahjakirjaan — talonkirjaan — niin tämä tulee mukana — ja oikeinhan se onkin, että te saatte tämänkin. Vanha Kaleb tutisi kiireestä kantapäähän ja yski kamalasti.

— Voi isä, antakaa minun lähettää tohtoria hakemaan, pyyteli Saryann, ja Dick lisäsi heikosti: — Niin isä, antakaa minun mennä tohtoria hakemaan.

— Ei, ei; antaa olla. Ei tarvitse lähteä. Pian minä olen paremmassa paikassa. Onko teillä lahjakirja täällä?

— On, se on Dickin arkussa. Dick juoksi testamenttia hakemaan, sillä näihin aikoihin ei rekisterijärjestelmä vielä ollut Kanadassa voimassa; se joka omisti testamentin, omisti talonkin, ja testamentin menetyks merkitsi samalla maankin menetystä.

Vanhus hypisteli vapisten rahoja ikään kuin lukeakseen ne — joo — juuri — tuhatviisisataa, kun Dick astua kopisteli portaita alas testamenttia tuoden.

— Onko teillä — kynää — ja mustetta?

Dick lähti hakemaan kuivanutta mustepulloa ja Saryann talon kynää etsimään. Kalebin käsi vapisi lujasti, kun hän tarttui asiakirjaan ja tarkasti huolellisesti sitä — niin, tämä se oli — sama paperi, joka hänestä oli tehnyt keppikerjäläisen. Hän vilkaisi sukkelaan ympärilleen. Dick ja Saryann olivat huoneen toisessa päässä. Hän nousi ylös ja astui askelen eteenpäin ja nakkasi testamentin loimuavaan tuleen. Revolveri oikeassa ja hiilihanko vasemmassa kädessään hän seiso suorana ja lujana, kaikki heikkouden oireet olivat hävinneet; hänen silmänsä paloivat ja jyrkällä ja käskevällä äänellä hän kahahti: — *Älä tule!* ja ojensi pistoolin, kun Dick hyökkäsi testamenttia pelastamaan. Muutamassa sekunnissa se paloi poroksi ja sen mukana, kuten kaikki tiesivät, Poguein kaikki oikeudet taloon ja tavaraan, sillä Kalebin omat talonkirjat olivat Downey's Dumpissa holvissa.

— Ja nyt, jyrisi Kaleb, te ilkeät kerjäläiset, ulos minun huoneestani! Pois minun maaltani ja

koettakaapa koskea vähänkään minun tavaraani.

Hän korotti äänensä ja huusi: "Selvä" ja löi pöytään kolmesti. Ulkopuolelta kuului askeleita. Sieltä tuli Raften kahden miehen kanssa sisään.

— Virkamies Raften, häädä, ole hyvä, nämä tunkeilijat talostani.

Kaleb myönsi heille muutaman minuutin aikaa, että he saivat kerätä omat vaatteensa. Sitten he lähtivät jalan Downey's Dumpiin vimmattuina voimattomasta raivosta, pennittöminä kulkureina, jollaiseksi olivat tahtoneet tehdä vanhan Kalebin.

Nyt vanhus oli taas saanut omaisuutensa haltuunsa ja asui vanhassa kodissaan. Kun miehet olivat vaihtaneet karkeitä onnentoivotuksiaan ja nauraneet hillittömät naurunremahduksensa juonen menestymisen johdosta, otti Raften puheeksi rahat ja vaikenä sitten odottaen, mitä Kaleb tekisi. Vanha kunnan Kaleb veti käärön taskustaan.

— Tuossa se on, Bill. Minä en ole edes lukenut niitä, ja monet tuhannet kiitokset vain. Jos koskaan tarvitset ystävää, niin tule luokseni.

Raften naurahteli, luki setelit ja sanoi: "Kaikki ovat!" Eikä Kaleb vielä tänä päivänäkään tiedä, että se omaisuus, joka hänellä sinä päivänä oli kädessään, oli paljasta arvotonta paperia.

Kun vanha erämies viikkoa myöhemmin yksinään valmisti illallistaan, kolkutti joku hiljaa ovelle.

— Sisään!

Nainen astui sisään. Turkki oli hyökännyt muristen ylös, mutta heilutti nyt häntäänsä, ja kun nainen kohotti harsoaan, niin Kaleb tunsi Saryannin.

— Mitä sinä tahdot? kysyi Kaleb vihaisesti.

— Ei se ollut minun syyntä, isä, te tiedätte kyllä, ettei ollut. Ja nyt hän on hylännyt minut ikipäiviksi. Hän kertoi lyhyesti surullisen elämäkertansa. Dick oli nainut hänet talon mutta ei hänen itsensä vuoksi, ja kun talo oli menetetty, ei enää huolinut vaimostakaan. Hän oli viettänyt huonoa elämää, "paljon huonompaa kuin kukaan saattoi aavistaakaan", ja nyt hän oli suurin sanoin ilmoittanut vaimolleen, että tämä sai mennä sen pitkän tien.

Kalebin kuuma kiukku ei koskaan kestänyt kuin viisi minuuttia. Hän epäilemättä tiesi, että juttu oli tosi, sillä entinen järjestys saatettiin talossa voimaan, ja Saryannin taloutta hoitaessa vanhus vietti huoletonta elämää kuolemaansa saakka.

Pogue katosi; ihmiset sanoivat hänen menneen Yhdysvaltoihin. Nelisormista maankiertäjää ei sen koommin kuulunut, ei näkynyt, ja näihin aikoihin suuret varkaudet ja ryöstöt seudulla lakkasivat. Kolme vuotta myöhemmin saatiin kuulla, että kaksi rosvoa oli ammuttu heidän paetessaan amerikkalaisesta vankilasta. Toinen heistä epäilemättä oli Dick Pogue, ja toinen kuvattiin isoksi mustaksi mieheksi, jolla oikeassa kädessään oli vain neljä sormea.

XXVII

KILPAILEVA HEIMO

Talon takaisin saantia oli Sangerin tavan mukaan juhlittava tilaisuudella, joka sai suurten tupaantuliaisten muodon, ja Raftenit, Burnsit ja Boylet kokoontuivat sinne miehissä, koska Charless oli Kalebin vankka ystävä. Intiaanijoukko oli siellä kunniaissa, sillä Kaleb käsitti, että tästä ilosta oli kokonaan kiittäminen heidän leirihommaansa.

Kaleb sovitteli Charless Boylen ja William Raftenin välejä sillä seurauksella, että he unohtivat riitansa — ainakin joksikin aikaa — ja kertoilivat juttuja varhaisilta metsästysajoiltaan Janin ja heimon iloksi. Siellä oli neljä muutakin poikaa, jotka Pikku Majava nyt tapasi ensi kerran. Nämä olivat Wesley Boyle, tummaihoinen, matalaotsainen, vilkas, Samin ikäinen poika; hänen veljensä Peter, joka oli kahdentoista vaiheilla, vaaleaverinen, lihava, pisamakasvoinen ja aivan merkillisesti karsaaseen katsova; ja heidän serkkunsa Charless Boylen nuorempi, joka oli hyvänahkainen, huolimaton ja aina valmis tirskkumaan; ja vielä Cyrus Digby, hieno kaupunkilaispoika, joka oli maalla vieraisissa ja tavallisesti esiintyi valkeissa

kalvosimissa ja sängen korkea pystykaulus kaulassa. Sangerin intiaanileiri herätti näiden poikain villkasta mielenkiintoa, ja yksi Kalebin tuliaisjuhlan seurauksia oli, että muodostui toinen intiaaniheimo, johon kuuluivat kolme Boylea ja heidän kaupunkilaistoverinsa.

Koska enemmistö näistä oli Boyleja ja heidän metsästysmaitaan suolammikon ympärysmetsät ja varsinkin koska he olivat lukeneet intiaaneista, jotka nimittivät itseään boileriksi,[8] niin hekin käyttivät tätä nimeä. Wesley luonnollisesti oli heidän johtajansa. Hän oli valpas ja voimakas ja lisäksi toimintatarmoinen, joten hänestä tuli oiva päällikkö. Kyömynenänsä, mustain hiustensa ja silmäinsä ansiosta hän sai nimekseen "Musta Haukka", joka sattui muutoinkin kohdalleen. Kaupunkilaispoika, joka oli suurta melua pitävä keikari eikä tehnyt sanottavasti työtä, sai nimekseen "Sininärhi". Peter Boylesta tuli "Rantasipi"[9] ja Charless sai ainaisen tirkkumisensa ja kahden ison esiin pistävän etuhampaansa vuoksi nimekseen "Orava".

He rakensivat leirinsä niin sangerilaisten malliseksi kuin suinkin ja omaksuivat heidän tapansa; mutta alusta alkaen heimojen välille syntyi kiivas kilpailu. Sangerilaiset mielestään olivat erätietojen puolesta paljon vanhempia ja kokeneempia. Boilerit mielestään tiesivät yhtä paljon ja enemmänkin, ja heitähän oli yksi enemmän. Kiihkeä kilpailu johti julkisotaan. Syntyi yleinen tappelu nyrkein ja savikokkarein; tämä ei ottanut ratketakseen. Järjestettiin silloin johtajien välillä kaksintaistelu, ja Musta Haukka voitti tappelun ja otti Tikan päänahan. Boilerit riemuitsivat riivastusti. He päättivät valloittaa väkiryynnäköllä koko Sangerin leirin, mutta kun molemmat heimot joutuivat käsikähmään, niin ei tappelussa taaskaan saavutettu ratkaisua. Gui sai kuitenkin suurenmoisen voiton Charlessista ja voiton hetkellä anasti hänen päänahansa.

Pikku Majava lähetti nyt kaksintaisteluvaatimuksen Mustalle Haukalle. Siihen suostuttiin uhmaten. Taas Boilerien päällikkö selvisi voittajana ja anasti uuden päänahan Pikku Majavan saadessa kovan selkäsaunan ja silmänsä alle mustelman, mutta vihollinen perääntyi.

Jania oli Bonnertonissa aina pidetty arkana poikana, mutta tämä johtui suureksi osaksi hänen liian ankarasta kotikasvatuksestaan. Sanger sai aikaan suuria muutoksia. Se että talon isäntä kohteli häntä arvonannolla, oli hänelle aivan uusi ilahduttava kokemus. Se kehitti hänessä omanarvon tuntoa. Metsäelämä oli ihmeteltävässä määrässä kehittänyt hänen itseluottamustaan ja parantanut terveys kannusti hänen rohkeuttaan. Niinpä seuraavana päivänä, vihollisen jälleen lähestyessä koko voimallaan, Jan kaikkien hämmästykseksi taas haastoi Mustan Haukan kaksintaisteluun. Oikeastaan se hänen puoleltaan kysyi tavatonta epätoivoista voimanponnistusta, sillä toista on haastaa tappeluuun poika, jonka luulee voittavansa, toista sellainen, jolta on juuri edellisenä päivänä saanut selkäänsä. Ja totta puhuen Jan tekikin sen pelolla ja vavistuksella; mutta siinäpä rohkeus juuri piilikin — että meni eteenpäin, vaikka pelko käski pakenemaan.

Aivan varma asia on, ettei hän vuotta aikaisemmin olisi uskaltanut ryhtyä moiseen tappeluuun, ja nytkin hän teki sen vain siitä syystä, että hän oli huomannut Mustan Haukan olevan vasenkätinen, ja keksinyt keinon, miten tätä seikkaa saattoi käyttää hyväkseen. Taisteluvaatimus oli kaikille suuri yllätys, mutta vielä enemmän he hämmästyivät, kun Pikku Majava heimonsa iloksi sai loistavan voiton.

Tästä innostuneina he karkottivat boilerit koko kentältä, ja Sam ja Jan kumpikin anastivat päänahan.

Sangerilaiset pitivät samana iltana neuvottelun ja päänahkakarkelon taivasalle viritetyn tulen ympärillä. Lähettiin hakemaan rohtomiestäkin mukaan.

Karkelon jälkeen päällikkö Majava, joka oli maalannut kasvonsa mustelman salatakseen, piti puheen. Hän arveli, että boilerit varmaan hakisivat lisäväkeä ja koettaisivat uudistaa hyökkäyksen ja että sangerilaistenkin sen vuoksi pitäisi lisätä joukkoaan.

— Minä annan Charlessille selkään vaikka koska, kimitti Gui ylpeänä ja heiluttaen anastamaansa päänahkaa.

Mutta rohtomies sanoi: — Jos minä olisin teidän sijassanne, pojat, niin minä koettaisin saada aikaan rauhan. Nyt kun te olette voittaneet, teidän pitäisi kutsua ne suureen pou-vouhun.

Nämä tapaukset sitten johtivat molempien heimojen kohtaukseen täysissä sotamaaleissa.

Päällikkö Tikka puhui joukoille ensin: — Kuulkaas, pojat — veljet päälliköt, piti sanomani — ei tämä tappeleminen lyö leiville. Meillä on lystimpää, jos teemme yhdessä työtä. Ollaan ystäviä ja yhdytään samaan heimoon. Kun on monta miestä, niin on aina haus Kempaa.

— Hyvä juttu, sanoi Musta Haukka, mutta heimo nimitetään boileriksi, sillä meitä on enemmän, ja minusta tulee ylipäällikkö.

— Siinä olet väärässä. Rohtomiehemme mukaan luettuna meitä on yhtä monta ja painavampaa. Meillä on parempi leiri — meillä on uimalammikko, ja me olemme vanhempi heimo, puhumattakaan menestyksistä, joita meillä oli vast'ikään eräissä pikku koetuksissa, jotka nuorinkin meistä muistaa, ja Gui irvisti, kun hänen urotyöhönsä näin ilmeisesti viitattiin.

Uimalammikko se oikeastaan oli, joka asian ratkaisi. Boilerit päättivät äänestyksen jälkeen yhtyä sangerilaisiin. Heillä oli vain kymmenen päivää lomaa, sangerilaiset olivat saaneet viikon pidennyksen ja kaikki tiesivät, että aika tulisi parhaiten käytetyksi, kun yhdyttäisiin lampileiriin. Nimipulman ratkaisi Pikku Majava:

— Boilersoturit, hän sanoi, intiaanien tapa on jakaa heimot sukukuntiin. Te olette boilerien sukukunta. Mutta me kaikki asumme Sangerissa, niin olemme Sangerin intiaaneja.

— Kenestä ylipäällikkö?

Mustaa Haukkaa ei vähääkään haluttanut alistua Tikan johtoon, koska hän oli antanut tälle selkään, eikä Tikka suostunut sellaiseen ylipäällikköön, joka kuului alempaan heimoon. Joku ehdotti, että Pikku Majavasta tehtäisiin päällikkö, mutta uskollisuudesta veljeään Tikkaa kohtaan Jan kieltäytyi.

Parempi kun jätätte sen asian ratkaisematta muutamaksi päiväksi, kunnes paremmin tutustutte, oli rohtomiehen viisas ehdotus.

Se päivä ja seuraavakin vietettiin leirissä. Boilerien täytyi tehdä tiipiinsä ja valmistaa vuoteensa. Sangerilaiset autoivat reippaasti talkoilla.

Seuraavana puuhana oli jousien ja nuolien teko. Pikku Majava ei vielä ollut kokonaan uusinut maankiertäjän hävittämää varastoaan. Säkkihirven metsästyksestä tuli toisena päivänä miellyttävä vaihtelu, vaikka olikin yhteensä vain kaksi jouta, ja boilerit alkoivat älytä, että he erätiedossa tosiaan olivat paljon jäljellä sangerilaisista.

Uinnissa Musta Haukka oli helposti ensimmäinen. Tämä tietysti suuresti lisäsi hänen mielenkiintoaan uimalammikkoa kohtaan, ja hänen ansionsa etupäässä oli, että siihen myöhemmin tehtiin kanootti.

XXVIII

VALKOISEN MIEHEN ERÄTIETOA

Musta Haukka opetti heimolle uuden leikin, jota hän sanoi "arvioimiseksi".

— Pitkähkö matka on tästä tuohon puuhun? hän kysyi, ja kun kukin oli kirjoittanut paperille arvionsa, matka mitattiin, ja tavallisesti Tikka taikka Musta Haukka osasivat lähimmäksi oikeata. Gui näki yhä pisimmälle, minkä vuoksi hän aina ehdotti tätä leikkiä, kun haluttiin huviohjelmaan jotakin vaihtelua.

Mustan Haukan ehdotuksesta Jan järjesti myös uuden kisan, jonka nimi oli "valkoisen miehen erätieto".

— Voitteko jäljistä sanoa, hän kysyi, kuinka korkea koira on?

— Emme; et sinä liioin eikä kukaan muukaan, vastattiin siihen melkein pä halveksivasti.

— Voinpa. Mitatkaa sen etukäpälän jäljen pituus, kertokaa tämä luku kahdeksalla, niin saatte olkain korkeuden. Koettakaapa, niin saatte nähdä. Pienen koiran jälki on 5,8 cm ja korkeus 45 cm:n vaiheilla, lammaskoira, jolla on 7,5 cm:n jälki, on 58 cm korkea ja suuri koira jonka jälki on 10 cm, 75-80 cm korkea.

— Minä lyön vetoa, että minä näyttelyssä näin koiran, joka tekisi tenän, intti Sam. — Se oli yhtä pitkä kuin minun kaksi käsivarttani, ja käpälät sillä oli kuin nuorella karhulla, mutta ei se ollut tiiltä korkeampi. Se oli melkein kuin perhosen toukka, paitsi että jalkoja oli vain neljä, yksi pari aivan kummassakin päässä. Ne olivat niin kaukana toisistaan, ettei se voinut kulkea tasajalkaa. Se oli kuin piirongin alla kasvanut. Minun mielestäni niin kovin lyhyitä jalkoja olisi pitänyt antaa enemmän. Yksi rivi keskellä olisi ollut kohtuullista.

— Niin, kyllä minä tunnen sen rakin. Se on mäyräkoira. Mutta ei epämuodostuneita voi lukuun ottaa;

ei muuta kuin tavallisia koiria. Ja tämä sääntö sopii kesyttömiinkin eläimiin — nimittäin susiin ja kettuihinkin ja muihin eläimiin. Aihetta sitten muuttaen Majava jatkoi:

— Voitteko varjosta sanoa, kuinka korkea puu on?

- Sitä emme ole koskaan ajatelleet. Kuinka se käy päinsä?

— Odottakaa, kunnes oma varjonne on yhtä pitkä kuin te itsekkin — nimittäin kahdeksan aikaan aamulla ja neljän aikaan iltapäivällä — sitten mitatkaa puun varjon pituus. Silloin on puukin yhtä pitkä kuin sen varjo.

— Jos sillä tavalla mittaa, niin siihenhän kuluu koko päivä, eikä voi mitata metsässä eikä pilvisenä päivänä. Kyllä minä sitten mieluummin arvaan, virkkoi Musta Haukka.

— Minä lyön päänahkani vetoa, että minä tiedän tuon puun korkeuden kiipeämättä siihen ja osaan tarkempaan kuin te arvaamalla, sanoi Pikku Majava.

— Ei, en minä lyö päänahkaani vetoa tuommoisen vuoksi — mutta pannaan vetoa astianpesuvuoro.

— No hyvä. Kuinka korkealla on tuon puun latva?

— Ei oteta latvaa, sinne emme voi nousta mittaamaan, mutta sanotaan tuo oksa, vastasivat toiset. Kuules Tikka, ole sinä tuomarina.

— Enpä, minä tahdon olla mukana arvaamassa. Se joka häviää, ottaa jokaisen toisen ensimmäisen astianpesuvuoron.

Musta Haukka tähtäili oksaa huolellisesti ja kirjoitti sitten muistiin arvion.

Sam sanoi: — Musta Haukka! Maa on joltisenkin epätasaista. Tahtoisin tietää tarkkaan, mistä kohdasta tyveä se mitataan. Merkitsepä se nappulalla!

Musta Haukka astui puun juurelle ja pisti sinne valkoisen nappulan antaen samalla tietämättään Tikalle mittakaavan, mitä vaille tämä oli, sillä poika tiesi, että Musta Haukka oli noin puolitoista metriä pitkä. Arvioiden sitten puun pituutta Mustan Haukan seisoessa puun alla Sam kirjoitti muistiin kymmenen ja puoli metriä.

Nyt oli Janin vuoro mitata se "valkoisen miehen erätiedolla", hänen omia sanoja käyttäksemme. Hän leikkasi salon, joka oli tarkkaan kolme metriä pitkä, ja valiten sileimmän paikan astui 18 metrin päähän puusta, pisti salon pystysuoraan maahan ja meni sitten maahan vatsalleen sellaiseen paikkaan, että hänen silmänsä oli puun tyven tasalla ja samalla suoralla salon pään ja puunoksan kanssa. Tähän paikkaan hän löi nappulan.

Nyt hän mittasi, kuinka pitkä matka oli tästä "silmanappulasta" salon juureen. Matkaa oli 9,3 m. Sitten hän mittasi etäisyyden silmanappulasta puun juurella olevaan nappulaan; sitä oli 26,1 m. Koska 3 m:n salko kohtasi linjan 9,3 m:n päässä, niin suhtautui 9,3 3:een samoin kuin 26,1 oksan korkeuteen maasta. Tästä saatiin 8,4 m. Yksi pojista kiipesi nyt puuhun ja mittasi oksan korkeuden. Se oli 8,7 m, joten Jan sai loistavan voiton.

— No, te tarkat arvailijat, tahdotteko yrittää uuden kerran, niin pääsette vähän helpommalla tällä kertaa. Jos arvaatte niin, ettei ole vikaa kuin kolme metriä puoleen tai toiseen, niin voitatte. Minä en pyydä muuta kuin puoli metriä liikuntavapautta.

— No, hyvä juttu. Katso puusi.

— Tällä kertaa ei mitata puuta, vaan kuinka pitkä matka on lammikon poikki tästä nappulasta tuohon pieneen hemlockiin. Kirjoittakaa muistiin arvionne, niin minä näytän teille toisen kepposen.

Sam tähtäili kovin tarkkaan ja kirjoitti 12 m. Wes kirjoitti 13,5 m.

— Minä tahdon päästä mukaan tällä kertaa. Minä näytän teille, kuinka sitä... huudahti Gui tavalliseen tapansa ja kirjoitti 15 metriä.

— Arvatkaa kaikki päänahkoja vastaan, ehdotti Orava, mutta tätä pidettiin liian vähäpätöisenä päänahan hintana, ja astiainpesu määrättiin taas tappiolle joutuvain rangaistukseksi. Toisetkin pojat tulivat nyt kirjoittamaan arvionsa, jotka eivät paljon poikenneet päällikön arviosta 13,2 m, 13,8 m ja 14,7 m.

— Nyt se sanotaan tarkkaan, ja Pikku Majava otti kolme suoraa salkoa, jotka olivat tarkalleen yhtä suuret, ja kiinnitti ne nappuloilla kolmioksi jättäen nappulat hieman koholle. [Kirjassa on piirroksset

mittauksesta.] Kolmion hän asetti rannalle ABC:hen, tähdäten AB:n niin, että se osoitti suoraan pieneen hemlokkiin D ja löi sitten maahan kolme nappulaa tarkkaan kolmion kolmen nappulan alle. Sitten hän siirsi kolmionsa EFG:hen ja asetti sen siten, että FG oli samalla suoralla kuin AC ja EG samalla D:n kanssa. AGD siis ilmeisestikin oli tasasivuinen kolmio; viivan DH siis täytyy olla seitsemän kahdeksasosaa viivasta AG. AG oli helppo mitata, ja sen pituus oli 21 m. 7/8 21:stä on 18,3 m. Kun lammikon todellinen leveys mitattiin nauhalla, niin se oli 18 m, ja Jan oli siis arvannut melkein paikalleen, mutta Gui väitti, ettei hän ollut erehtynyt 3 m enempää, kun oli arvannut 15 m, ja se myönnettiin. Näin voittajia oli kaksi — kaksi jotka saivat vapautuksen astiain pesusta, mutta Haukansilmän pöyhkeily kävi nyt aivan sietämättömäksi. Hän ei koskaan sen koommin arvannut näin lähelle, mutta näin suuren voiton jälkeen eivät mitkään harhaiskut enää saaneet häntä hämmentymään.

Samia valkoisen miehen erätieto huvitti etupäässä Janin vuoksi, mutta Mustaan Haukkaan tieto itse ilmeisestikin teki suuren vaikutuksen.

Tämä valkoisen miehen erätieto oli kuitenkin Janille sangen yksinkertaista, ja hän tarjoutui opettamaan sitä muille intiaaneille, mutta näiden mielestä se liiaksi "haiskahti koululta." Äänestyksen jälkeen he antoivat hänelle "kupin". Mutta kun Raften kuuli sen, niin hän huudahti ihmetellen ja ihailleen: "Soo-o, mutta sehän on mahtavaa!" eikä tyytynyt ennen kuin kupista tuli "suuri kuppi".

— Kuules Majava, sanoi Tikka murheellisena menneitä muistellen, jos koiran etujalka on yhdeksän senttimetriä pitkä ja seitsemän leveä, niin minkä värinen on sen hännän pää?

— Valkoinen, vastasi toinen heti, sillä koira, jolla on sen kokoinen ja muotoiset jalat, luultavasti on keltainen ja keltaisella koiralla aina on valkoisia karvoja hännän päässä.

— Niin, mutta ei tällä, sillä sen häntä oli katkaistu jo sen nuoruuden päivinä.

XXIX

PITKÄ SUO

Heimojen sopu ei kuitenkaan ollut likimainkaan mallikelpoinen. Musta Haukka pyrki olemaan riitaisa. Hän oli vankempi kuin Jan. Hän ei saanut päähänsä, kuinka häntä hintelämpi ja nuorempi poika oli saanut hänet nakatuksi nurin, ja hän halusi koettaa uuden kerran. Mutta Jan vahvistui päivä päivältä. Hän oli sukkela ja sangen jäntevä. Ensimmäisessä tappelussa, joka oli kokonaan nyrkkeilyä, hän oli saanut rökkiinsä; toisessa koetuksessa, joka maksoi hänelle niin suuren ponnistuksen, hän oli keksinyt jonkinlaisen vapaapainijärjestelmän ja oli voittanut etupäässä ainoalla kepposellaan. Mutta Musta Haukka ei ollut tulokseen tyytyväinen, ja vaikkei hän halunnutkaan antaa varsinaista taisteluhaastetta, niin hän ehdotti kuitenkin muutaman päivän rauhantilan jälkeen, että kokeeksi hyvässä sovussa painittaisiin päänahoista.

— Nyrkkejä ei saa käyttää! Sitä Jan juuri tahtoikin, ja suurin poika lensi tallukat taivasta kohti. — Jos joku toinen boileri haluaa koettaa, niin olen mielihyvin hänen käytettävissään, sanoi Jan hieman pöyhistyneenä kohottaessaan ilmaan Mustalta Haukalta samaansa toista päänahkaa.

Hänen suureksi hämmästyksekseen Sininärhi, kaupunkilaispoika, suostui koettamaan, ja vielä enemmän hän hämmästyi, kun kaupunkilaispoika nakkasi *hänet* nurmelle selälleen.

— Kolmas kerta toden sanoo! huusi Tikka sukkelaan ystävänsä parasta katsoen, vedoten vanhaan kirjoittamattomaan lakiin, jonka mukaan kaksi parasta kolmesta voittaa, ellei ole edestäpäin sovittu, että yksi ainoa koetus, jota tavallisesti sanotaan "äkkikuolemaksi", ratkaisee kiistan.

Jan tiesi nyt saaneensa arvoisensa vastustajan. Hän väisti odottaen sopivaa alkua — kävi kiinni — sulki otteensa — ja luuli jo saaneensa toisen selälle, mutta vastustaja luisui ajoissa syrjään ja antoi periksi, sen sijaan että olisi vastustanut, ja niin molemmat kaatuivat nurin ja tarrautuivat toisiinsa kirein ottein. Minuutin voitto näytti epätietoiselta.

— Pidä puolesi, Jan.

— Anna sille köniin, Sininärhi.

Mutta Jan työnsi sukkelasti ulos toisen koipensa, sai vähän vipuvoimaa ja käänsi kaupunkilaispojan selälleen.

— Hurratkaa Pikku Majavalle!

— Vielä yksi yritys! Nyt ovat tasoissa! huusi Musta Haukka.

Taas käytiin kiinni, mutta Jan oli nyt vielä entistäkin varovaisempi. Kaupunkilaispoika läähätti kovasti. Todellinen voimain mittely oli jo tapahtunut, ja boileri kellistyi varsin helposti.

— Kolme hurraata Pikku Majavalle! Neljäs päänahka karttui hänen kokoelmaansa, ja Sam taputti häntä selkään Sininärhen kaivaessa taskustaan peilin ja kamman ja suoriessa hiuksensa.

Mutta johtajakysymyksen ratkaisu ei tällä tavoin paljoakaan edistynyt, ja kuullessaan asian yhä vielä olevan samalla kannalla, rohtomies sanoi:

— Pojat, tiedättehän, että kun on epäilystä siitä, kenestä johtaja, niin ainoa keino on se, että kaikki päälliköt eroavat ja toimitetaan uusi vaali. Pojat noudattivat neuvoa, mutta tuli uusi umpimutka. Pikku Majava ei suostunut ehdokkaaksi. Tikka sai kolme ääntä, Musta kotka neljä ja Gui yhden (omansa), eivätkä sangerilaiset tyytyneet tähän tulokseen.

— Odotetaan siksi, että on käyty vaikealla retkellä — silloin nähdään, kuka on oikea päällikkö — sitten toimitetaan uusi vaali, ehdotti Pikku Majava Tikan etua silmällä pitäen, sillä tämän vaikean retken Kaleb oli heille luvannut — kolmen päivän retken Pitkälle suolle.

Tämä suo oli aivan autiota seutua, viisitoista kilometriä leveä ja neljäkymmentä viisi pitkä, yli viisitoista kilometriä Sangerista pohjoista kohti. Suota se oli vain osaksi, mutta kuivat paikat olivat vain kalliosaarekkeita nevain keskellä. Ne olivat arvotonta maata, kulovalkeat olivat hävittäneet metsät, minkä vuoksi Pitkä suo yhä vieläkin oli asumaton erämaata.

Lehtimetsää kasvavissa saarekkeissa sanottiin vielä olevan vähän hirviäkin. Joskus nähtiin karhuja ja ilveksiä, ja susiakin oli viime talvina ollut. Kettuja, pyitä ja jäniksiä oli tietysti myös. Joet olivat enimmäkseen täynnä liekoja, mutta niissä asusteli vielä joku majava ja silloin tällöin tavattiin saukko. Kesäteitä ei ollut minkäänlaisia, ei muuta kuin pitkiä hämäreitä juonteita nevain poikki, talvisten tukkiteiden pohjia. Tämä oli se seutu, johon pojat olivat päättäneet tehdä retken Kalebin johdolla.

Niinpä he siis viimeinkin olivat lähdössä todelliselle "intiaaniretkelle" — tutkimaan laajoja tuntemattomia alueita, joilla varmaan sattuisi seikkailuja.

Jan paukautti päivänkoitossa rumpua. Se kumahteli kirkkaasti ja sointuvasti luvaten auringonpaistetta ja hyvää ilmaa.

Seitsemän aikaan aamulla lähdettiin leiristä ja kolme tuntia marssittua saavuttiin erämaan ensimmäiseen osaan, laajalle kallioiselle maalle, joka oli täynnään hiiltyneitä puita ja kantoja, toisin paikoin kuitenkin vihantaakin, missä kasvoi väriseviä haapalehtoja.

Intiaanit olisivat nyt leiriytyneet sangen mielellään, mutta rohtomies sanoi: — Ei, kuljemme vielä, kunnes löydämme vettä. Muutamia kilometrejä edelleen kuljettua tultiin ensimmäiselle tasaiselle tamarakkisuolle, ja nyt pysähdyttiin kaikkien mieliksi aterioimaan. — Leiri! huusi johtaja ja intiaanit karkasivat mikä millekin suunnalle kukin määrättyyn toimeensa. Sam hankki polttopuita ja Musta Haukka lähti hakemaan vettä ja hänen kerallaan Sininärhi, korkeassa tärkkikauluksessa ja leveissä kalvosimissa herrastellen, sillä Kaleb oli kovaksi onneksi tullut myöntäneeksi kerran nähneensä intiaanipäällikön, jolla oli pönttöhattu ja pystykaus.

Majava tunsu jonkin verran pettyneensä, kun rohtomies sytytti tulen tulitikulla. Hän olisi tahtonut, että kaikki olisi tehty oikein intiaanimaiseen tapaan, mutta erämies huomautti: — Hyvähän se on, kun on metsässä mukana taulaa ja rihma, mutta tulitikuilla saa tulta helpommin kuin puuta hankaamalla.

Musta Haukka ja Sininärhi palasivat tuoden kaksi sangollista sekaista lämmintä suovettä.

— Kun ei muuta ollut! he sanoivat puolustukseksi.

— Jan, mene sinä näyttämään niille, kuinka hyvää vettä saadaan, sanoi Kaleb, ja niinpä Sangerin toinen päällikkö otti kirveen ja sukkelaan veisti puulapion, meni sitten suon reunaan ja alkoi kaivaa kolmen sylen päähän sen reunasta hiekansekaiseen saveen kuoppaa. Kuopan hän kaivoi vähän yli puoli metriä leveäksi ja metriä syväksi.

Siihen vuoti joka puolelta sekaista vettä, ja Sininärhi sanoi halveksien: — Kuules nyt, kyllä se on parempaa, mitä me toimme. Majava kaivoi, kunnes kuopassa oli neljännesmetriä vahvalta sekaista vettä. Sitten hän otti sangon ja ammensi veden pois niin sukkelaan kuin suinkin, antoi kuopan taas täyttyä, ammensi sen tyhjäksi toisen kerran, ja sitten kymmenen minuutin kuluttua kupilla ammensi

sangon täyteen kristallinkirkasta kylmää vettä. Siitä boilerit oppivat, kuinka oli tehtävä intiaanien lähde ja likaisesta lätäköstä saatava puhdasta vettä.

Kun he olivat nauttineet yksinkertaisen ateriansa, teetä, leipää, ja lihaa, kertoi Kaleb suunnitelmansa. — Retkestä ei koskaan saa samaa hyötyä jos kulkee umpimähkään; parempi kun on suunnitelma — jotakin mitä tehdä; ja se on tehtävä ilman opasta, jos tahdotaan seikkailu. Kahdeksan on liian monta yhdessä joukossa kulkemaan; melu pelottaisi kaikki eläimet, ettekä koskaan näkisi mitään. Parempi on jakautua osastoiksi. Minä jään leiriin ja pidän huolta makuuvalmistuksista.

Kahdelle johtajalle, Samille ja Janille, annettiin viipymättä Gui ja Rantasipi kumppaniksi. Wes piti velvollisuutenaan ottaa pienen Orava-serkkunsa hoiviinsa.

Huomatessaan jäävänsä parittomaksi Sininärhi päätti olla Kalebin seurana, varsinkin kun suolla ei ilmeisestikään ollut kunnollisia polkuja.

— No nyt, sanoi Kaleb, — tästä luoteeseen on joki, jonka nimi on Majavajoki, ja se laskee Mustaan jokeen. Jonkun teistä pitää hakea se joki. Se on viisi tai kuusi sylvä leveä ja helppo tuntea siitä, että se on suon ainoa suurenpuoleinen joki. Siitä suoraan pohjoista kohti on avoin niitty, jonka läpi juoksee pieni lähteestä alkava puro, ja siellä pitää eräs intiaanijoukko leiriä. Jossakin koillisen kulmalla kuuluu olevan palamatonta mäntymetsää, ja siellä tavataan vielä muutamia hirviä. Ei mikään näistä paikoista ole viidentoista kilometrinkään päässä, intiaanileiriä ehkä lukuun ottamatta. Teidän tulee nyt lähteä vakoilemaan ja sitten tuoda sana siitä, mitä olette nähneet. Voitte arpoa, kuka kunnekin lähtee. Korret siis merkittiin ja arpa vedettiin. Janin osaksi tuli mäntymetsän etsiminen. Hän olisi mieluummin lähtenyt intiaaneja hakemaan. Samin piti hakea joki ja Wesley'n intiaanileiri. Kaleb antoi kullekin heistä muutamia tulitikkuja ja sanoi heidän lähtiessään:

— Minä odotan täällä, kunnes palaatte takaisin. Poltan tulta koko ajan ja auringon laskiessa teen laholla puulla ja ruoholla suuren savun, niin että osaatte takaisin. Muistakaa, että kuljette auringon mukaan, pitäkää aina mielessä matkan pääsuunta; puita ja suonsilmää älkää koettako muistiinne painaa; ja jos eksytte, niin tehkää *kaksi savua*, riittävän kauaksi toinen toisistaan. Jääkää niiden luo ja huutakaa aina vähän päästä; joku varmaan tulee apuun.

Kello yhdenoista aikaan pojat siis lähtivät innokkaina matkaan. Kun he jo olivat menossa, huusi Musta Haukka toisille: — Se, joka ensin suorittaa tehtävänsä, saa "suuren kupin"!

— Pankoot kaikki kolme johtajaa päänahkansa vetoon, sanoi Tikka.

— Hyvä. Ensimmäinen, joka palaa voittajana, saa päänahan kummaltakin toiselta ja pelastaa omansa.

— Hei pojat, teidän on paras ottaa matkaan koko varustuksenne, vähän ruokaa ja peittonne, ehdotti rohtomies vielä lopuksi. — Saattaa käydä niin ettette pääsekään yöksi leiriin.

Jan olisi mieluummin ottanut Samin toverikseen, mutta se ei nyt käynyt päinsä, ja Rantasipi oli kyllä hyvä kumppani, vaikka hitaanlainen. Pian he poistuivat ylävältä maalta ja tulivat suolle, joka oli laaja ja näköjään rannaton, siellä täällä suuri tamarakki.

Vajottavaa nevia oli sangen vaikea kulkea. Jan katkaisi kummallekin pitkän seipään käteen; sen piti estää uppoamasta, jos suo pettäisi. Kun oli kuljettu kolmisen kilometriä, niin Rantasipi tahtoi kääntyä takaisin, mutta Pikku Majava käski harmistuneena hänen tukkia suunsa.

Pian tämän jälkeen he tulivat untelolle pienelle suojoelle, jonka rannoilla oli ihmeellistä punaisen keltaista vaahtoa. Joki oli syvä ja liejupohjainen. Jan tunnusteli sitä seipäällänsä — hän ei uskaltanut kahlata, minkä vuoksi he kulkivat sen rantaa, kunnes löysivät pienen puun, joka oli kaatunut joen poikki, ja sitä pitkin kulkien he pääsivät yli. Puoli kilometriä kauempana suo muuttui kuivemmaksi ja edessä oleva vihanta metsikkö ilmaisi maan nousevan. Sen poikki he kulkivat sukkelaan suunnaten yhä luodetta kohti. Tämän jälkeen oli vuorotellen pieniä soita ja isoja saarekkeitä. Aurinko paistoi täällä kuumasti ja Rantasipiä uuvutti. Häntä vielä janottikin, ja itsepintaisesti hän joi suovettä, missä vain vesipaikan tapasi.

— Kuules, Rantasipi, sinun käy huonosti, ellet lakkaa tuosta; se vesi ei kelpaa keittämättä juotavaksi.

Mutta Rantasipi valitti polttavaa janoa ja joi vähääkään välittämättä. Kun oli kaksi tuntia kuljettu, hän oli kovasti uuvuksissaan ja tahtoi ehdottomasti palata takaisin. Jan etsi kuivan saarekkeen ja kokosi risuja tuleksi, mutta huomasi sitten, että kaikki tulitikut olivat kastuneet likomäriksi suolla rämmittäessä. Rantasipi hätäntyi tästä kovasti, ei siksi, että juuri sillä hetkellä olisi tulta tarvittu, mutta jos täytyisi olla ulkona kaiken yönä.

— Odota, niin saat nähdä, mitä intiaani tekee, sanoi Pikku Majava. Hän etsi kuivuneen

palsamikuusen, leikkasi siitä hankauspuut, teki hieman kaarevasta oksasta jousen ja tuota pikaa sai aikaan loimuavan tulen Peterin sanomattomaksi hämmästykseksi, sillä hän ei ollut milloinkaan nähnyt puutuluksilla tulta tehtävän.

Teetä juotuaan ja vähän syötyään Peter oli hieman rohkeammalla mielellä.

— Minun laskujeni mukaan me nyt olemme kulkeneet vähän päälle kymmenen kilometriä, sanoi päällikkö. Vielä yksi tunti, niin näemme metsän, mikäli täällä sitä on, ja Jan johti soitten halki, jotka olivat toisinaan avoimia, toisinaan vähän metsää kasvavia, ja poikki kulon polttamain metsäsaarekkeitten.

Tunnin koillista kohti astuttuaan he saapuivat saarekkeelle, jossa oli suuri, maahan saakka oksainen puu. Jan kiipesi siihen. Ympäri oli joka puolella laajalti maata — tasaisia paljaita nevoja ja metsäisiä saarekkeita, ja kaukana edessä päin oli pitkä tummanvihanta seinämä — varmaankin se metsä, jota he hakivat. Välillä hän näki kimaltelevaa vettä.

Jan tuli alas ilosta säteilevin kasvoin ja huudahti: — Se on likellä nyt! Minä näin mäntymetsän. Se on aivan tuossa.

— Kuinka pitkä matka sinne on?

— Noh, kolmisen kilometriä enintään.

— Niin sinä olet sanonut kaiken aikaa.

Hän lähti astumaan, ja puolen tunnin kuluttua he saapuivat vedelle, syvälle kirkaalle, hitaasti virtaavalle joelle, jonka rannoilla kasvoi pajupehkoja, pinnalla ulpukkalauttoja. Se juoksi leveän soisen aukion keskitse. Jan oli odottanut näkevänsä lammen ja joutui ymmälle kun se olikin joki. Sitten hänen mieleensä juolahti: — Kaleb sanoi, että tällä suolla on vain yksi iso joki. Se varmaan on tämä. Tämä se nyt on Majavajoki.

Joki tuskin oli seitsemää sylvä leveä, mutta kun ei ilmeisestikään olisi voitu löytää sellaista puuta, jota pitkin olisi voitu päästä yli, riisui Jan vaatteet päältäään, kokosi ne kaikki yhteen kimppuun ja nakattuaan nyytin toiselle rannalle ui itse yli. Peterin täytyi tulla perässä, ellei tahtonut jäädä. Pukeutuessaan toisella rannalla he kuulivat joesta ihmeellisen pamahduksen ja näkivät ilmaan ryöpsähtävän vesipatsaan, jonka syytät he eivät ymmärtäneet.

Sitten Jan kuuli tutun *kuääkin* myötävirrasta. Hän lähti sinne jousineen ja nuolineen toverin jäädessä istumaan synkän näköisenä mättäälle. Ruohikon läpi pieneen lahdelmaan tirkistettyään hän näki aivan lähellä kolme heinäorsaa. Hän odotti, kunnes kaksi oli samassa linjassa, sitten laukaisi ja tappoi toisen paikalla, mutta toiset lensivät pois. Tuuli toi sen maihin, niin että siihen ulottui kepillä, ja hän otti sen ja palasi voitonriemuisena Peterin luo. Mutta tämä oli itkuun purskahtamaisillaan. — Minä tahdon mennä kotiin, hän sanoi surkean näköisenä. Kun hän näki heinäorsan, niin hän vähän reipastui, ja Jan sanoi: — Tule pois nyt, Peter! Ellemme me kahdenkymmenen minuutin kuluttua ole siinä metsässä, niin minä palaan takaisin ja vien sinut kotiin.

Kun he olivat tulleet seuraavalle saarekkeelle, niin he samalla näkivätkin mäntymetsän — täyteläisen vihreän seinämän, jonne ei ollut kilometriäkään, ja pojat vähän hurrasivat ja olivat haltioissaan. Viidentoista minuutin kuluttua he käyskentelivät sen kuivissa suloisissa holvistoissa.

— Nyt me olemme voittaneet, sanoi Jan, tehköt muut mitä tahansa, eikä meillä nyt ole muuta huolta kuin palata takaisin.

— Minä olen kovin väsynyt, sanoi Rantasipi, levätään vähän. Jan katsoi kelloaan. — Kello on neljä. Minä luulen, että meidän on paras jäädä tähän yöksi.

— Voi, ei; minä tahdon päästä kotiin. Näyttää siltä, kuin rupeaisi satamaan.

Niin tosiaankin tekikin, mutta Jan vastasi: — No niin, mutta ainakin syömme ensiksi. Hän viivytteli niin paljon kuin suinkin, niin että täytyi leiriytyä, ja sade tuli odottamatta, ennen kuin edes tulta oli tehty. Mutta omaksi ilokseen ja Peterin ihmeeksi hän tuota pikaa sai valkean syttymään puita hankaamalla, ja nuotion ympärille he ripustivat märät vaatteensa. Sitten hän kaivoi intiaanien kaivon ja viivytteli siinä hommassa niin kauan, että kello oli kuusi, ennen kuin voitiin ruveta aterialle — ilmeisestikin oli liian myöhä lähteä liikkeelle, vaikka sade näyttikin taukoavan.

Jan siis kokosi polttopuita, teki kuusenhavuista vuoteen ja pensaista ja tuohesta tuulensuojan. Ilma oli lämmin, minkä vuoksi he peittoineen nuotion palaessa tulivat yöllä hyvin toimeen. He kuuluivat vanhan ystävänsä huuhkajan huhuilevan, kettu haukkui aivan lähellä riitaista *jäpp* — *hörrrr'iänsä* ja kerran tai pari askelten kahina lehdissä sai Janin heräämään, mutta muutoin he nukkuivat sangen hyvin.

Päivän koitteessa Jan nousi ylös. Hän teki tulen ja keitti vähän teevettä. Leipää oli enää hyvin vähän jäljellä, mutta heinäisorsa oli vielä koskematta.

Jan kyni sen, leipoi sen kosteaan saveen, kaivoi tuhkaan ja peitti sitten hehkuvilla hiilillä. Se on intiaanien keittotapa, vaikkei hän sitä täydelleen osannut. Puolen tunnin kuluttua hän avasi savipaistoksensa, ja silloin näkyi, että toinen puoli sorsaa oli palanut ja toinen oli vielä hyvin raakaa. Osa oli kuitenkin parhaimmillaan, minkä vuoksi hän kutsui kumppaninsa aamiaiselle. Rantasipi nousi istumaan kasvot kalpeina ja kurjan näköisenä, ilmeisestikin sairaana. Hän oli kylmettynyt ja tunki ilkeätä pahoinvointia. Hän oli nyt saanut varomattomuudestaan palkan. Hän söi vähäsen ja joi teetä ja jaksoi sitten paremmin, mutta ei ilmeisestikään kyennyt enää sinä päivänä matkaa jatkamaan. Nyt Jan ensi kerran tunki pelkoa. Viitisentoista kilometriä suota oli edessä, ennen kuin oli avun toivoa. Mikä neuvoksi tämän kipeän pojan kanssa? Jan kuori veitsellään pienen kuivuneen puun ja kirjoitti sen sileälle pinnalle lyijykynällä "Jan Yeoman ja Peter Boyle pitivät tässä leiriä elokuun 10. p:nä 18—."

Hän asetti toverinsa mukavaan asentoon tulen ääreen ja jälkiä etsittyään huomasi, että kaksi hirveä oli yöllä tullut melkein heidän nuotiolleen saakka. Sitten hän kiipesi korkeaan puuhun ja tähyili savumerkkiä etelän suunnalta. Siellä ei näkynyt mitään, mutta kaukaa luoteesta, hohtavien keltaisten kunnaitten takaa, hän keksi laakean kentän, joka oli täynnä mustia kuusikkotäpliä. Eräästä kuusikosta kohosi savua ja sen vieressä oli pari kolme valkoista esinettä, jotka näyttivät teltoilta.

Jan kiiruhti alas kertomaan toverilleen nämä hyvät uutiset, mutta kun hän tunnusti, että teltat olivat vielä kolmisen kilometriä kauempana, ei Rantasipiä vähääkään haluttanut lähteä intiaanien leiriin. Jan siis teki savutulen ja veitsellä merkiten nuoria puita kahdelta puolelta matkansa varressa lähti yksinään intiaanien leiriin. Tultuaan sinne puolen tunnin kuluttua hän tapasi siellä kaksi hirsimökkiä ja kolme tiipiitä. Lähelle tullessaan hänen täytyi hosua kepillä torjuakseen luotaan koiraparvea. Intiaanit olivat, kuten tavallisesti, arkoja valkoista vierasta kohtaan. Jan teki muutamia merkkejä, jotka hän oli Kalebilta oppinut. Itseään osoittaen hän kohotti sormea, joka merkitsi, että hänellä oli kumppanikin. Sitten hän osoitti mäntymetsää ja ilmaisi elein, että toinen makasi siellä, ja lisäsi tähän vielä nälkämerkinkin pusertaen vatsaansa kättensä syrjillä merkiksi, että "Minä olen tältä kohdalta halki leikattu". Intiaanipäällikkö antoi hänelle hirven kielen, mutta ei välittänyt hänestä sen enempää. Jan otti sen kiittäen vastaan, piirsi hät'hätää leirin kuvan ja palasi takaisin. Rantasipi jaksoi nyt paljon paremmin, mutta oli aivan kauhuissaan, kun hänen oli täytynyt olla niin kauan yksin. Hän kykeni sentään kulkemaan ja halusi kovasti pois. Jan kulki edellä kaikkia varustuksia kantaen, ja toveri seurasi perässä hitaasti ja maristen. Kun he tulivat joelle, Rantasipi aikoi pelosta jäädä takarannalle, hän kun luuli, että heidän kuulemansa kova ääni oli ollut jonkin syvyyden hirviön aikaansaama ja että se veisi heidät.

Jan oli varma siitä, ettei se voinut olla muuta kuin suokaasun räjähdys, ja esimerkillään hän pakotti Peterin uimaan perässä. Mikä se oikeastaan oli, siitä he eivät koskaan päässeet selville.

Jonkin aikaa he nyt kulkivat sangen sukkelaan. Rantasipiä reipastutti tieto, että nyt mentiin kotia kohti. Haukattiin tuota pikaa hirven kieltä, eikä siihen kulunut paljoa aikaa. Kolmen aikaan he näkivät Kalebin savumerkin ja neljän aikaan hyökkäsivät leiriin voitonhuudoin.

Kaleb ampui revolverillaan, ja Turkki haukkui syvimmällä ketun-ajo-basso-äänellään. Kaikki muut olivat palanneet takaisin jo edellisenä iltana.

Sam kertoi, että hän oli "kulkenut viisitoista kilometriä tapaamatta merkkiäkään siitä kirotusta joesta". Gui vannoi, että he olivat käyneet kuudenkymmenen kilometrin päässä eivätkä uskoneet sellaista jokea olevankaan.

— Minkälaisia maita te näitte?

— Ei mitään muuta kuin kuloalueita ja kallioita.

— Hm, te kuljitte liian kauas länteen päin — kuljitte Majavajoen kanssa yhtä suuntaa.

— No, Musta Haukka, kerro Pikku Majavalle omat saavutuksesi, sanoi Tikka. — Pääsittekö te perille?

— Mitä vielä, vastasi boilerien päällikkö. Jos Haukansilmä kulki kuusikymmentä kilometriä, niin me varmaan kuljimme yhdeksänkymmentä. Kolme tuntia suuntasimme suoraan pohjoiseen emmekä nähneet mitään muuta kuin soita ja kulovalkean polttamia metsäsaarekkeitä — emme merkkiäkään niitystä emmekä intiaaneista. Minä en luule niitä olevankaan.

— Näittekö hietakumpuja? kysyi Pikku Majava.

— Emme.

— Sitten teidän olisi vielä pitänyt kulkea monta kilometriä. Nyt hän kertoi heidän oman seikkailunsa Peterin säestäessä, ja hän oli niin ystävällinen, ettei hiiskunut sanaakaan toverinsa marinoista. Tämä siitä hyvästä ylisti hehkuvien sanojen erätietoa, varsinkin sitä, kuinka hän oli sateessa tehnyt tulta kahta puuta hankaamalla, ja kun he olivat päättäneet kertomuksensa, Kaleb sanoi:

— Jan, sinä voitit, etkä vain voittanut, vaan sinä löysit ensin sen vihannan metsän, jota te lähditte etsimään, sitten joen, jota Sam lähti etsimään, ja lopuksi intiaanit, joita Wesley haki. Sam ja Wesley, päänahkanne, olkaa niin hyvät.

XXX

LOUDONLAINEN PESUKARHU

Seurasi iloinen ateria. Ilveillen ja leikkiä laskien saatiin kulumaan monta tuntia, mutta yhdeksän aikaan pojat olivat levänneitä ja levottomia ja himoitsivat uusia seikkailuja.

— Eikö näillä seuduilla ole pesukarhuja, herra Clark?

— Luulisinpä niitä olevan. Niin aina! Vähän matkan päässä on Willy Bidy Baggin talon läheisyydessä isoa lehtometsää, joka näyttää kovasti pesukarhumaalta.

Enempää ei tarvittu saamaan joka miestä liikkeelle, sillä osoitettuun paikkaan ei ollut pitkäkään matka. Rantasipi vain puolusti leiriin jäämistä, mutta kun sanottiin, että hän sitten saisi yksin hoitaa itseään ja talouttaan, niin hänkin päätti pitää niin lystiä kuin saattoi. Yö oli kuuma, eikä ollut kuutamoa, sääskiä oli runsaasti, ja pimeitten metsien läpi kulkiessaan metsämiehet saivat kokea monia pieniä harmeja, mutta he eivät niistä välittäneet, kunhan vain Turkki oli halukas tekemään tehtävänsä. Kerran tai pari se kiihtyi seuraamaan joitakin jälkiä, mutta tuota pikaa jälleen päätti, etteivät ne olleet sen arvoiset.

Näin he vähitellen painuivat Willy Baggin maan puoleen, kunnes saapuivat kuivuneen puron uomaan. Turkki lähti oikopäätä kulkemaan sitä ylöspäin, vaikka Kaleb koetti saada sitä menemään myötävirtaa. Mutta koira ei tunnustanut mitään isäntävaltaa metsästäessään. Johdettuaan malttamattoman joukkonsa puoli kilometriä syrjään vanhasta metsästä, jossa toiveitten piti olla paremmat, Turkki keksi mitä se haki, nimittäin pienen kuralätäkön. Siihen se rauhallisesti meni maata, läähättäen, huohottaen, ja latkien vettä kaikella tarmolla, eikä sen nöyrillä ihmisseuralaisilla ollut muuta neuvoa kuin istua puun rungolle ja kärsimättöminä odottaa hänen armonsa mielisuosiota. Kului viisitoista minuuttia, ja Turkki vielä nautti kylvystään, kun Sam kokeeksi virkkoi:

— Minä tässä tuumaan, että jos minulla olisi koira, niin se olisi minun koirani.

— On aivan suotta hoputtaa sitä, vastasi koiran omistaja. — Se hoitaa tämän metsästyksen ja tuntee sen. Koirasta, jolla ei ole omaa päätä, ei ole mihinkään.

Kun siis Turkki oli puhaltanut kuin valaskala, röhkinyt ja rypenyt kuin sika mielensä mukaan ja niiden kahdeksan kateiksi, jotka siinä istuivat hikoillen ja kärsimättöminä, niin se nousi likavettä valuen arvatenkin toista rypemispaiikkaa hakemaan, mutta samalla sen kuono keksi rannalta jotakin, jolla oli paljon enemmän vaikutusta kuin hirren päällä odottavien kaikilla uhkauksilla ja mairitteluilla, ja se päästi lyhyen haukahduksen, joka oli pojille iloinen sävel. He olivat nyt paljasta silmää ja korvaa vanhan koiran jälkiä selvitellessään, ja vähän päästä tämä herätti kaikki kaiut kaikkein syvä-äänisimmällä haukunnallaan.

— Turkki sattui aivan tuoreille jäljille! arveli Kaleb.

Vanha koira ulvoi nyt täyttä kurkkua, ei kuitenkaan kovin säännöllisesti, mikä osoitti, että ajettu eläin mutkitteli. Sitten ajo katkesi pitkäksi aikaa, mikä osoitti, että eläin ehkä oli juossut aidan yli tai hypännyt puusta toiseen.

— Se on pesukarhu, sanoi Jan kiihkeästi, sillä hän ei edellisestä opetuksesta ollut unohtanut pienintäkään seikkaa.

Kaleb ei vastannut mitään.

Koira haukkua louskutti jo pitkän matkan päässä, mutta palasi lammikolle eksytyyään kerran tai pari jäljiltä.

— Se juoksee pesukarhuksi kovin pitkiä matkoja, Jan lopulta huomautti epäillen, sitten sanoi Kalebille: — Mitä te arvelette?

Kaleb vastasi hitaasti: — En tiedä mitä ajatella. Pesukarhuksi se juoksee liian kauas, eikä se vielä ole noussut puuhun, ja koiran äänestä kuulee, että se on vimmastunut. Jos nyt olisitte sen lähellä, niin näkisitte sen kaikki selkärkarvat pystyssä.

Koiran haukunnasta kuului, että se jälleen oli juossut piirin, ja sitten yhtämittainen kimakka kiljuna ilmaisi, että otus oli lopultakin noussut puuhun.

— Jaha, tuosta kuuluu, ettei se ainakaan ole kettu eikä skunkki, sanoi erämies, — mutta ei se maassakaan kulje niin kuin pesukarhu, se on varma.

— Se saa pesukarhun, joka on ensimmäisenä paikalla! huusi Musta Haukka, ja pojat pinkaisivat minkä pääsivät läpi pimeitten metsäin monen kompastumisen ja naarmun hinnalla. Jan ja Wesley saapuivat yhdessä paikalle ja koskettivat yhtä aikaa puuhun. Muut saapuivat paikalle yksin erin perässä, viimeisenä Orava ja Gui vähän matkaa hänen edellään. Gui tahtoi kertoa yksityiskohtia viimeisestä loistavasta voitostaan Oravasta, mutta kaikkien huomio kiintyi nyt Turkkiin, joka haukkui puuhun vimmatusti.

— En ymmärrä tätä vähääkään, en vähääkään, sanoi Kaleb. — Puu on kuin pesukarhun puu, mutta koira ei hauku niin kuin siellä olisi pesukarhu.

— Tehdään tuli, sanoi Tikka, ja molemmat poikajoukot ryhtyivät kumpikin rakentamaan tulta ja väittelivät kovasti siitä, kumpi ensin saisi omansa palamaan.

Nuotion luoma valo ulottui korkealle yöhön, ja kerran tai pari metsämiehet luulivat näkevänsä pesukarhun kiiluvat silmät.

— No kuka puuhun? kysyi erämies.

— Minä, minä, kuului seitsemästä suusta; Gui ja Charlesskin yhtyivät muihin.

— Kovin te olette innokkaita metsämiehiä, mutta teidän pitää tietää, etten minä voi arvata, mikä puussa on. Se voi olla kovin iso pesukarhu, mutta minusta koira näyttää menettelevän vähän siihen tapaan, kuin se olisi kissa, eikä siitä ole kovin pitkää aikaa, kun täällä tavattiin puumiakin. Ei se, että Turkki sen puuhun ajoi, vielä todista sen pelkäävän koira; moni eläin nousee puuhun koska koiran meteli on sille vastenmielistä. Jos se on kissa, niin voi se, joka puuhun kiipeää, saada naamansa naarmuihin. Koiran elkeistä *minä päättelen, että se on jokin vaarallinen eläin*. No ketä haluttaa lähteä?

Vähään aikaan ei kukaan virkkanut mitään. Sitten Jan sanoi:

— Minä lähden, jos lainaatte minulle revolverin.

— Niin teen minäkin, sanoi Wesley sukkelaan.

— No sitten heitetään arpaa! — Jan voitti.

Kaleb kaatoi hoikan puun paksua vastaan, ja Jan kiipesi, niin kuin oli tehnyt kerran ennenkin.

Nyt ei ensinkään kuulunut sitä leikinlaskua ja härnäilyä kuin edellisellä kerralla, Janin kiivetessä pesukarhua alas ottamaan. Jännitys sai heidät vaikenemaan ja tarttui kiipijäänkin herättäen hänessä omituisen väristyksen tunteen, kun hän näin uhmaten tunkeutui pikimustaan pimeyteen kohtaamaan kamalaa ja salaperäistä vaaraa. Tämä tunne yhä lisääntyi hänen kiivetessään nojaavasta puusta suureen lehmukseen, jonka leveitten lehtien ja koukeroisten oksien keskellä toverit aivan katosivat näkyvistä. Liehuva loimu loi varjolaikkoja ja valotäpliä joka suunnalle saaden aikaan kummallisia vaikutelmia. Jan koki jälleen samoja tunteita kuin tuonnoin yöllä Garneyn haudalla käydessään, mutta tällä kertaa ne liittyivät todellisen vaaran tietoon. Vähän korkeammalle noustuaan hän aivan katosi alapuolellaan olevien ystävien näkyvistä. Vaara alkoi häntä kauhistuttaa; hänen teki mieli kääntyä takaisin, ja puolustellakseen peräytymistään hän koetti huutaa: — Ei täällä ole pesukarhua! mutta ääni ei totellutkaan, ja oksaan kiinni tarratessaan hän muisti Kalebin sanat: — Ei ole mitään, mikä rohkeudelle vertoja vetäisi, eikä rohkeus ole niin paljon sitä, ettei pelkää, kuin että menee eteenpäin siitä huolimatta, että pelkää. — Ei, hän tahtoi kulkea eteenpäin, tuli mikä tuli.

— Löytyykö mitään? kuului alhaalta rattoisa ääni juuri oikealla hetkellä.

Jan ei pysähtynyt vastaamaan, vaan kiipesi edelleen pimeään. Sitten hän oli kuulevinaan pesukarhun

ärisevän päällään. Hän nousi korkeammalle oksalle ja huusi sitten: — Täällä se on, pesukarhu! mutta juuri kun hän niin sanoi, kuului rähisevää murinaa aivan vierestä, ja alas katsoessaan hän näki suuren harmaan eläimen hyppäävän tukevalle oksalle, joka oli hänen ja maan välissä, ja sitten vihaisesti kiipeävän häntä kohti. Sen vielä lähemmä hypätessä Jan erotti hämärän nelikulmaisen naaman, joka oli viiruinen ja partainen niin kuin sekin, jonka hän oli ennen muinoin nähnyt Glenjanissa — se oli tavattoman suuri *ilves*.

Jan säikähti, niin että oli pudota, mutta sukkelaan mielensä malttaen hän kävi oksan haaraan tukevasti istumaan ja otti käteensä revolverin, juuri kun ilves vihaisesti äristen hyppäsi hänen sivullaan olevalle oksalle, niin että se oli hänen tasallaan. Hermostuneesti hän viritti revolverin hanan ja tuskin yrittäen pimeässä tähdätäkään ampui, mutta ei osunut. Ilves ponnahti hieman taapäin revolverin paukahtaessa ja kyyristyi. Alla olevat pojat päästivät huudon ja Turkki piti pahempaa elämää kuin he kaikki yhteensä.

— Ilves! huusi Jan, ja äänestä kuului, kuinka hän taisteli pelkoa vastaan.

— Pidä varasi! huusi Kaleb. — Katso, ettei se pääse liian likelle.

Ilves ärisi kamalasti. Jan kokosi kaiken tahdonvoimansa vapisevaa kättään hallitakseen, tähtäsi tarkempaan ja ampui. Vihaiseen petoon sattui, mutta kuitenkin se hurjana hyökkäsi pojan kimppuun. Tämä kohotti ylös käsivartensa ja peto upotti hampaansa Janin lihaan hänen epätoivoisesti toisella käsivarrellaan pitäessä oksasta kiinni. Hän tiesi, että ilves tuota pikaa kiskoisi hänet irti, niin että hän putoaisi maahan, mutta hän pelkäsi vähemmän nyt kuin ennen. Hän koetti vaihtaa revolverin vasempaan käteensä, mutta se tapasi vain ilveksen karvoja, ja ase putosi hänen kourastaan. Nyt hän tosiaan oli toivoton, ja synkkä pelko valtasi hänet. Mutta peto oli saanut pahan haavan. Sen takaruumis kangistui. Se päästi Janista irti ja ponnisteli päästäkseen jaloilleen. Jan sai oikealla jalallaan potkaisten sen horjahtamaan; se luiskahti oksalta ja pudota mätkähti maahan haavoittuneena, mutta täynnään tappeluhalua. Turkki hyökkäsi siihen kiinni, mutta sai sen kynnellisestä kämmenestä iskun, niin että kiljuen kimposi hyvän matkan päähän.

Janin valtasi vastavaikutuksen huumaus. Hän olisi ehkä pyörtynyt, mutta muisti erämiehen sanat, "se on urhoollinen, joka ei hellitä, vaikka pelkääkin". Hän ponnisti voimansa ja laskeutui hyvin varovasti nojaavaa puuta kohti. Kuullessaan ihmeellisiä ääniä, kiljunaa, rähinää ja tappelun meteliä maasta ja joka hetki peläten ilveksen kapuavan takaisin puuhun hänestä valmista tekemään, hämärästi kuullen huudot, mutta niitä ymmärtämättä, hän lepäsi nojaavan puun varassa ja hengitti vapaasti.

— Tulepas sukkelaan alas, Jan, ja tuo revolveri, huusi Musta Haukka.

— Se putosi jo aikoja sitten.

— Missä se on?

Jan päästi itsensä luistamaan hoikkaa puuta pitkin maahan mitään vastaamatta. Ilves oli mennyt, ei kuitenkaan kauas. Se olisi mennyt menojaan, mutta Turkki juoksi sen ympärillä ja häiritsi sitä, niin ettei se edes päässyt puuhun kiipeämään, ja helppo oli seurata meteliä, jota ne metsässä pitivät.

— Missä revolveri on? huusi Kaleb harvinaisen kiihtyneenä.

— Se putosi tappelussa.

— Minä tiedän; minä kuulin sen putoavan pensaihin, ja Sam löysi tuota pikaa aseensa.

Kaleb sieppasi sen, mutta Jan sanoi heikosti: — Antakaa minun, antakaa minun! Tämä on minun ilvekseni.

Kaleb antoi pistoolin ja sanoi: — Katso ettet ammu koiraa! ja Jan ryömi pensaitten läpi, kunnes taas näki saman liikkuvan tumman olennon. Laukaus laukauksen perästä. Taistelun meteli hälveni ja intiaanit puhkesivat voiton kiljunaan — kaikki paitsi Pikku Majava. Häntä pyörrytti; hän vapisi ja hoiperteli ja vaipui puun juurelle. Kaleb ja Sam kiiruhtivat paikalle.

— Jan, mikä sinua vaivaa?

— Minä olen kipeä — minä —

Kaleb tarttui hänen käsivarteensa. Se oli märkä. Raapaistiin tulitikulla valkeata.

— No mutta sinustahan vuotaa verta.

— Niin, se sai minua — se kävi minuun kiinni puussa. Minä — minä — luulin, että se oli minun loppuni.

Kaikkien huomio kiintyi nyt kuolleesta ilveksestä haavoittuneeseen poikaan.

— Viedään hänet jonnekin, jossa on vettä.

— Eiköhän leirilähde ole lähimpänä.

Kaleb ja Sam pitivät huolta Janista toisten kantaessa ilvestä. Jan toipui jonkin verran, kun he hitaasti kulkivat kotia kohti. Hän kertoi nyt, kuinka ilves oli hyökännyt.

— Herran pohtimet, minä olisin pelästynyt aivan suunniltani, sanoi Sam.

— Niin ehkä minäkin olisin, lisäsi siihen Kaleb heimon suureksi kummastukseksi; — puussa avuttomana haavoittuneen ilveksen kanssa — sen minä sanon!

— Niin, mutta minä pelkäsin — pelkäsin niin paljon kuin saatoin, myönsi Jan.

Leirissä loimuava tuli loi ympärilleen synkkää valoaan. Kylmää vettä oli käsillä, ja Janin verta vuotava käsivarsi paljastettiin. Hän säikähti ja samalla tunsu salaista iloakin nähdessään, miten peto oli häntä purrut, sillä paidan hiha oli verestä likomärkänä, ja ystävien ihmettelevät sanat olivat suloista soitantoa hänen korvilleen.

Kaleb ja kaupunkilaispoika sitoivat hänen haavansa, ja kun ne oli pesty, ne eivät näyttäneet niin kovin kamalilta.

He olivat liian kiihtyneet nukkuakseen ainakaan yhteen tuntiin, ja kun he istuivat nuotion ympärillä — sitä he eivät olisi tarvinneet, mutta ei kenenkään päähän pälkähtänyt tulla toimeen ilman sitä — ei Janilla ollut syytä valittaa ystäväpiirin innostuksen laimeutta. Hän punastui mielihyvistä ollessaan täten leirin sankari. Gui ei tosin keksinyt mitään, mistä olisi kannattanut pitää niin suurta melua, mutta Kaleb sanoi: — Minä tiesin sen; aina siitä yöstä pitäen kuin kävit Garneyn haudalla, minä olen tiennyt, että sinussa on oikeata miehuutta.

XXXI

VANHASSA LEIRISSÄ

Aamulla näytti jälleen sateiselta, ja intiaanit ajattelivat kotimatkaa, raskaita taakkoja ja märkää maata. Mutta rohtomiehellä oli varalla muuan yllätys. — Minä tapasin vanhan ystävän, joka asuu täällä jotenkin lähellä, ja sovin hänen kanssaan, että hän vie meidät kaikki vaunuilla takasin. Kuljettiin epätasaisen maan reunaan ja sieltä löytyi työvaunut ajajineen, kaksi hevosta edessä. Noustiin vaunuihin, ja vajaassa tunnissa saavuttiin takaisin vanhaan rakkaaseen leiriin lammikon rannalle.

Sade oli nyt tauonnut, ja kotiin lähtiessään Kaleb sanoi:

— No pojat, miten on sen ylipäällikön vaalin laita? Nyt kai sen pitäisi tapahtua. Jos suostutte odottamaan huomiseen, niin minä neljän aikaan illalla tulen näyttämään, kuinka se käy.

Jan nukkui sen yön ystävänsä kanssa kahden kesken tiipiissä. Hänen käsivartensa oli sidottu, ja ylpeä hän oli näistä siteistä ja iloissaan niistä pienistä punaisista pilkuista, joita vielä ilmestyi päällimmäiseenkin siteeseen. Mutta tuskia hänellä ei ollut, eikä seikkailusta muutoinkaan näyttänyt tulevan pahoja seurauksia, sillä paksu paita oli estänyt verenmyrkytyksen. Hän nukkui, kuten tavallisestikin, kauan ohi yösydämen, heräten sitten vuoteessaan omituista hyvänoloa ja mielen kirkkautta tuntien. Hänellä ei ollut mitään ruumiillista tunnetta, hän uiskenteli mielestään yksinään, ei vain tiipiissä eikä metsässä, vaan koko maailmassa — mutta valveutuneempana kuin milloinkaan ennen, sillä koko hänen elämänsä esiintyi nyt selkeämpänä kuin koskaan aikaisemmin: vakava uskonnollinen kasvatustapa; isä, joka oli hienostunut ja hyvää tarkoittava, mutta sokea, joka pakotti hänet antautumaan alalle, jolle häntä ei vähääkään haluttanut, ja luopumaan siitä ainoasta asiasta, joka oli hänen sydäntään lähinnä — eräelämästä ja luonnosta.

Sitten Raften tuli etualalle, isoäänisenä ja pinnalta karkeana, mutta hyväsydämisenä ja tervejärkisenä. Jos maanviljelijää vertasi isään, edellinen joutui kovin epäedulliseen valoon, mutta siitä huolimatta Jan melkein toivoi, että Raften olisi ollut hänen isänsä. Mitä heillä oli yhteistä? Ei mitään;

mutta siitä huolimatta hän oli Raftenilta saanut ne kaksi asiaa, jotka hänelle olivat elämässä rakkaimmat. Hän, suuren talon isäntä, voimakas ja varakas mies, oli kohdellut Jania kunnioituksella, Jan oli siinä suhteessa isänsä kaltainen, että se mikä oli epätavallista, häntä viehätti; ja samoin kuin se toinen karkea muukalainen ammoiden Glenjanissa, oli Raftenkin osoittanut häntä kohtaan myötätuntoa. Hän, maanviljelijä, ei ollut pitänyt hänen luonnon parissa askarteluaan joutavana, vaan päinvastoin oli sitä edistänyt, vieläpä jonkin kerran tullut mukaan. Jan muisti tästä Bonnertonin. Hän tiesi, että hänen ainakin vuoden kuluttua täytyi palata takaisin, hän tiesi, ettei hänen hartain toivomuksensa, päästä yliopistoon eläintiedettä tutkimaan, milloinkaan toteutuisi, sillä isä oli hänelle sanonut, että hänen ensi tilassa oli ruvettava juoksupojaksi. Jälleen hänen kapinallinen mielensä kuohahti, hän ei itsekään tiennyt miksi. Mieluummin hän olisi jäänyt tänne maalle Raftenin luo. Mutta uskonnollinen kasvatus, jota jo nuoresta pitäen oli häneen tyrkytetty, ei ollut jäänyt aivan vaikutusta vaille. Käskyllä: "Kunnioita isääsi ja äitiäsi" oli pysyvä voima. Hän tunsi, että se oli sitova velvollisuus. Hän ei voinut kapinoida, vaikka olisi tahtonutkin. Ei, hän aikoi totella; ja tämä päätös toi mukanaan uuden valon. Ottaessaan hänet koulusta ja maatilalle lähettäessään isä ilmeisestikin oli aikonut tehdä lopun niistä opinnoista, jotka olivat hänen sydäntään lähinnä. Sen sijaan, että hän olisi tottelevaisuutensa vuoksi kärsinyt vahinkoa, hän oli tavannut elämänsä parhaan tilaisuuden.

Niin! Hänen oli parasta palata kotiin ja ruveta juoksupojaksi tai miksi muuksi tahansa toimeentulonsa ansaitakseen, mutta vapautensa hetket hän aikoi viettää omassa pienessä kuningashuoneessaan. Vaikkapa tie siihen kävisikin siirtomaakaupan kellarin kautta, niin hän ei aikonut hellittää. Hän aikoi pyrkiä ja taistella, kunnes hänestä tulisi luonnontutkija. Hankittuaan ensin ne tiedot, joita hän kaipasi, hän sai sitten paikankin, sillä kaikki eräelämän tapaukset olivat osoittaneet hänelle — osoittaneet heille kaikille, että lintujen ja eläinten kuningaskunta oli hänen ja hänellä voimaa sen ymmärtämiseen.

Jan tunsi leijailevansa kuin ilmassa, onnellisena siitä, että kaikki epäily oli kadonnut, voiton tunteesta iloisena. Ulkopuolelta kuului kahinaa. Tiipii ovi tungettiin hiljaa auki; suuri eläin tuli sisään. Joskus muulloin Jan ehkä olisi säikähtänyt, mutta sisäisen näyn hermistävä tunne oli vielä jäljellä. Hän katseli eläintä pelkäämättä. Se tuli hiljaa hänen vuoteensa luo, nuoli hänen kättään ja kävi maata hänen viereensä. Se oli vanha Turkki, ja tämä oli ensimmäinen kerta, kun se välitti kenestäkään muusta koko joukossa kuin Kalebista.

XXXII

UUSI SOTAPÄÄLLIKÖ

Kaleb oli ollut koko edellisen päivän uutterassa puuhassa, vaikkei kukaan tiennyt, mitä hän oikeastaan hommasi, ja Saryann oli niin ikään ollut toimielias. Hän oli hääriinyt jo kauan, mutta nyt oikein kiireesti. Sitten Kaleb näyttää käyneen rouva Raftenin luona, ja tälle tuli myös sangen kiire, ja Gui oli pikimmältään käynyt rouva Burnsien luona, ja tämä paikalla puuhaamaan. Koko lähiseutu muuttui siten kuin yhdeksi suureksi pitotaloksi.

Sillä tässä Sangerissa oli pienillä tapahtumilla sama merkitys kuin kerhoilla, teattereilla ja sanomalehdillä kaupunkilaisten elämässä. Olipa tilaisuus mikä tahansa, ristiäiset, häät tai maahanpaniaiset, metsän hakkuu, viljan puinti, taloon tuliaiset, tai poismuutto, uuden talon valmistaminen tai uusien valjaitten tai viljanpuhdistuskoneen osto, jokainen näistä tapauksista oli riittävä syy seurain ja kestien pitoon; ja helppo oli siis saada pyörät käyntiin.

Kolmen aikaan olisi voitu nähdä kolme ihmisjonoa matkalla metsässä. Yksi oli Burnsien talosta; ja se käsitti koko perheen; toinen Raftenistä; se käsitti perheen ja palkolliset; yksi Kalebista; ja tähän kuului Saryann ja paljon Boyleja. Kaikilla oli korit matkassa.

Istuttiin piiriin lammikon miellyttävälle ruohoiselle äyräälle. Kaleb ja Sam johtivat menoja. Ensimmäinen juostiin kilpaa, ja Jan voitti haavoittuneesta käsivarresta huolimatta, kaupunkilaispoika toisena hänen kintereillään; sitten ammuttiin pilkkaan ja metsästettiin hirveä; vaikkei Jan voinut osallistua näihin kilpailuihin. Ohjelmaan ei tosin kuulunut, mutta Raften siitä huolimatta vaati, että Janin piti mitata oksan korkeus maasta puun luo menemättä, ja irvisti tyytyväisenä, kun huomasi Janin ilmoituksen tarkkaan pitävän paikkansa.

— Katsos semmoista on oppi, Sam! hän pauhasi. — Koska sinä pystyt tuommoiseen? Totta tosiaan, sinä olet terävä poika, Jan, ja tässä minulla on jotakin, joka ehkä on sinulle mieleen.

Raften veti nyt kukkaron taskustaan ja viran puolesta ilmeisellä mielihyvällä maksoi ilveksestä viisi dollaria tapporahoja. Sitten hän lisäsi: — Ja jos osoittautuu todeksi, niin kuin te kaikki väitätte (ja todeksi se osoittautui), että tämä teidän petonne on se lammasten tappaja eikä vanha Turkki, niin minä vielä lisään tähän kymmenen dollaria.

Näin Jan pääsi suurimman summan omistajaksi, mitä hänellä oli eläissään ollut.

Intiaanit menivät sitten tiipihinsä. Kaleb pystytti maahan riu'un ja riukuun uuden parkitsematomalla vuodalla päällystetyn puukilven; nahan päälle oli kevyesti kiinnitetty säkkikankaan palanen.

Vieraat istuivat tämän ympärillä piirissä; toisella puolella oli muutamia nahkoja — Janin ilveksen ja pesukarhun nahat — ja molemmat täytetyt huuhkajat.

Sitten alkoi rumpu paukkua, "tam-tam — tam-tam — tam-tam — tam-tam —".

Sotahuudot kajahtivat ilmaan ja Sangerin intiaanit hyökkäsivät esiin kummastakin tiipiistä täysissä sotanaamareissa.

Ki ki — ki ji — ki ji ji ji!
Ki ki — ki ji — ki ji ji ji!

He karkeloivat sen mukaan kuin Musta Haukka rummulla paukutti kaksiaskelista tahtia. He karkeloivat kolmeen kertaan keskimmäisen riu'un ympäri, jossa kilpi kiikkui, sitten rumpu vaikeni ja kohotettiin kamala sotakiljuna ja intiaanit kyykistyivät piiriin lopuksi vieraitten piirin sisään.

Suuri Tikka nousi nyt — äidille oli sanottava, kuka se oli — ja piti tilaisuuteen sopivan puheen:

— Suuret päälliköt, pienet päälliköt ja Sangerin intiaanien skuoot ja papuosit: On tapahtunut koko joukko asioita, jotka ovat tältä teidän kansaltanne riistäneet sen jalon ylipäällikön; he eivät enää koskaan voi toivoa hänen vertaistaan, mutta tämän teidän kokouksenne tulisi nyt valita uusi. Me siitä jo tässä muutamana päivänä tappelimme, mutta ei saatu tuloksia. Sen jälkeen me olemme käyneet pienoisella retkellä ja asiat ovat jonkin verran selvenneet, samalla tavalla, kuin jos panee lampeen kissanpoikasia, niin pian siitä näkee, kuka niistä osaa uida, ja nyt me olemme tässä koolla sitä asiaa päättämässä.

Äänekkäitä huutoja "hau — hau — hau — hau —" Mustan Haukan voimainsa takaa paukuttaessa rumpua.

— Eri ihmisillä on tietenkin erilaiset lahjat. No kuka on tässä heimossa paras juoksemaan? Kukas muu kuin Pikku Majava.

("Hau — hau — hau — hau — hau —" ja rummutusta.)

— Se on minun rumpuni, äiti! sanoi Gui syrjään unohtaen paukuttaa käsiään.

— Kukas on paras jälkiä selvittämään ja kiipeämään? Eiköhän vain taas Pikku Majava.

("Hau — hau — hau — hau — hau —" ja rummutusta.)

(— Ei näe sentinkään edestä! kuiskasi Gui äidilleen.)

— Entä kuka voitti rohkeuden koetuksessa, kun piti mennä Garneyn haudalle? Tietysti Pikku Majava.

(— Ja pelästyi kovin pahasti siinä koetuksessa! kuiskasi Gui syrjään.)

— Ja kuka se ampui huuhkajaa suoraan sydämeen ja oli käsikähmässä ilveksen kanssa, puhumattakaan pesukarhusta? Pikku Majava joka kerta.

(— Äiti, hän ei ole milloinkaan tappanut murmelia.)

— Ja taas, kukas se kääntää selälleen kaikki muut? Luulisinpa, että Pikku Majava.

(— Mutta minä annan Charlessille selkään koska tahansa, virkkoi Gui syrjään.)

— Kenellä meistä on enimmäen "suuria kuppeja" ja päänahkoja?

— Sinä unohdat hänen suuren oppinsa, virkkoi tähän Raften, mutta huomautusta ei otettu varteen; Pikku Majavakin moitti sitä aivan epäintiaanimaiseksi.

— Kenellä on enemmän päänahkoja? Sam toisti ankarana. — Tässä on päänahka, joka on saatu

tappelussa vihollisen kanssa, Tikka kohotti sen nähtäväksi, ja rohtomies ripusti sen riu'ussa riippuvan kilven reunaan.

— Tässä on yksi, joka on otettu vihollisten ylipäälliköltä, ja Kaleb kiinnitti sen kilpeen. — Ja tässä on toinen, joka on otettu vihollisten toiselta päälliköltä, ja Kaleb kiinnitti sen paikalleen. — Tässä on yksi, joka on otettu Sangerin suurelta ylimmäiseltä sotapäälliköltä ja tässä yksi boilerien ylipäälliköltä, ja vielä yksi tappelussa anastettu. Kuuden mainion soturin päänahat! Tämä on koko heimon ennätys, ja se on Pikku Majavan; sitä paitsi hän piirustaa kuvia, riipustaa runoja ja keittää ruokaa aika nätisti, ja minä sanon sen, että Pikku Majava jos kukaan sopii päälliköksi! Mitä sanovat muut? Ja kaikki huusivat yhteen ääneen: "Pikku Majava, huurraa!"

— Hau — hau — hau — hau — hau — *pom, pom, pom!*

— Onko kenelläkään sitä vastaan mitään sanottavaa?

— Minä — äh — alkoi Gui.

— niin sen pitää antaa päällikölle selkään, Sam jatkoi, ja Gui luopui vastaväitteestään, vaikka hän äidilleen kuiskasi: — Jos se olisi Charless, niin vetoa lyön, että kyllä minä näyttäisin.

Kaleb tempasi nyt peitteen kilven päältä, johon päänahat oli kiinnitetty, ja siinä näkyi Sangerin valkoinen puhveli ja sen päällä Pikku Majava. Sitten hän avasi vieressä olevan mytyn ja otti siitä upean säämiskästä ommellun sotapaidan, housut ja makkasiinit, kaikki rimsutetut, helmin koristellut ja maalatut. Saryannin Kalebin johdolla tekemät. Ne puettiin sukkelaan uuden päällikön ylle; hänen sotalakkinsa, viimeisten urotöitten sulilla upeasti koristettuna, oli aivan valmiina; ja ylpeänä ja onnellisena näistä uusista kunnianosoituksista ja varsinkin haavoistaan Jan astui esiin. Kaleb katseli häntä isällistä ylpeyttä tuntien ja sanoi: — Minä huomasin, että sinussa oli oikea miehen alku sinä yönä kun sinä menit Garneyn haudalle, ja kun sinä kuljit Ison suon poikki, minä taas huomasin sen. Jan, sinä voit kulkea missä vain mies kulkemaan pääsee, ja tämä lause teki pojan onnen täydelliseksi. Kieltämättä hän nyt oli erätietouden laduilla. Hän koetti änkyttää jotakin tilaisuuteen soveliasta, kunnes Sam päästi hänet pulasta sanoen:

— Kolme hurraata ylimmälle sotapäällikölle! Ja kun menot olivat päättyneet, niin naisväki avasi korit ja kattoi juhlaruoat. Raften, joka oli ollut kovin hyvillään poikansa sujuvasta puhelahjasta, päätti taas kerran panna hänet lakia lukemaan, mutta käytti sitten kesken puheen porinaa hyväkseen ensimmäistä väliaikaa sanoakseen:

— Ph, äijät, teidän kahden viikon lomanne ja yhden viikon pidennys päättyi tänään kello kaksitoista. Puolentoista tunnin kuluttua ruokitaa siat.

Viiteselitykset:

[1] Glen = rotkolaakso; Glenjan siis "Janin rotkolaakso".

[2] Eräs pohjoisamerikkalainen kielokasvi.

[3] Piharatamo (*Plantago major*), jonka eurooppalaiset toivat Pohjois-Amerikkaan 18:nnellä vuosisadalla ja josta siellä tuli hyvin harmillinen rikkaruoho. — *Suom. huom.*

[4] *Prunus serotina*, amerikkalainen tuomi, jota meilläkin viljellään, samoin kuin Virginian tuomeakin. — *Suom. huom.*

[5] Intiaanitupakka on eräs pohjoisamerikkalainen lobelia (*Lobelia inflata*). Sitä käytetään myös rohtona kouristuksia vastaan. — *Suom. huom.*

[6] Tarkoitetaan linnun haarukkamaista rintaluuta, jolla arvuutellaan. *Suom. huom.*

[7] Intiaanien totemit ovat luonnon esineitä, varsinkin eläimiä, joihin yksityinen, perhe tai heimo luulevat olevansa läheisessä suhteessa. Jos totemi on eläin tai kasvi, sitä ei syödä. Ihmisryhmä, jolla on sama totemi, nimittää itseään totemin nimellä, sen jäsenet luulevat olevansa veriheimoa eivätkä hyväksy avioliittoja samaan totemiryhmään kuuluvien henkilöiden kesken. Totemien palveleminen on kansainvälinen tapa luonnonkansain keskuudessa. Totemit esitetään kuvin, ja kun yksilöllä voi olla sekä heimon, perheen että oma totemikuvansa, niin muodostuu niistä korkea leikkauksin varustettu paalu. Totemipaaluja tavataan intiaanien keskuudessa vielä nykyäänkin. *Suom. muist.*

[8] Engl. kielen sana "boil" merkitsee "keittää" ja "boiler" "keittäjä".

End of Project Gutenberg's Kaksi partiopoikaa, by Ernest Thompson Seton

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAKSI PARTIOPOIKAA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.